ANUL XII.-SERIA II-a.-No. 635

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 5 Februarie 1933

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Reorganizarea noastră

Acesta-i ultimul număr al „Adevĕrului Literar", apărut în vechea formă.

Noul număr va apărea în alt format şi cu o altă factură.

Vom face o publicaţie sprintenă care, — pe lângă proză şi poezie, şi în afară de articole de idei, — va avea multe informaţii şi note asupra actualităţii din ţara noastră şi străinătate.

Nu va rămânea aspect literar, artistic, social şi chiar politic, cu perspectivă mai adâncă, al vieţii noastre — care să nu fie trecut în revistă de ochiul atent al observatorului intelectual.

Scriitorul spectator îşi va spune veşnic cuvântul — situînd evenimentele în cadrul cultural, care ne interesează în primul rând.

Toate manifestaţiile superioare ale sufletului omenesc, orice gest şi orice trăsătură de artă vor găsi aici un comentariu — fie că va fi vorba de-o carte, de-o conferinţă, de-un concert la radio, de-un disc sau de-o inovaţie a modei care pune în evidenţă linia artistică a corpului, stilizat prin sport şi prin entuziasmul tineresc al vieţii.

Alături de produsele literare şi artistice clasice, vom face loc — într'o largă măsură — tuturor produselor moderne, care vor avea pecetea talentului. Sufletul neliniştit al noii generaţii caută forme nouă de artă. In arhitectură s'a impus un alt stil. In plastică şi 'n literatură, spiritul proaspăt îşi caută loc. Sunt desigur extravaganţe. Acestea — când n'au nimic comun cu arta — n'au ce căuta în paginile noastre. Dar când spiritul va îmbrăca, cu talent, o altă formă originală de artă — nimeni nu-i va pune bariera în cale.

Scriitorii de talent, din toate şcolile şi grupările, vor găsi bună primire aici — dacă talentul i-a trecut printre cei aleşi.

In familia noastră scriitoricească vor intra toţi cei înrudiţi nu prin concepţii de artă — ci prin viaţa care clocoteşte în inima lor, şi prin puterea de creaţie, prin forţa de a reda artistic această viaţă caldă care palpită în ritm puternic.

Cât priveşte elementele tinere, dornice de debut, le oferim rubrica „Primilor paşi", care a avut mare succes — şi căreia îi vom da o mai largă desvoltare.

Vom da o deosebită atenţie biografiei contemporane (viaţa autorilor, portrete, interviewuri, anchete, opinii, la ce lucrează scriitorii, etc.), precum şi istoriei literare: oameni, grupuri, cărţi, reviste, cafenele, saloane, fenomene...

Actualitatea va fi cuprinsă în următoarele cronici: literatura, teatrul, plastica, muzica, cinematograful, şahul, sportul, gastronomia, radio, discul, moda, ştiinţa, femeia, copilul, turismul, etc.

Cu toate îmbunătăţirile făcute, îmbogăţiri de rubrici şi înmulţirea colaboratorilor, — preţul unui exemplar al „Adevĕrului Literar" va fi redus la 5 lei.

ADEVERUL LITERAR

Despre G. Topîrceanu

Cu prilejul recentei conferinţe ţinute de d. G. Topîrceanu la Cercul „Libertatea", — d. Al. O Teodoreanu a prezentat astfel pe conferenţiar, după obiceiul cercului;

Doamnelor şi domnilor,

Inainte de a păşi pragul acestei săli, topografia ei îmi era cunoscută, din svon public. Imi reprezentam asistenţa, aşezată în dreapta şi în stânga primind vorbitorul, ca două braţe deschise. Dar, această viziune reconfortantă mi-a fost repede întunecată de celebrul vers din Britannicus, atras ca de magnet:

J'embrasse mon rival, mais c'est pour l'étouffer.

Căci, orice aţi zice şi oricât, de politeţă aţi protesta eu sunt acela din cauza căruia d-l Topîrceanu, pentru care aţi venit în număr atât de impunător, nu e încă în faţa domniilor-voastre. Când am primit să îndeplinesc ritualul prestabilit aici, prezentând pe conferenţiar, îmi dădeam foarte bine seama că ar fi mai normal ca d-l Topîrceanu să mă prezinte pe mine, decât eu, pe domnia-sa.

G. Topîrceanu

Dar iar mă'ntorc şi zic, că pentru domniile-voastre, e preferabil să-l ascultaţi pe d-l Topîrceanu un ceas, după ce-am vorbit eu câteva minute, decât invers.

Doamnelor şi domnilor,

Anatole France scrie undeva în *La vie litéraire*, dacă nu mă înşel, chiar în prefaţa primului volum, că un critic sincer n'ar trebui să spue niciodată: vă voi vorbi de Dante, de Virgiliu, sau de Homer, ci, vă voi vorbi de mine, *à propos* de Dante, de Virgiliu, sau de Homer. Cu toate că, dacă nu cumva tocmai pentrucă, vorbind de domnul Topîrceanu îmi e lesne să fiu sincer, de astă dată mă voi abate dela acest sfat maliţios. Imi va fi cu atât mai uşor cu cât nu sunt critic. Deci, *à propos* de d-l Topîrceanu, îmi voi permite să vă vorbesc chiar despre d-l Topîrceanu şi numai despre d-l Topîrceanu. E inutil să adaug că înţeleg prin d-l Topîrceanu, literatura domniei-sale.

Doamnelor şi domnilor,

Atât d-l Ibrăileanu, cât şi d-l Ralea, cât şi acum în urmă d-l Călinescu, au scris despre opera d-lui Topîrceanu articole după care e greu să faci altceva decât să reiei cu „alte mâni aceiaşi gamă". Cum pe de altă parte sunt sigur că atât versurile d-lui Topîrceanu cât şi comentariile pe care le-au provocat vă sunt bine cunoscute, nu-mi rămâne decât să-mi reduc contribuţia la câteva sumare şi modeste observaţii personale.

* * *

La apariţia d-lui Topîrceanu în literatura romînă, toată lumea a fost de acord că domnia-sa e un om inteligent. Cu toate acestea d-sa s'a impus în aceiaşi măsură şi în acelaşi timp şi ca poet liric şi ca humorist. Aceasta nu e singura dovadă că humorul nu e nici sentiment, cum zic unii, nici inteligenţă, cum zic alţii (între care şi d-l Topîrceanu, de altfel), ci numai amândouă la un loc, într'o proporţie care scapă formulei şi analizei de laborator. Dacă ar fi să ne exprimăm ştiinţific am putea scrie, pentru mai uşoara reţinere a elevilor:

Humor = inteligenţă + sentiment.

Dar mai departe, nu putem merge, căci nu avem aparat să înregistreze cu precizie, dacă pus în formulă humorul ar fi inteligenţă 3 de pildă şi sentiment 4, aşa cum ştim sigur că apa e H^2O.

Cu toate acestea fenomenul Topîrceanu a produs nedumerirea unei anumite critici care nu-l putea clasa şi indignarea domnilor poeţi care nu-l puteau pricepe. Fapta literară a d-lui Topîrceanu sdruncina teorii bine verificate şi se punea de-acurmezişul unor vechi superstiţii şi prejudecăţi. In adevăr, de când e rotund pământul şi poate chiar mai dinainte, nimeni n'a obligat pe domnii poeţi să fie inteligenţi. E drept însă că nici nu i-a oprit.

Gândiţi-vă însă, cât de lungă trebue să fie acolo, la poarta Iadului, coloana proştilor, care au umplut veacurile cu versuri plăcute şi dulci auzului contemporan. Desigur că asta şi nu altceva, l'a făcut pe Laclos să exclame:

On peut citer de mauvais vers, lorsqu'il sont d'un grand poète!

Majoritatea antologiilor, ştim cu toţii, a practicat sistemul şi înainte de Laclos. Ei bine, d-l Topîrceanu, profitând de faptul că popreală nu-i, şi-a luat inima'n dinţi şi tocul în mână, permiţându-şi să nu se tâmpească, atunci când scrie'n versuri. Gestul a făcut scandal. Ca orice inovaţie, părea deplasat. Şi-am asistat atunci la spectacolul nostim de tot al prostiei, ironizând inteligenţa.

— Dar ce crede el, Topîrceanu, ziceau pletoşii trubaduri, că poezia se scrie cu capul?

D-l Topîrceanu nu s'a grăbit să răspundă direct la întrebare, dar a dovedit că se poate *şi aşa*. Căci, în definitiv, inteligenţa singură, nu poate promova versurile cuiva, fie el şi Maupassant, sau Jules Lemaitre, dar în nici un caz ea nu poate constitui *un capitis diminutio*, mai ales când e dublată de un vădit talent poetic, cum e în cazul nostru. Faptul că poezia d-lui Topîrceanu s'a răspândit în lung şi'n lat, făcând din domnia-sa unul din cei mai gustaţi poeţi ai noştri, stă mărturie de fiece clipă că domnia-sa n'a scris *numai* cu inteligenţa. Inteligenţa a jucat în arta domniei-sale rolul pe care îl joacă surdina în interpretarea unei partituri, la clavir, sau alt instrument. Aplicarea pedalei e un procedeu necesar, reclamat de economia compoziţiei însăşi. E un gest voit. E un gest conştient. Domnul Topîrceanu are o predilecţie constantă pentru bucăţile în care pedala intervine des. Dar o aplică numai când şi unde trebue. Nici un vers semnat G. Topîrceanu nu e scris fără ştirea Minervei. Pe fiecare din aceste petiţiuni cu timbru pe ritm şi rimă, prin care poetul solicită atenţia posterităţii, severa zeiţă a înţelepciunii a scris cu mâna ei diafană: se aprobă.

Domnul Ralea scrie în judiciosul său articol că poezia d-lui Topîrceanu îl face să se gândească la Jules Laforgue. Şi pe mine. Trebue să adaug numai că dacă e adevărat că ambii poeţi seamănă în ceiace priveşte structura lor sufletească, opera lor nu seamănă de loc. Dar, ca şi Laforgue, d-l Topîrceanu e un cântăreţ pe două strune. Melodia îşi urmează lină, cursul pe una din ele. Dar când e gata s'o ia rasna, ameninţând struna să plesnească, un pizzicato hilar şi persiflant pornit de pe cealaltă, o readuce la măsura indicată pe portativ. Sunt rari poeţii care să cânte just şi în măsură. Domnul Topîrceanu e unul din aceştia, rari.

Doamnelor şi domnilor,

Prin hrubele boltite ale unui suflet de poet, toate vânturile suflă şi toate glasurile trezesc ecouri. In fri-

(Continuare în pag. II-a)

Femeia în U. S. A.

Alcoolul e prohibit în America. Asta înseamnă, cu alte cuvinte, că în America alcoolul nu se mai află pe masă, ca până deunăzi, ci sub masă. Căci America deţine printre altele şi recordul gestului pompos, al ţinutei ireproşabile, al cuvântului de ordine şi al articolelor de lege. Bine 'nţeles că toate aceste artificii nu duc câtuş de puţin la o favorizare de fapt a „jumătăţii" bărbatului. Dacă prin libertatea şi fericirea unei fiinţe se înţelege şi dreptul nestingherit la viaţă, în conformitate cu instinctele normale, atunci trebue să conchidem că femeia americană se află într'o vădită inferioritate faţă de semenele ei de pe celelalte continente.

Intr'un „apartmenthouse" Medy ocupă o odaie cu apă caldă şi radio. Medy are douăzeci şi şase de ani. Credeţi poate că o aşteaptă fericirea unui bărbat care s'o ajute băneşte? Orice şansă e din capul locului exclusă. Cui să-i dea prin minte să se căsătorească cu ea? Medy e fată drăguţă. Dar toată averea ei — în afară de acel „vino 'ncoace" feminin — constă dintr'o slujbă retribuită cu optsprezece dolari pe săptămână. Prea puţin ca să trăieşti şi prea mult ca să mori. In America există milioane de astfel de Medy, milioane de oferte, dar nici o cerere.

Incet, dar sigur, eternul feminin începe să se veştejească şi să-i ia locul fata bătrână. Nu exagerăm de loc dacă apreciăm la peste 50 la sută numărul „fetelor mari" care nu s'au bucurat nici măcar de „fericirea" unui flirt.

America luptă — Europa suferă

Deosebirea între femeia din U. S. A. şi femeia din Europa?

Femeia americană se caracterizează prin „complexul succesului". Europeana îşi „dă drumul" îşi strigă sbuciumul în lume, eventual se „agaţă" de un bărbat. Americana se mănâncă înlăuntrul ei şi caută să strălucească în afară. Americana luptă, europeana suferă.

In America, legea e totdeauna de partea femeii. Legea americană a făcut un gest larg, cavaleresc: „Ladies first", doamnele au întâietatea! „Dacă o femee a fost destul de bună o dată, atunci e destul de bună totdeauna", s'a pronunţat sentenţios un înţelept american şi l-a silit pe bărbat sau să se căsătorească cu ea sau să-i plătească toată viaţa o pensie alimentară egală cu jumătatea venitului său.

Căci o declaraţie de dragoste e *eo ipso* o promisiune de luare în căsătorie — orice altă interpretare e imorală.

Dacă din punct de vedere juridic se dă satisfacţie femeii, în practică lucrurile merg însă ceva mai greu.

In America nu există obligativitatea de a te înscrie la biroul populaţiei şi de a purta asupra ta un carnet de identitate. Nimeni nu te întreabă cine eşti şi de unde vii. Numele ţi-l poţi schimba tot atât de des ca şi cămaşa. Aşa încât bărbatul condamnat să plătească pensie alimentară se refugiază dintr'un stat într'altul, sau numai dintr'o localitate într'alta, pierzându-i-se urma.

In America, mâna de lucru a femeii e mai eftină decât aceia a bărbatului. Din această pricină femeia lucrează, iar bărbatul mănâncă. Femeia hrăneşte familia, căci bărbatul şomează. Oraşele industriale se ţin lanţ şi pretutindeni se manifestă aceiaşi mizerie.

Industria americană lucrează în prima linie pentru nevoile ei, pentru dorinţele şi satisfacerea luxului ei. Femeia este sclava industriei...

Capitalul american se află în mânile femeilor

Cea mai mare parte a capitalului american se află în mânile femeilor. Şaptezeci la sută din acţiuni se află în posesia lor. Bursa mişună de femei care jonglează cu valori de miliarde.

Cum au ajuns aceste averi în mânile lor? Răspunsul e simplu: prin moştenire, prin donaţiuni, dar în primul rând prin munca personală. Obligată să-şi poarte singură de grijă, femeia s'a înhămat la jug, pornind la lupta după bani. Dar care femeie trage cu plăcere la jug? Insăşi natura se împotriveşte la asta. Dar o sileşte nevoia.

„Iubirea trece prin stomac", — se spune şi acolo. Şi tânărul comandă un sandwich şi o limonadă. Asta-i tot ce-şi poate permite să ofere azi un june american unei femei într'o după-amiază de Duminică. Dacă mai cumpără şi un bilet de cinema, atunci fiţi încredinţaţi că săptămâna viitoare va fi silit să nu mai mănânce. Sigur este însă că bărbatul vede în aceste debursări. contravaloarea lor. In America femeia nu mai obţine azi nimic numai de florile mărului. Pentru un dolar, americanul îţi pretinde materialul corespunzător.

SERGHEI ESENIN

Nu 'nzadar...

Nu 'nzădar suflat-ai vânt,
Nu 'nzădar ai fost furtună.
Cineva, spre nou avânt,
Ochii mi-au umplut cu lună

Subt a nu ştiu cui alint
Am uitat tristeţea mută,
După lumea de argint,
Tainică şi neştiută.

Nu mă mai frământă-acum
Spaima stelelor eterne.
Indrăgii al clipei scrum
Şi tăcerea ce s'aşterne.

Toate freamătele tac.
Totul limpezit sticleşte.
Asfinţitul ca un mac
Stacojiu pe iaz pluteşte.

Sufletul descătuşat,
Spre privelişti se prelinge;
Cerul — vacă ce-a fătat,
Viţeluşul roş şi-l linge.

Moartea vulpei

Şchiopătase pân 'la vizuină,
C'un picior zdrobit
Lângă gura ei s'a 'ncolăcit.
Şi 'n omăt c'o horbotă de sânge, fină,
Chipul prins de somn şi-a zugrăvit.

Larma 'mpuşcăturii roşii stăruise.
Codrul i se legăna 'n priviri.
Pletos, vântul printre ramuri se iuţise
Risipind grăunţele-i sonore şi subţiri.

Negura creştea deasupra-i moale,
Rumenă 'nserarea jilavă sporea,
Capul tresălta tot mai agale
Şi pe rană limba se răcea.

Căzu 'n viscol coada de jăratec.
Buzele de morcov putred s'au umplut.
Era miros de frunziş şi lut.
Şi în groapă, resfirându-se molatec,
Sângele se prelingea tăcut...

Din ruseşte de GEORGE LESNEA

gurile intermitente ale creaţiei, se pare că însuşi Sfântul Duh, în înfăţişări necunoscute nouă, dar după unii autori, mai ales în chip de porumbel şi cu precădere pe umărul stâng, se pogoară la cel inspirat, tălmăcindu-i cifrat văzutele şi nevăzutele, auzitele şi nemaiauzitele. Lui, poetului, nu-i rămâne decât un rol de dactilografă, adică, să transcrie, fără să ţie seamă de sintaxa şi ortografia nepoeţilor. Dar, se vede treaba, că şi Sfântul Duh se înfierbântă prea tare câteodată şi bietul poet, nebăgând de seamă, scrie tot. Aşa se face că poeţi din cei mai mari, au păţit-o ades. Vă amintiţi desigur de frumoasa tiradă din Hernani, care l'a supărat atât de mult pe Caragiale şi care nu mai rămâne îndoială că venea deadreptul de sus. Frumoasă, frumoasă, nimic de zis, numai că nu se potrivea acolo şi iată că şi marelui Hugo i s'a întâmplat să nu bage de seamă. Şi oare, dacă ar fi băgat de seamă — mă întreb şi eu aşa! — ar fi fost mai puţin poet?

Să nu vă îndoiţi, rogu-vă, că masa de lucru a d-lui Topîrceanu nu e şi ea cercetată de Sfântul Duh, a căruia clientelă poetică nu-i doar aşa mare. Da, dar domnul Topîrceanu ia din ceiace ce i se oferă numai ce are nevoie. D-l Topîrceanu nu face parte din acea numeroasă categorie de zevzeci care pleacă în oraş să-şi cumpere un brici şi se întorc acasă c'o bicicletă, cumpărată fără trebuinţă şi în dauna briciului, pe motiv că era eftină. D-l Topîrceanu ştie perfect ce vrea. Odată materialul pe masă îl examinează atent. Ici mai tae, colo mai adaugă, dincolo mai modifică şi nu-i scapă din mână strofă necontrolată şi cu tualeta nefăcută. Dacă ar fi să-l pot reprezenta plastic, eu l'aşi face cu tocul într'o mână, cu foarfeca în cealaltă şi foarte încruntat la manuscris. Dar în această încruntare ar trebui să se ghicească sentimentul de atenţie neliniştită al mamei, pentru fata care se pregăteşte de examen sau bal — tot una (din punctul de vedere al expresiei mamei, se înţelege).

In rezumat, putem privi în d-l Topîrceanu un cenzor al sentimentului propriu şi-l putem califica, fără exagerare, un critic al Sfântului-Duh.

Doamnelor şi domnilor,

Nu intră în rostul meu să proclam şi nici în limitele reduse ale unui mic cuvânt introductiv să demonstrez, dacă d-l Topîrceanu e mai mult liric, sau mai mult humorist şi nici în ce măsură şi pe ce căi a isbutit să cucerească admiraţia de care se bucură astăzi printre toţi iubitorii de literatură bună. E de ajuns să citez cuvântul autorizat al d-lui Ibrăileanu, care, cu pilde edificatoare ne-a arătat că multiplele mijloace spirituale de care dispune acest spiritual şi desăvârşit artist, îi permit să fie tot atât de talentat şi dexter şi în poem şi în satiră şi — asta e de reţinut — în proză. Din acest punct de vedere d-sa poate fi comparat cu acei înzestraţi fizicamente sportsmani, care în ciuda specializaţilor, devin atleţi la toate categoriile. Căci, (sublinierea e a d-lui Ibrăileanu), d-l Topîrceanu nu se prezintă în proză ca oricare poet care are de plasat un capital sufletesc disponibil. In proză, d-l Topîrceanu se prezintă ca prozator autentic, cu toate însuşirile de observaţie şi obiectivitate pe care le reclamă genul. Prin urmare, d-l Topîrceanu nu numai că poate şi *ştie* să fie poet, dar poate să şi *uite*. Şi asta-i mult mai greu. In faţa atâtor scribi de sens unic şi care totuşi nu isbutesc să fie decât unii poeţi în proză şi alţii prozatori în versuri, isbânda pe ambele trei fronturi, cum ar zice un eminent bărbat politic, a unuia şi acelaşi scriitor, e desigur cu atât mai apreciabilă.

Doamnelor şi domnilor,

Dela începutul cuvântării mele n'am citat nimic din d-l Topîrceanu. Sunt hotărît ca până la sfârşitul ei care se apropie, să mă menţin în aceiaşi atitudine. Ar fi să vă ofensez presupunând că nu-i cunoaşteţi opera tot atât de bine ca şi mine. Zic tot atât, fiindcă mai bine nu se poate. Aşa dar, pe lângă Balada Morţii, pe lângă Balada Popii din Rudeni, pe lângă Balada Chiriaşului grăbit (admirabil amestec de humor şi filosofare lirică, vă amintiţi, nu ?), pe lângă rapsodiile de toamnă şi atâtea alte poezii care se aşează dela sine în fruntea creaţiei lirice româneşti, d-l Topîrceanu a scris *şi* parodii. Le amintesc, nu numai pentrucă autorul afirmă în prefaţă că n'a pus în ele *decât* pricepere şi că mi se pare uşor să demonstrez că a pus şi altceva, dar mai ales pentrucă ele reprezintă un caz unic în istoria literaturii. Dacă n'ar fi fost decât nişte simple bucăţi bune, vă asigur că nu le-aşi mai fi pomenit.

Doamnelor şi domnilor,

In literaturile vechi şi bogate, parodia a germinat la umbra operelor mari, ca vâscul. Sunt şi mai bune şi mai proaste şi mai aşa, de toată mâna. Din ceiace a fost, putem deduce şi ceiace ar fi putut sau ar putea să fie. Catule Mendès, de pildă, dacă s'ar fi ostenit, l'ar fi putut foarte bine parodia pe Homer. Dar, presupunând că ar fi fost contemporani, credeţi dumneavoastră că Homer şi-ar fi pierdut vremea parodiind pe Catule Mendès? D-l Topîrceanu şi-a permis această extravaganţă. Printre alţii, a parodiat şi versificatori subalterni. Nu-i numesc, nevoind să dau caracter polemic acestei cuvântări, pe care mă străduesc s'o fac, pe cât pot, serioasă. Ce s'a întâmplat atunci? Iată: Când a parodiat fie pe Homer, fie pe Dante, fie un poet veritabil de-al nostru, domnul Topârceanu a făcut într'adevăr parodie, menţinându-se în gen. Dar când a terminat cu galeria micuţă a literaturii indigene încercând să parodieze poeţi minori, parodia nu mai era parodie, ci creaţie pură, cu material străin. E ca şi cum dintr'o statue strâmbă şi cu nas pocit, un meşter îndemânatec ar reclădi un monument frumos şi proporţionat. D-l Topîrceanu şi-a depăşit cea mai mare parte din modele. Aceasta justifică titlul de *Parodii originale* pe care l'a dat volumului. Acolo unde era numai o timidă intenţie, d-sa a pus un vibrant accent poetic, acolo unde a găsit o pretenţie grotescă, d-sa a înlocuit-o cu un cuvânt de spirit, de bună calitate, acolo unde suferea vorbăria goală, d-sa a îmbrăcat-o într'o imagine sugestivă şi ingenioasă. Evident că în ceiace priveşte parodia d. Topîrceanu nu poate fi comparat cu nimeni în literatura noastră. Şi dacă vă ispiteşte gândul să depăşiţi frontiera, vă fac o singură propunere: Recitiţi cu atenţiune *Virgil travesti* socotit ca un model, al lui Paul Scaron socotit ca un maestru al genului şi vă veţi convinge repede că d-l Topîrceanu nu are nimic de pierdut din comparaţie. Desigur că împrejurările speciale de timp şi loc, la care se adaugă pronunţata personalitate a poetului, îngăduindu-i să fie original până şi în parodie, explică suficient marele număr de imitatori, care au năvălit ca sălbatecii pe urmele lui. Ei n'au isbutit însă să-şi însuşească decât ceiace e mai frapant în versificaţia meşterului, întrebuinţând halandala rimele antepenultime în mânuirea cărora d-l Topîrceanu excelează şi care nu sunt desigur dintre cele mai neînsemnate titluri de glorie, pe care le-a binemeritat în literatura noastră. Antepenultimismomania a făcut ravagii şi Topîrceanoizii apăruseră prin generaţie spontană în toate publicaţiile periodice. Dar, vorba cîntecului, s'au dus, să nu mai vorbim de ei.

Doamnelor şi domnilor,

I se reproşează d-lui Topîrceanu că scrie puţin. Dumneavoastră însă ştiţi bine că una e un covor imprimat şi alta unul lucrat cu mâna. In literatură chestia se mai complică încă prin aceea că intervine şi capul — bineînţeles atunci când intervine. Prin urmare d-l Topîrceanu a scris foarte mult. Pentru felul în care produce d-sa, a scris enorm. E bine totuşi când despre un scriitor care are tot dreptul să moţăe cu braţele încrucişate pe-o asemenea operă, lumea zice că nu scrie destul. E cel mai frumos omagiu ce i se poate aduce. In orice caz, el poate fi mai mulţumit decât acela despre care se spune că mult mai scrie, când el, nenorocitul n'a imprimat — în felul covoarelor — decât două sărmane volume.

Doamnelor şi domnilor,

In chip de încheiere voi spune următoarele: In evoluţia majorităţii poeţilor, trebue să însemnăm pe răboj suişuri şi pogorâşuri, mergând uneori dela ridicol până la sublim. Graficul activităţii literare a d-lui Topîrceanu nu poate fi decât linia dreaptă. A stat pe sârmă şi s'a menţinut aşa. Aproape nu există poet care să nu înceapă prin a dibui. Unul printre floricele, altul printre păsărele, altul prin steluţe. Unii, mai întreprinzători, încearcă infinitul cu pana de gâscă, aşa cum alţii încearcă marea cu degetul. Nimic din aceste experimente în toată cariera literară a d-lui Topîrceanu. D-sa a debutat prin a fi un scriitor perfect.

Şi fiindcă am vorbit destul serios despre un scriitor care s'a manifestat în mai toate direcţiile, să-mi daţi voe să termin c'o anecdotă, relativă la genurile poetice.

Un american — miliardar fireşte — fiind pe patul de moarte, şi-a chemat fiul pe care zădarnic încercase să-l determine să se lase de literatură şi aşa i-a spus:

— Cu durere văd, fiule, că ai început greşit şi că stărui în greşeală. Deoarece însă, ţii cu orice chip să mergi pe calea asta spinoasă, ascultă rogu-te poveţele-mi cele mai de pe urmă. Dacă crezi tu că simţirea ta e mai adâncă decât a altora, dar că mintea în schimb nu te prea ajută, fă-te poet liric că sigur reuşeşti. Dacă dimpotrivă, mintea ţi-e ageră şi atotpătrunzătoare, dar simţirea ţi-e stearpă, fă-te autor dramatic, că iar reuşeşti. Dar dacă eşti prost şi n'ai nici talent, fă-te critic.

Am spus-o aceasta, fiindcă sunt sigur că dacă acel american ar fi fost tatăl d-lui Topîrceanu, cu toată dreptatea aparentă a vorbelor lui d-l Topîrceanu nu-l asculta (şi bine făcea), continuând să scrie în toate genurile.

Cu toate că la începutul acestei cuvântări mă angajasem să nu vorbesc deloc de mine, îngăduiţi-mi totuşi numai atât: Aşi putea spune despre cuvântarea mea, ceiace spunea un mare filosof despre opera lui: n'am avut timp s'o fac mai scurtă.

Pe d-l Topîrceanu, pe care îl rog să mă ierte, cu toţii l'am cetit, cu toţii l'am admirat.

Acum să-l ascultăm.

AL. O. TEODOREANU

Decor

I

Cum intri, vezi tejgheaua unsuroasă,
Din care-un robinet îşi scoate gâtul
Să-şi toarne prin pahare tot urîtul
Acumulat la fabrica gazoasă...

II

In dos, pe rafturi, sticlele gravide
Cu dopu'n cap, pe piept cu etichetă,
Zac rânduite după siluetă,
Visând cum racul capul le deschide.

III

Pe-o masă şchioapă, stacojiu vopsită,
O sticlă goală doarme 'ntre pahară:
Ca perne are scrumuri de ţigară
Şi ca 'nveliş... o mână adormită!

IV

Intr'un ungher cam înecat în noapte,
In trei piuneze-atârnă o hârtie
Ce-arată în culoare tare vie
Un epizod din şaptezeci şi şapte...

V

Şi pe podea, pe-alocuri, câte-o baltă,
Aci mai roşă, colo mai deschisă
Coboară'n suprafaţa-i neprecisă
Lumina unui bec din grinda 'naltă.

ŢAŢOMIR NECULAI

Toată lumea este de acord că ultimul roman al D-lui
DAMIAN STĂNOIU
ALEGERE DE STAREŢĂ
este de un humor irezistibil, şi toţi îl citesc cu nespusă plăcere. Aşa se şi explică marele succes al acestui roman, din care Editura „Cugetarea" va trage în curând o nouă ediţie

Caleidoscop intelectual

Moartea lui John Galsworthy

Se ştie că premiul Nobel pentru literatură a fost acordat anul acesta lui John Galsworthy, autorul bine cunoscut al seriei de romane *„The Forsyte Sage"*, care a murit zilele acestea. El face parte din generaţia de literaţi dinainte de războiu şi deţine cu Josef Conrad, Wells şi Arnold Bennett, caracteristica acestei generaţii de scriitori conţimporani englezi, care se deosibesc tranşant de predecesorii secolului al XIX-lea sau aşa zişii *ultimii victoriani (Meredith, Thomas Hardy, Henry James* etc.) şi foarte simţitor de cei actuali, de după războiu, începând cu E. M. Forster, James Joyce şi continuând cu Virginia Woolf, May Sinclair, Sheila Key Smith, Katherine Mansfield, J. D. Beresford, Compton Makenzie, D. H. Lawrence, Francis Brett Young, Frank Swinnerton, Hugh Walpole, M. Arlev, Margaret Kennedy etc.

El face parte din acea generaţie de scriitori care, reacţionând împotriva *„victorienilor"*, nu mai voiau să povestească *o viaţă* ci căutau să redeie o bucată de viaţă *(„slice of Life")*. Adică în loc să ne povestească ce s'a întâmplat lui X şi Y într'o viaţă ei caută să ne arate *cum a părut* o bucată de viaţă lui X şi Y, *intr'un moment oarecare*. John Galsworthy a fost adesea asemănat cu Arnold Bennett şi considerat ca istoriograful unei clase sociale mai ridicată de cât aceea ce a făcut obiectul scrierilor lui Arnold Bennett. Este însă o mare deosebire între aceşti doi scriitori. Pe când A. Bennett este un povestitor senin, detaşat cu totul de lumea pe care a creiat'o şi-şi interpretează cel mult cu simpatie personagiile, Galsworthy ia parte intensă la viaţa din operele sale. Aceasta este poate o slăbiciune uneori, dar este şi un avantagiu: pasionează pe cititori, îi antrenează în atacul şi apărarea personagiilor, îi cucereşte cu via sa simpatie pentru toţi acei ce au căpătat ceva din încântătoarea sa senzibilitate, părtinind răzvrătiţii şi iubitorii de frumuseţă sau asmuţând pe cititori împotriva celor antipatici şi neumani, prin pagini care ating uneori cruzimea unei neîndurate satire de tăioasă ironie. Creaţiunile sale cele mai desăvârşite sunt însă acele în care reuşeşte să se ridice deasupra sa însuşi şi în care arta sa, de o calitate neîntrecută, încarnează fiinţe omeneşti, articulate cu atâta putere de adevăr în cele mai mici amănunţimi, încât redă tipuri ce nu se întâlnesc de cât arareori chiar în romanele cele mai izbutite din literatura contimporană. Astfel ar fi de pildă *„Old Jolyon Forsyte"* şi mai ales *„Soames Forsyte"*, în ultimele romane din serie. Calităţile sale speciale sunt un puternic suflu epic, invenţiunea tipurilor şi a caracterelor celor mai deosebite şi mai variate, abilitatea în demontarea „mecanicii" noastre sociale, darul de a schiţa scene reale şi vii din tumultul vieţii, din jurul bătăliilor economice şi financiare (de pildă în „The Forsyte Saga", unde găsim o adevărată epopee a proprietăţii) păstrând în acelaş timp, ca fond al unei vieţii cenuşii prozaice, o năvalnică pasiune, sugestia unor vise neîmplinite, influenţa turburătoare a frumosului şi a poeziei, aspiraţii inprecise şi infinite.

Toate aceste calităţi se găsesc şi în ultima sa operă, *„Tlowering Wilderness"*, o frumoasă şi delicată povestire de dragoste, complicată însă de o dramă ale cărui motive ne par neadmisibile şi de realitatea cărora autorul nu ne poate convinge. Eroul, poet, fire nervoasă, iubitoare de neprevăzut, călător neostoiat, este de fapt un nevropat, un rănit de războiu, la care a luat parte ca soldat şi din care a eşit zdruncinat profund în nervii şi în sufletul său.

Reîntors la Londra după o lungă călătorie în Răsărit, regăseşte pe o prietenă din copilărie, care era o fetiţă fragedă când a părăsit'o şi care are acum douăzeci şi şase de ani. Se îndrăgostesc unul de altul. Totul ar fi mers ca în basmele cu sfârşitul fericit, dacă nu ar fi fost în viaţa lui Willfried Desert un eveniment pe cât de neaşteptat pe atât de turburător.

In lunga sa călătorie în răsărit, Desert devenise *„sahib"* adică trecuse la religia musulmană. De ce, nici el nu şi-o poate explica, de cât poate prin simpatia pe care i-o provocase fanaticul iluminat, care făcuse legământ să ucidă pe orice necredincios care n'ar fi vrut să treacă la religia sa şi care se simţea foarte nenorocit că trebuia să se ţină de cuvânt, dacă Desert nu ar fi consimţit să devină musulman.

Iubind pe Dinny, încântătoarea sa prietenă, lucrul trebuia să se afle. Aceasta stârneşte o furtună într'un pahar cu apă. Rudele şi prietenii din jurul celor doi îndrăgostiţi complică şi dau o amploare deosebită acestui fapt. Un publicist puţin scrupulos dezvăluie secretul lui Desert. Scandalul ia proporţii prin faptul că eroul este exclus din clubul călătorilor celebri, care nu se putea împăca cu ideia de a avea un *„sahib"* în sânul său. De ce nu reneagă eroul această religie la care nu s'a convertit din credinţă? Galsworthy dă o explicaţie: orice englez e socotit în Răsărit ca un om de cuvânt şi el care şi-a dat cuvântul trebuie să-l ţie pentru a dovedi tăria de caracter a Englezului şi a nu compromite reputaţia compatrioţilor săi. Arta povestirii romancierului este atât de perfectă în cât cititorul — deşi nu poate primi incidentele ca verosimile — se simte cucerit.

Puterea lui Galsworthy se vădeşte în faptul că pune drama, nu în incidentele pe care le provoacă în societate faptul că Willfried este musulman, ci în adevărul psihologic, pe care caută să-l dovedească, anume că suferinţa şi drama în viaţă vin din elementele disparate şi contrastele din sufletul omului însuşi. Este indiferent dacă purtarea lui Desert este sau nu raţională. El acţionează şi reacţionează nu după raţiune, ci după sentiment. Simte că a făcut o greşală morală şi ajunge la concluzia că cu sufletul lui nu va putea de cât să chinuiască pe fiinţa iubită, deci cu toate că o iubeşte profund şi adevărat, sau tocmai din cauza aceasta, o părăseşte. Scenele în care începe dragostea ca şi despărţirea sunt duioase şi nespus de delicate şi frumoase. Motivarea şi înjghebarea conflictului dramatic, cu toată arta autorului nu pot mulţumi pe admiratorii lui Galsworthy. Le lipseşte autoritatea şi obiectiva imparţialitate din celelalte scrieri, iar acţiunea e prezintată într'o perspectivă falsă.

I. S.

O aniversare

Zece ani dela moartea scriitorului Hildebrand Frollo

La 29 Ianuarie 1933 s'a împlinit un deceniu dela moartea lui Hildebrand Frollo, distins profesor al liceului „Lazăr" şi al Seminarului pedagogic universitar din Capitală, bine cunoscut şi ca om de litere. Deşi timpul ce ne desparte de săvârşirea lui din viaţă nu e prea lung, totuşi el e suficient pentru a ne îngădui o privire de ansamblu asupra vieţii şi activităţii sale.

Nu ne ocupăm de activitatea lui pedagogică şi socială, foarte considerabilă şi aceasta. Asociaţia profesorilor secundari a ţinut să cinstească cu un bust memoria întâiului ei secretar general. Urme slăvite de activitate a lăsat şi la Asociaţia catolicilor din Bucureşti, unde a funcţionat în aceeaşi calitate.

Aici e vorba exclusiv despre viaţa şi activitatea sa literară.

Născut în Bucureşti, la aniversarea dintâi a căderii Plevnei, la 28 Noembrie 1878, ca fiu al profesorului universitar Giovanni Luigi Frollo, tânărul Hildebrand avu parte de o educaţie foarte îngrijită. Studiile primare şi secundare le făcu la Iaşi în colegiul călugărilor Iesuiţi, preţuiţi pretutindeni pentru iscusinţa şi devotamentul lor. După aceste studii, a fost trimis pentru perfecţionare la Roma, în colegiul Capranica, unde obţinu licenţa în teologie. Din cauza inofobiei, precum şi din alte cauze nu se preoţi. Reîntors în ţară, trecu în curând cu mare succes, licenţa în filologia clasică şi luă o catedră la liceul din P.-Neamţ, pe urmă la amintitele aşezăminte din Capitală. Patriot înfocat, el sprijini cu tot avântul sufletului său mişcarea Ligii culturale, prezidate simbolic de părintele Vasile Lucaciu, precum şi acţiunea oamenilor noştri politici N. Filipescu şi Take Ionescu, — pentru acesta din urmă avea o simpatie deosebită şi de care era mult apreciat.

Ca un ecou al acestor frământări trebue privită traducerea frumoasei „Rugăciuni pentru glorie" scrisă de Gabrielle D'Annunzio pentru Italia, dar cu atâtea coincidenţe fericite şi pentru România.

Activitatea sa literară se desfăşoară în trei direcţii: ca traducător, ca poet original şi ca eseist.

Profund cunoscător al limbilor şi literaturilor clasice, el a ţinut să îmbogăţească patrimoniul nostru literar cu câteva traduceri de cea mai mare valoare. Astfel a tradus din Eschyle, Prometeu înlănţuit; din Horaţiu Ode II, 6; apoi o serie întreagă de cântece din Catul. A mai tradus şi pledoaria lui Cicero pentru Titus Annius Milo, apoi a publicat o admirabilă notiţă introductivă asupra lui Vergilius în fruntea celor dintâi şase cărţi, editate de el din epopeia acestuia Eneida, în Biblioteca Casei Şcoalelor. Dintre autorii moderni prefera pe Carducci şi mai ales pe germanul F. W. Weber, din care ne-a dat mai multe traduceri. Cetind aceste traduceri, ai sensaţia că ceteşti lucrarea originală; aşa de bine s'a ştiut identifica traducătorul român cu autorul străin favorit. Recensentul unei reviste literare de pe vremuri vorbind despre traducerea unui epitalam de Catul, datorit autorului nostru, remarca redarea autentică a simţirii şăgalnice precum şi menţinerea caracterului quasipoporan al acestei poezii.

Ca poet original, locul său e alături de St. O. Iosif, pentru care se vede că avea o dragoste deosebită. Fără să fi publicat un volum de poezii intitulat „Credinţe" ca prietenul său, Hildebrand Frollo e incontestabil mai credincios. De aceea nu numai motivele de inspiraţie religioasă sunt mai frecvente în opera sa, dar chiar fruntea posomorâtei melancolii, la el apare în aureola unor raze transcendente. E concepţia creştină în lumină poetică. Urmele acestei concepţii le găsim şi în cele două sonete închinate „Mortului" (tatălui său). Cetind această mişcătoare evocare a părintelui său, îţi dai seama de ce numeşte Biserica Romei patriotismul „pietas", fiindcă respectul şi evlavia ce fiii trebue s'o arate către părinţi, trebue s'o aibă şi către ţară.

In fine, ca eseist H. Frollo ocupă un loc de frunte. Dacă am avut scriitori documentaţi, am avut în schimb atâtea expuneri greoaie; dacă alţii au fost mai uşori, eleganţi chiar în expunere, au fost de atâtea ori superficiali; dacă iarăşi unii au fost clari şi logici, ne-au înstrăinat de multe ori cu răceala lor; iar dacă au fost calzi, comemorativi, năvalnici au fost nu odată haotici repulsivi, H. Frollo a ştiut să fie documentat fără să fie greoiu; uşor şi elegant, dar nu superficial; clar şi logic, dar nu rece; comunicativ, dar nu repulsiv. La acest echilibru sufletesc realizat de el, se mai adaogă şi simpatia ce va înconjura totdeauna scriitorii dispăruţi în floarea vieţii, înainte de a fi dat tot ce se aştepta dela ei. Din categoria acestor nedreptăţiţi ai soartei face parte şi H. Frollo. De aceea numele său va fi pomenit cu drag.

Prof. IOAN GEORGESCU

Tablete

Sporturi de iarnă

Indată ce am putut pipăi cu galoşul natura consistentă a păturii de zăpadă, ninsă în patru zile de iarnă întârziată, un entuziasm de nestăpânit a întraripat firea noastră războinică, derivată în sportiv.

Strămoşii noştri ieşiau din muşuroaiele şi bordeiele lor, în asemenea zile, pe brânci, înarmaţi cu sulițe, arcuri şi topoare, ca să prindă pielea utilă a urşilor şi blana lupilor fosforescentă, sport niţeluş cam riscat, la factorul zăpadă colaborând factorul lup sau urs, în carne şi oase. Un număr de generaţii, îndeajuns de mare ca să dea naştere unei sintaxe de sensaţii şi calificativelor încercate, ne-au păstrat din epocile hibernale eroice aprecierile juste şi expresiile de: fioros, groaznic şi înspăimântător. Cuvântul frică datează deatunci, complice cu vorba: tremur ca varga.

Civilizaţia cere dela noi alte instrumente, care nu rănesc fiara sălbatică şi nu-l pun pe omul sportului în situaţia de-a da ochii cu ea în singurătate şi libertate. Unul din doi, ursul sau sportivul, trebuie să învingă înainte de a se despărţi, o despărţire în alţi termeni devenind la faţa locului cu neputinţă, mai ales dacă lipsesc, în momentul psihologic, şi timpul şi spaţiul de a croi-o la fugă. Este şi mai comod şi mai agreabil şi mai cultural chiar, să te întâlneşti pe zăpadă tot cu sportsmani ca şi d-ta decât cu animalele din pădure. Unde e lume multă se ştie că nu vine ursul, acest personaj ascetic şi stâncos preferând clubului şi matchului, administrat de un regulament sever, altitudinea izolată şi tăcută.

Sportul prezintă folosul individual şi social că amorţeşte veleitatea, face zadarnică ideea şi dă omului, hărţuit într'altfel de intelect, oboseala dulce a meritului câştigat, frate graţios şi aristocratic al muncii brutale, cu calozităţi în podul palmei şi umăr. Trecerea prin linia dumitale a fulgerătoarelor patine, purtate de valsul zvelt al unei dansatoare pe ghiaţă, te face să uiţi şi revendicările şi principiile şi îndatoririle iar idealul ia forma fetei care fuge, lunecând până la bufet şi mai departe, dinaintea elanului tău vulturesc. Vara, boxul, cursele şi ascensiunea şi iarna, dimpotrivă, coborârea rapidă şi pe nerăsuflate, ţin loc de viaţă, şi combinate cu localul, cu muzica şi dansul echivalează cu viaţa superioară, dau sens existenţei, într'un tricou nudist şi într'un costum tricotat gros, după sezon.

Personal, sportul a fost o mare binefacere pentru noi, împiedicându-ne să gândim, să citim, două îndeletniciri de agitaţie sterilă. Un optimism de beatitudine domneşte în cercurile noastre, scutite de gărgăunele cerebral: noi nu putem nimic dar nici nu ştim nimic, savuros preocupaţi de conturul indeformabil al unei rachete de tennis şi de căutarea unei mingi cu săritura promptă. O educaţie întru totul recomandabilă cuprinde ştiinţele descoperite în ultimele decenii, care scutesc de frământarea exagerată a meningei, încurajând exercitarea cotului şi a gambei, inspiraţiile bicepsului şi armonizarea mişcărilor lascive cu recreaţiile ruletei.

Am plecat aşa dar, câteş patru tovarăşii de sport, să ne aprovizionăm de iarnă, în magazinele de specialitate, împărţindu-ne atribuţiile unui program de 10 zile. De bani e vulgar să vorbim, noi dispunând de capital, expresia forte a micului metal.

Am început prin a ne lua ochelari de zăpadă, un atribut al omului civilizat, supărat la ochi de tot ce-i lumină prea mare. Fiind prea mult albă, facem zăpada măslinie, o culoare potrivită şi pentru scânteierile ridicol de sincere şi de directe ale soarelui, gemenul fierbinte al zăpezii glaciale. O neînsemnată discuţie avu loc asupra preţului monturii pentru a se şti dacă plătim un celuloid ordinar cu 400 de lei sau 12.000 lei bagaua. Ne-am oprit la bagà, lucrul mai scump fiind de obicei mai ieftin, un principiu pe care l-am învăţat dela croitorul nostru. Şi ne-am cumpărat mai multe părechi de ochelari, acordate pe culoarea mai violentă sau mai discretă a orelor, socotite scadent, dela răsărit în apus.

Eu mi-am ales pingelele de 11 metri ale unui fel de încălţăminte de lemn cu lustru, care se cunosc într'o limbă apropiată de pol sub denumirea de *sky*. N'am mai purtat niciodată, dar nu puteam să renunţ la adaptarea tălpilor mele pe această unealtă, destinată, fără nevoie urgentă dar cu eleganţă, la scoborîrea verticală a munţilor înalţi. Deosebirea între noi şi Norvegieni e cu totul de partea noastră, căci pe când ei stau cu casele lor pe munţi şi o simplă stupidă constrângere îi împinge să ajungă mai repede în vale, noi ceştilalţi, Suedezi amatori, noi ne transportăm întâi cu sania sau cu căruţa, câteva ore în şir până la punctul culminant şi acolo ne încălţăm cu sky, ca să ne întoarcem, în cel mai bun caz, de unde am plecat. Căci adeseori nimerim în partea opusă şi iar avem nevoie de soluţia cailor înhămaţi.

Tovarăşul meu cu monoclu şi-a ales o sanie, care din pricina evocaţiilor antipatice se chiamă *bob*. Dacă i se adaugă şi cuvântul *sleig*, nu mai recunosc sania nici copiii, deprinşi cu ceva asemănător însă respectuoşi faţă de un vehicul indiferent la tradiţiile locale. Ca să-şi plătească numele întreg, bobul a costat numai 35.000 de lei, un bob din toate punctele de vedere magnific. Ţinându-se bine cu picioarele de stinghii şi cu mânile încremenite pe speteze, în bobul prietenului meu puteau să încapă toţi ceilalţi şase tovarăşi ai noştri, dintre care două tovărăşiţe, pe când tovarăşul principal îşi rezervase locul dela cârmă, cu mănuşile pe volant.

Alegerea costumelor a fost mai dificilă. N'am găsit decât cu mare greutate, îmbrăcămintea destul de scumpă, proporţionată cu programul stabilit. Era nevoie, desigur, de lână, însă nu de orice fel de lână: un sport adevărat merge excluziv cu lână de Scoţia, cu ghete americane de bizon şi cu ciorapi Burbery, orice altă marfa fiind camelotă. Mănuşile trebuie să poarte firma casei londoneze, care le-a creat. In materie de croitorie, de bonetărie şi de cismărie, singuri ţiganii de Români fac şi lucrează; adevăraţii modişti occidentali crează; adică, se folosesc de aptitudinile şi de tiparele lui Dumnezeu, primul creator şi patronul direct al marilor case din Europa, de dincolo de cadrilaterul boem. Una din Doamne a ţinut ca lâna costumului să fie asociată în firele ei cu mătasea şi nu cu orice fel de mătase, cu mătasea dela 10.000 lei kilogramul în sus, calitate garantată. Ea dorea un verde palid negricios cu licăriri galbene violete, neaflându-se in comerţul luxos, unde a trebuit să cumpărăm un cărămiziu stins în bleu, paietat cu tabac, havană pluş. Costumele tovarăşelor noastre fiind cu pantaloni, care se aliază mai practic cu sportul, personal am avut o decepţie la încercare. Ambelor noastre spirituale însoţitoare le erau şoldurile prea mari — ceeace în definitiv n'ar fi constituit un păcat estetic dacă nu le-ar fi fost şi gleznele şi fluierele picioarelor — *quelle horreur!* — infinit prea groase. Dar defectul preponderent venea de la părţile dinapoi ale şoldurilor, numite în anatomie fese. Aceste două lucruri atârnau cochetelor noastre camarade, în spatele pulpelor până la genunchi, ca nişte sâni monstruoşi, situaţi neregulat. Din profil, spatele era fără desen şi lăbărţat în linie molâie.

In sfârşit, am pornit toate echipele odată şi am ajuns odată toate. Dictez aceste note din spital. Ne-am rupt picioarele odată toţi, solidar. N'am avut nici timpul să ne fotografiem pentru revistele ilustrate.

T. ARGHEZI

PLASTICA

La expoziţia de debut din 1931 a d-rei *Lilly Verea* am relevat mijloacele sincere şi sobre ale paletei d-sale, aplicaţiunea artistei pentru construcţie, şi chiar prezenţa celor dintâi izbânzi.

Galeria de artă Hasefer înfăţişează şi anul acesta rodul străduinţelor d-rei Verea.

Păstrându-şi volubilitatea, pictura d-sale are calitatea expresiei simple, eliberată de prejudecăţi formale şi spontană în desfăşurarea ei modestă.

Mai sobră, mai sensibilizată, mai atentă la subtilităţile cromatice, opera de azi a expozantei nu depăşeşte totuşi stadiul căutării de sine.

Unele lucrări sunt executate în tuşe aspre, în culori crude şi au un luciu supărător, provenit probabil din faptul că sunt rău vernisate (portretul d-lui Jean Bart, de pildă).

La altele, surprinde mai ales inegalitatea substratului emoţional şi — uneori — absenta lui totală.

Lilly Verea — *I. M. S.*

Deslegând sensul liric al priveliştilor, artista nu pune totdeauna în pânză accentul lăuntric. E o îndrumare vagă către decorativ, dar frecvenţa portretului, cu preocupări de redare a caracterului şi de sublinieri psihologice, ne arată şi altă cale.

Deşi nu aduce nimic neprevăzut, actuala expoziţie a d-rei Verea făgădueşte mult şi avem toată îndreptăţirea să credem cu hotărîre în aceste făgădueli.

Anton Kaindl — *Clopotniţă (P. Neamţ)*

* * *

Artistul trebue să fie stăpânul motivelor care-l inspiră, nu sclavul lor. El trebue să redea esenţialul şi caracteristicul, turnate într'un conţinut propriu.

D. Anton Kaindl — care expune la Cartea Românească — nu pare să ţină seamă de aceste principii.

Lilly Verea — *Peisaj*

Lucrările d-sale, dovedind multă îndemânare în expresie, conţin un echilibru deplin între subiectul exterior şi realizarea lui în cadru.

De aci însă, nu se pot trage concluzii asupra nivelului artistic al pictorului, asupra prezenţei şi valorii stilului său.

O artă statică şi monotonă, cuprinzând un desen abil şi un colorit pe alocuri agreabil; facilitate şi abundenţă, — iată ce s'ar putea spune pe scurt despre această manifestare.

Complect lipsite de putere interioară de seducţiune, în majoritatea lor simple prezentări obositor de egale şi de servile ale edificiilor întâlnite într'o copioasă excursie prin ţară, lucrările d-lui Anton Kaindl nu ţin de artă, ci mai mult de domeniul topografiei.

Anton Kaindl — *Suceviţa*

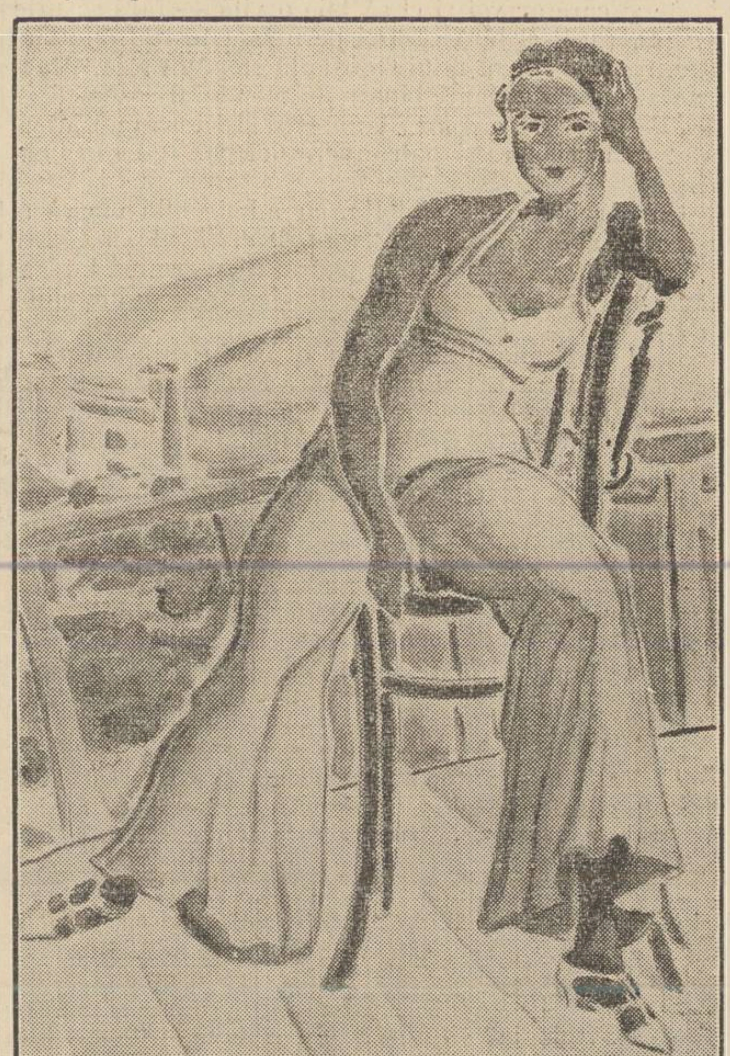
Aceasta nu însemnează că-i contestăm judiciozitatea alegerii locurilor şi lucrurilor, ci numai că recunoaştem aci o manifestare de natură strict exterioară.

Privite din punctul de vedere al execuţiunii tehnice şi al efectului imediat asupra vizitatorilor, lucrările de o copleşitoare corectitudine ale d-lui Kaindl sunt, fireşte, ireproşabile.

Sub raportul artei însă, ele nu trădează nici o însuşire stilistică excepţională, nici un fior, nici o vibraţie deosebită.

Afară de interesul etnografic şi documentar, expoziţia d-lui Anton Kaindl nu oferă nici un fel de atracţiune pentru amatorul de artă.

Şi e păcat!...

Lilly Verea — *Acuarela*

Se întâlnesc atât de rar însuşirile de strălucit tehnician ale d-lui Kaindl, încât regretăm cu toată sinceritatea că în operele d-sale, (concepute migălos şi înfăptuite cu mare lux de amănunte), natura nu e niciodată *interpretată.*

H. BLAZIAN

CRONICA LITERARA

AL. O. TEODOREANU: Un porc de câne

D. Al. O. Teodoreanu ne este cunoscut din *Hronicul Măscăriciului Vălătuc*, ca un povestitor de humor gras rabelaisian, de mare jovialitate livrescă, lipsită de orice răutate. Continuând pe această cale, d-sa va deveni fără îndoială un unic şi original „conteur" al nostru, cu tot acel amestec de teribilitate libertină şi fineţă technică ce formează caracteristica acestui gen în Italia şi mai ales în Franţa.

In afară de aceasta, d. Al. O. Teodoreanu mai cultivă un gen literar de aparenţele schiţei şi ale anecdotei, nu fără oarecari mişcări, pe ici pe colo, care ar prevesti romanul. Noua carte a d-sale *Un porc de câne* (Colecţia *Rosidor)* conţine astfel de încercări.

Cineva ar putea fi înşelat de unele atitudini care amintesc pe Caragiale (Consemnul, Doi amici), sau de unele intenţiuni de humor francez. Dar nici Caragiale care râde cu răutate analitică nu se potriveşte temperamentului autorului şi nici spiritul francez, subtil, bizuit pe judecăţi sintetice, obscur până la absenţă, nu e în fond adevărata formulă a d-lui Teodoreanu. Obscuritate a intenţiei humoristice este câteodată în paginile d-sale, dar aceasta provine din incapacitatea cititorului de a se conforma dispoziţiunii esenţiale a autorului.

Această dispoziţiune este jovialitatea, adică o enormă capacitate de a petrece. Cine cunoaşte de aproape pe d. Al. O. Teodoreanu, supranumit şi Pastorel, cum de altfel îi place să contrasemneze şi volumul, îşi dă seama că aceste pagini pierd mult din vivacitatea lor originară, pe care le-o dă debitarea lor orală volubilă, însoţită de penetraţiunea ochilor şi hohotul de râs generos, final. Autorul are atâta veselie temperamentală încât e capabil să petreacă sub impresiuni ce adesea nouă ne scapă. El caută ca un copoi relaţiunile absurde între lucruri, soluţiunile neaşteptate ale unui dialog, vorbele memorabile şi chiar sunetele şi vocabulele ce pot strica, prin neprevăzutul lor, un moment grav. Nu e de mirare deci că d. Teodoreanu caută efecte humoristice de ordin filologic, cum ar fi stricata pronunţare a limbii.

Schiţa *Generalul* se bizuie pe un astfel de humor linguistic. Bărbierul Franz, osecvios prin rasă în reproducerea titlurilor clienţilor, ţine în loc pe domnul Victor, pentru un general.

— Am onore tomn Keneral! Am onore tomn Fictor!

— Ai mult?

— Un moment! Termin intei pe tomn Keneral, pe urma facem frumos la tumefoastră!

După îndelungă aşteptare, clientul află cu uimire cine era *Generalul:*

— Asta keneral tirector la marca Sinker.

Şi în nuvela *Un porc de câne* găsim o asemenea petrecere verbală. Artista unguroaică Iulişca se exprimă într'o limbă cu atât mai ridicolă cu cât conţinutul frazei este mai esenţial.

— Asta chine fiorose,... dar aşa draguţe şi blandeţe, cum nu eu mai vezut.

— Jesus Maria!... asta chine parcă vrei vorbeşte!

Insuş titlul *Porc de câne* cuprinde o petrecere filologică, deoarece *porcul* sub înţelesul moral se întâmplă să fie, în toată puterea cuvântului, chiar un câne.

In schiţa *Debit special* vorbeşte o tânără rusoaică *romantică.*

— Mata auzit Chaliapin?

— Auzit? L'am cunoscut!

— *Piersănal?*

Acest *piersănal* sună tot aşa de neprevăzut de humoristic, caşi întrebarea actorului Vasilescu, după declamarea corectă a monologului lui Shylock, într'o prinsoare cu prietenii, care susţineau că se va bâlbâi ca de obicei:

— Aşa-i că nu m'am *dâlbâit?*

D. Teodoreanu mai face şi altfel de glume reuşite, care toate denotă o mare inventivitate jovială, ca de pildă:

— Mă băete, totdeauna te bâlbâi aşa?

— Nuu-nu-nu! Numai câ-câ-când vorbesc!

sau acest post-scriptum de scrisoare:

„Când mi-am adus aminte de mărci, scrisoarea era deja în cutie."

Acesta este tonul general al volumului. Prima nuvelă însă, „Porc de câne" depăşeşte cu mult formula humorului şi este o pildă remarcabilă de fineţe în tratarea unui subiect riscat.

Porcul de câne este un *chine fiorose* care iubeşte femeile şi le caută. Neliniştea ferină a marelui animal turburat de animalitatea femeii, apropierea prin concesiuni reciproce a omului de fiară, măestria cu care autorul înfruntă scena contactului dintre animal şi femee, ascunzându-l sub imagina mitologică şi readaptată a Ledei, acestea sunt însuşiri ce prevestesc pe romancier. Nuvela nu are de altfel, tocmai prin această înălţare la o viziune simbolică, nimic obscen şi paginile cele mai riscate sunt pline de delicateţă plastică:

„Jocul încetase. Genunchiul îndoit al femeii în extaz, părea la coapsa animalului extenuat, un început de aripă. *Chéri* îşi lăsase capul într'o parte, cu limba cât papucul dansatoarei, roşu, sprijinit pe sânul alb, mic şi agresiv. Avea o privire atât de omenească, încât, dacă ar fi început să fredoneze din Lohengrin, sau ar fi aprins o ţigară, domnul Petrică Miclăuş nu s'ar fi mirat mai mult".

Dacă în afară de schiţele bizuite pe o dispoziţiune jovială, d. Al. O. Teodoreanu va mai face scrieri ca aceasta, pornite dela observarea unui fapt perceput nu comentat, vom avea în curând alături de un humorist de valoare incontestabilă, un viguros romancier.

G. CALINESCU

A APĂRUT REVISTA
„REBUS-MAGAZIN"
NO. 42
cu un material foarte bogat şi destul de variat:
Jocuri, actualităţi, şah, sfaturi medicale, matematici deslegătorii din No. 38, poşta, etc.
20 PAGINI PREŢUL 5 LEI

Japoneza

Peste pernele divanului meu, și peste mine, domnea de multă vreme Japoneza.

Astăzi era ziua ei. Când am venit acasă nu am mai găsit-o. Doară știam că nu poate fugi și lăsam ușa fără lacăt. Iar, să bănui pe cineva că mi-a luat-o, nu îndrăsnesc.

Poate că am uitat-o prea mult timp și ea, neînțeleasă și nostalgică, a plecat. S'a înapoiat în vitrina de unde o furasem. Și mie îmi e teamă să mai trec pe acolo.

Intr'o iarnă când, ca deobicei, magazinele se încarcă de jucării și cadouri, priveam, într'un colț, mulțimea de lucruri mici și atrăgătoare menite să bucure pe atâția. Nu pe mine. N'am bani să cumpăr și nu primesc daruri.

Mi-am ales acelaș drum a doua zi și am privit acelaș loc.

Nu mi-am dat seama de ce stam pironit, în colț, a treia zi. Atunci, m'am întrebat ce poate să fie pentru mine prețios și ce aș dori de acolo.

Am luat în șir obiectele, rând cu rând.

In polița din fund, între un clown cu clopoței la tichie și o fetiță cu părul de lână, în fața circului cu iepurași, se sprijinea de o carte, mare cât ea, o păpușă care nu semăna cu nici una. Așa mi s'a părut. Pentru a nu semăna cu vreuna, nu cred c'ar fi fost deajuns simplitatea și nemișcarea ei.

Atras de nu-știu-ce neînțeles, intrând în magazin, am cerut cartea. Când vânzătorul a ridicat-o, păpușa, fără alt sprijin, a căzut. Atunci, am avut iluzia că întinde mânile spre mine și-mi spune: vreau-să-fii-al-meu!

Sunt sigur că a fost o părere. Nu era doar o păpușă scumpă; nici nu închidea ochii, dar să mai fi avut și mașină vorbitoare! Chiar astfel, nu putea să pronunțe decât: ma-ma, ta-ta, s'ar admite încă: vreau-să-fiu a-ta, adică să mă cumperi. Căci, în alt chip, s'ar presupune un fabricant lipsit de orice logică; nu se prea înțelege ca o păpușă să-și cumpere clientul..

Cam acestea îmi treceau prin minte, când achitam nota pentru cartea pe care nici nu o răsfoisem. Intre timp, se apropiase o doamnă cu un copil, atrăgându-i luarea aminte: „vezi tu, aș vrea să știu de ce îmi place, — mai mult decât toate, — aceia mică, simplă, de lângă blonda cu danteluri, deși nu închide ochii". Privii, odată cu ei, și-mi plăcu mai mult.

Folosind neatenția negustorului, care arăta copilului cum merge caruselul iepurașilor, luai, laolaltă cu cartea mea, și păpușa.

Am furat păpușa.

Nu cumpăr vreodată lucruri de prisos, dar nici hoț de păpuși nu sunt. M'ar putea lăsa cineva mult și bine să cercetez după plac o expoziție. Să fie încredințat că nu-i va lipsi nici una din micile făpturi. Era deci prima dată când, împins de îndemnuri mai presus de mine, furam o păpușă.

Infofolită în batista dela piept, am dus-o acasă, O credeam mulțumită, că i-am împlinit, într'un fel, voia.

M'am mirat, tot timpul, că n'am reușit a o'nvăța să'nchidă ochii. Nu putea nici să vorbească. Dar, lucru ciudat, am învățat-o să sărute. Iată cum.

Intr'o zi vin acasă și o privesc lung. Era un contrast în figura ei, între expresia buzelor care porneau în surâs și ochii înlăcrimați. Cu durere și teamă în suflet, o întreb:

Nu vrei să te duc înapoi? Poate vom regăsi acolo clownul și fetița cu părul de lână, tovarășii tăi. Nu cred că s'au vândut: Căci tu te simți stingheră, numai cu pernele divanului.

„Vreau-să-fii-al-meu", mi s'a părut că șoptește, pentru a doua oară. Mirat, am luat-o în mâni și la lumina potolită, aproape de mine, am privit-o în ochi. A făcut o mișcare, ca și cum ar fi vrut să-mi dea buzele.

M'am gândit la unii care își sărută cânii, pisicile sau păpușile lor. Nu e deci un mare păcat. Am strâns-o de buzele mele. Și păpușa a trimis peste ele o suflare lină, ca o undă fără putere, dulce și înmiresmată, eșită dintr'un caliciu de floare.

Păpușa mea vrea să mă sărute, dar nu știe. Sărută ca femeile din țara soarelui-răsare!

De-atunci am numit-o Japoneza, cu toate că nu avea migdale înclinate pe linia ochilor ei, deschiși întotdeauna, nici părul lăcuit în coafură, cu toate că nu avea kimonoul și nici spiritul de sacrificiu japonez.

Dar ce puteam să-i cer mai mult? O păpușă furată, pe care o tăinuiam de lume, nu trebuia să dea, nimic alt, decât prezența ei.

Câtva timp Japoneza a luminat casa mea și viața mea. Dela o vreme, era mai tristă când plecam. Am o pernă care îmi spune tot ce se petrece la mine, când nu mă aflu acasă.

M'am gândit s'o duc înapoi, cu orice risc. Dar nu știam ce dorește ea, căci nu era în stare să vorbească. Mă asculta numai, tăcută, și nu puteam trece, cu gândul meu, dincolo de fruntea ei.

Astăzi a plecat singură. Asta dorea. S'a înapoiat la locul ei.

Cineva o va cumpăra, din cei destui care au bani și iubesc păpușile.

O vor dărui unor copii, care se vor juca, un timp, cu ea.

Și aceștia o vor uita printre vechituri, căci va înbătrâni, începând să iubească ea, copiii.

Nu știu dacă este fum la mine în odae, sau numai peste ochii mei s'a lăsat ceață. Deabia mai văd locșorul dintre perne, unde domnia Japoneza.

C. GR. GRIGORESCU

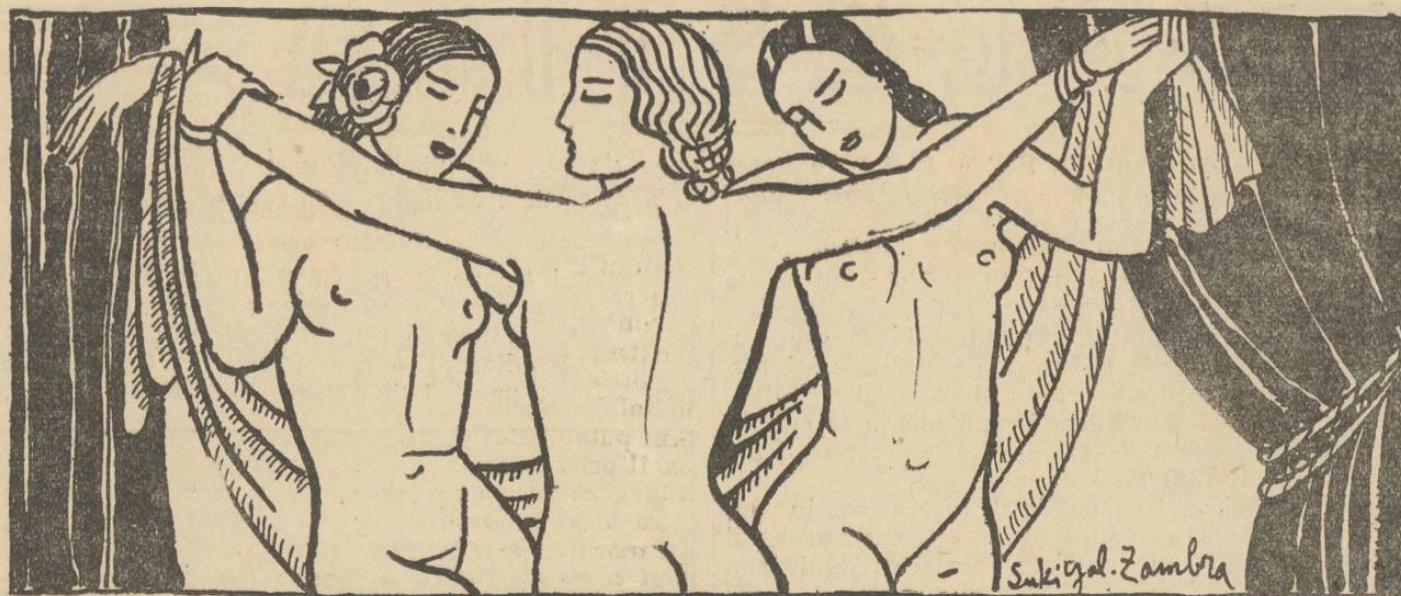
A apărut:

EVREUL

roman de H. DE BALZAC

Ed. „Adeverul". Prețul Lei 60

De vânzare la toate librăriile din țară.

CRONICA TEATRALĂ

TEATRUL NAȚIONAL: „Găgăuță", piesă într'un act de d. Val. Mugur; „Vedenia", dramă într'un act de d. Valjean; „Joc primejdios", comedie într'un act de d-na Lucreția Petrescu

Piesa într'un act n'a interesat mai niciodată publicul. Fără ca o cauză precisă să existe, există această dezinteresare. Cel mai asiduu spectator își va aminti imediat de „Unchiul Vania", și mai greu de „Ursul"; se poate gândi la „Discipolul diavolului", dar anevoie la „Omul și destinul". Unul dintre puținii autori dramatici care au obținut succese cu piese într'un act și cu scenete — a fost Georges Courteline. Dar dacă piesa într'un act piere mai ușor din amintirea spectatorului, nu poate nimeni pretinde că totuși ea e lipsită de o valoare fie pur teatrală, cum e „On purge Bébé" a lui Feydau, fie literară, cum e „Săptămâna luminată" a lui Săulescu.

Ideia de a reprezenta într'un singur spectacol trei piese într'un act, este, fără îndoială, o ideie fericită, întrucât ajută mult fiecărei piese să fie mai lesne reținută, ca făcând parte din cutare spectacol întreg.

Teatrul Național ne-a oferit astfel o sară de trei ori interesantă. Am avut debutul unui tânăr dramaturg autohton; trecerea dela comedie la dramă a unui autor cu trecut în teatrul românesc și trecerea dela dramă la comedie a unei scriitoare prețuite mai de mult.

* * *

Debutantul este d. Val. Mugur cu „Găgăuță".

Este atât de interesantă și curioasă piesa d-lui Mugur, încât paralizează orice observație asupra unor inconsecvențe în psihologia personajului său central.

Autorul lui „Găgăuță" aduce pe scenă un mediu nou, neexploatat în teatrul nostru. Unul din acele medii care poate naște repulsia domnului cu „steif", dar care totuși e profund uman și poate oricând constitui obiect al artei, ca una din interesantele fațete ale vieții. E vorba de tăietorii de vite, care au pasiunile și ambițiile lor primitive și brutale. Firește, d. Val. Mugur, într'un singur act a izbutit să ne dea un tablou, deși oarecum fugitiv, foarte sumbru și destul de puternic, al bizarei vieți din preajma abatorului. Actul d-sale e o schiță admirabilă. Dar, deși autorul se arată de pe acum un abil mânuitor al efectului scenic, n'a întârziat totuși îndeajuns cu amănunte pshilogice, asupra conflictului dramatic propriu zis. Și cu toate că această lipsă există, d. Val. Mugur a putut să rețină încordată atenția spectatorului, ceiace înseamnă că d-sa este un bun autor de teatru și că trebue să scrie mai departe.

Imbucurător la debutul d-lui Val. Mugur este faptul că piesa d-sale desfășoară o acțiune inedită și dovedește la autor preocuparea de-a crea o atmosferă, de-a prezenta tipuri reale, cu puternice rezonanțe în spectatori, deși, fără îndoială, niciunul din cei ce au ascultat „Găgăuță" nu e tăetor de vite.

Piesa d-lui Mugur s'a bucurat de o bună interpretare.

D. Ciprian a jucat pe „Găgăuță" — acel țicnit care iubește și care ar voi și el să taie o vită — fără să urle cu glas răgușit și fără gesturi de nebun teatral. Simplu, sobru, natural, jocul d-lui Ciprian a stăpânit sala, fiindcă acest actor original stăpânește mai întâi scena.

Alături de d-sa, d-nii Atanasescu și Ulmeni au interpretat cu înțelegere și pătrundere doi parlagii răzbunători.

Un cârciumar de mahala, cu admirabilă mască și un joc tot atât de admirabil, a fost d. Săvulescu, care ne-a dovedit că instinctul său teatral îl determină totdeauna să compună cu potrivire rolurile care i se încredințează.

Fata cârciumarului, Creața, a fost în chip natural o mahalagioaică răstită și fatală, d-ra Elvira Godeanu (care însă, ar trebui să renunțe a sta pe scenă numai cu mînile în șolduri, oricât de lină și mlădie ar fi linia șoldurilor sale).

D-na Victoria Mierlescu, mereu nedesmințită într'un rol de piciu, care șterge mesele cârciumii de pe chei și servește „emedieat", „moșteriii".

In rolul unui amorez de mahala, a apărut d. Băltățeanu. Cum ne-am ocupat totdeauna de jocul d-sale, care ne-a lăcrămat ochii sau ne-a înflăcărat obrazul, renunțăm de data asta să mai spunem că d-sa a iubit „la botul calului" ca un marchiz, pentru a nu da impresia că avem vreo socoteală de încheiat cu d-sa.

* * *

D. Valjean e autorul comediilor „Ce știa satul" și „Nordul gordian", în care observația psihologică și a mediului era puternică, iar humorul abundent și autentic. Tehnica teatrală, în aceste comedii, era desăvârșită.

Evident că un autor are libertatea să schimbe tonul scrierilor sale, după tema pe care și-o alege și, în definitiv, după cum îi cere talentul. Nu poate nimeni osândi pe d. Valjean care până mai ieri a scris comedii, pentru faptul că astăzi ne dărue o dramă. Dar trebue să mărturisim că „Vedenia" stă mult subt comediile d-sale. Mai mult: ni-a făcut impresia că d. Valjean a suferit o puternică influență de pe urma filmelor cu Jannings. Și deși ne-a prezentat cu veracitate două personaje — Iorgu Luca, culegătorul de modele și Constantin Marian, fostul moșier —, tehnica teatrală, pe care d-sa arăta în comedii că o stăpânește, s'a înfățișat cu totul anemică în această dramă. Căci până la intrarea, cătră sfârșit, a vagabondului, Marian, drama d-lui Valjean este pur și simplu un monolog, ținut de pictorul Preda și întrerupt, ici colo, de o femee și de Luca. Vizita, între timp, a d-rului Stoica putea să și lipsească, întrucât n'a adăogat nimic important acțiunii, nici conflictului dramatic.

Totuși, un mare merit are drama d-lui Valjean: a dat prilej maestrului Nottara să-și facă reapariția pe scenă, după doi ani de absență, în rolul vagabondului, altădată om cuprins.

Albit de ani, sfârșit de mizerie, vagabondul conceput de decanul scenei noastre, și-a făcut apariția ca dintr'o altă lume, pe care aproape am uitat-o: lumea artei adevărate. Nu fiindcă maestrul Nottara e maestru, nu fiindcă îl știm cu toții decan, spunem acest lucru. Dar jocul acestui mare actor, tânăr în felul cum își concepe și își interpretează rolurile, a produs în noi ceiace nu s'a întâmplat de mult: fiorul artei.

Exista odată un singur criteriu în judecarea operei de artă: emoția resimțită în fața ei. O emoție directă și aproape brutală. Maestrul Nottara ne-a amintit de acest criteriu — și după acest criteriu ii judecăm interpretarea. Mânile noastre au tremurat cu mânile sale; cu el împreună ne-am prăbușit la pământ, doborîți de degradare și mizerie sufletească, și am plâns îndelung, ușor, dar adânc înfiorați și răscoliți.

Blazații, în sufletul cărora există totuși, adormită, dorința de-a resimți emoțiile vieții, trebue să vină să audă plânsul și tusea, să vadă masca și mișcarea mânilor maestrului Nottara. Dar mai ales, trebue să-l audă și să-l vadă toți iubitorii de teatru, câți vor mai fi existând printre noi.

Fără să fie copleșit de interpretarea decanului, alături de el, d. Calboreanu s'a menținut în linia jocului său inteligent și simțit.

Deasemenea, d. Finteșteanu, care a creionat totdeauna tipuri pitorești, a fost un bătrân blazat de-o consistență originală.

* * *

„Jocul primejdios" al d-nei Lucreția Petrescu este o comedie agreabilă, tratînd o problemă sufletească, asupra căreia tactul autoarei a știut să nu insiste în dauna nervului dramatic, pe care îl cere comedia amuzantă.

D-na Lucreția Petrescu a conturat cinci tipuri perfect distinct și autentice, din punctul de vedere al adevărului psihologic, și a știut să le împrumute un humor cu totul potrivit, din punctul de vedere al realității.

O mamă tânără, văduvă, care ține să se amuze cu un tânăr don juan; două fete de pension, una sentimentală, cealaltă vioaie și absolut modernă; un unchiu chiabur, simpatic și plin de tact; donjuanul care e prins de fata sentimentală și pură — toate aceste personaje se învârtesc în jurul unei anecdote veridice și în mijlocul unei voioșii sclipitoare.

D-na Lilly Popovici, pe care o vedem din păcate rar, s'a jucat cu dragostea maternă în chipul cel mai firesc, trecând prin gama întreagă a posibilităților d-sale de fină comediană.

Un admirabil „conu Costache", iubitor de nepoate și de „cîrlani" nărăvași, a fost d. Soreanu, care n'a ostenit să nuanțeze fiecare replică grea de humor.

Tânăra actriță, d-ra Mya Coca, în rolul fetiței de 16 ani, a deslănțuit o voioșie opulentă și, cu o exuberanță liberă de artificii, a creat un rol fără greșeală.

D. Critico, în rolul donjuanului căzut în mrejele unei fecioare, ne dă prilejul să spunem despre d-sa acele cuvinte bune pe care nu le-am putut spune întotdeauna. Iar d-na Puia Ionescu-Mihailidi a fost mai simpatică decât altădată, întrucât a renunțat la artificiile dulci cu care obișnuește să joace.

* * *

Cîte și trele piesele au fost puse în scenă de d. I. Șahighian. Deși cele două din urmă nu i-au pus îndeajuns la îndemână posibilitatea unei regii excepționale (ba „Vedenia" i-a stat chiar împotrivă), Șahighian s'a arătat și de data asta un regizor care-și cunoaște meseria și arta.

Cu deosebire în „Găgăuță", d-sa a desfășurat o regie plină de finețe, de atenții pe marginea textului și de excelente *trouvailles*-uri.

L. SEBASTIAN

„3 și cu Rezeda 4"

ROMAN DE ION MINULESCU

„Fără a părăsi întru nimic, arsenalul poeticei sale popularizate, d. Ion Minulescu, încearcă de data asta, o nouă formulă de roman, alcătuit din patru confesiuni, care ar părea patru nuvele izolate. Capitolele povestirei sale de fantezie grotescă, sunt obsesiv unificate în jurul figurei unei femei, a Rozedei, victimă a subconștientului erotic, amantă versată cu nostalgii absolute și rezolvări meschine, feminitate redusa la instinct și lirism pasional, dizolvat la suprafață. Rezeda este un simbol deci, o entitate încarnată în simțurile robuste ale unei metrese plurare, o navă de mister, pe plutitoare ape cu șuvoaie repezi și cataclisme care se întorc în glume".

Tony Bulandra

In treizeci de ani de teatru, d. Tony Bulandra a trăit în nenumărate și diverse suflete. Astfel, propriul său suflet a rămas nealterat, ca și arta lui mereu inedită.

Ca să ajungă la rolurile de prim-amorez, — pe care, printr'o specială putere de comprehensiune, d. Bulandra le interpretează fără dulcegărie, — actorul sărbătorit azi și-a început cariera cu roluri de bătrâni și de intriganți, după propria sa mărturisire. Inceputul acesta este, în ochii noștri, ai spectatorilor, foarte semnificativ.

Amorezul pare, la prima privire, un rol ușor de interpretat. Cel puțin în comparație cu rolurile de caracter și de compoziție. Intr'un fel — este. Dar interpretând pe acel băiat frumos și bun de apăsat pe inima slabă a femeilor, actorul cu mijloace limitate cade cu ușurință într'un cabotinism sinistru.

D. Tony Bulandra, începând cu roluri de compoziție, a avut din vreme de partea d-sale o experiență puternică ce l'a silit, mai târziu, să fie tot atât de atent și *să compună* cu aceiași gravitate, rolurile de amorez. Dealtfel, d. Bulandra ne-a mărturisit că rolurile de compoziție îi stau mai mult la inimă decât celelalte. Prin urmare, nu numai talentul l-a împiedicat să fie dulceag, când a fost amorez, dar și inteligența și ambiția d-sale artistică. Amorezii d-lui Bulandra nu seamănă niciodată unul cu altul.

Dacă în primii ani ai carierei i s'au încredințat roluri ca Zoil din „Fântâna Blanduziei", iar azi joacă cu dezinvoltură roluri de amanți ispititori, — aceasta e semnul eternei tinereți a actorului Bulandra.

Tony Bulandra

Dar nu numai omul de teatru e tânăr. Adică nu numai că are o eternă „tinerețe scenică". Asigurăm pe cititori că d. Tony Bulandra a rămas tânăr în toată accepția cuvântului.

Am avut prilejul să stăm de vorbă cu d-sa. D. Tony Bulandra a desfășurat în fața noastră o tinerețe uimitoare, vorbind despre emoțiile sale dela premiere, despre dragostea pe care o are pentru fiecare rol nou, despre timiditatea sa în lume.

Acest actor cu finețe și nuanțe în joc, cu exuberanțe scenice, atât de stăpân pe sine în scenă, ne-a mărturisit că e timid, că e emotiv, fără să fie sentimental. Am înțeles că timiditatea aceasta se datorează mizantropicei pasiuni pe care o are pentru arta sa, ca ori ce mare artist.

D. Tony Bulandra e inepuizabil în pasiunea cu care joacă. Vechile legături cu teatrul, nu i-au ostenit această pasiune. Și, desigur, faptul că a știut să-și păstreze dragostea pentru scenă, a făcut ca talentul său să nu se epuizeze.

Jocul de fiecare seară, timp de trei decenii, fără ca spectatorii să fie osteniți, este fără îndoială cel mai bun elogiu ce se poate aduce unei lungi cariere. Este elogiul pe care îl aduce însăși activitatea artistică.

Dar de vreo cincisprezece ani încoace, d. Tony Bulandra este director de teatru și director de scenă. Jumătate din munca sa pe tărâmul teatral, și-a închinat-o, cu toată discreția și modestia ce se cere, menținerii unui teatru care a avut un rol important în istoria culturală a țării și care se străduește și azi să ofere spectacole de artă.

Strădaniile și nobilele ambiții ale d-lui Bulandra îl arată ca un implacabil om de muncă, iar realizările sale artistice, ca pe un talent rar și puternic.

Sărbătorirea actorului și a omului de muncă se face vrednică de aderarea tuturor iubitorilor de teatru ca și a celor care știu să prețuiască o bogată și rodnică activitate pe tărâmul artei, cum este aceia a d-lui Tony Bulandra.

S.

CITIȚI AZI:

LECTURA No. 417

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

NICOLAS SEGUR

FURIILE RĂSBUNĂTOARE

Lei 5. Scrierea complectă la chioșcari și librari.

prin dependinţe, la paznic; şi micul clopot de aramă dela exteriorul casei dă un sunet prelung şi sonor.

Necunoscutul eşi pe treptele dela intrare. Din curte vin flăcăul cel cu chipiul de piele şi femeia cu barişul roş. Pe aleea cea mare vine alergând un om bărbos cu o ghioagă şi un câne înecându-se de lătrat vine vârtej.

Iar în acest timp iată ce evenimente se petreceau la intrarea casei celei mari:

— Cum aţi intrat? Poarta-i încuiată... — raţionează Bogdan Bogdanîci, uitându-se la bărbosul cu măciuca.

— Poate că peste gard. Gardu-i păcătos, — mult îi trebue cui se pricepe?...

Nu vă fie cu supărare, cetăţene, — exclamă cu obidă necunoscutul. Mergeam pe drum la staţie şi de odată văd — un muzeu. Hai să vedem ce-i acolo...

— Pardon, — întrerupse Bogdan Bogdanîci scandând cuvintele — vă întrerup, eu v'am găsit în sală. In sală sunt lucrurile de preţ ale muzeului; eu răspund pentru dânsele. Trebue să stabilesc identitatea d-tale. Cetăţeni, fiţi martori. Eu mă duc la sovhoz* şi de acolo voiu vorbi la telefon cu autorităţile dela staţie. Iar pe d-ta, cetăţene, te rog deocamdată să nu te depărtezi.

Şi Bogdan Bogdanîci se depărtă cu un pas iute, care nu mai era bătrânesc.

Necunoscutul se aşează pe trepte şi aşteaptă. Flăcăul roşcat cu chipiul de piele, fata cu sarafanul, femeia cu grijitul cu barizul ei roş şi bărbosul cu măciuca, îl privesc toţi curioşi. Apoi flăcăul şi fata se mai îndepărtară spre uşă. Bărbosul se aşeză şi el pe trepte, ţinându-şi măciuca între genunchi. Polea scoase un măr din buzunar şi îl muşcă zgomotos. Necunoscutul tresări şi urmări mărul muşcat.

— Cetăţeancă, — începu deodată dânsul, — nu ai putea, până ce s'or lămuri lucrurile, să-mi procuri cu împrumut oleacă de mâncare caldă?

Polea se duse şi apoi se înapoe cu un colţ de pâne, cu cartofi copţi şi oleacă de sare în hârtie. Necunoscutul mâncă cu lăcomie.

In acest timp în sala cea albă, la pianul cel alb stă Iaşin şi loveşte cu un deget clapele:

Tot pe mări şi iar pe mări
Când aici şi când departe...

Liza încearcă să cânte, dar degeaba, nu mai este în fact cu acompaniamentul.

Necunoscutul strânse fărmăturile în palmă şi le luă cu limba de pe mâna murdară. Apoi ascunse colţul de pâne într'un sac, care apăru de sub mantaua de ploae. Ascultă cum Iaşin descifrează, fără succes, cântecul şi de odată se îndreptă spre uşă, speriind pe Polea şi pe bărbosul cu măciuca.

— Să am iertare — zise necunoscutul, apărând în uşa sălii — daţi-mi voe... Daţi-mi voe să încerc şi eu...

Iaşin neîncrezător şi ironic îi cedă locul la pian. Polea şi bărbosul cu măciuca intrară şi ei în sală şi se opriră perplexi la spatele scaunului pe care necunoscutul se aşezase cu o vădită deprindere. Degetele umflate şi murdare se opresc un moment în aer, apoi cad de odată pe clape şi în sala albă pluteşte şi se învolbură tunând vasul din opereta „Silva".

Iaşin depărtă mânile de corp a mirare şi şopti parcă cu respect:

— Măi, drăcie.

Liza porni învârtindu-se singură prin sală; din sbor o prinde Iaşin. Polea şi paznicul cu măciuca, într'o admiraţie mută încremenesc lângă piano. Deasupra perechii care dansează, în rama aurită saltă pe calul său alb generalul cu perucă şi uniformă albă.

Bogdan Bogdanîci pleacă sunând din chei. In bunit în rag. Tună şi răsună pianul, iar zdrenţărosul, stă la pian şi cu vocea răguşită de beţiv, cu tonul deprins al unui conducător de dansuri dă comanda:

— Cavaliers, angajez vos dames... Mazourca générale.

2

Zdrenţărosul este condus pe alee. In mâna stângă îşi ţine sacul cu boarfele. In urmă merg paznicul cu măciuca, Polea, Liza şi Iaşin. Inainte merge Bogdan Bogdanîci.

— Ei, şi de ce? oftează zgomotos Polea. — Mai bine i-ar da drumul să se ducă în lumea lui. De ce numaidecât la staţie?

— Bogdan Bogdanîci! — exclamă timid Liza.

Deodată zdrenţărosul încetină pasul şi toţi se opriră.

— Bogdan Bogdanîci, — pronunţă el încet parcă amintindu-şi ceva. — Bogdan Bogdanîci, te rog, vreau să vă spun două vorbe. Intre patru ochi... şi spuse câteva cuvinte franţuzeşte. Bogdan Bogdanîci îşi pierdu vocea.

Apoi bătrânul se 'nturnă cu faţa spre Liza, Iaşin, Polea şi paznicul Senea şi le spuse cu o turburare vădită.

— Poate... într'adevăr să nu-l trimitem la staţie... Ce ziceţi, dv., tovarăşi?

Iaşin dădu din umere. Polea oftă uşurată, iar Senea îşi puse cu plăcere măciuca pe umăr.

Şase verste până la staţie. Noroiu, vânt, — cine are gust să se ducă?

Bogdan Bogdanîci şi necunoscutul porniră înainte, şi intrară în căsuţă. Iaşin şi Liza rămaseră afară.

— Am să trec diseară, — zise Iaşin într'un ton de tandră grubienie.

— Poftim... şi Liza roşi, — ştii! mi-e atât de urât.

— Vin numaidecât! Iaşin pronunţă cuvintele cu un accent de seminarist **. Curios om mai e bunicul matale. Ba voia să-l ducă la staţie, ba îl pofteşte la dânsul. Chiar curios om.

Ei stau pe frunzişul moale, auriu, ca pe un covor, vântul şueră şi se învolbură în tufişuri. Statuia cea albă apare printre trunchiurile strâmbe ale bătrânilor tei.

— Bunelu-i foarte învăţat, — se jălueşte Liza — iar noi suntem oameni simpli din Elţo. Răposatul tata, era om simplu de tot. Conductor la căile ferate.

Iaşin o apucă de braţul rotund şi moale.

— Plicticos, ce să mai spun? Ei! aşa dară am să viu diseară. Şi aruncând o privire primprejur, deodată sărută pe Liza.

Liza fuge fără să-l privească, cu faţa aprinsă şi înroşită, respirând puternic dispare pe uşa căsuţii.

Pe masa acoperită cu o faţă albă şi curată, într'o farfurie sta un jambon început. O sticlă mare şi burtoasă cu vişinată bătrână stă alături pe un taburet.

Lângă masă, îmbujorat la faţă şi parcă descleiat de căldură şi vişinată, dormitează necunoscutul într'un fotoliu. Legătoarea pestriţă şi murdară se bălăbăneşte împrejurul gâtului gol. Omul mestecă şi bolboroseşte aprobator dar nelămurit:

— Bon... mon vieux... bon.

— Liza — zise Bogdan Bogdanîci cu jenă. — Uite ce-i, Liza... Fă cunoştinţă. Iţi prezint pe Oleg Nicolaevici Galin.

Vântul aduce de undeva nouri. Prin parc se întind posomorîte umbre dese, în lac se reflectă sinistra lumină arămie a apusului. Istovit şi slăbind şueră vântul, măturând frunzele cu un foşnet uscat.

In căsuţa lui Bogdanîci lampa dă o lumină vie. Liza stând pe taburet priveşte la musafir cu ochii mari deschişi.

Oleg Nicolaevici Galin apleacă cu greutate galonul şi-şi toarnă paharul plin cu vârf.

— Iată aşa, scumpul meu — spuse el înghiţind vişinata, — nouă ani nu-i şagă. Eu sunt, ca să zic aşa, liber ca pasărea. Cazac slobod. Păcat că nu mai am voce. Acum şase ani la Caluga în afacerea Tamarin-Volschi pur şi simplu cântam pe cei proşti. Răceala, vinul, femeile, pardon, domnişoară, — s'a dus dracului vocea. Ei, ce să-i faci — am să mă apuc de altă slujbă. Mă fac actor comic. Aproape am terminat sezonul de iarnă la asociaţia muncii în oraşul dv. plăcut lui D-zeu. Ori Stan, ori Căpitan. Iar dacă n'o merge: pe culuarele posredrab *-ului sau cum se spune din lac în puţ. In drum mi-a venit să mai trec pe la mine, adică pe la dv., adică pe la dânşii... In general este orânduială. Conacul-sovhoz; ferma-muzeu. Relativ nu-i rău. In sănătatea d-tale, domnişoară. A la votre...

In două înghiţituri musafirul termină paharul şi din nou apucă galonul.

— Oleg Nicolaevici, — începu timid Bogdan Bogdanîci.

Totuşi e cam curios, educaţie, neam bun, cultură...

V'aţi fi putut aranja. Să zicem ceva traduceri, lucru în cancelarii. Aici de sigur e greu, opinia publică e contra... Dar în oraş, de pildă.. Dacă aţi avea dorinţă s'ar putea găsi de lucru. Chiar curios...

—Nu-i nimic curios. Plictiseala, scumpul meu. Slujba-i jug: stengazetă **, mest com ***. Eu— sunt liber ca pasărea. Vorba ceia: artist liber. Teatrul, trupa, oraşe nouă, cunoştinţe nouă, chiar şi admiratoare... Şi d-ta spui slujbă. Ori şi cât eu sunt Galin. Sângele lui Belogarschi-Belareţchi. Războinicul de pe calul alb. Bună-i vişinata bătrână... Mai stau oleacă pe la dv. şi la şase patruzeci la gară. Nădăjduesc că n'ai să mă refuzi: ca împrumut, pentru bilet...

— Da — răspunse gânditor Bogdan Bogdanîci. — Şi totuşi...

Privi pe Galin şi-l vede că aţipeşte cu capul răzimat de mâna murdară şi umflată, — dar tot îi jale...

Bogdan Bogdanîci pleacă sunând din csei. In bucătărie îşi aprinde un felinar, ia un băţ noduros şi se duse să-şi facă rondul de sară, în casa cea mare.

Liza privea pe Galin. Capul lui e răzimat de masă. Părul sur încâlcit lasă gol un cerc regulat — chelia. De odată capul se ridică de pe masă şi prin crăpătura pleoapelor umflate îndreaptă spre Liza o privire sticloasă, stinsă.

— Mititico — şopteşte răguşit Galin. Ia vină aici...

Liza sare de pe taburet şi fuge în bucătărie.

In casa cea mare, în sala albă, merge cu felinarul Bogdan Bogdanîci. Razele de lumină fac unghiu pe podea şi perete, alergând din loc în loc şi desprind din întuneric pianul alb, o bucată din rama aurie, calul alb ridicat în două picioare şi pe generalul cu sceptru.

—Neam bun, educaţie, cutură, — vorbeşte cu ciudă Bogdan Bogdanîci şi se întoarce brusc spre uşă.

Pe alee noapte deasă, întunecată şi vânt.

Ochiul felinarului dansează, vântul mătură frunzele sub lumina galbenă.

In odăiţa căsuţei, cu coatele răzimate pe masă doarme Galin. Pe podea sunt cioburile galonului spart şi Bogdan Bogdanîci păşeşte cu desgust peste scândurile lipicioase din cauza vişinatei vărsate. Pe faţa de masă e o pată deasă roşie închis, — în cameră se simte un miros puternic de tutun, spirt şi vin tare.

— Oleg Nicolaevici — zise încet Bogdan Bogdanîci. Sunt cinci trecute. Trenul pleacă la şase şi patruzeci. Să nu cumva să întâzii.

— Lichelizm — oftează trezindu-se Galin.

— Lichelizm! — exclamă Bogdan Bogdanîci.

Aici nu sunt lichele, domnul meu... Nu sunt şi nici nu vor fi!

Apoi cu degetele tremurânde scociorî prin portofel şi puse o bancnotă în mâna somnorosului şi posomorâtului Galin. Acesta trecu împleticindu-se pe lângă Liza care se trântise pe sofa. Soneria zbârnie la paznic. Vântul se opreşte de odată şi se aude cum răsună poarta de tuciu, şi zgomotul lanţului de la poartă şi a cheii în broască. Apoi iar urlă vântul pornit din nou şi aruncă în faţa lui Galin frunzele uscate şi moarte.

* Consiliul administrativ.
** Seminariştii şi preoţii în Rusia au de multe ori o pronunţare caracteristică datorită limbii slave pe care o învaţă în seminar.

* Birou de plasare pentru lucrători.
** Gazetă litografică şi afişată pe ziduri.
*** Comitetul local.

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7, recomandă următoarele cărţi interesante:

In limba franceză.

Cărţi de mare succes şi de o valoarea literară cu totul deosebită: *Céline:* Voyage au bout de la nuit; *Ramon Fernandez:* Le pari; *Mazeline:* Les loups; *André Maurois:* Mes songes que voici; *Montherlant:* Mors et vita (eseuri şi schiţe); *Jules Romains:* Le 6 octobre, Crime de Quinette, Les amours enfantines, Eros de Paris (ciclu de romane); *Bedel:* Zulfu; *Roubaud:* Christiane de Saïgon; *Chardonne:* L'amour du prochain; *Huxley:* Le meilleur des mondes, Cercle vicieux (romane) Tour du monde d'un sceptique; *Hergesheimer* (unul din marii autori englezi): Cythérea; Tête de Java; *Radclyffe Hall:* Puits de solitude (minunatul roman al prieteniei între două femei); *Sommerset Maugham:* Amours singulières; *Katherine Mansfield:* Lettres; Journal; Garden party; *Maurice Baring:* ...C.; Tunique sans couture; *Thomas Mann:* Altesse Royale; Budenbrooks; Montagne magique.

Succesul librăriei germane

îl formează admirabilul roman istoric, nou, al lui *Feuchtwanger:* Der jüdische Krieg: Rom und Jerusalem (160 lei). Recomandăm deasemenea: *Stefan Zweig:* Marie Antoinette (260); *Axel Munthe:* Das Buch von San-Michele (cea mai frumoasă carte din ultimii ani) lei 240; *Fallada:* Kleiner Mann, was nun? (180); *Traven:* Der Karren; Schatz von Sierra Madre, Totenschiff (fiecare lei 200).

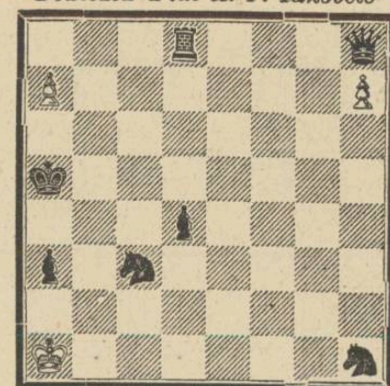
Socotim francul 6.50—7 lei, marca 36—40 lei. In provincie trimetem contra rambursorice cărţi, ziare şi reviste străine, *în preţul editorilor,* contra unui acont anticipat.

A APĂRUT
FLOARE NEAGRĂ
roman de HORIA OPRESCU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 562

de **I. Schlarko**, Timişoara
(inedită)
— Dedicată d-lui A. F. Ianovcic —

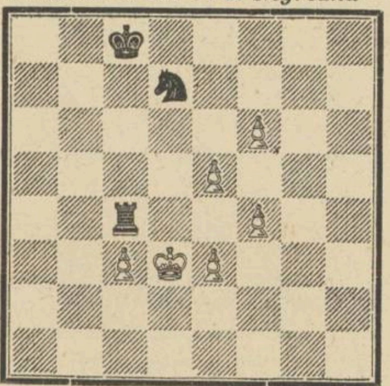

3 + 7 = 10

Mat maximal invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 563

de **E. Landau**, Bucureşti.
(inedită)
— Dedicată d lui P. I. Negreanu —

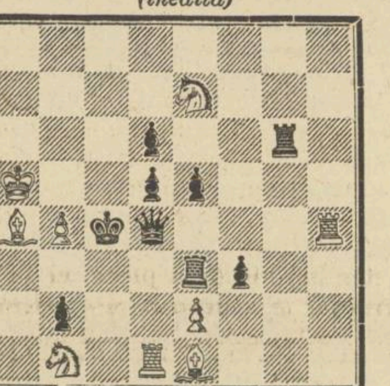

6 + 3 = 9

Mat ajutor invers în 4 mutări.
Hılfsselbstmatt in 4 Zügen.

PROBLEMA No. 564

de **O. Costăchel**, Iaşi.
(inedită)

9 + 9 = 18

Mat în 2 mutări.

Apel către lumea şahistă!

— Marele maestru Rubinstein în cea mai neagră mizerie —

Tocmai în timpul când lumea şahistă a sărbătorit a 5o-a aniversare a naşterii lui A. Rubinstein, unul din cei mai mari maeştri ai nobilului joc, venerat pe întregul glob pământesc unde se joacă şah, ne parvine ştirea că acest erou al lumii şahiste trăeşte în Bruxelles în cea mai neagră mizerie, ba e chiar ameninţat să moară de foame împreună cu familia sa. Rubinstein nu are nici puterea de a-şi recăpăta energia şi de a-şi da seama de mizeria în care se zbate.

Faţă de această situaţie trebue să intervie ajutorul lumii şahiste, spre a nu apuca un nou caz Takacs. Un geniu ca Rubinstein, care prin combinaţiile sale profunde în partidele de şah a procurat nenumărate ore de deliciu sutelor de mii de oameni din toate ţările lumii cari joacă şah, nu trebue să fie părăsit la nevoie!

Revista „Wiener Schach-Zeitung" se pune în fruntea unei acţiuni care are de scop de a ajuta pe Rubinstein. Se intenţionează editarea unei colecţii de partide de ale lui Rubinstein prevăzută cu adnotaţiile sale. Revista crede că se va subscrie pentru această carte un mare număr de oameni şi că se vor da şi ajutoare în bani din toate ţările unde se joacă şah. „Wiener Schach-Zeitung" se declară gata să administreze sumele adunate pentru acest *Fond-Rubinstein.*

Ajutaţi repede şi daţi cât mai mult!

Costul subscripţiei pentru cartea editată e de 10 şilingi austriaci (circa 200 lei). Cei ce vor subscrie cel puţin dublul sumei de mai sus vor primi un exemplar cu dedicaţie manuscrisă din partea lui Rubinstein. Banii pentru subscripţie şi ajutoarele în numorar se vor adresa revistei pe adresa „Wiener Schach-Zeitung", Wien IV, Wiedner Hauptstrasse 11.

P. I. NEGREANU
S. THAU

A apărut volumul ★★★★
In preajm revoluţiei
HOTARUL...
Ion Răutu în Siberia în Taiga şi în închisoare
de Const. Stere
Editura „ADEVĂRUL" S. A.

Curiozităţi

De când există cânele

Cânele este singurul animal domestic, care s'a apropiat în aşa fel de om, încât a ajuns să-i ghicească gândurile şi să-i devină camaradul cel mai devotat.

Mulţi oameni de superioară inteligenţă, care au avut de suferit depe urma răutăţii semenilor, au simţit din această pricină un ataşament cu atât mai profund faţă de acest prieten patruped. Amintim în această privinţă numai cuvintele isvorâte din amărăciune ale pesimistului filosof Schopenhauer: „Cu cât învăţ să cunosc mai bine oamenii, cu atât cânele meu îmi devine mai iubit".

Dar nu orice câne se potriveşte cu orice om. Ca şi oamenii, diferitele rase de câni se deosebesc între ele prin caracterul şi temperamentul lor. Acela care se simte predispus la umor, trebue să ţină un basset; liniştea stoică a pesimistului bulldog l-ar plictisi. Omului sportiv i se potriveşte cânele lup, după cum pe filfison îl prinde bine frumosul, dar prostănacul ogar.

Ciudat e faptul că alegerea cânelui nu se face numai după temperament, ci şi după fizicul fiecărui om. Frederic cel Mare, care era slab, ţinea în jurul lui numai ogari, cu botul prelung şi ascuţit; pe când Bismarck era vecinic întovărăşit de un câne puternic, de rassă germană. Cucoanele de azi, subţirele de le suflă vântul, ţin şi ele în braţe câte un căţeluş de parcă-i ies ochii de foame...

Vieţuirea laolaltă a acestor două fiinţe, adică a omului şi cânelui, îşi are explicaţia în lunga durată a tovărăşiei lor. Cânele este cel mai bătrân animal domestic de pe pământ. El întovărăşeşte omul european de cel puţin 10.000 de ani sau 300 de generaţii.

Cele mai vechi oseminte de animale, care aparţin cânilor domesticiţi, îşi au originea în aşezările omeneşti de pe insula daneză Seelanda. Această insulă era populată până prin anul 8000 a. Cr., când a fost complect acoperită de turbă. Aşa că osemintele au eşit din nou la iveală abia în zilele noastre, în urma exploatării turbei şi datorită muncii depusă de cercetătorii antichităţii.

Maglemose şi Svärdborg din Seelanda sunt cele două isvoare din mijlocul epocii de piatră, care au dat la iveală şi cânele domestic. Oasele acestuia au fost găsite laolaltă cu ale bivolului primitiv şi ale porcului mistreţ; deci ale vânatului şi cânelui de vânătoare.

Un cercetător norvegian, profesorul Brinkmann, a examinat aceste oase de câne, ajungând la concluzia că parte din ele aparţin unui lup domesticit. De aci rezultă că locuitorii de pe vremuri ai Danemarcei trebue să fi încercat să domesticească lupul sălbatic. E de presupus că bărbaţii aduceau acasă, dela vânătoare, puii lupilor ucişi, care creşteau apoi în tovărăşia copiilor. Suntem de asemenea îndreptăţiţi a crede că, dacă unei mame i-a murit pruncul în timpul alăptatului, prin faptul abundenţei laptelui, putea fi silită să alăpteze puii de lup. Toţi călătorii care au vizitat, cu ani în urmă, America de Nord, au mărturisit că femeile indiene creşteau în chipul acesta puii de lup şi că mai târziu omul şi animalul se simţeau deosebit de ataşaţi.

Zoologii pot demonstra şi altminteri că numai lupul e străbunul rasselor canine din zilele noastre. In America de Nord cât şi în ţările europene din apropierea Americii, curge în vinele cânilor şi sânge de şacal; nu însă din specia micului şacal care populează încă şi azi munţii sterpi ai Dalmaţiei, ci din specia şacalilor mari din nordul Africei. Intrucât priveşte rassele de câni din nordul Alpilor, corcitura cu şacalul e exclusă. Că vulpea n'a jucat nici un rol în istoria genealogică a cânelui domestic, credem de prisos să accentuăm. Conformaţia craniului şi pupila oblică sunt concludente.

Dar Brinkmann a stabilit şi existenţa unor câni perpetuaţi în stare domestică de mai mult timp; adică a unor câni domestici veritabili. Acest fapt duce la concluzia că domesticirea lupului a început cu mult înaintea epocei de piatră daneză. Anumite caractere de ordin cultural, comune populaţiei de pe ţărmul Mării Baltice şi celei din Europa de sud-vest, ne arată raporturi foarte strânse între aceste ţări atât de îndepărtate. Şi cum micul lup din Pirinei — dacă luăm în consideraţie conformaţia lui craniană — pare mai apropiat de cânele dela nord decât de marele lup nordic, ne e permis a presupune că oamenii depe ţărmul Mării Baltice au emigrat într'acolo luând cu ei şi lupul pirineian domesticit, adică cânele.

In acest caz, vârsta cânelui poate fi raportată la un timp mult mai îndelungat, întrecând cu câteva milenii epoca migraţiunii daneze, şi care se poate întinde chiar până în epoca de ghiaţă, sfârşită la Sud cu 20.000 de ani înainte de Cristos.

„Aş vrea să ştiu"

UN STUDENT. — Loco.

Ce deosebire este între axiome şi adevăruri prime?

Axiomele sunt adevăruri evidente prin ele înşile şi înainte de orice demonstraţie. Axiomele nu sunt adevăruri cu adevărat *prime*, în sensul că ele n'ar presupune nimic deasupra lor şi-şi trag pe deplin din ele înşile evidenţe ce le caracterizează. Intr'adevăr, Leibnitz arată câteva exemple în care axiomele pot fi totuşi demonstrate într'un anumit fel.

Axiomele sunt la baza tuturor ştiinţelor şi servesc pentru a deduce definiţiile, care conţin virtual ştiinţa, precum şi propoziţiunile care dezvoltă aceste adevăruri. Prin ele înşile axiomele sunt sterile.

J. DUMITRU. — Ploeşti.

Care e origina paraşutei?

Paraşuta era cunoscută încă de la începutul secolului XVII. In veacul al XVIII-lea paraşutiştii făceau „exhibiţii", foarte apreciate de public, aruncându-se în aer de pe acoperişul unei case.

Paraşuta francezului Sebastien Lenormand consta din două umbrele de soare, pe care le ţinea, câte una în fiecare mână.

In 1797, Garnerin experimentă un nou tip de paraşută, care semăna deasemenea, cu o vastă umbrelă.

Pe când însă paraşutiştii de altădată se lansau în gol, după ce-şi deschideau aparatul, astăzi paraşutele se deschid abia în cursul coborîrii în văzduh.

Amintirea

Când — după aproape trei zile de călătorie — Emil Marian ajunse în gara cea mai apropiată de sanatoriul pe care i-l recomandase medicii, soarele trecuse dincolo de munţii Bernezi, iar pe valea Rhonului se aşternea o ceaţă ca de iarnă, deşi era abia începutul lui Iulie.

Marian simţi o strângere de inimă când luă loc în maşina care trebuia să-l suie la sanatoriu, pe coasta muntelui, în inima pădurii.

Oboseala drumului părea că agravase boala de nervi care-l aducea acolo.

Sanatoriul nu-i fu pe plac. Sălile i se părură prea vaste, tavanul prea sus, figurile surorilor care-l conduceau, excesiv de albe şi prea iezuitice. Refuză pe rând mai multe odăi, apoi se hotărî pentru o cameră cu fereastră mare, pe glaful căreia se odihnea discret un vas de cristal adăpostind o garoafă albă.

Când rămase singur, deschise uşa de la balcon şi respiră adânc... Fiorii oboselii îl făcură să se retragă îndată în odaie. Inchise obloanele. Cercetă sumar camera simplă şi curată a sanatoriului şi se înveli bine, căci un tremurat nervos îl zguduia până în creştetul capului. Oboseala nu întârzià să-l învingă...

Când deschise ochii, soarele indiscret lupta să străbată prin golurile jaluzelelor în fâşii paralele de lumină aurie. Marian sări din pat şi dădu drum larg luminii, care inundă întreaga cameră. Atunci abia îşi dădu seama de farmecul priveliştilor înconjurătoare.

In ţinutul Valais, Rhonul, abia născut din gheţari, aleargă iute şi nebunatic spre lacul Leman, într'un decor de teatru minunat. Panta de miază-zi a Bernezilor se prezintă acolo cu un caracter ciudat: în fundul amfiteatrului, o coamă lungă de zăpadă veşnică încinge ca un brâu orizontul; iar clina cea mai apropiată se resfaţă în culturi de vie, care, sub protecţia soarelui din spre Italia, ajunge la înălţimi ce minunează ochiul pelerinului neobişnuit cu asemenea vederi.

Marian simţi o bună dispoziţie care-l făcu să regrete că tratase prea sever pe sora de caritate care-l conduse până la uşa camerei.

Se îmbrăcă repede şi ceru să i se aducă micul dejun pe terasă. Şi acolo, în faţa pădurii seculare ce acoperă de cea laltă parte şirul munţilor Penini, simţi că liniştea începe a'şi face iarăşi loc în inima lui sbuciumată.

* * *

Emil Marian făcea parte din generaţia pe care războiul a surprins-o pe neaşteptate, în plină evoluţie.

La vârsta de treizeci de ani el avea bine stabilită reputaţia de poet de talent şi minunat polemist prin colaborarea lui constantă la unul din ziarele cele mai răspândite din ţară.

In lupta aprigă ce se ducea în vremea aceia pro şi contra războiului, articolele lui atrăseseră atenţia prin energia şi sinceritatea cu care el îşi exprima principiile arătând că războiul va fi un dezastru pentru omenire.

Şi cu toate acestea, la primul semnal de mobilizare, el încetă orice polemică şi merse să-şi facă datoria de ofiţer, pe front.

Luptând într'un regiment, care nu fusese prin nimic cruţat, Emil Marian fu la început rănit, iar după vindecare, trimis într'o a doua luptă, căzu prizonier în Ungaria. Câteva luni de prizonierat fură deajuns ca să zdruncine un organism nu îndestul de rezistent, cum era al lui.

Indată după încheerea păcii, plecă în Elveţia ca să-şi caute odihnă într'un sanatoriu.

* * *

Faptul care îl impresionă mai mult după câteva zile de şedere în sanatoriu, fu rezerva discretă a convalescenţilor care-şi vedeau fiecare de grijile lor fără să se intereseze de ceilalţi.

Sanatoriul acesta avea reputaţia mondială că e una din cele mai bune instituţii medicale de odihnă şi de refacere a oamenilor slăbiţi prin boală, griji sau oboseli.

Prilejul de apropiere între internaţi erau doar orele de masă. Dar nici aceasta nu era comună. Fiecare îşi avea masa lui deosebită.

Marian se distra privind cum se perindează chipurile de necunoscuţi care veneau la masă: francezi, olandezi, germani, ruşi. Nici Japonia şi China nu lipseau prin reprezentanţii lor. Emil Marian era singurul român.

De câtva timp însă tovarăşul dela masa vecină, om mai mult slab, cu părul mare şi cărunt, dat peste cap, începu să-l intereseze prin salutul binevoitor ce-i făcea atât la venire cât şi la plecare.

Intr'o zi acest vecin, aplecându-se cu sfială spre el, îl rugă, într'o franţuzească stricată, să-i împrumute un ghid al Elveţiei pe care Marian îl adusese din Berna. Şi-i explică în puţine cuvinte că are de gând să facă o excursie după care îi va înapoia textul.

După câteva zile Marian stând pe o bancă în parc, îl văzu că se apropie de el spre a-i spune că-i va restitui cartea seara la masă. Prezentându-se, află că e un doctor în medicină, practician în Buda-Pesta. Marian îl pofti să stea lângă dânsul şi din convorbirea cu el, află că e într'o situaţie asemănătoare şi că oboseala războiului l-a adus în sanatoriu.

De-atunci rămaseră prieteni şi-şi petreceau aproape tot timpul împreună. Ceia ce-i apropiase fusese potrivirea de convingeri şi de păreri asupra războiului, pe care îl urau deopotrivă şi unul şi altul.

* * *

Trecuse mai bine de o lună de când era în sanatoriu. Emil Marian se simţea întremat. Liniştea, aerul curat şi prietenia cu un om de inimă ca doctorul din Buda-Pesta, îi turnase în suflet, par'că, o sevă nouă care-l făcea să privească lucrurile cu mai puţin scepticism.

Doctorul mai avea câteva zile de stat. Soţia şi copilul, un băiat de şapte ani, îi scriau mereu că-l aşteaptă. Doctorul îi arăta lui Marian scrisorile ca să admire scrisul de începător al băiatului, despre care îi vorbea cu multă dragoste. Bineînţeles că Marian nu pricepea nici o iotă. Din tot cuprinsul scrisorilor însă singurul lucru care-l impresiona era semnătura soţiei doctorului, scrisă în trăsături mari, drepte, sigure.

— Vasăzică eşti hotărît să pleci? — zise Marian prietenului său, într'o seară, pe când stăteau pe terasă împreună.

— Da, mai ales că va trebui să mă opresc câteva zile la Szeghedin unde am o afacere.

La auzul numelui de Szeghedin, Marian tresări.

L. Leoneanu

— Ah, de-ai şti ce-mi evocă mie Szeghedinul, — zise el respirând adânc ca să gonească par'că o apăsare de pe suflet.

— Cunoşti Szeghedinul?

— Da, am trecut prin el, ca prizonier. E singurul punct luminos din tot întunericul vieţii mele de prizonierat.

Şi fiindcă doctorul stăruia Marian se hotărî să-i spuie ce i se întâmplase acolo.

* * *

Cred că prizonieratul e cea mai urîtă formă a războiului, — zise el. Un glonţ te omoară şi s'a sfârşit. Dar umilirea la care te expune situaţia de prins în mâna duşmanului e tot ce poate fi mai trist.

Eram de-o săptămână ţinut într'o tabără în pustă şi mi se părea că stau acolo de un veac. Pământul îşi schimbase aspectul. Tot ce îmi mai rămăsese în minte şi în suflet, suferise o prăbuşire care mă făcea să nu mai ştiu nimic, să nu-mi mai aduc aminte de nimic. să nu mai cred în nimic. Par'că murisem şi intrasem în infern. Până şi tovarăşii mei români, în cea mai mare parte ţărani sau orăşeni de mâna a doua, îmi erau aşa de străini că poate ar fi fost mai bine dacă eram numai eu singur acolo.

Nu-mi dau seama dacă eram sănătos sau mă îmbolnăvisem, dar faptul grozav era că orice năzuinţă spre mai bine, orice ideal salvator pieriseră din mine par'că pentru totdeauna. Desnădejde dusă la culme.

Intr'o dimineaţă ni-a pornit spre Buda-Pesta, într'un vagon de vite aşa cum erau duşi toţi prizonierii. Pe la orele nouă trenul se opri într'o gară mare, cu peron larg şi linii multe.

Era gara Szeghedin. Atunci o vedeam pentru întâia oară mai de aproape. Stam la uşa vagonului, pe platformă, cu picioarele rezemate de scară, când un accelerat ce intra în momentul acela în gară, se opri în faţa convoiului nostru blestemat.

In dreptul nostru se afla un vagon luxos de clasa întâia, din care se coborî o fată sveltă, brună, cu faţa albă şi părul negru. O bătrână o aştepta acolo. Eram aşa de aproape, că le auzeam vorba. Dar nu le pricepeam limba. Era prima femee pe care o întâlneam de când plecasem pe front. Aş fi dat mult să văd ochii ei îndreptându-se spre mine. Simţeam nevoe de vraja lor fermecătoare. Şi dorinţa mi se realiză, nu numai odată, ci în repetate rânduri. Căci femeea simte când cineva o cercetează cu interes, oricât de discretă ar fi cercetarea şi oricât de umil şi neînsemnat ochiul care o priveşte.

Ce-am simţit atunci n'aş putea s'o spun. Nu crezusem că sufletul meu împietrit mai poate fi pătruns de fiorii bucuriei de altă dată. Soarele începuse să devie dogoritor. Necunoscuta îşi făcea nervos vânt cu evantaiul şi răspândea în monosilabe mai mult ascultând pe bătrâna guralivă care-i vorbea într'una.

La un moment dat văzui că-mi surâde... Tot întunericul din mine se risipi într'o clipă şi simţii soarele năvălind, val după val, în trupul meu îngheţat de necazuri. Am avut atunci o sfială neînţeleasă. Incepui să mă uit la mâni. Erau neîngrijite. Noroc că ea nu putea să le vadă... Dar în mâna stângă un lucru de preţ mi-atrase deodată atenţia şi-mi deşteptă amintiri din ţară: Inelul.

Mi-l dase mama cu câteva zile înainte de-a închide ochii, însoţindu-l cu urarea ca el să-mi poarte noroc şi stropindu-l cu lacrimile ei pline de duioşie.

Simţii atunci că el nu trebue să-mi mai aparţie Eu eram un proscris, cu zilele numărate, cu soarta hotărâtă. Cine ştie ce mână haină şi rapace îl va smulge din degetul meu şi în a cui stăpânire va intra în curând.

Fata aceea cu faţa albă şi părul negru, cu privirea blândă şi enigmatică era cea dintâi — şi desigur cea din urmă — lumină, cea din urmă odihnă sufletească, pentru mine, în infernul în care mă împinsese destinul fără speranţă de scăpare.

Am simţit în ochi ceaţa lacrimilor şi am tras afară din deget inelul, care a cedat cu uşurinţă....

Trenul nostru se puse în mişcare. Am trecut prin dreptul ei. M'a privit deodată drept în faţă, ca o prietenă veche pe care o revedeam de-abia atunci. Am simţit parfumul de flori al fiinţei ei cum mă îmbată şi... i-am aruncat inelul. Locomotiva îşi iuţise mersul. Eram — probabil — întârziaţi.

Am putut vedea cum necunoscuta se apleacă să-l ia de jos, îl priveşte mirată; ridică mâna în aer şi face un semn larg, ca şi cum ar vrea să mă întrebe ce am făcut, ce-a fost nebunia aceia...

Iţi mărturisesc, n'am nici un regret. E adevărat că războiul a trecut. Eu am scăpat teafăr. M'am ales cu boala de nervi de care mă simt aproape vindecat acum. Păstrez şi astăzi toată recunoştinţa femeei care a aprins unicul far de lumină în haosul întunecos al prizonieratului meu, femeei aceleia a căreia privire şi mireasmă de flori m'a înviorat deodată şi mi-a fost călăuză şi nădejde în zilele de durere ce au urmat câteva luni încă după aceia...

Doctorul ascultasc cu cea mai mare băgare de seamă, fără să-l întrerupă.

La sfârşit, spuse numai atât:

— Povestea dumitale m'a mişcat mult. La noi femeile sunt cu deosebire bune şi miloase. Sunt sigur că soarta dumitale a înduioşat-o şi ar fi vrut să te ajute, dar nu avea nici o putere.

* * *

După o săptămână când doctorul se hotărî să părăsească sanatoriul, Marian îl conduse la gară. Fu o despărţire duioasă, plină de făgădueli din partea amândurora de a-şi scrie, de a se revedea în vreo altă călătorie, cine ştie când...

In cele dintâi zile, Marian simţi golul lăsat de fostul lui tovarăş. Apoi se deprinse cu noua situaţie. Se hotărîse chiar să mai stea, când întorsăturile politicei din ţară, îi întrerupseră cura. Un prieten, devenit ministru, îl chema la Iaşi, invitându-l să candideze pentru un loc de deputat. De altfel nici nu mai avea ce face. Era de aproape două luni acolo. Putea să plece.

Toamna îşi vestea sosirea colorând în arămiu frunzele castanilor care împodobeau aleea fără de sfârşit dela intrarea sanatoriului... Coama de zăpadă a munţilor Bernezi încununa la orizont tabloul ca un nimb...

In vale, Rhonul alerga iute şi nebunatic spre lacul Leman, ca 'ntr'un decor de teatru minunat.....

L. LEONEANU

L. NICULIN

Cad frunzele...*

I.

Prin parc se simte mirosul amar şi umed al frunzelor căzute. Deasupra statuilor ude cad în spirală frunzele aurii.

In iazul cuprins de mâlul înverzit, pe ici pe colo străluceşte apa, ca nişte cioburi de sticlă.

Soarele aruncă aur în ferestrele marii clădiri cu coloane, de aur sunt frunzele căzute pe aleele tăcute, aurul răzbate zările pe cerul albastru închis de toamnă.

Pe pragul căsuţei mici acoperită cu olane se iveşte un bătrânel, curăţel şi roz, făcând ochii mititei în faţa soarelui rece de toamnă. Uşa izbită scârţâe în balamale, jalnic răsună deasupra firma de tablă: „Glaonanca. Conacul muzeu *Iasnoe*. Locuinţa custodelui".

Bătrânelul reintră în căsuţă, în camera ocupată pe un sfert de un pat mare, boeresc, de lemn roşu. Pe masă, şuerând vesel, fierbe samovarul.

O fată cu cozile blonde pe spate, îmbrăcată într'un sarafan ** de cit, şade pe un taburel şi citeşte gazeta gubernială, tipărită pe hârtie proastă şi întunecată. Pe o jumătate de pagină este o ilustraţie: un plugar şi un lucrător şi cifra „9". Mai jos un articol imprimat cu caractere mari:

„Acum într'al noulea an al revoluţiei trebue să observăm că ei nu au învăţat nimic şi nici nu au uitat nimic..."

— Ah! Liza — bodogăni bătrânul, — e chiar de mirare.

Fata ridică ochii speriată şi lăsă într'o parte gazeta.

— E chiar de mirare, sunt doar multe cărţi bune — continuă bătrânul. — Desigur nu dintre cele de azi. de pildă „Un cuib de nobili". Sau, de pildă, Flammarion: „Un voiaj în stele". O carte folositoare. Dar gazeta! Nu sunt contra, dar totuşi... Calapod, şablon, patron. „Acum într'al noulea an al revoluţiei trebue să observăm că ei"... Ei, în realitate o frază goală... Şi el dădu într'o parte gazeta şi trase mai aproape poşta de dimineaţă pe care o adusese paznicul Seuca, care dormea în sat la staţie.

— Bogdan Bogdanîci, — întrebă încet fata, — ce părere ai despre Iaşin?

Se păru că bătrânul n'a auzit. Apoi:

— Da, Liza. Astă vară, de pildă; veniau pe aici excursionişti. Erau unii ingineri, şi erau şi străini. Dece n-ai întrebat niciodată despre dânşii? Ce-i Iaşin?

Un student tipic, ceiace se chiamă, *crizoveţ*, practicant.

Tipic „ştie tot" care a cetit numai cărţuliile de acum.

Evident nu le place că eu am fost slujitor al prinţului, adică *„speţ"* ***, horticultor cu învăţătură. Ei dacă-s speţ, speţ să fie! Când au redus numărul custozilor, cui au încredinţat muzeul? Mie. Şi el spune că-s speţ.

— El n'a spus niciodată. Din contra are respect pentru d-ta.

— Vorbă să fie! respect!... Aida-de!

Se sculă, clătinând din cap dezaprobător. Cheile sunau în buzunarul scurteicei vătuite.

Porniră amândoi pe covorul moale de frunze purpurii spre coloanele albe ale casei celei mari.

Prin luminişul frunzelor încă necăzute se ridică colonada albă şi faţada galbenă. In casă parchetul-galben cu stele albe şi negre — scârţâe uşor la fiecare pas.

Cristalul policandrelor străvede prin horbota de muselină. Ramele aurite ale portretelor se reflectează şters în oglinzi.

— De pildă, iată... — important şi cu înţeles vorbi Bogdan Bogdanîci, — reprezintă bătălia de la Râmnic: generalismul Măriei Sale Ecaterina, prinţul Belogoschii-Beloreţchii. „Pentru a sa isbândă — se spune în hrisovul de danie, — se dărueşte comandantului armatelor Noastre în vecinică stăpânire Iasnoe şi zece mii de suflete"...

Un cal alb se ridică în două picioare deasupra unui peisaj păduros, deasupra corturilor lagărului, tunurilor fumegânde şi turcilor cu fesul în cap, în fugă.

Un bărbat gros, cu perucă, îmbrăcat cu o uniformă albă stă pe cal ca pe un jâlţ, ţinând în mână un sceptru.

— Stăpânire vecinică, — spuse cam tuşind Bogdan Bogdanîci. — Vecinică. Desigur, e puţin cam exagerat, dar totuşi...

— Iaşin spunea că aşa ceva nu se întâmplă...

Uite un turc aleargă fără cap, ca o găină.

— Multe mai pricepe şi el, Iaşin. N'are a face ce-i cu capul. Ce-i important este epoca, sau mai bine, — spiritul...

Fata oftă şi se uită spre uşă. Prin uşa deschisă se văd storurile aurii şi vălul auriu al frunzelor de toamnă. Un vânt neegal şi umed mişcă perdelele din sală.

Bogdan Bogdanîci porni înainte privind respectuos la portret. Se urcară la galerie pe scările vechi care trosnesc.

Se simte mirosul înăbuşitor al naftalinei. Din lemnul roz, în bătaia slabă a razelor soarelui, se desprinde abia perceptibil un miros de casă veche, uitată.

— Ţi-o fi urît, Liza. Dar vara tot e mai vesel — mai sunt excursionişti, mai sunt vilegiaturişti. De altfel şi pe la voi la Elto nu-i veselie. Uite-te dagherotipele — spuse deodată înviorat Bogdan Bogdanîci — părinţii, bunicii şi neamurile Belogarschi-Beloreţchi. Familia nu-i mare, — seminţie stinsă. De pildă Galin, Oleg Nicolaevici, — unicul moştenitor dintre Belogarschi, cel din urmă din familie, de fapt nu e decât o rudă depărtată...

Fata abia privi fotografia: Un tânăr rotund la faţă, îmbrăcat într'o uniformă studenţească şi cu un tricorn pe cap. Tânărul are buze groase, ridicate în sus capricios şi ochi rotunzi miraţi.

— Vesel era tânărul. Şi avea destule calităţi. Juca vodeviluri, cânta. Avea educaţie, era de neam bun, cultură. Sânge... Rasă.

Bătrânul priveşte spre Liza, dar Liza se uită pe fereastră.

Pe treptele de la intrare stă un flăcău cu un chipiu de piele în cap şi Polea, menagera, cu un bariz roş de bumbac.

— M-da... cultura, — repetă mânios Bogdan Bogdanîci, şi de odată se întoarse cu vioiciune pe călcâe. In sală se aud paşi grei dar prudenţi. Scârţâitul trădător al parchetului îi face auziţi.

— Uşa, — reflectă cu glas tare, deodată, bătrânul. şi coborî treptele grăbit, în timp ce în sală se auzeau paşi repezi îndepărtându-se.

Liza ajunse pe bătrân şi lunecând pe parchet se îndreptă direct spre mijlocul sălii. Vântul umflă albele storuri grele; cristalul policandrului răsună.

In uşa larg deschisă, proectat pe fondul auriu al frunzelor stă un om.

E mic de stat, puhav, neras de multă vreme, e îmbrăcat cu pantaloni de călărie şi moletiere şi pantofi roşcaţi cârpiţi, fără guler, înfăşurat la gât cu o legătoare pestriţă, poartă pe umeri, ca pe o pelerină o manta de ploae.

— Pardon, — spuse gâfâind Bogdan Bogdanîci, — cum aţi intrat aici?

— Foarte simplu — zise necunoscutul cu o voce răguşită şi răcită de bas. — Dar ce? Nu se poate?..

— Absolut nu se poate — exclamă cu foc Bogdan Bogdanîci, — absolut nu se poate... Muzeul este închis. E scris pe uşă.

— Dar poate eu nu ştiu carte... răspunse posomorît necunoscutul făcând câţiva paşi înapoi.

Dar Bogdan Bogdanîci apasă butonul soneriei şi sunetul în triluri argintii se răspândeşte prin curte.

(Continuare în pag. VI-a)

*) Ed. „Crug" Moscova 1927.
**) Haină lungă specific rusească.
***) Specialist.

MILIONAR

e greu să ajungi în vremurile de criză de azi; dar cu un singur

LOZ la clasa 5-a,

a LOTERIEI DE STAT

poţi câştiga într'o clipă

ZECE milioane --- CINCI milioane
TREI milioane şi alte multe milioane

Cărţi şi Reviste

SEVER STOICA: Iuliu Maniu
(Cluj, 1932)

Literatura noastră politică este foarte săracă. Monografii sistematice asupra oamenilor politici marcanţi sau asupra problemelor dela rampa actualităţii, nu s'au scris. Şi ar fi de cercetat şi câteva luminoase personalităţi şi o seamă de probleme arzătoare, de interes general. Dacă asupra oamenilor în viaţă, un explicabil simţ de pudoare opreşte să se insiste, sunt atâtea splendide exemple din istorie, care s'ar cuveni comentate.

Cartea d-lui Sever Stoica despre „Iuliu Maniu", ar fi putut să fie o bună lucrare. Aşa cum se prezintă însă, poate avea doar valoarea unei surse de informaţie şi documentare. Onestitatea autorului de altfel o şi recunoaşte: „Singura noastră contribuţie este că am orânduit documentele în unghiul viziunii noastre istorice". (Care poate fi acel „unghiu de viziune istorică", nu prea reese). Ca acumulare de date şi material istoric, incontestabil că această lucrare e utilă pentru cel care doreşte să se intereseze de viaţa omului politic român, descendent ale unor familii luptătoare, printre care se prenumără şi doctrinarul autonomiei Ardealului Simion Bărnuţiu.

Autorul caută să schiţeze istoria vieţii lui Iuliu Maniu, pornind dela debuturile politice până la actul unirii din 1918. Ocolind capitolul activităţii politice din România postbelică, lucrarea d-lui Sever Stoica, se menţine oarecum în linia obiectivităţii istorice, acţiunea şefului politic până la unire fiind integrată istoriei, şi putând fi judecată de ea.

Vrând să fie o formă de biografie, această carte aduce informaţii şi date interesante asupra vieţii şi activităţii politice de sub imperiul autro-ungar a lui Iuliu Maniu. Câteva determinante momente sunt redate interesant. Interesul autorului a fost ca să desprindă cât mai clar silueta omului de stat, dintr'un *imbroglio* de fapte ce se întretae. Conturarea personalităţii s'ar fi putut face desigur şi mai reuşit. Material de utilizat se găseşte. Sunt alese totuşi o seamă de fapte care fixează destul de bine concepţia, linia de acţiune, atitudinea şi metodele de luptă. Omul se arată în marile împrejurări.

D. Stoica face un serviciu doritorilor de informaţie, prin darea la lumină a unor documente care nu sunt îndeajuns de cunoscute. Evident o prelucrare sistematică rămâne de făcut. Orice dâră de lumină însă, proectată asupra unor capitole de istorie apropiată, este utilă şi meritorie. In această privinţă cartea d-lui Stoica îşi are valoarea ei, ce trebue recunoscută. T.

HERMANN KESTEN: Der Scharlatan
Gustav Kiepenheuer Verlag, Berlin *

„Şarlatanul", romanul lui Hermann Kesten, e una din cele mai reuşite satire umoristice ale literaturii germane actuale.

Kesten zugrăveşte caracterele eroilor săi în toată goliciunea şi inconsecvenţa lor. Pesimistul umorist caută comandamentul sufletesc al omului şi găseşte, în cele din urmă, cea mai dezolantă anarhie.

Eroii romanului au caractere, care se pretează la cele mai radicale transformări. Ei joacă roluri imaginate; şi dacă experienţa se răzbună, atunci îşi schimbă rolurile, interpretând altele nu mai puţin fanteziste.

In specie, ei sunt mai toţi nişte şarlatani ai vieţii, chiar dacă sunt cinstiţi şi capabili. Cinstea lor e numai o marcă, care cade, şi capacitatea lor e sinonimă cu potlogăria, pe care o săvârşesc cinstit.

Romanul lui Kesten zugrăveşte mârşăvia, trădarea, ambiţia, ipocrizia, vanitatea, pofta de putere, decăderea credinţei într'un scepticism nihilist, transformarea idealismului în deziluzie şi descompunerea iubirii în nesimţire.

Dar autorul nu se lasă copleşit sub povara materialului documentar, ci îl înregistrează cu un rânjet sec şi dureros, întretăiat de miraculosul ecou al veciniciei lui.

Şarlatanul e omul care şi-a făcut o carieră datorită lipsei oricărui scrupul. Şi dacă prin excepţie se comportă generos şi nobil, înlesnind fuga unui persecutat politic, el face acest lucru din vanitate, înşelându-se pe sine însuşi de bunele lui intenţii.

Şarlatan e şi prietenul acestuia, omul idealismului practic, al raţionalismului şi umanităţii pure, care, complect desamăgit, nu mai rămâne decât cu grimasa scepticismului.

Şi aceşti doi şarlatani, prieteni şi totodată adversari de moarte, isbucnesc într'o formidablă apostrofă: „Şarlatanul!" adresată singurului om nepătat şi cinstit, care a trebuit să-şi găsească un refugiu în străinătate.

Intreg romanul e o frescă de iluzii sfărâmate, în care disperarea izbucneşte printr'un râs crispat. B.

* In depozit la librăria „Alcalay".

STEFAN ZWEIG: Confuzia sentimentelor

Ca o reacţiune în contra subiectelor de senzaţie, pline de peripeţii, literatura germană contimporană cultivă genul romanului fără acţiune, dar plin de reflecţii adânci şi analiză psihologică.

O umbră de scepticism pluteşte asupra valorii raţionalului în actele de manifestare ale individului.

Romanul lui Zweig are patru personagii: un profesor între două vârste, studentul Rolland, o femee — soţia profesorului — şi un preot — tatăl studentului. Ultimele două personagii deţin roluri secundare.

Studentul, atras de viaţa sgomotoasă a Berlinului, nu se prea ocupă de carte, preferindu-i vinul şi femeile.

Preotul, interesându-se de el, a părăsit pe neaşteptate provincia şi l-a găsit într'o noapte, împărţind patul cu o femee. Clipe penibile au fost acelea ce au urmat, până ce Rolland a concediat femeia şi şi-a primit părintele.

Nici o scuză, nici o mustrare n'a urmat. Preotul, cu înţeleaptă chibzuinţă, s'a mărginit să ceară tânărului consimţământul mutării la o universitate din provincie. Mutat acolo, Rolland a cunoscut pe profesorul B. şi pe femeia lui. El, un intelectual care-şi înflăcăra elevii cu lecţii smulse din suflet; ea, o femee tânără şi frumuşică, străină de toate manifestările lui intelectuale.

Rolland a oscilat între mentalităţile amânduror. De dragul maestrului şi a ştiinţei lui, a început pentru Rolland o perioadă de activitate intelectuală nebănuit de intensă.

Chiar profesorul a început să-şi scrie studiile cu ajutorul tânărului şi, amândoi trecură într'o sferă de pură intelectualitate, stimulaţi şi susţinuţi unul de altul. Dar, alături de activitatea raţiunii, între ei domnea o stare afectivă suspectă. Profesorul îşi iubea elevul, dar îl teroriza; iar din timp în timp, părăsea oraşul, fără să se explice. Elevul îşi adora profesorul şi suferea din pricina nestatorniciei lui. Aproape de vacanţă, în lipsa maestrului, Rolland a săvârşit adulterul cu soţia profesorului, confidenta lui de până atunci.

Remuşcările conştiinţei proprii şi ciudăţeniile profesorului, l-au făcut pe Rolland să părăsească universitatea; dar înainte de a pleca, el s'a destăinuit profesorului. Atunci şi maestrul şi-a desvăluit sufletul, fără să-l mustreze pentru jignirea adusă; şi el îl iubea pe Rolland, dar cu o dragoste nenaturală.

Stările lui de suflet sbuciumate aveau drept cauză teama de a nu-şi descoperi patima, iar dispariţiile erau evaziuni necesare pentru satisfacerea viciului.

Patima sa era veche, dar se ascundea în lume prin cultul ştiinţei.

Apariţia studentului tânăr şi inocent a răscolit în sufletul maestrului toată furtuna de patimi ascunse.

După această mărturisire, Rolland a plecat, dar amintirea profesorului i-a rămas neştearsă, ca şi dragostea de ştiinţă, care l-a făcut în cursul vieţii să ajungă un savant recunoscut.

Acum, de mult îmbătrânit, savantul Rolland îşi citeşte biografia scrisă de tinerii săi elevi şi admiratori.

Nimic nu a scăpat harnicilor cercetători, din viaţa socială manifestată de savant. Toate datele sunt precis stabilite, iar viaţa lui înseamnă o ascensiune rapidă cu care societatea i-a răsplătit dragostea de adevăr.

Dar, sufletul lui Rolland, în faţa acestei lecturi. se umple de o revoltă blândă şi de compătimire, pentrucă vede că tocmai adevărata sa viaţă, elementul care a fecundat viaţa sa de societate, a rămas necunoscută zeloşilor căutători de adevăr.

Psihanaliza este întrucâtva la modă în lumea întreagă şi roadele ei sunt destul de binefăcătoare psihologiei.

Când ne gândim că până la Freud, cercetările întreprinse asupra sufletului omenesc, aveau în vedere aproape exclusiv manifestările conştiinţei, nesocotind tezaurul nesecat în înţelesuri pentru viaţa raţională, care este inconştientul, credem că i se poate ierta lui Freud exclusivismul cu privire la sexualitate.

Zweig, în romanul de mai sus, prin mijlocirea personagiului Rolland, atinge în linii generale rolul inconştientului în activitatea umană. Afecţia pentru un profesor, ruşinea faţă de un părinte şi alţi factori sufleteşti înafară de convingerea directă, l-au determinat să se dedea cu patimă studiului, căruia i-a rămas ataşat toată viaţa. Dar, în ceeace priveşte pe profesorul B., teza e pur freudiană. Instinctele sale, aţipite un timp, s'au *sublimat* în arta retorică pe care o risipea cu generozitate în cursurile universitare.

Deodată, însă, în cursul monoton al vieţii sale, apare tânărul Rolland, care-i vorbeşte dela început cu încredere şi cu dragoste, ţinându-se în strânsă apropiere de el. Viciul acoperit se deslănţue şi trece pe primul plan al existenţei.

Vigoarea cu care activează nu-i mai îngădue să se sublimeze în artă, oricâte eforturi face profesorul, scriindu-şi studiile uitate de decenii. Echilibrul s'a rupt şi viaţa sa e în pericol.

Drama ar avea un desnodământ şi mai trist, dacă tânărul Rolland nu şi-ar fi luat sarcina de a-l salva, părăsindu-l pentru totdeauna.

Poate peste câţiva ani, confuzia sentimentală, aici descrisă, va deveni o naivitate, din cauza înaintării rapide a studiilor asupra inconştientului.

Atunci, toată literatura care s'a scris asupra sexualităţii şi altor rezidu-uri existente în sufletul indivizilor, ar fi o simplă dibuire pe drumul adevărului şi o etapă a cercetării.

Literatura psihanalistă ar mai prezenta, cel mult un interes istoric. Aceasta e greşala pe care roata necruţătoare a timpului şi a experienţei postcedente nu o iartă. Tezismul în artă e o garanţie a morţii premature.

GH. ANDREESCU

KARL HANS STROBL: Goya und das Löwengesicht
L. Staackmann-Verlag, Leipzig *

Cu recentul roman asupra vieţii lui Goya, Karl Hans Strobl continuă şirul impunător al operelor sale fantastice, demonice şi oculte. Predilecţia autorului pentru întâmplările sinistre, realizează în acest ultim roman un tur de forţă, care întrece orice aşteptare. Desigur însă că Strobl a fost ajutat şi de extrem de abundentul material furnizat de legendele ţesute în jurul eroului. Dar dela prima viziune până la închegarea romanului, autorul — după propria lui mărturisire — a avut de luptat ani de zile.

Acţiunea romanului se desfăşură în Spania, în timpul invaziei napoleoniene, ale cărei cruzimi întrec orice închipuire. Fanatismul şi superstiţia manifestate sub cele mai diverse forme sunt concomitent secundate din umbră de pumnul Inchiziţiei. Iar în mijlocul acestui dans al furiilor şi al morţii trăeşte vigurosul Goya, genialul pictor spaniol, despre care nu ştim până la sfârşit dacă fantezia lui nestăvilită nu ne-a jucat o farsă atât nouă cât şi lui însuşi, oferindu-ne numai nişte încarnaţii ale ei.

Goya a fost gravor şi toreador. La vârsta de 62 de ani mai are mişcări elastice şi scapă cu viaţă de sub urmărirea unui taur înfuriat. El era pictor al curţii şi duşman neîmpăcat al oricărei autorităţi; era luptător al libertăţii, fără voinţa lui, numai pentru a scăpa de Inchiziţie, şi, tot silit de împrejurări, cavaler al legiunii de onoare franceze. Goya a fost un autocrat atât în viaţă cât şi în artă. Totuşi, în jurul lui se ridică umbre, care fac să-i îngheţe sângele în vine, deşi tăgădueşte că există crime în stare să-i copleşească şi să-i nimicească viaţa care-i inspiră opere de artă tot mai sublime.

Goya întreţine legături misterioase cu un medic neamţ, doctorul Siebold, un om cu puteri oculte, datorită căruia şi-a făcut ucenicia timp de 21 de ani printre lama tibetani.

Siebold are facultatea de a produce în alţii o dedublare a eului lor şi de a crea demoni. Un astfel de demon, feminin — „Belisa" — a pătruns ca Şingdomo, ca „chip de leu" în destinul lui Goya, îi răpeşte 12 copii, morţi cu toţii de aceiaşi boală necunoscută încă până atunci, şi tot astfel, îi răpeşte pe cel mai bun prieten şi ultima lui iubită.

Siebold se simte vinovat de toate aceste nenorociri şi se străduește sincer să-l salveze cel puţin pe pictor în lupta cu chipul de leu, îmboldindu-l să se refugieze în artă, singura în stare să învingă orice forţă demonică.

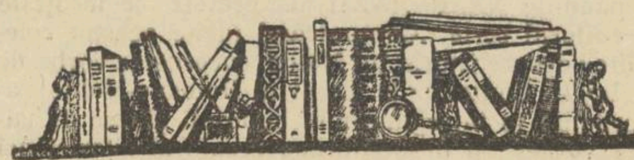
Intr'adevăr, lui Goya nu-i rămâne altceva decât arta lui grandioasă. Cu soţia lui Josepha — care i-a născut treisprezece copii, dintre care îi rămâne în viaţă numai unul — ajunge la o împăcare, după ce o înşelase de nenumărate ori, şi sfârşise prin a o părăsi. Inainte de a muri, chinuita Josepha îi iartă, din dragoste, toate păcatele, întrucât s'au resfrânt asupra ei.

Suferinţa îl duce la recunoaşterea că faptele noastre bune şi rele se întrupează demonic, populând atmosfera vieţii noastre. Bucuriile şi suferinţele noastre viitoare îşi au obârşia în trecutul nostru. Astfel, el vede în „Belisa" demonul lui Siebold, numai încarnarea propriei sale vinovăţii; căci chipul de leu i se arată în ultimă metamorfoză sub trăsăturile Blandinei, ale unei tinere călugăriţe pe care pictorul o ademenise odinioară, părăsind-o apoi în chinurile nenorocirii. Această trădare se răsbunase amarnic asupra lui. Fructul acestui păcat, Argensola, duşmanul cel mai de temut al lui Goya, îşi sfârşeşte zilele la spânzurătoare, — din pricina vrăjitoriei lui Siebold — în locul unui prieten din copilărie al lui Goya, condamnat la moarte de către franceji. Chipul de leu le desvălueşte prea târziu aceastǎ groaznică corelaţie.

Goya povesteşte aceste peripeţii emoţionante unui tânăr german. Dar povestea lui ia când aspectul unei fresce uriaşe, când al unei schiţe capricioase, în care Goya se complăcea cu atâta pasiune.

Deşi acţiunea e neverosimilă, cititorul e cuprins, în afară de emoţia care palpită în fiecare pagină, de ciudatul simţimânt al unor puteri misterioase, care domină desigur viaţa oamenilor aleşi. — *ad. b.*

* In depozit la libăria „Alcalay".

„Magazinul" închinat Carnavalului

Numărul pe Februarie a apărut, cu următorul cuprins:
„Sinaia albă", de *Aida Vrioni*.
„Nocturnă" versuri de *Al. A. Philipide*.
„Carnavalul în literatură" de *F. p.*
„Lume de bal mascat" de *Piero*.
„Dactilografele Regelui" de *Rio*, Planşă.
„L'escalade" ,carnavalul din Geneva de *T. Arghezi*.
Planşă. — Tipuri de carnaval.
„Talismanul" de *Frag*.
„La mormântul lui Ovid", de *Em. C. Grigoraş*.
„Carnavalul la Nisa" văzut de *Victor şi Paul Margueritte*.
„Imaginea iernii" de *D. G.*
„Stilul fumatului".
Planşă. — „Florile". Planşe colorate.
„Măştile Ghetto-ului" de *F. Brunea-Fox*.
„Doamna şi Domniţele lui Brâncoveanu" de *Băleanu*.
„Vagabonzii mărilor" de *I. N. Duployen*.
Insemnări despre femei, de *Al. O. Teodoreanu*.
Planşă. — Moda. — Actualităţi.
„In noaptea nunţii", (Dela căsnicie la dragoste) de *I. Lobel Franzesbat*.
Film şi cinema, de *Joseph de Saxa*.
Pagina şahului; Jocurile „Magazinului"; Humor şi o planşă hors text în culori.

RECENZII

Romanul mulţimii răsvrătite
(LIVIU REBREANU: Răscoala, 2 vol. Edit. „Adeverul")

Fără îndoială faptul cel mai caracteristic, care s'a produs în literatura română de după războ este evoluţia romanului şi consolidarea lui definitivă. Acest fenomen corespunde unei etape importante în desvoltarea întregii noastre literaturi. El reprezintă în acelaşi timp şi indiciul sigur că literatura noastră a intrat într'o epocă de desăvârşire şi de maturitate.

Numele d-lui Liviu Rebreanu este indestructibil legat de această epocă a istoriei noastre literare. Romanul românesc, care începuse odinioară să se înfiripeze cu „Ciocoii vechi şi noi" ai lui Filimon şi care cu Duiliu Zamfirescu intrase în faza de maturizare, a devenit imediat după războ, graţie d-lui Rebreanu, un fapt îndeplinit şi indiscutabil.

De-abia la apariţia lui „Ion", acum doisprezece ani, am putut spune: Insfârşit, romanul românesc *există*. De-atunci încoace am asistat la o bogată producţie — ba chiar supraproducţie — de romane, de toate felurile, dimensiunile şi, mai ales, de toate calităţile.

„Ion" a fost, însă, cartea care a dat semnalul, opera de încredere care, prin simplul fapt că exista, arăta drumul pe care avea să se îndrepte producţia literară românească în anii de după războ şi posibilităţile noui ce se ofereau scriitorilor.

„Ion" indica în acelaşi timp şi domeniul din care talentul d-lui Rebreanu avea să scoată cele mai rodnice realizări. Fără îndoială, d. Rebreanu a dat în celelalte romane ale d-sale, în „Pădurea spânzuraţilor" mai cu seamă, opere puternice, în unele privinţe chiar mai meşteşugite decât „Ion". Dar se putea simţi că materialul cel mai prielnic talentului d-lui Rebreanu era acela din „Ion".

„Răscoala" dovedeşte că acest material era departe de-a fi epuizat. Motivul principal din „Ion" apare astăzi, amplificat până la nesfârşire, în „Răscoala".

E simplu, limpede şi bine definit acest motiv. E pământul. E dragostea şi setea de pământ a ţăranului. Şi e lupta pe care, cu îndărătnică îndârjire, o duce ţăranul pentru a-şi cuceri şi păstra pământul.

Niciodată până la d. Rebreanu motivul acesta nu fusese exploatat în literatura noastră cu atâta covârşitor realism şi cu atâta putere. In „Ion" ni se înfăţişa ţăranul ca individ, frământat de dorinţa de-a dobândi pământ. In „Răscoala" aceeaşi dorinţă este transpusă în massa ţărănească şi împletită cu motivul grav şi sumbru al unei nedreptăţi sociale.

Documentul real, faptul pozitiv pe care d. Rebreanu a întemeiat romanul d-sale este răscoala ţărănească din 1907. Deşi nu se indică nicăieri o dată precisă, reiese totuşi din aluziile la diverse evenimente, oameni şi situaţii corespunzătoare acelei epoci că întâmplările romanului sânt, în cea mai mare parte, reproducerea fidelă a unei realităţi istorice. In acelaş timp, însă, tocmai prin faptul că aceste întâmplări nu sânt precis indicate şi fixate într'o anumită epocă, romanul capătă o semnificaţie şi o valabilitate generală. Nu mai este o răscoală ci Răscoala în general, răscoalatip. Şi astfel ajungi să ai, citind aceste pagini frământate şi cumplite, o dublă impresie: te simţi în faţa unui puternic roman realist, documentat şi autentic, şi în acelaşi timp te laşi, fără să vrei, cutreerat de-un vânt de epopee, pătruns de-o vijelioasă atmosferă de legendă. Această împletire de impresii face ca lectura „Răscoalei" să fie un prilej de emoţii literare puternice şi adânc turburătoare.

Dar romanul d-lui Rebreanu depăşeşte aceste emoţii. Şi aici stă meritul lui cel mai mare. Aceste şase sute de pagini concentrate şi dense sunt un imens rezervoriu de adânci, simple şi primordiale emoţii umane. Ţâşnesc din ele, la fiecare pas, cumplite şi zguduitoare adevăruri omeneşti. Plăcerea estetică este covârşită şi întrecută de fiorul de milă amestecată cu amărăciune şi revoltă care te cuprinde pe nesimţite în faţa tablourilor sumbre şi sângeroase pe care autorul ţi le prezintă, halucinante de adevăr şi de viaţă. Rare sânt cărţile pe cari le *trăeşti* aşa cum o trăeşti pe aceasta.

„Răscoala" e un roman fără erou central. Un număr impresionant de personagii (cred că aproape o sută), din care câteva proeminente, împletesc cu egală intensitate acţiunea rectilinie a cărţii. Autorul a făcut o secţiune, largă şi adâncă, în societatea românească de acum douăzeci şi cinci de ani. Boeri, ciocoi, burghezi, mici burghezi,—ţărani—toate clasele sociale, sânt înfăţişate. Caracterele individuale se detaşează limpezi şi distincte. Nici-un personagiu nu este zugrăvit ca tip al unei clase. Autorul s'a ferit de aceasta. Altfel, personagiile ar fi riscat să apară prea schematice şi cam convenţionale. Totuş câteva din ele sânt hotărît tipuri. Aşa e bătrânul boer Miron Iuga, pe care îl înfrăţeşte cu ţăranii aceeaş pătimaşă dragoste de pământ, îndărătnic în credinţa că ţăranii n'au să se răscoale, depăşit în prejudecăţile şi convingerile lui de mersul vremii. Aşa e feciorul lui, Grigore Iuga, boer cu idei nouă, partizan al reformelor moderate, dar în fond, incapabil şi el să se hotărască într'un fel sau altul. Un tip este deasemeni şi avocatul Baloleanu, demagog şi oportunist, politician meschin, care, ajuns prefect şi pornit să „pacifice" judeţul răsvrătit, e fericit când isbuteşte să lase răspunderea masacrului ţăranilor pe seama comandantului garnizoanei şi aprobând, bine înţeles în sufletul lui, acest soiu de pacificare.

D. Rebreanu a introdus în romanul d-sale un personagiu care-i serveşte oarecum să facă legătura între celelalte. E Titu Herdelea, fiul învăţătorului din Armadia care apare şi în „Ion". Il vedem acum pe tânărul ardelean în Bucureşti, unde cu ajutorul lui Grigore Iuga, intră în ziaristică. Personaj neted şi calm, mediocru deşi însufleţit de bune sentimente şi capabil de bun simţ, Herdelea oglindeşte în el fără să se turbure toate evenimentele tragice în mijlocul cărora trăeşte, cu o neputincioasă răzvrătire lăuntrică, rezolvită până la sfârşit într'o resemnată nepăsare.

Dar personagiile principale din „Răscoala" sânt ţăranii. Mai exact: Mulţimea ţăranilor din cele câteva sate care alcătuesc moşia boerului Iuga, undeva prin Argeş. D. Rebreanu a înfăţişat cu o măestrie minunată frământările ţăranilor şi pregătirea, obscură şi turbure, a răscoalei. O simţi această răscoală cum se ridică ca un colţ de nour negru la orizont, încă dela primele capitole ale cărţii. O simţi cum creşte, nevăzută dar sigură, cu fiecare pagină pe care o întorci, cu fiecare scenă, cu fiecare episod. O impresie de nelinişte, de turburare, de nerăbdare, te cuprinde şi te înfioară, ca o ameninţare.

D. Rebreanu este în literatura noastră cu siguranţă cel mai meşter mânuitor de mulţimi. Sfătuirile ţăranilor, şovăirile lor, îndrăznelile lor, spaimele lor, descoperirea propriei lor forţe şi naşterea conştiinţei de grup — toate acestea sunt redate de d. Rebreanu cu o infinită măestrie şi cu o putere rară. Nu orice romancier, oricât demare ar fi el, poate mânui într'un ritm atât de viu mulţimile. Balzac n'a izbutit aceasta decât foarte rar. Zola a izbutit întodeauna.

D. Rebreanu îl egalează. Scenele incendierii conacurilor boereşti, a uciderii boerului Iuga, moartea Nadinei Iuga şi, mai ales, măcelărirea ţăranilor de către armată sânt magistrale.

Dar, încăodată, nu numai în artă stă valoarea „Răscoalei". Nu numai aceasta este menirea şi semnificaţia adâncă a acestei cărţi. Carte fără concluzii, ca şi viaţa însăşi, „Răscoala" turbură în sufletul nostru adâncuri amare. E o carte care dă de gândit şi care poate stimula nu numai meditaţii sterpe. Amărăciunea ei este tonică, înviorătoare. Şi, prin sensul ei general, constitue fără îndoială un îndemn spre mai bine.

AL. A. PHILIPPIDE

ÎNSEMNĂRI

Teofil Bayer, nu Antioh Cantemir

Intr'un recent număr din ziarul „Cuvântul" s'a publicat un foileton intitulat „Antioh Cantemir şi Românii", în care se afirmă că fiul domnitorului Dimitrie Cantemir este autorul lucrării „Istoria vieţii şi faptelor domnului moldovean Prinţului Constantin Cantemir" tipărită la Moscova în 1783.

La începutul articolului autorul, d. Em. Grigoraş, face următoarea afirmaţie: Până azi nu s'a ştiut, cu toate că scrierea lui tipărită acum 150 ani, se afla în toate bibliotecile noastre,... a rămas s'o descoper eu şi pe aceasta".

Această afirmaţie nu corespunde deloc realităţii întrucât lucrarea amintită este foarte cunoscută şi citată de către cercetătorii noştri dintre care amintim pe Gr. G. Tocilescu, Şt. Ciobanu, N. Iorga, Sextil Puşcariu, P. P. Panaitescu, Ilie Minea, etc., dar toţi aceşti autori nu pomenesc pe Antioh Cantemir ca autor ci pe Bayer — (transcris în limba rusă sub forma Beer) — şi aceasta pe bună dreptate după cum vom dovedi în cele ce urmează.

Pentru restabilirea adevărului istoric voiu face apel în primul rând la datele ce ni le furnizează însăşi lucrarea.

Inceputul îl fac cu titlul cărţii pe care îl dau în traducere :

Istoria
vieţii şi faptelor
domnului moldovean
Prinţului Constantin
Cantemir
compusă
de răposatul profesor
al Academiei de ştiinţe din St. Petersburg
BEER
cu traducere rusă
şi
cu
adăogirea
unei genealogii
a Principilor Cantemiri.
La Moskva
1783.

Cred că numele autorului ce ni-l indică foaia de titlu a cărţii este destul de clar.

La paginile XXXI—XXXII ale prefeţei ce însoţeşte cartea, editorul scrie „Comunicând ideile acestui celebru scriitor despre istoria lui Moldovenească (e vorba de prefaţa lui D. Cantemir la Cronicul Romano-Moldo-Valah, reprodusă în întregime mai înainte), găsesc de cuviinţă să vorbesc şi despre însuşi creatorul istoriei aci tipărite despre viaţa şi faptele Prinţului Moldovean Constantin Cantemir.

„Fostului profesor de istorie pe lângă Academia Imperială din St. Petersburg d. Beer (aci se dă în notă o scurtă biografie a lui), *atât societatea cultă cât şi familia prinţilor Cantemiri îi vor rămâne PE VECI RECUNOSCĂTORI PENTRU PREZENTAREA ACESTEI LUCRĂRI".* (Această traducere o datoresc d-lui M. Maievski).

Cât despre pasagiul: „Manuscrisul acestei istorii în limba latină este scris de principele Antioh Dimitrievici Cantemir ", pe care-l citează autorul foiletonului din „Cuvântul" el nu poate fi interpretat decât în sensul că Antioh a copiat manuscrisul lui Bayer care a fost trimis editorului, sau că el a predat lui Bayer copii după manuscrisele lui D. Cantemir, căci e lucru ştiut că o parte din materialul rămas dela fostul domnitor al Moldovei a fost păstrat de Antioh Cantemir.

Cercetând enciclopedia rusă a lui Brokhaus, în volumul IV la pagina 713 am găsit trecută printre lucrările lui Bayer şi „Istoria vieţii şi faptelor Principelui Constantin Cantemir" scrisă în latineşte ca şi celelalte opere ale lui, însoţită de traducerea rusească.

In volumul XXVII la pag. 314-317 este tipărit articolul despre Antioh Cantemir, dar nici o pomeneală de „Istoria vieţii... lui C-tin Cantemir".

Trec acum la expunerea afirmaţiilor făcute de diferiţi cercetători romani, în legătură cu autorul citatei lucrări.

Gr. G. Tocilescu în prefaţa volumului „Hronicul Vechimei Romăno-Moldo-Vlahilor" a lui D. Cantemir, editat de Academia Română la 1901 scrie următoarele la pag. XX: „După moartea lui D. Cantemir, scrierile sale manuscripte s'au împrăştiat. O parte a rămas în mânile fiului său Antioh, dela care profesorul şi academicianul Bayer le-a împrumutat spre a le copia; sunt copiile manuscripte ce se păstrează în Biblioteca Museului Asiatic din Petersburg".

D. Sextil Puşcariu în lista bibliografică dela sfârşitul „Istoriei literaturii româneşti — Epoca veche" Sibiu 1930, la pagina 239 dă următoarea indicaţie: „Despre scrierea lui Bayer Istorija... Const. Cantemiri din 1783 care întrebuinţează cartea lui D. Cantemir cfr..." şi dă o serie de informaţii unde se găsesc date despre această lucrare.

Publicând studiul „Dimitrie Cantemir în Rusia" d. Ştefan Ciobanu face următoarea afirmaţie la pagina 76, în legătură cu „Istoria lui C. Cantemir": „Lucrarea se compune dintr'o prefaţă a editorului (pp. I-XXXII), care găseşte de cuviinţă de a reproduce în întregime prefaţa lui Dimitrie Cantemir la Cronicul româno-moldo-vlahilor în latineşte şi ruseşte, din „De vita et rebus gestis Constantini Cantemiri principis Moldaviae (pp. 1-261), în latineşte cu text paralel rusesc, o compunere a lucrării lui D. Cantemir *alcătuită de către profesorul Academiei de Ştiinţe ruseşti, Teofil Bayer,* mort în Februarie 1738. Partea importantă a acestei cărţi este „Genealogia principilor Cantemir, (pp. 264-326), care conţine o mulţime de date precise şi documentate privitoare la familia Cantemireştilor; nu mai puţin interesante sunt şi „Informaţiile" despre boerii şi ofiţerii veniţi în Rusia în anul 1711, împreună cu domnitorul Moldovei, principele D. Cantemir (pp. 363-400). Aceste două părţi, după părerea noastră, au fost alcătuite de către Nicolae-Bantâş-Camenski, unul din cei mai buni istoriografi ruşi şi rudă apropiată a Cantemireştilor".

Un ultim exemplu pe care îl aducem este din lucrarea d-lui P. P. Panaitescu „Le Prince Démètre Cantemir.

Iată ce afirmă d. Panaitescu la pag. 256: *Le livre de Bayer, Istorija o zizni i dèlah... Konstantina Kantemira. Moskva ed. Novikov, 1783* qu'on a considéré comme une première édition de cette biographie, est en réalité un ouvrage tout différent; *Bayer en est l'auteur* et le livre de Cantemir n'en forme que la source historique principale encore que les faits ne concordent pas toujours".

Cred că, în faţa exemplelor aduse, nimeni nu se mai poate îndoi că autorul lucrării despre viaţa şi faptele lui Constantin Cantemir, este Teofil Bayer, iar nu Antioh Cantemir, cum în mod cu totul eronat a afirmat autorul articolului din „Cuvântul", care nici după apariţia documentatului studiu al prof. D. Russo nu renunţă la o altă falsă afirmaţie: că Petre Stamatiad ar fi autorul „Genezei", afirmaţie pe care o repetă în acelaş articol unde cu orice preţ vrea să-i atribue o nouă lucrare vlăstarului domnesc Antioh. — *Alexandru Iordan.*

Jean-Jacques Bernard

D. Jean-Jacques Bernard, care a stat câteva zile printre noi, este — după cum se ştie — fiul lui Tristan Bernard. Dar întâmplarea — oarecum uşor de explicat — că fiul, ca şi tatăl, scrie teatru, nu ne spune încă îndeajuns despre personalitatea celui dintâi.

In afară însă de faptul că amândoi scriu teatru, nu există nicio asemănare între aceşti autori dramatici — ca autori dramatici, bine înţeles. Deosebirea dintre tată şi fiu este izbitoare chiar dela prima vedere. Tatăl e gras şi cu haz ca Rabelais; fiul e slab şi grav. Tatăl poartă mustăţi şi barbă opulentă; fiul e ras complect. Iar dacă ne gândim la producţiile lor literare, vom spune că popularele comedii ale tatălui ne întorc oarecum la Molière, pe câtă vreme piesele fiului amintesc pe Maeterlinck.

Locul pe care d. Jean-Jacques Bernard îl deţine în dramaturgia contimporană a Franţei este astfel cu totul distinct de acela pe care îl ocupă Tristan Bernard. Dacă acesta din urmă s'a oprit să scoată la iveală ridicolul omenesc şi să creeze personaje a căror psihologie şi ale căror moravuri au virtutea să ne amuze — d. Jean-Jacques Bernard, în schimb, făcând parte dintr'o generaţie mai aproape de noi, a căutat să răscolească problemele grave ale conştiinţei contimporane şi să le prezinte într'un ton aproape sumbru. Puneţi faţă în faţă *Le petit café* şi *L'âme en peine.*

In zilele cât a stat în Bucureşti scriitorul francez, am avut prilejul să-l vedem şi să convorbim cu dânsul.

Cel dintâi lucru pe care ţineam să-l aflăm este cum îşi explică singur d. Jean-Jacques Bernard, această evidentă lipsă de asemănare cu tatăl său.

D. Jean-Jacques Bernard ne-a lămurit:

„In ce priveşte lipsa de asemănare între bărbia mea rasă şi barba bogată a tatălui meu, am o singură explicaţie: eu mă rad, el nu se rade. Dar deosebirea dintre volumul lui şi al meu, o găsesc întrucâtva semnificativă. Trupul lui plin şi zdravăn aminteşte o generaţie sănătoasă, cu un cult special pentru buna dispoziţie şi înfăţişare a trupului. Eu însă, cu trupul meu firav, sunt, ca psihologie şi frământări, *postbelic,* cu toate că am patruzeci şi patru de ani.

„Dar în legătură cu teatrul meu care nu aminteşte nici pe departe teatrul tatălui meu, vă mărturisesc că această neasemănare o datorez unui efort pe care l-am făcut de a-mi descoperi mie însumi propriile mele idei şi mijloace artistice.

„Profunda gravitate a pieselor mele, în contradicţie cu voioşia din comediile tatălui meu, cred că este un efect al războiului pe care generaţia mea l-a suportat. Inainte de război am scris destule piese, pe care astăzi însă le desconsider ca nefiind adevărata expresie a personalităţii mele. Imediat după război însă, am scris *Le feu qui reprend mal,* care am avut fericirea să-mi creeze un nume".

Ştiind că d. Jean-Jacques Bernard a relevat „valoarea tăcerii în arta spectacolului", am ţinut să aflăm dacă ideile d-sale asupra tăcerii desfăşură o concepţie originală sau dacă tăcerea de care vorbeşte d-sa este aceiaşi cu a teatrului antic.

„N'am o concepţie originală şi nouă asupra tăcerii — ne-a spus d. Jean-Jacques Bernard. — Eu ţin să subliniez numai valoarea tăcerii, care există în orice teatru bun, întrucât mi se pare că acest element primordial în teatru a cam fost neglijat. De multă vreme se aduc în scenă personaje care îşi spun mai mult sau mai puţin complect povestea sentimentelor lor cele mai ascunse. Acest lucru însă, sună fals. Fiindcă orice ins are anumite lucruri pe care nu le exprimă niciodată, pe care chiar propriul său inconştient le refulează, cum spune Freud. Sunt sentimente, gesturi şi cuvinte refulate, neexprimate, dar care pot fi ghicite şi intuite de spectator, ca să ne întoarcem la teatru. Aşa dar, tăcerea de care vorbesc eu ar fi *l'inexprimé".*

D. Jean-Jacques Bernard ne-a mai vorbit despre imposibilitatea artei cinematografice de-a înnăbuşi pentru totdeauna arta teatrului, întrucât nu va putea niciodată să înlocuiască elementul uman şi direct, care face contactul sentimental dintre spectacol şi public.

Scurta noastră convorbire cu autorul *Denisei Marette,* ne-a pus faţă în faţă cu un fin intelectual al Occidentului, care nu osteneşte să gândească şi care îşi face o glorie din a fi un „meseriaş al teatrului".—*L. Sb.*

Thermidorul „mujik"

Piatiletka, giganticul plan cincinal de construcţie socialistă, a inspirat o întreagă literatură, critică şi apologetică. Concepţia e grandioasă şi unică în istoria lumii.

In coloanele veteranei şi anacronicei, sub lature ideologică, publicaţii franceze: *Revue des deux mondes,* au fost publicate numeroase studii tendenţioase, împotriva Rusiei sovietice.

De Thermidorul roşu s'a pomenit de către toţi cei care speră că valul revoluţionar va fi urmat de către o reacţiune care va reabilita ţarismul. Numai la aceste concluzii, dragi îndeosebi diverselor epave ale vechiului regim aruncate de furtuna socială prin toate colţurile Europei, se pot opri, cei care vor să stabilească o paralelitate perfectă între revoluţia tiers-etat-ului şi revoluţia proletară, de proporţii şi consecinţe mult mai vaste.

Serge de Chessin preconizează un Thermidor „moujik". Analizând planul cincinal, cu obiectivitatea cu care o poate face un rus cu înverşunată ură împotriva regimului sovietic, îi recunoaşte originalitatea, incontestabilă. Esenţa sa comunistă constă în extensiunea la agricultură a industrializării integrale. Aci în mecanizarea agriculturii şi colectivizarea forţată, se ascunde, după autorul articolului, buturuga, care va răsturna carul roşu. Oprindu-se asupra unor cifre statistice referitoare la producţia grâului, vrea să arate că planul cincinal va eşua. Dictatura proletară va fi doborâtă, nu de revolte interioare contra-revoluţionare sau de intervenţii armate streine, ci de... „grâul contra-revoluţionar". După cifrele date de Serge de Chessin (care sunt adevărate: ale publicistului sau ale comisiei de aplicarea planului?), reese că producţia e sub prevederile guvernului, şi cantitativ şi calitativ. Ar urma foame, ruina internă, scăderea exportului, etc. La aceasta se mai adaugă şi „sabotajul agricol". Ţăranii nu muncesc pentrucă n'au interes, şi nu pot fi forţaţi să aibă entuziasm; iar autorităţile nu predau statului cantităţile prescrise. Aşa s'ar explica concesiunile repetate făcute de Stalin ţăranilor, şi care în fond sunt „retrageri strategice".

Sterilitatea „celei mai mari revoluţii agrare" este dovedită. Thermidorul se apropie. Şi Serge de Chessin a rezolvat problema.

„Pledoarie pentru romanul istoric"

Genul literar al romanului istoric a fost pe nedrept atacat şi devalorizat. Pe această temă John Charpentier îşi construeşte pledoaria sa pentru romanul istoric, publicată în ultimul număr (15 Ianuarie) al revistei „Mercure de France". Romanului istoric i s'a ridicat obiecţia că denaturează faptele, că falsifică adevărul. Obiecţie injustă, din punctul de vedere al creaţiei literare şi al adevărului artistic. Din prispa acestui punct de vedere, se'ntreabă Charpentier: „...Adevărul de artă este el adevărul vieţii, sau adevărul pur şi simplu?" Problema autenticităţii personagiilor şi evenimentelor istorice nu se pune atunci când e vorba de o operă literară, de o creaţie artistică. Alta este importanţa rolului istoriei în gestaţia literară. Romanul, pentru a fi ceiace se poate numi roman istoric, trebue să îndeplinească anumite condiţii: personagiile principale să nu fie oameni iluştri (monarhi sau oameni de stat) şi să nu fi jucat roluri politice capitale. Altfel romanul sau îmbracă un caracter legendar, sau trebue să se ridice la nivelul unui studiu documentat. In ambele cazuri se sustrage ficţiunii, pierzând proprietăţile care definesc romanul istoric. Elementul narativ şi epistolar trebuesc substituite prin elementul dramatic. Romancierului trebue să i-se impună spectacolul unei epoci cu forţa unei obsesii. E o condiţie pentru a se compune o capod'operă.

Istoria mai are şi altă însemnătate pentru literatură. Ea atenuiază viciile individualismului şi reduce valoarea abstracţiilor. Obişnuinţa de a trata marile sentimente, pierdută, nu se va recăpăta decât prin intermediul istoriei, prin care literatura de imaginaţie va renaşte, înviorând munca literară. După concepţia lui Charpentier, nu există incompatibilitate între literatura de imaginaţie şi literatura de observaţie.

Bolnavii de plămâni

MII DE BOLNAVI VINDECAŢI
CEREŢI IMEDIAT CARTEA MEA DESPRE
„Noua Artă de Nutriţie"

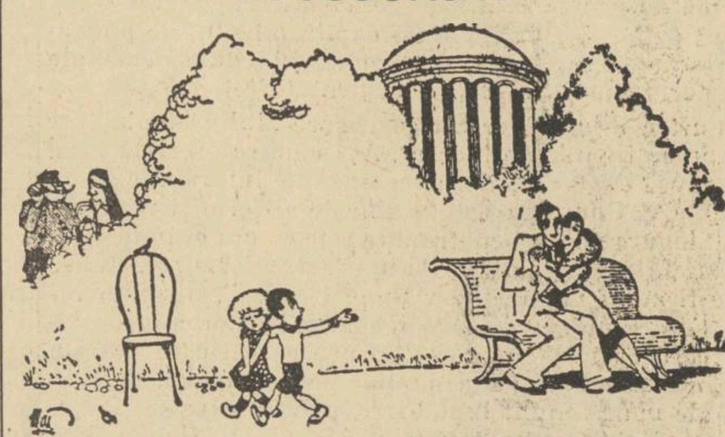
care a salvat pe mulţi. Aceasta se poate adapta în orice mod de trai, şi ajută a doborî boala mai repede. Sudoarea rece noaptea şi tusa dispar, greutatea corpului creşte, iar suferinţele boalei încetează cu timpul.

BĂRBAŢI SERIOŞI

din ştiinţe medicale, confirmă eficacitatea metodei mele şi sunt de acord pentru întrebuinţarea ei. Cu cât mai de vreme Dvs începeţi cura mea de nutriţie, cu atât mai bine. Vă trimit cartea mea interesantă cu *totul gratuit şi franco.* Deoarece editorul meu expediază în total numai *10.000 bucăţi gratuite* scrieţi imediat o carte poştală. Adresa pentru scrisori:

GEORG FULGNER, BERLIN
NEUKÖLN, Ringbahnstrasse No. 24, Abt. 587

Precocitate

— Ce neserioşi! La vârsta asta se mai ţin de fleacuri!

Anacronism

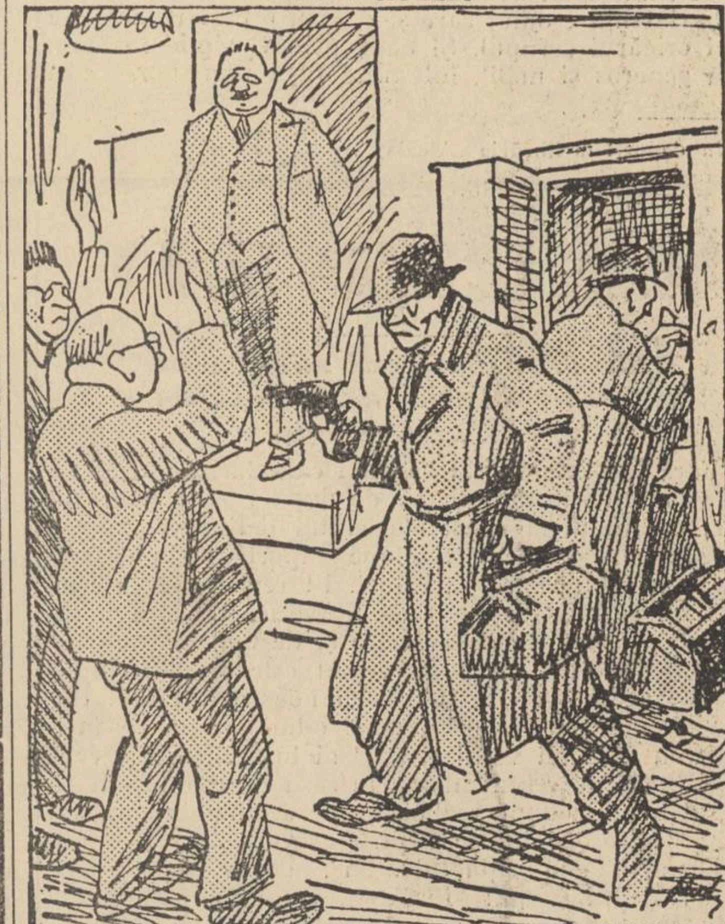
Pălăria orizontală.

Influenţă telefonică

— Da' ce are... de nu mai răspunde?
— A mâncat opt pagini din cartea de telefon.

Creditul

DIRECTORUL BANCII. — Un atentat? Ura! Renaşte încrederea în bănci...

51 FEMEI FRUMOASE

Vor pleca la EXPOZIŢIA INTERNAŢIONALĂ
— DIN CHICAGO —

unde se va alege **Regina Expoziţiei** şi curtea ei.
Amănunte în ultimul număr al revistei
„Realitatea Ilustrată"

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ADEVĚRUL LITERAR ȘI ARTISTIC

ANUL XII — SERIA II-A NR. 636
DUMINICĂ 12 FEBRUARIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Ziarul DIMINEAȚA Abon. dv. expiră la ... nor. Biblioteca

Parlamentul

Plecarea precipitată a d-lor Maniu și Mihalache, precum și bizara constituire a guvernului Vaida — au provocat la redeschiderea parlamentului, o importantă ședință a Camerei Deputaților.

Un guvern a plecat pe-o chestie de principii. Cum a înțeles s'o rezolve noul guvern?

Partea pur politică a acestei probleme a fost desbătută în presă. Nu vom reveni aici — unde predomină chestiile culturale.

Totuși, ca unii care ne ocupăm de mișcarea ideilor, — trebue să recunoaștem că, în ultimul timp, multe convingeri s'au sacrificat.

Din lupta partidelor, istoria va alege ideia predominantă a unei retrageri, ca și a unei victorii.

Este vorba de pildă ca d. Stere să se retragă din viața politică. In țara aceasta, d-sa n'a fost nici măcar ministru, — chiar fără portofoliu. Viața i-a fost o lungă serie de înfrângeri: închisoare, exil în împărăția Țarilor; închisoare, exil — în România liberă. Stă — înfrânt — undeva în provincie, de unde marele învins ne trimite volum după volum, cu o energie tinerească. Romanul d-lui Stere clocotește de caldă viață sufletească. E un zbucium de convingeri. Idei nouă — vin una după alta, ca batalioanele de asalt.

D. Stere n'a ajuns nimic. Totuși, prin ideile vânturate de dânsul — la „Evenimentul Literar", în partidul liberal, la „Viața Romînească" ca și'n Liga Reformelor, precum și în partidul național-țărănesc — el a adus poporului nostru un plus de forță morală, care nu s'a pierdut și nu se poate pierde.

Chiar jertfa lui din închisorile rusești, ca și din Siberia, nu s'a pulverizat. Din picături izolate de credință, verificată prin martiragiu, s'a creat torentul cel mare al revoluției rusești. Când s'au prăbușit porțile închisorii Petru și Pavel, un umăr firav — invizibil, din trecut — apăsa deavalma cu lucrătorii și soldații revoluției în barele de fier. Era acolo și silueta delicată a lui Vanea Răutu.

Au plecat astăzi dela putere d-nii Maniu și Mihalache. Limuzinele lor ministeriale au tras la alte porți. Șirurile de solicitanți se înclină, în unghiu drept, față de alții. Au plecat cu demnitate — pentru un principiu, pentru o convingere. In viața noastră politică, jertfa lor a adaos o picătură de forță morală.

D. Maniu stă singuratic la Riviera — părăsit de prietenii din adolescență și de tovarășii de luptă. Ei n'au crezut în intransigența convingerilor și'n nobleța de atitudine.

Când cineva a spus d-lui Maniu, că nimeni nu-i dă șasezeci de ani, — el a răspuns: „Și mie nici nu-mi vine să cred că am numai atâția..."

Iar după o viață sobră și austeră, fără nici una din plăcerile vieții, numai în lupte și'n chinuri, trecând adesea prin cele mai mari primejdii — iată sfârșitul: i se preferă un prefect de poliție... prietenii își desfac brațul... tovarășii se dau în lături.

Când în ședința de deschidere a Camerei s'a pus chestia constituțională, când oratori iscusiți făceau dovadă de abilitate tactică și de subtilă dialectică, — cel singur și tare din străinătate a fost adus în incintă.

L'a adus un adversar: d. dr. Lupu — care s'a ridicat peste persoane și peste partide. D-sa a ținut atunci un discurs, care va rămânea.

Miniștrii stăteau cu ochii în pământ. Majoritarii erau uluiți. Opoziția încremenise în tăcere.

Care a fost secretul elocvenței d-lui dr. Lupu? Nici frază împodobită, de data aceasta.. nici clasica ținută oratorică... nici modulații aranjate după partituri muzicale.

Era o vibrație de sinceritate a sufletului, care găsea expresii nouă — lapidare...

Vorba d-lui dr. Lupu n'a avut nici un rezultat practic. A răsunat — s'ar părea — în pustiu. In fond, nu s'a pierdut nimic. Dimpotrivă: d. dr. Lupu a adus un excedent de forță morală.

Când parlamentul oscila între vanități și avantaje deoparte și glasul conștiinței de alta, — ne-am adus aminte ultimele cuvinte rostite de d. Maniu, înainte de plecare, față de câțiva coreligionari politici.

— „Mă duc adesea, — spunea d. Maniu,—la cimitir... chiar aici la Belu... Văd mormintele marilor oameni politici ai țării, care au făcut abuzuri și străşnicii. Zac acum, alături de victimele lor. Cine-i mai știe, cine-și mai aduce aminte de dânșii?...

„Intr'o luptă, cad alături — eroul care înainta cu baioneta la armă spre inamic, ca și ticălosul pornit la fugă îndărăt. Sînt îngropați alături. Ce-a mai rămas dintr'înșii? Nimeni nu le mai știe nici eroismul nici ticăloșia...

„Eu, — sfârși d. Maniu, — aș consilia pe oamenii politici, ca tratament pentru vanitățile și ambițiile lor, să se ducă măcar odată pe lună în cimitir și să se plimbe printre morminte câteva ceasuri. Ar găsi acolo multe învățăminte. Ar vedea că din viață rămâne numai cenușa...

— „Numai?" — a întrebat cineva.

— ...„Ba și fapta", — a sfârșit d. Maniu.

Da, fapta — care nu se pierde... Chiar dacă n'o întovărășește un rezultat practic, un plus de forță morală rămâne în sufletul tuturora — chiar al prietinilor care te-au părăsit... chiar al tovarășilor care te-au trădat.

M. SEVASTOS

Fântână

O, nu mi-i că mă sting — și nu mi-i
C'odată n'am să mai exist;
Mă doare frumusețea lumii
Și toate-mi spun: fii trist, fii trist.

Adâncă 'n ani e-acum fântâna,
Cu ale vieții mele sorți,
O cumpănă-și apleacă mâna
Să scoată-o ciutură de morți.

Fântână, te-adâncește încă
Spre noaptea stelelor subțiri;
N'am nici o dragoste adâncă
Și nici un fel de amintiri.

Coboară-ți brațul spre afunduri,
Să dai de stele și abis,
Izbește-ți ciutura de prunduri
Și scoate-mi sufletul ucis.

GEORGE LESNEA

I. Theodorescu-Sion — Priveliște din țară

Din viață—nu din cărți

M. Sadoveanu ars în efigie...

Un comitet de șapte masoni, — „marele consiliu", ni se pare, — a hotărît, prin votul d-lor Pangal, Peretz, Roată et Comp., excluderea d-lui M. Sadoveanu și a tovarășilor săi din masonerie... precum și „arderea în efigie" a marelui nostru scriitor.

Mihail Sadoveanu

Vina d-lui Sadoveanu pare a fi fost luarea în serios a masoneriei: instituție nobilă și generoasă, pentru cultivarea sentimentelor frumoase din om — spre ajutorarea, discretă, a aproapelui.

S'a dovedit însă că unii dintre masoni au organizat servicii de spionaj în presă și 'n lumea politică. S'a transformat — pentru o parte dintre conducători — masoneria... într'o profesie lucrativă. Există indivizi care n'au altă carieră decât masoneria.

Această organizație presupune cotizații, subvenții — cu diferite prilejuri: vizita unui mason ilustru din străinătate, trimiterea unui Român la un congres masonic de peste graniță...

Apoi „traficul de influență" din politică s'a introdus și 'n masonerie. Se lua câte o mie de lei pentru inițierea unei persoane. Se luau câteva zeci de mii de lei pentru trecerea unui mason dintr'un grad în altul. Până și un escroc a fost avansat — cu câteva zile înainte de arestare... deși forurile competinte fuseseră puse în cunoștință de cauză.

Cum d. Sadoveanu și prietenii săi au introdus un alt spirit în masonerie, cum lojile una după alta treceau de partea d-sale — înmulțindu-se chiar — cei care își vedeau periclitate situațiile și veniturile s'au hotărât să ia măsuri (foarte puțin masonice): prigoana, excluderea, arderea în efigie...

Atât doar: arderea d-lui Sadoveanu în efigie nu-i tocmai ușoară: ar trebui să i se ardă întreaga operă literară.

... Ceiace ar face un incendiu la care ar apărea în lumină toate turpitudinile consilierilor supremi... ba ne temem că flăcările i-ar face jumări, dacă nu chiar scrum.

Starea de asediu

S'a proclamat — din senin — starea de asediu: regimul războiului și al revoluțiilor

Intelectualii, în primul rând, au datoria să ia atitudine ostilă regimului excepțional. Intelectualii din Rusia și din Italia au aceiași atitudine. Față de olimpiana lor rezistență, bolșevismul și fascismul duc o surdă luptă de pauperizare și de distrugere.

Pe lângă protestul ideologic, „Adevărul literar" — exprimându-se categoric împotriva regimului de excepție — își apără, totodată, și libertatea paginilor.

Deși în timpul stării de asediu, revista noastră nu era supusă cenzurii, — în momentul când am publicat notele unui martor ocular asupra represiunii dela Tatar-Bunar... un reprezentant al Ministerului de Interne ne-a cerut să întrerupem seria povestirilor „subversive", amenințându-ne cu cenzura, confiscarea, suspendarea și suprimarea.

Pentru a nu mai ajunge aici, pentruca intelectualii să-și poată exprima liber gândul întreg, — unim protestul nostru cu protestul opiniei publice și al maselor contra stării de asediu.

Chestia cu oile sau o judecată turcească

Un nuvelist ar căuta mult până să găsească un subiect mai neprevăzut și mai humoristic ca acesta datorit realității.

Un vas român transportă dela Iaffa la Stambul 1000 de oi merinos. Ca să scape oile de chinurile căldurii, căpitanul vasului, plin de idei, cumpără două duzini de foarfeci și pune să le tundă. Proprietarul oilor protestează însă că s'a distrus lâna oilor care era mai prețioasă decât animalele. Căpitanul se apără zicând că în conosamentele de expediție „nu s'a specificat dacă oile erau sau nu cu lână, cu sau fără coarne, cu viață sau tăiate etc." Argumentul căpitanului e foarte ingenios și e de mirare că n'a predat oile cu câte trei picioare sau transformate în pastramă. Intre timp însă lâna crește la loc și numărul oilor din țarcul sechestrat sporește, prin nașteri noui, cu 192 de bucăți. Și acum e căpitanul acela care cere să i se plătească transportul pe vas a mieilor noi născuți. Judecata turcească s'a dovedit la înălțime. Ea a respins acțiunea proprietarilor deoarece paguba a fost reparată prin creșterea lânei la loc și i-a osândit să plătească transportul noilor membri ai turmei.

Dacă ar mai fi trăit Caragiale acesta ar fi o temă bună pentru el. O propunem d-lui Al. A. Teodoreanu.

CRONICAR

Necesitatea unității de doctrină în activitatea colectivă

de MAREȘAL AVERESCU

Doctrina constă din complexul părerilor și teoriilor, cari se închează într'o anumită disciplină, rațională și omogenă.

Orice act material al activității noastre fizice, afară de cele reflexe, e precedat de o activitate mintală.

In această activitate, gândirea noastră merge la o împrejurare cunoscută, analoagă dacă nu chiar identică, celei în care ne găsim.

Aceasta ar fi prima fază a sforțării, pe care o face mintea noastră, în fața unei anumite probleme.

Urmează apoi nelipsit o a doua fază, care ar fi stabilirea mijloacelor de pus în mișcare, pentru atingerea scopului avut în vedere.

In ambele aceste faze, mintea noastră, pentru a funcționa cu folos, are nevoe de un capital de cunoștințe.

In prima fază, trebuind a raporta împrejurarea în care ne găsim, la altele deja cunoscute, se admite implicit că suntem în posesiunea unui capital de cunoștințe, dobândit prin studii anterioare.

In a doua fază, este deasemeni indispensabil, să cunoaștem deja raporturile dintre cauză și efecte, raporturi cu cari am făcut cunoștință, fie direct prin propria noastră experiență, fie indirect, pe calea studiului, folosindu-ne de experiența altora.

In rezumat: pentru *a gândi* cu folos, trebue mai întâi *a ști*.

In toate acțiunile noastre, mergem cu mintea, în mod reflex, la împrejurări cunoscute, identice sau cel puțin analoage; deci necesitatea unui capital de cunoștințe concrete.

Dacă este apoi a se trece la o acțiune oarecare, nu putem face aceasta cu pași siguri, decât dacă cunoaștem legăturile ce există între cauze și efecte.

Lipsiți de aceste cunoștințe suntem dezorientați și rezultatul actelor noastre va fi supus legii probabilităților.

Este posibil ca unele din ele să fie bune, este însă foarte posibil să se întâmple și contrariul.

Inspirația momentului trebue luată mai mult în sens figurat.

Se zice că sunt dotați cu calități geniale, acei cari prin intuiție pot avea inspirațiuni fericite.

Napoleon, crezut de foarte mulți un mare geniu, a spus: „Geniul nu e decât însușirea de a judeca repede".

Procesul de judecată nu poate lipsi, după el, nici chiar la oamenii de geniu și desigur că s'a gândit și la sine.

Deosebirea între mințile, așa crezute geniale, și cele obicinuite, este că pe când procesul activității la acestea din urmă este lent, de durată variabilă, la cele dintâi este aproape instantaneu. Baza este, în ambele cazuri, capitalul de cunoștințe, căpătat prin studii serioase.

Napoleon însuși a dat următoarea povață: „Citiți și recitiți, mai ales istoria, pentru a căpăta cunoștințe și a stabili raporturi între ele".

***

Este incontestabil că drumul cel mai sigur pentru a căpăta puncte de reper solide cari să ne ajute să pășim bine armați în activitatea noastră, este acela al cercetărilor proprii.

O ramură de activitate intelectuală, oricare ar fi ea, comportă însă astăzi atât de numeroase cunoștințe, încât viața, nu a unui singur om, dar a mai multor oameni, unul după altul, nu ar ajunge pentru a le recolta numai prin experiența personală.

Pe această cale, fiind exclus de a se ajunge la rezultatul dorit, spirite bine înzestrate dela natură, s'au gândit că s'ar putea urma o alta, și anume aceea, de a profita de experiențele altora.

Prin cercetări personale, ne apropriem produsul acelor experiențe, cunoștințele astfel dobândite le clasăm și grupăm pe categorii și apoi, stabilind raporturile dintre ele, căutăm prin generalizare, a formula principii.

Aceste cercetări, evident foarte utile, au inconvenientul, de a cere și ele timp îndelungat precum și maturitate de judecată, pentru a înțelege, compara și clasa, faptele trăite de alții.

Se poate ușor deduce, câtă pregătire s'ar cere pentru a se urma cu profit această a doua cale. Istoria ar deveni un templu în care nu s'ar putea intra, decât cu prealabilă și solidă pregătire.

Pentru a ocoli aceste greutăți, s'a pornit pe o altă cale, anume pe aceia a capitalizării, în timp și spațiu, a tot ceiace se dobândește, prin munca serioasă, de către studioși, de oriunde și de ori-când.

Se profită, cu alte cuvinte, de cercetările altora, se adună la un loc și se transmit apoi din generație în generație, pentru a servi de călăuză la noui cercetări.

Acesta este punctul de plecare al *doctrinei*.

Noțiunile deduse din cercetările faptelor se transmit, în cursul timpurilor, dela unii la alții, pentru a înarma, cu ceiace este necesar, pe cei chemați a rezolva anumite probleme.

Rezultă deci, că în desfășurarea unei activități, este necesar ca judecata noastră, să ajungă mai întâi la un oare care grad de maturitate, pentru ca să putem, fără teamă de greșeli, să dobândim prin munca proprie un capital de cunoștințe propriu, deci *o doctrină* proprie.

Spiritul nu trebue considerat ca un vas ce se umple odată pentru totdeauna, ci ca un isvor, care se captează și al cărui debit se mărește, cu adăogirea aportului ce suntem în stare să aducem și noi

***

Din cele arătate până aci se poate stabili că, spre a merge cu pași siguri în activitatea noastră, este necesar să posedăm o doctrină, care să fie rodul muncii noastre personale, mai întâi călăuziți de cercetările predecesorilor iar apoi, mergând mai departe independent.

(Continuarea în pag. II-a)

Monolog nocturn

Stau în întunerecul nopții ca în pămînt.
Nu se aude nimic, și mi-i frică de mine.
Pe mine însumi gândurile mă descopăr.
Viața mea mă înspăimântă.
Plăpândă și nesigură.
Urmărit de destinuri m'am ascuns în odăița mea.
Cine știe cine mă pândește acum.
Aș vrea să-mi las viața alături ca pe-o mare greutate
Și să mă odihnesc lângă ea.
Ce greu e să mergi cu ochii închiși.
Și să nu știi unde mergi.
Nici cât mai este până la capăt.
Ascult:
In tăcerea nopții totul se odihnește.
Numai eu veghez peste întreg pământul.
Ascult:
Timpul nu mai are sfârșit.
Nu știu cât va mai fi liniștea aceasta.
Dacă aș fi cu-adevărat în pământ
Aș săpa cu mânile crispate
Și aș mușca țărâna cu dinții
Și aș deschide tunel până la tine.

Gândurile mele
Ochii mei
Inima mea
Sînt ființe mici pe care eu le cresc
Și de care mi-i milă.

Oare cât o să mai ție noaptea asta!!

Sînt obosit.
Trebue să vie un ceas în care voi cădea.
Atunci se vor elibera.
Intrebările strânse în mine ca'ntr'un pumn
Și-abia de-atunci va'ncepe eternitatea cea adevărată.

DEMOSTENE BOTEZ

Această condițiune însă este, incontestabil, suficientă numai pentru activitatea individuală.

In activitatea colectivă se schimbă; doctrina personală nu ajunge. In anumite împrejurări ea ne poate duce la rezultate defavorabile.

Ajunși la un anumit grad de maturitate, fiecare se individualizează. Călăuzindu-ne riguros de propriile noastre idei sau principii, ajungem la rezultatul că vom avea, într'o activitate colectivă, diferite moduri de a vedea, de a înțelege, de a lucra.

Independența absolută, în activitatea colectivă, ducând la varietăți de vederi și deci de acțiuni, rezultatul general, care este suma algebrică a sforțărilor individuale, nu ar putea să reprezinte un maximum; ar putea fi chiar zero, sau negativ.

Ca să obținem un rezultat maxim positiv, ceiace este de dorit, în orice fel de activitate colectivă, trebue uniformitate în acțiune, ceiace implică uniformitate în a ști, în a gândi și în a lucra.

Această uniformitate constitue unitatea de doctrină, pentru obținerea căreia este necesară o disciplinare a gândirei noastre, subordonând în mod absolut, aș zice în mod tiranic, doctrinei colective.

Numai astfel toate sforțările vor purta acelaș semn și suma lor ar fi un maximum, scop la care trebue să tindă, după cum am spus, orice activitate colectivă.

Aci se poate pune întrebarea firească: Nu este oare această uniformitate în acțiuni o înlănțuire a personalității fiecăruia, din cei cari intră în compunerea colectivității?

Răspunsul nu poate fi decât unul singur și anume afirmativ. Da; uniformitatea este o înlănțuire a gândirii și pentru unii poate fi chiar un stăvilar în acțiune.

O maximă italiană spune: „A învăța este a disciplina, a disciplina este a învăța".

In activitatea colectivă nu este chestiunea de a face fie care cum e mai bine sau cum crede că e mai bine, ci de a face cum fac toți, pentru ca efectul să fie un maximum.

Fiecare să se considere ca făcând parte dintr'un tot și să nu scape din vedere, un singur moment, că activitatea sa nu este izolată, ci în legătură permanentă, în timp și în spațiu, cu activitatea altora.

Este o caracteristică a latinilor în general, deci și a românilor, de a fi, cu foarte rare excepțiuni, personali în activitatea lor; de a nu ține seama de cei de alături, de cei ce au precedat, de cei ce vor urma. Lumea începe pentru fiecare dela el și se termină cu el.

In științele exacte, nu există căi de mijloc, soluțiunile sunt precise și nu admit toleranțe.

In științele aplicate, nu este acelaș lucru. Pentru fiecare chestiune sunt mai multe soluțiuni. In tactica militară, de pildă, pentru fiecare situație se pot imagina numeroase soluții. Există însă una care este cea mai bună. E greu de a o ști *a priori*, pentru motivul că raționamentul implică o parte subiectivă, care variază cu individul.

Fiind posibile numeroase soluții și ne având un mijloc obiectiv, adică sigur de a pune degetul pe cea mai bună, rezultatul va fi totdeauna superior când, adoptând una din ele, oricare ar fi ea, toate sforțările vor converge către scopul urmărit. Acțiunile cele mai judicioase, izolat luate, duc la un rezultat redus, când sforțările nu sunt convergente și se stânjenesc reciproc, din cauza nepotrivirei lor.

Prin urmare, unitatea de doctrină, mulțumită căreia, sforțările individuale sunt îndreptate de fapt în o singură direcție și deci suma lor algebrică reprezintă un maximum, impune ca condițiune *sine qua non* adaptatarea doctrinei individuale la cea colectivă, prin modificări, mai mult sau mai puțin importante.

Este de observat, că renunțarea la propriile convingeri nu este o condițiune absolută și nici de un caracter permanent. Ea este indispensabilă, când activitatea e colectivă; nu se impune însă, când activitatea este izolată.

In orice carieră, cu cât ne urcăm mai sus pe treptele erarhice tirania unității de doctrină scade; astfel că, în vârful piramidei, ea dispare și cel care se găsește acolo, are toată libertatea de a gândi, de a simți și de a lucra; într'un cuvânt are libertatea de a face uz de propria sa doctrină. Trebue să țină socoteală nu mai puțin, de doctrina masei și de individualizarea diferitelor articulațiuni în subordinea pentru ca să nu se isbească de neajunsuri, cari ar paraliza efectele bune obținute prin libertatea completă de acțiune.

Un exemplu caracteristic îl găsim în armată. Oamenii dintr'o companie trebue să lucreze, la instrucție, la fel; comandantul companiei, deoarece face instrucția companiei sale izolat, poate s'o instruiască după propria sa gândire, adică punând în aplicare doctrina lui personală.

Compania făcând însă parte din batalion, când se termină instruirea companiei, se trece la instruirea batalionului.

Dacă companiile batalionului ar fi instruite, fiecare într'un mod propriu, odată reunite în batalion, ar lipsi acordul necesar între ele, așa încât libertatea lăsată comandanților, folositoare atât cât companiile au fost izolate, devine vătămătoare, de îndată ce ele sunt chemate a lucra colectiv, reunite în batalion.

Acelaș lucru se poate spune, pentru treptele superioare ale comandamentului: regiment, brigadă, divizie, etc.

Exemple analoage se pot găsi și în alte ramuri de activitate.

***

Dacă am voit să stabilim acuma un paralel între cele două doctrine: cea individuală și cea colectivă, găsim o apropiere între ele în faza în care se profită de experiența și munca altora. Mai departe ele nu se aseamănă, se diferențiază complect.

La doctrina individuală ajunși la un grad suficient de maturitate, adică după ce am captat izvorul cunoștințelor, putem uza de el, pentru a păși mai departe.

La doctrina colectivă, această fază lipsește. Suntem continuu înlănțuiți și nu ne putem emancipa, decât atunci când avem acțiuni individuale.

Această înlănțuire se impune chiar și atunci, când nu ar fi vorba de o acțiune colectivă *în spațiu;* căci înlănțuirea nu ar înceta să existe *în timp*. Fiecare act al colectivității va trebui să se lege cu actele anterioare ale predecesorilor și să aibă în vedere actele ce vor fi săvârșite de urmași în viitor. Va trebui deci să ne supunem tiraniei: *unității de doctrină.*

[signature]

Antologia Dragostei și a Femeii

Oricine a iubit poartă pe vecie o cicatrice; o are în inimă, gata totdeauna să se deschidă; o poartă în sine ca un supliciu scump și tainic. (A. de Musset).

Când iubești, nu demonstrezi prin teoreme, nici prin silogisme că iubești și că trebuie să fii iubit. Probele care conving inimile nu sunt acelea care conving pe filosofi sau pe savanți. (D. Mornet).

La nașterea dragostei, îndrăgostiții vorbesc de viitor. La declinul ei, vorbesc despre trecut. (A. Maurois).

Cel mai mare bine pe care ni l-a dat vreodată dragostea, este că ne-a făcut să credem în iubire, (P. Géraldy).

Elocvența femeilor este reprezentată prin lacrimi. (Saint-Evremond).

Bărbații sunt uneori obosiți de dragoste; femeile însă, sunt obosite numai de amanții lor. (E. Rey).

Nu poți fi complect vindecat de o femee decât atunci când nu mai ai curiozitatea să știi în brațele cui se află. (P. Bourget).

Cu neputință să iubești a doua oară ceiace ai încetat cu adevărat de a iubi. (La Rochefoucauld).

Pentru ca o femee să poată fi prietena unui bărbat trebue să aibă o puritate imensă sau o forță sufletească puternică. (Barbey d'Aurevilly).

Nu găsești totdeauna în inimă cu ce să iubești și să plângi mereu. (La Bruyère).

Dragostea este pacea cu ură, dragostea este ura îndrăgostită, este credința necredincioasă, este necredința credincioasă. (Jean de Meung).

Extrase și traduse de

AUREL GEORGE STINO

Varia

„Marchizul de Priola"

„Marchizul de Priola" a fost reluat pentru sărbătorirea d-lui Tony Bulandra, în cadrul unui spectacol de gală.

Am arătat altădată că d. Tony Bulandra, care a interpretat mai totdeauna prim-amorezi, preferă rolurile de compoziție. Marchizul de Priola are avantajul de a fi un rol de amorez și de compoziție totodată.

Astfel și preferințele intime ale actorului și cele notorii ale publicului sunt împăcate cu acest rol. Iar interpretarea d-lui Bulandra o putem numi sărbătorirea pe care și-o face singur un actor.

Tony Bulandra

Dintre piesele mai vechi ale repertoriului parizian, piesa lui Lavedan pare să treacă peste trucurile spiritului bulevardier și intenționează să prezinte un caracter complex și ciudat.

Cadrul în care se desfășoară acțiunea acestei piese, mărturisim că ni s'a părut învechit și aproape fără interes pentru spectatorul contimporan. Dar nu-i mai puțin adevărat că marchizul de Priola e un tip autentic, caracteristic și bine redat teatralicește.

Marchizul de Priola e un cinic. Deci, un decepționat. Cinismul lui din ceasul de față este efectul fatal al sentimentalităților lui trecute. Ceiace ni se pare admirabil în desemnul scenic al acestui caracter, este ambiția de a nu-și trăda mizeria și degradarea lăuntrică. Ambiția de-a se mai ține în picioare, chiar și atunci când paralizia îl doboară.

D. Tony Bulandra, care pătrunde cu agilitate nuanțele psihologice ale rolurilor, a înțeles discreția luptei interioare a marchizului de Priola și mai ales a înțeles că nu trebue să exteriorizeze în chip puternic decât cinismul lui, puțin fanfaron și totuși născut dintr'o experiență.

In jurul celui sărbătorit, d-na Lucia Sturdza-Bulandra, d-nii Storin, Maximilian, Talianu și Finți au creionat, fiecare, tipuri deosebite, pe care le-au interpretat cu mult antren.

După spectacol, d. Tony Bulandra a fost înconjurat de camarazi, iar cuvintele de laudă ce i s'au adus, au fost întovărășite de buchete de flori.

Sărbătorirea unui actor, la care a participat Regele și întreaga oficialitate, a luat proporțiile unui larg elogiu adus artei în genere.

L. SEBASTIAN

Micaela Eleutheriade — Peisaj

Actualități științifice

Glasuri...zugrăvite

Un inventator german, Rudolf Pfenninger, a reușit de curând să pună la punct un procedeu ingenios, prin care realizează cele mai desăvârșite execuțiuni muzicale din.... nimic.

Pfenninger pictează cu o pensulă și tuș diferite sunete pe o bandă îngustă de hârtie, le fotografiază apoi pe o peliculă, pe care o introduce în aparatul de reproducere al filmului sonor. Și difuzorul aparatului redă o muzică minunată, neauzită înainte de nici o ureche omenească. Un concert de vioară, de celo, de orgă neexecutat de nici un muzicant.

Inventatorul german merge și mai departe încă. El *creiază cu pensula și cerneală,* nu numai muzică instrumentală, ci chiar și glasul omenesc: vorba și cântecul.

Cântăreți, care n'au existat nici odată în realitate, sunt realizați aci pe cale artificială, prin sinteză. Cu un trăgător, un compas, tuș de desen și o gumă de ras se poate „fabrica" un Carusso sau o Adelina Patti, chiar voci mai desăvârșite decât cel mai frumos glas care a trăit. O invențiune menită să revoluționeze întreaga technică a filmului sonor și vorbitor, prin posibilitățile nebănuite pe care le oferă!

Instrumentul, de care se folosește Pfenninger, este un oscilograf, constând dintr'un microfon, care transformă sunetele primite în curenți electrici și grație unor dispozitive adecvate înregistrează grafic aceste oscilațiuni electrice, corespunzătoare variațiilor sonore. Diagrama astfel obținută ne dă imaginea diferitelor sunete. Fiecare ton corespunde unei linii mai mult sau mai puțin ondulate. Repetând aceste linii, sunetul se reproduce.

Inventatorul s'a gândit atunci să inverseze procedeul. A desenat diagramele, le-a pictat traseul în negru, le-a fotografiat și, făcând să defileze aceste pelicule, formate alternativ din linii negre și albe, în fața unei celule fotoelectrice — „ochiul electric" — obține curenții electrici, pe care-i amplifică și-i redă în haut parleur. E de altfel însuș principiul filmului sonor, aplicat într'un caz particular.

Ani de zile, Pfenninger a colecționat imaginile celor mai diferite sunete, și-a alcătuit o arhivă de melodii și tonuri muzicale, — a studiat și a analizat în parte orice sgomot, până ce a ajuns în cele din urmă să-și stabilească un soi de „cifru" special.

A zugrăvit cu pensula tonuri de orgă, a scris partituri, în care notele erau înlocuite prin curbe și a creat astfel melodii, neauzite de nimeni și instrumente, cu un timbru necunoscut încă. A obținut astfel unele efecte muzicale, cu totul noui și inedite.

Pfenninger a reușit, grație invențiunii sale, să realizeze câteva filme sonore, care au stârnit o vâlvă neînchipuită în lumea technică.

După cum vedem, muzica mecanică, după ce a redus la un minimum rolul muzicantului, tinde acum să-l suprime cu desăvârșire

Invențiuni curioase

Deși șomajul face ravagii în Germania, inventatorii Reichului nu par atinși de această criză. Dimpotrivă, ei manifestă o imaginație din cele mai bogate, după cum o dovedește statistica invențiunilor realizate în Germania în cursul ultimului an.

Intr'adevăr, în această perioadă de timp „Oficiul de Brevete" — al Reichului a primit nu mai puțin de 70.000 de invențiuni noui, dintre care — în urma unui examen minuțios — a admis 20.000.

Din lista impunătoare a acestor invențiuni, vom cita pe cele mai bizare:

Umbrelă prevăzută cu bec și curent electric, care-ți permite să citești pe întuneric, pe ploaie.

Baston, putându-se transforma într'un minut în antenă de radio.

Mașină de scris, înregistrând și reproducând orice scriere manuscrisă.

Lamă de ras mecanică, care rămâne mereu ascuțită.

Imbrăcăminte cu încălzire electrică permanentă.

Metodă permițând gospodinelor să constate, fără să-l atingă, dacă fierul de călcat e destul de cald.

Abat-jour, frigorific.

Gaură de broască, care se luminează când face contact cu cheia.

Ceas de buzunar, înregistrând numărul de pași, pe care-l faci.

Mecanism automatic pentru a unge cu unt feliile de pâine la restaurante.

Pudriere luminoase pentru folosirea lor la cinematograf sau în alte săli întunecoase, în timpul spectacolului.

Pălării cu ventilare și aerisire automată, pentru domni și doamne.

Revolver-stilo.

Cărți de rugăciune cu muzică religioasă.

Cărucior de copil, cu legănat automat.

Sfeșnic putând servi în acelaș timp ca umbrelă și ca flaut.

I. S.

COPILUL

Stele tinere

In sfârșit cinematograful francez face pasul de care se teme încă bătrânul teatru al Franței — și se desruginește puțin.

Filmul dela *Vox* „Hotelul studenților" imprimă cinematografului un ritm vioi și tineresc prin alegerea protagoniștilor în persoana unor juni autentici. Și acești interpreți, — minori numai ca vârstă, — joacă bine, joacă în tonul fraged al primăverii lor sufletești. Chiar dulcegăria, pe alocurea, a idilei din scenariu, se potrivește cu tinerețea lor; — ce se putea exclude, sunt scenele melodramatice cu tentativa de sinucidere a eroinei, o tânără studentă — destul de energică în luptă cu existența și care nu putea fi acablată — prea mult de un prevăzut accident... sentimental ? Lăsând la o parte slăbiciunile scenariului, interpreții s'au achitat frumos de rolurile încredințate, s'au achitat bine fiindcă au jucat firesc tinerește, fără rutina teatrală a stelelor vrâstnice care, incontestabil, strică mai mult decât ajută pe actorul de cinema.

Rareori artiști vechi ai teatrului își păstrează tinerețea și grația unei vârste cam de mulțișor depășite și pot, prin geniul lor autentic, să se dezbare de anumite clișee căpătate prin rutină. Un atare miracol nu l-am văzut realizat decât de *Elisabeth Bergner*, stea unică și neegalată. Cinematograful însă nu trebue să se conducă după o excepție și ar face bine să apeleze la marii actori ai teatrelor numai pentru roluri corespunzătoare vârstei acestor artiști, deoarece grimatul și grimazele rafinate ale teatraliștilor nu le vor da niciodată o vârstă care i-a abandonat și de care ei se cramponează inutil și ridicol.

Cea mai bună dovadă că nu rutina face pe actor adevărat artist sunt succesele copiilor în cinematograf. In câteva filme recente, drăgălășia jocului firesc al unui băețaș ori fetițe, a ridicat valoarea filmelor, egalând sau întrecând valoarea interpretării unor artiști maturi faimoși. Și cel din urmă film de la *Capitol* „Piciul" afirmă fără putință de tăgadă că în teatru și cinematograf mai ales „la valeur n'attend pas le nombre des années". Jocul cald, firesc, nuanțat și plin de pasiune al micului *Jackie Cooper* arată că ceeace poate scoate un bun regisor dintr'un talent foarte tânăr, nu poate obține, oricât s'ar căsni, dintr'un artist cu școală, închistat în rutina și rigorile meșteșugului actoricesc.

America, tânărul continent, obține multe din succesele ei cinematografice prin continua reînnoire a stelelor sale. Ingrat, ca orice tânăr, față de strămoșeasca lui origină europeană, americanul momește cu dolarii lui pe cei mai de seamă aștri ai filmului european; îi încearcă, îi păstrează, sau îi trimite Europei înapoi, după cum i se pare că se manifestă simpatia publicului pentru ei. Și simpatia publicului, în America mai ales, e în genere invers proporțională cu vârsta artistului. Cazurile speciale nu fac decât să sublinieze cazul general. Douglas Fairbanks, miraculosul june sportiv de cincizeci de ani e încă viu așteptat să dea noi probe de tururi de forță acrobatice în „Robinson Crusoe". Dacă simpaticul *Doug* va apărea, ca în trecut, în splendoarea performanțelor cunoscute, America nu-l va trece încă la reformă. Altfel, genul în care s'a ilustrat Doug, nu-i va mai îngădui o reînoire în acelaș gen, unde fardurile și postișele sunt ineficace. Iar ca să vie în Europa să mărească numărul bunicilor indulgenți, sfătoși și joviali, nu-i va conveni desigur, — și-apoi Europa înșiră destui bunici pe ecranele ei. Și sunt delicioși bunicii europeni când nu se încăpățânează în roluri de primi amorezi și de subrete cu încheeturile anchilozate. Oare nu este Adele Sandrok mult mai încântătoare sub pălăriile-i cu bride și mantelutele cu jeuri în rolul multiplelor ei bunice, decât sunt toate celebritățile feminine ale filmului european care se străduesc să-și mascheze cea de a treia tinerețe sub masca prea sulemenită a fetițelor de-abia majore?

In Europa, iluzia scenică a dus la aberațiunea prelungită și fatală a menținerii prea numeroșilor vrâstnici pe ecran. Influența contrară ar fi fost mai bună.

Radio-Moda

Problema artistică a modei este, pe o latură, o fixă problemă de timp, la fel cu invențiile veacului nostru al căror rost este bazat înainte de toate pe ceasornic.

Avionul, dacă sosește în acelaș timp cu trenul de pasageri, nu-și mai justifică utilitatea cursei. Dacă te-ai urcat *sportiv* în cușca unei limuzine și, cu apăsarea unei pedale, n'ai răpus la fiecare minut doi kilometri, nu înțeleg de ce n'ai regreta caii cu genuflexiuni stilate și tropot ritmat, înhămați ca odinioară la dogkartul cu întârzierea agrementată de peisaj și aer proaspăt.

Moda, de-acasă de la ea din Paris, difuzată ca emisiunile microfonice în toată lumea, pune, ca și acestea, condiția de a fi captată la timp.

Mecanismul însă, nu-i atât de simplu ca al antenei prinzătoare de unde. Toate acele reviste, broșuri și cărțulii colorate, numite global „jurnale" de modă, deși conțin în ele misterul, nu-l divulgă oricui. Printre modelele prevăzute cu zâmbete țepene și picioare extrem de lungi, arta este de a găsi pe cele două sau trei care vor domina sezonul și de a le găsi repede. Celelalte sau nu vor putea pătrunde, rămânând ticluiri de desenator, sau vor trece dincolo, în raza mai de temut a vulgarului și prea-văzutului.

Nici toaleta pretențioasă, importată direct, negramaticala „de gata" a negustorilor de lux, nu dă indicii sigure, și apoi nu mulțumește instinctul de eleganță, fericit să combine și să se drapeze după gust propriu.

Sunt femei care pândesc ivirea modelelor noui pe stradă sau în reuniuni, așteaptă rochia nouă a prietenei, succesul sau eșecul ei. Ele apar înoite ceva mai târziu, însă cu modelul sigur, cu garnitura și culoarea care dețin succesul. Dar aceasta nu-i arta, ci copia ei. Lipsește principalul: riscul începutului, bucuria izbândei, lipsește momentul dintâi, — și nu-i umilință mai grozavă ca zâmbetul abia politicos cu care se spune tare într'un salon:

— M'ai imitat!

E o dezonoare feminină pe care în cercul tău n'o mai răscumperi niciodată.

Femeia care de la început și totdeauna cea dintâi, reușește în modă, este în felul ei o artistă, cu toate riscurile meseriei, aceea despre care se spune ca aruncând o piatră:

— Cheltuește mult.

E adevărat, dar altele cheltuesc fără să se cunoască.

— Ii vine bine orice, fiindcă are corp frumos.

N'ar fi destul.

— Lucrează la o croitoreasă pe care o sâcâe în tot felul.

Incă un adevăr, dar croitoreasa, cu toate neplăcerile, e fericită că se poate lăuda:

— Pe doamna X eu o îmbrac.

Iar dacă-i îngâmfată, se miră de ce nu poate reuși nimănui rochii frumoase ca doamnei X.

Cum procedează atunci doamna aceasta?

Rezolvind întâi problema vitezei, ea este cea dintâi care arborează modelul nou.

La acest model, ea a adăugat întotdeauna nota personală care-l va distinge.

Și cu aceste axiome, sistem Balzac, n'am fixat nimic, ca și marele romancier în faza sa de profesor de modă, decât existența darului special al puțin numeroaselor doamne X, acea divinație a modei viitoare pe care ele o captează printre paginile revistelor, pe care o descopăr în cutele modelelor proaspăt aduse.

Acest simț în plus este și secretul marilor croitori parizieni, cari *fără să se consulte,* scot de patru ori pe an colecții de rochii noui *ce se aseamănă.* Iar clientele lor, iarăș fără să se consulte, aleg din cele câteva sute de modele, aceleași patru sau cinci care vor triumfa.

„Moda se află în aer, explica odată fenomenul, cu modestie, celebrul Doeillet.

Cu modestie, sau cu pretenția de a încadra arta modei în artă propriu zisă, cunoscutul croitor îndepărta noțiunea generală a decretelor de modă elaborate în studiouri ermetice. Pretindea că el le caută ca artist, în plin-aerul parizian, că-i erau inspirate, oferite de *chic*-ul organic, de capriciul precursor al cochetei pariziene pe care n'o afla numaidecât în șirul automobilelor de lux, ci chiar în strada periferică, pe zidurile fortificațiilor, iar Modei sale și a confraților îi rămâne astfel numai să confirme ceea ce este adoptat și răspândit în toate cartierele odată, cu ajutorul cine știe căror unde magice.

De când ne-am familiarizat cu caseta de radio nici nu mai putem numi magice undele care cântă și vorbesc. Nevăzutul circulației lor, feeria aceasta internațională și-a perdut prestigiosul prin ușurința declanșării precise în sufrageria sau hall-ul casnic.

Fără mecanism și fără precizie, ele mai pot însă fermeca. Și acum e tocmai momentul să așezăm antenele acelui simț în plus de care vorbeam și de care nici o femee nu s'ar mărturisi lipsită. Deși iarna mai promite câteva săptămâni sub paltoanele învechite din Noembrie, trebue să ne amintim că nu-i departe — poate fi în Mai cum poate fi în Februarie — ziua de sărbătoare a femeii când pe trotuarul uscat de cel dintâi soare cald, pantoful nou va cadența triumful primei eșiri a rochiei de primăvară.

ALICE GABRIELESCU

Discul

In acelaș timp au apărut, înregistrate de Columbia și Pathé, două dintre cele mai frumoase lucrări ale lui Berlioz: *Le Carnaval romain* și *Le Repos de la Sainte Famille.*

„Le Carnaval romain" e a doua uvertură la *Benvenuto Cellini*, care fusese fluerată la prima reprezentație din 1838.

Lucrarea e construită pe două teme împrumutate din cuprinsul operei. Ea evocă carnavalul, în cursul căruia un grup de prieteni ai lui Benvenuto răpesc o tânără fată romană de care era îndrăgostit marele artist.

Dansul, pasiunea și întreaga atmosferă înfrigurată sunt nuanțate cu multă subtilitate și volubilitate muzicală.

„Le Repos de la Sainte Famille" formează, laolaltă cu „L'Adoration des bergers", al doilea tablou din „L'Enfance du Christ" în care mulți critici muzicali au văzut capodopera „sălbaticului" și „demonicului" autor al „Damnațiunii".

Aceste scene biblice sunt tratate cu puritatea sufletească și pasiunea unui primitiv.

Imensitatea deșertului, aerul răcoritor al oazei, melancolia „viziunilor fericite", adorația îngerilor, toate aceste motive sunt redate cu amploare și susținute într'un stil vibrant.

★ O interpretare cât se poate de impresionantă a suitei *Peer Gynt* de Grieg, ne-o dă orchestra filarmonică berlineză sub conducerea lui Franz Schreker. Ea a fost înregistrată numai pe două discuri de casa Polydor.

★ Comemorarea lui Wagner a îmbogățit repertoriul discului cu un mare număr de lucrări ale maestrului dela Bayreuth. Printre cele mai izbutite, cităm ariile din „Walküre" cântate de Reimar cu acompaniamentul orchestrei dela Opera din Berlin, și înregistrate de Ultraphone.

Tablete

Coada de păun

Votarea legii stării de asediu a fost justificată, în declarațiile publicate, cu prezența activă în lumea muncitorilor de nuclee comuniste, organizate lent și, natural, într'ascuns.

Farmecul conspirativ face parte din romantismul care a împins mai multe generații către literatura lui Dumas-père, identificate în Cei trei muschetari, *și la lectura romanului detectiv, aruncat în câte zece ediții în zece limbi, milioane de exemplare din America peste continente. Personalitățile determinate de eredități violente aplică prompt și imediat romanța : spargeri, furturi, răpiri, asasinate. La Chicago, societatea se reformează între bar și regim uscat, de gangsteri. De altfel și creștinismul, o teză tot atât de frumoasă și de artificială, ca toate noutățile ieșite din epoca de luptă și intrate în faza stăpânitoare, a înfățișat până la victoria oamenilor militanți pentru cruce, farmecul lucrului obținut și mâncat pe furiș.*

E tot atâta inocență cât și crimă în starea sufletească a omului conspirativ, gonit de realități și hipnotizat de speranță — așa de acută e nevoia de un ideal. Devastând vechile idealuri războiul a sporit nevoia — nu atât din pricina faptului de sânge, care a influențat în sensul că pata lui s'a întins palidă și sulfurică de jur împrejurul planetei, prin mecanismul de absorbție al hârtiei sugătoare, cât dintr'a psihologiei calomnioase. Presa și cuvântul scris, ducând războiul pe frontul vocabularului, a exploatat-o la maximum. Popoarele și, din ele, mai ales clasele, s'au obicinuit cu ura motivată de vorbe, au căzut în nevroza calomniei și au ajustat invectiva și fantezismul pe clasele posedante, posedând în realitate mai multă înfumurare decât materialitate, o materialitate supusă după război bancrutelor în serie și sufocărilor subite.

Intelectuali sau manuali, lucrătorii inteligenți au mai găsit dinaintea însetării lor de a fi angrenați într'o muncă și o viață colectivă națională, de pace și de împliniri întârziate, absența tuturor, că se poate spune așa, factorilor magnetici, care adună oamenii orânduiți către un scop de satisfacție și de durată. Intorși din războaie obosiți dar înțelegând să ducă înainte răspunderea scopurilor vieții, oamenii politici aveau iluzia că terminaseră un efort care abia începea și socotind că meritau dreptul la odihnă, ei s'au întins pe sofale și au pus pază armată în jurul lagărului de repaos. Este penibilă în rezultatul acestei retrageri subt catifea, nu numai sensația că lipsește clasa dela datorie, dar înlăturarea reală a oricărui contact cu lumea dimprejurul ei și mai cu seamă cu un tineret de merite și de tensiuni morale, ridicat în ultimii 15 ani și azvârlit cu toate disciplinele lui, peste sârma ghimpată a siguranțelor sociale. Singura putință de a se apropia de ea e câteodată votul și constant slugărnicia, atitudinea dorită de partidul politic. Sunt mii și mii de valori și sensibilități, cu care puterea parveniților comunică exclusiv prin regulamente și porunci. Abstrași în vanitățile, în bunurile și în viciile lor, oamenii ridicați la conducere se îmbolnăvesc de indiferență și izolament. Nimeni afară de medic, obligat în profesie, nu binevoește să caute întâlnirea cu dorințele, îndoielile, cu spaimele sau cu nădejdile categoriei numeroase și intelectualul ca și manualul și-a pierdut toate aderențele exterioare. Gândul lor nu răspunde la nimic, scrisul și graiul lor sunt fără rezonanță, meritul nu mai constitue o exponență, oamenii și instituțiile s'au tecnicizat pentru funcțiuni subiective. Părăsirea e generală.

Devenit animal de experiență al amatorilor politici, cetățeanul a operat dela distanță, ca o materie primă strânsă cu grebla și strămutată cu lopata. Toate pravilile și măsurile slujesc armonic, ca să-l acuze și să-l osândească. E de mirare, că pe nebăgate de seamă, s'a efectuat o sedimentare de nămoluri care au umplut matca și silesc apele să înece? Două lumi s'au deosebit dela sine: izbucnirea antagonizmelor a erumpt brusc. Până azi nimeni nu a văzut nimic și ochiul speriat descoperă o catastrofă, acolo unde încă nici nu este propriu zis, dar unde va fi; dacă strategia socială nu-și schimbă personalul.

Acum un an subsemnatul a citit la microfonul postului de radio București, două conferințe cu subiectul acestei tablete. Fără să se creadă calificat să documenteze auditorul asupra comunismului, lectorul a relevat necesitatea unei documentări și discuții, invitând pe învățați, pe sociologi, pe economiști — aveam slavă Domnului, — să informeze publicul și să analizeze obiectiv chestiunea, suprimându-i caracterul conspirativ. La ce folosesc atâți savanți și doftori, dacă nu pot să refere asupra vieții și problemelor ei, mărginiți să încremenească pe catedră și să șoptească numai în dosul ușilor închise? Acum un an, ca și azi, comunismul nu mai era o ideie, cu circulația mărginită în biblioteca revoluționară; devenise o realitate și o experiență de zece ani într'un imperiu cât o nebuloză. Acest lucru, despre care vorbește toată lumea acasă și ziarele telegrafiază zilnic, era nevoie să fie lămurit pentru a înceta să capete în secret un prestigiu și să și-l sporească din colaborarea ignoranței cu sistematica tăcere și rezervă a oamenilor informați. Putea să fie ceva mai simplu și mai demonstrativ decât o desbatere publică și contradictorie, chemând la microfon și la tribună și intelectualitatea comunistă, atrasă de seducții să-și hrănească idolul cu întuneric? Auditorul își putea face o opiniune și inaugurarea discuției libere ar fi contribuit să-și lepede păunul rusesc cele mai frumoase și mai licăritoare pene.

Publicul își aduce aminte că sute de ani s'a vorbit cu temere și pasiune de facultatea miraculoasă a levitațiunii. Mulțumită unei stări tainice sufletești, un corp viu sau metalic putea să se ridice în aer fără propulsie străină, dela sine, mutându-se din loc. Anume oameni puteau să treacă prin flacără fără să se pârlească și obiectele din vecinătatea unui medium, afirmau ermeticii și ocultiștii, — văzuseră cu ochii lor — treceau de pe o masă pe un dulap. Agasat de mărturiile repetate, scrise, subscrise și certificate de membrii așa ziselor societăți de psihologie, care învârteau mesele și evocau fantomele, consternați de apariția lor, la apel, Gustave le Bon, ilustrul savant, a publicat un premiu important pentru repetarea experienței în fața lui și dinaintea unui aparat fotografic. El a fixat un termen foarte lung și a dat o publicitate în limbile universale, pentru ca nici un psiholog experimental, nici un ocultist, nici un spiritist să nu ignore evenimentul.

Gustave le Bon a așteptat câțiva ani și a încheiat un proces verbal de așteptare și rezultate — și de atunci levitațiunea nu s'a mai produs niciodată. In schimb, revolta injurioasă a ucenicilor mistici s'a manifestat jignită, ca dinaintea actului asasin al unui profanator. Se vorbise pentru întâia oară serios și practic despre o minune care fusese o nouă minciună.

T. ARGHEZI

Micaela Eleutheriade Natură moartă

Plastica

Expoziția de pictură, organizată de secția plastică a grupării *„Criterion"* în sala cea mare a Fundației Dalles, e fără îndoială unul din evenimentele de seamă ale sezonului artistic

P. Iorgulescu-Yor Portret

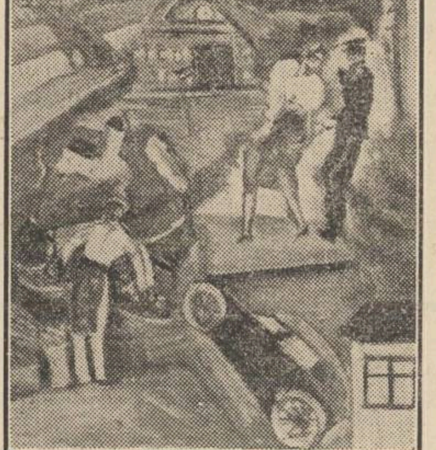
Tinzând să coordoneze într'o prezentare unitară eforturile creatoare ale unor artiști înrudiți prin același elan de descătușare din convenționalism, diferențiați însă prin temperament și însușiri, — manifestarea aceasta cuprinde o incursiune exemplară în spiritul modern.

Emoția de lumină și de crom, dominarea temei prin elemente de sugestie lineară și disociativă, însuflețirea compoziției prin căutarea unicității de expresie, — sunt preocupări comune tuturor membrilor grupării. Totuși, fiecare își trasează drumul său, aplicând aceleași concepții cu înțelegere și mijloace deosebite.

Astfel, fruntașii mișcării moderniste dela noi, d-nii *M. H. Maxy* și *Marcel Iancu*, militează de mulți ani pe același teren, dar ating în permanență etape divergente de realizare.

Și în expoziția actuală se pot stabili înfăptuiri opuse.

D. Marcel Iancu se menține pe

Margareta Sterian Panopticum

vechea poziție abstractă. E constructiv și teoretic. Demonstrează — fără prea multe șanse de convingere, dar cu neșovăelnică pasiune.

D. Maxy e, dimpotrivă, aplicativ și analitic. In compoziții și portret, d-sa nu rămâne la întretăerea savantă de linii ce străpung ingenios dar fără echivalențe vitale culorile ci toarnă armoniile cromatice în formă și volum.

D. Marcel Iancu lucrează aproape numai în suprafață.

D. M. H. Maxy explorează mai ales în adâncime.

Sunt două viziuni artistice tot atât de prețioase pe cât sunt de utile. Din entuziasmul consecvent pe care-l dovedesc, se alimentează astăzi întreaga generație tânără de artiști români.

***

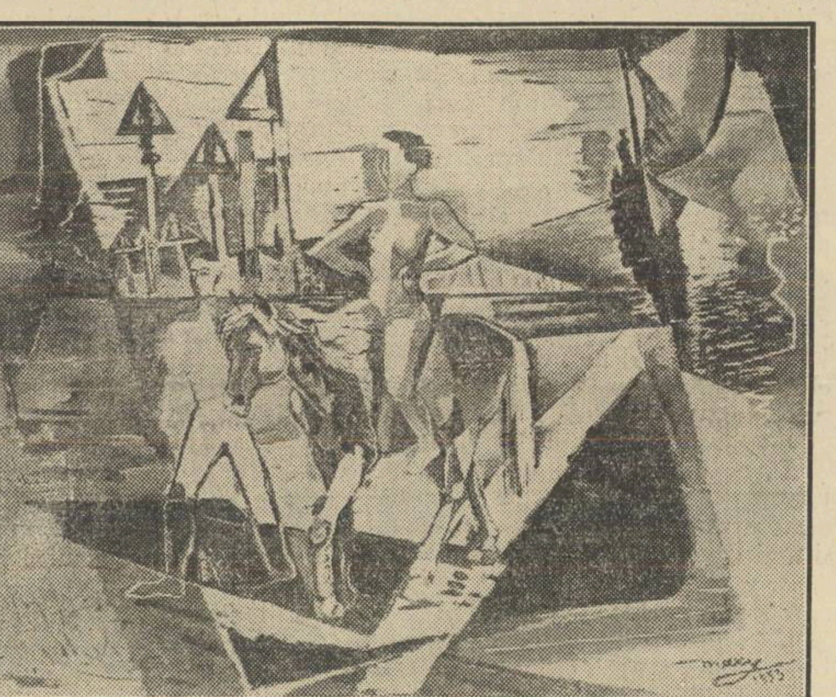
Alături de acești pioneri necontestați, expun personalități al căror prestigiu artistic e în continuă creștere.

Pe cale de a se emancipa definitiv de sub înrâurirea neprielnică a paletei lui Renoir, d. *Ionescu-Sin* aduce bune calități de compunere și colorit.

D. Corneliu Michăilescu, într'o serie de picturi demonstrative pe sticlă reușește să fie și amuzant și inventiv, fără a-și diminua originalitatea coloritului.

Atmosfera modernă se păstrează, concentrată și neliniștită, și în lucrările d-nei *Margareta Sterian*. Tehnica strânsă și culorile stăpânite pun în valoare resursele făgăduitoare ale artistei.

D-na Micaela Eleutheriade prezintă câteva peisaje, portrete și naturi moarte, în care se remar-

M. H. Maxy Pe același drum

că vechile d-sale însușiri de sobrietate, pondere și stil.

O nouă materialitate încearcă să sugereze d. *H. H. Catargi*.

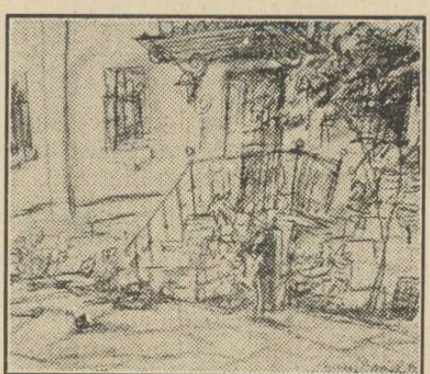
Figura, naturile moarte și priveliștile d-sale nu pot fi însă mai mult decât schițe și căutări pentru elaborări viitoare.

O mai bogată consistență cromatică găsim în peisajele din Balcic ale d-nei *Cornelia Babic-Daniel*.

Realismul d-sale decorativ se reliefează în armonii delicate și savuroase.

D. H. Daniel, deși fragmentar și uneori voit nebulos în construcție, are o remarcabilă aplicațiune pentru stilizarea iscusită a peisajului.

Distincția fanteziei d-sale ilustrative nu exclude însă nici luciditatea coloristică atunci când sentimentul se exprimă în valori subtile de guașă.

H. Daniel Casă veche

O conștiință artistică din ce în ce mai impresionantă se definește în operele expuse de d. *P. Iorgulescu-Yor*.

Sincer, personal, puternic în susținerea tonalităților armonice și voluntar în determinarea organică a motivului, d. Iorgulescu înfățișează un grup de priveliști, naturi moarte și portrete, alese cu o siguranță critică pe care nu i-o bănuiam.

De-altminteri, criteriul selecțiunii e preconizat chiar în prefața catalogului acestei expoziții: „Socotind pictura nu ca un mod onorabil de exploatare a talentului, ci ca o regulă morală, pictorii care compun secțiunea plastică a Asociației „Criterion" oferă publicului o manifestare artistică întemeiată pe criteriul selecțiunii. Selecțiune pe baze de autenticitate artistică și seriozitate profesională".

E certificatul de maturitate pe care și-l dă o generație de artiști conștienți.

H. BLAZIAN

HELADA

Inscripție pe lira lui Meleagru

Singur el cunoștea că sunt flori răsărite
Nu din greu de pământ adunat de natură
Ci, din sbor plăsmuit în adânc cu căldură,
Ca un joc ireal și fecund de ispite.

Și era ca și cum ar fi pus în cuvinte
Trandafiri împletiți în șirag cu vieața,
Și-ar fi dat de-un isvor de senin dimineața
Intr'un gât de vulcan sulfuros și fierbinte.

Parcă nu mai știa de nimic și cărarea
Fremăta ca un fund răscolit de stupină;
Căuta flori de foc în azur și lumină
Și găsea peste tot umbra lui și 'nserarea.

Cerul jos clocotea până sus și văzduhul
Tremura ca un trunchi de copac în cădere;
Marea 'n stânci își isbea apele cu putere
Și țâra după ea, tulburat, nopței duhul.

Candeli mari s'au aprins însă 'n el dintrodată
Ca un râu uriaș și masiv de jeratec,
Și-a țâșnit îndrăzneț gândul lui și sălbatec
Dintr'un alb, și de zei mângâiat, trup de fată.

N. DAVIDESCU

Lecție de Istorie

de MIHAIL SADOVEANU

Cugetând bine acum, n'ași putea spune de ce prietinul meu era așa de mândru de strămoșii noștri romani. Dacă l-ași fi întrebat, desigur nu mi-ar fi putut răspunde nici el. Insă eu nu-l întrebam; pentru că eram absolut de aceiași părere cu dânsul. Mai ales după încheierea păcii mă simțeam în stare să demonstrez oricui că vrednicia la războiu și credința în biserică sunt însușiri pe care nici un popor nu le are în măsura în care le avem noi. Bănuiam că fiecare popor susține același lucru; însă atari afirmații îmi păreau mai mult ori mai puțin ridicole. Nu toate popoarele pot să fie nobile și vrednice în cel mai înalt grad. Unele sunt mai nobile, altele sunt mai puțin nobile. Cine poate contesta nobleța noastră de fii ai Romei? Mi s'ar fi putut răspunde că n'o contestă nimeni; dar că nu numai fiii Romei au nobleță. In definitiv orice popor poate să afirme o nobleță mai veche decât toate, întrucât se pare că toți ne-am fi trăgând din omul cel dintâiu. Adam, în idiomele orientale, înseamnă om. Insă profesorul nostru de istorie ne-a învățat din cea mai fragedă vârstă că lucrurile stau altfel. Poate că toți profesorii de istorie, la toate neamurile, fac același lucru. Ce are a face? Importă ce credem noi, nu ce cred alții. Deci la epoca aceia, în entusiasmul meu de învățător tânăr, ar fi fost primejdios pentru oricine să încerce a face rezerve asupra acestor chestii. Numai moșului meu Inochentie, răzeșul cel bătrân, călugăr la mănăstirea Neamțu, i-am iertat observația că poporul nostru, deși foarte nobil, are bogați și săraci, boieri și mișei, ticăloși și oameni de treabă, viteji și poltroni, și că, după a cuvioșiei sale părere, numai cei de treabă, din toată nația, pot sta cu dreptate în fața luminii celei fără de moarte. Altora cum le-ași fi putut tolera obiecții? Lui moș Inochentie îi toleram, căci altfel m'ar fi putut dezmoșteni. In definitiv, sentimentul meu era așa de aprig, încât mă simțeam solidar și cu Moroi, cel mai mare pehlivan, scandalagiu și bețiv din mahalaua Trei-Calici, căci și el era os sfânt, coborâtor dela maica Roma cea bătrână.

Insă Moldovenii de dincolo de Prut au altă părere, cași cei de dincoace de Prut. Moldovenii: adică oamenii dela țară, care încă n'au primit binefacerile instrucțiunii și îndeosebi a Istoriei; muncitorii din veac ai acestui pământ, care se socot rude cu lumina primăverilor, cu zăporul, cu codrul și cu dumbrăvile. Am aflat cu oarecare surprindere că ei au o gândire a lor asupra acestei chestii, care pentru mine, la douăzeci și doi de ani, era totul. Acuma sunt nevoit și eu să cedez faptelor; atunci însă mă simțeam insuflat de un duh sfânt al gintei latine.

Eu și cu prietinul meu Leonte am fost cei dintâiu care, după alipirea Basarabiei la patria mumă, am trecut în satele din Orhei și Soroca, spre a propaga între pământeni binefacerea adevărului. Un veac de stăpânire moscovită, un veac de întuneric: mă așteptam să găsesc niște bieți oameni ticăloși, tupilați în negură. Am găsit oameni vrednici, cu gospodării frumoase. Ne-au primit bine, au ascultat vorbirea noastră și s'au bucurat că-i moldovenească. Ne-au pus dinainte pâne albă și mâncări grase. Neau cinstit cu vin din viile lor.

E adevărat că n'aveau drumuri. Insă aveau cai buni, care-i puteau scoate din orice gloduri și hârtoape. N'aveau școli; însă dacă ar fi avut, nu și-ar fi păstrat ființa lor din veac. Aveau pe țarul Nicolaie lângă icoane, însă ei nu știau de alt împărat.

Nu cunoșteau că neamul românesc se întinde dela Mare la munți și la Tisa. De unde să cunoască? Cei cu care au stat până acuma de vorbă, într'o sută de ani de întuneric, i-au încredințat că dincolo de Prut trăiesc niște bieți oameni lepădați de lege. Nu prea credeau ei asta, căci dincolo de Prut aveau neamuri rămase acolo din vechi zile; dar dincolo de aceste neamuri, cine poate ști câte seminții rele or fi viețuind? căci Domnul Dumnezeu a umplut lumea cu ce-a putut.

Gospodina ne-a pus dinainte pahare de ceaiu. Se mișca voiu, ne privea vesel cu ochii ei căprii puțințel vicleni și-i părea bine aflând dela tovarășul meu Leonte că suntem frați și surori, cei de dincolo de Prut cu cei de dincoace de Prut.

Gospodarul, Neculai Secară, era foarte atent la vorbele noastre și deosebit de grav. Răspundea puțin; ar fi vrut mai ales să știe ce are să se aleagă cu pământul. Se împarte pământul la plugari, ori nu se împarte? Pe când misiunea noastră era să ținem convorbirea pe un plan cu mult mai ridicat.

In odaia curată, mirosea plăcut a flori uscate de câmp. Afară, la ferestre, suna vântul toamnei, cu modulații de cântec. Trei băieți, de șase, de opt și de zece ani, își sticleau ochii spre noi. Mama îi mângâie pe capetele bălăi și-i trimise la culcare. Ei începură a scânci.

— Lasă-i, nevastă, zise omul, au și ei plăcere de oaspeți.

Maria Alexandrovna, soția răzeșului, se învârti în loc, învăluindu-și fustele și ne puse dinainte alte ceaiuri, pe când copiii urmau să ne privească țintă, parcă voiau să ne zugrăvească.

— Ii mai lăs puțințel, zise ea zâmbind; pe urmă le fac câteun șurub prin cap și-i trimet la culcare. Am avut destule cu ei toată ziua, cât am lucrat la stative. Mi-au cântat popește, au șmotrit mățele, au făcut muscălie și războiu, mi-au făcut capul călindar. Batâr acuma să se liniștească și să lese slobod sfatul oamenilor. Sînt persoane care au a ne spune poate ceva vești, să știm și noi cum umblă treburile în lume.

— Treburile în lume merg bine, răspunse prietenul meu Leonte, cu glasu-i gros.

— Nu știu cu pământul ce s'o fi auzind... interveni omul de gazdă.

— Domnule Secară, prietine Neculai, am intervenit eu, întorcându-mă către răzeș. Ai dreptate să pui asemenea întrebare; și eu am să-ți răspund că pământul trebuie să fie al celui care-l lucrează.

— Asta o știm noi, zâmbi fin Neculai Secară; știu că trebue să fie așa; dar am vrea să aflăm ce gând are stăpânirea. Ce spune împăratul?

— Regele nostru, prietine Neculai, spune bine.

Copiii văzând că obrazul tătâlui lor se înseninează dintr'odată, au venit la el cu îndrăzneală și i s'au suit în brațe. Cel mai mare i-a șoptit ceva la ureche.

— Bine, Grigoriță, a răspuns gospodarul; mâni până'ntr'amiază mă duc la Căprești și v'aduc.

— Ba Hrișa și cu dascălii lui să facă bine să se ducă la culcare. Altfel acuși iau nînașa din coardă, a intervenit Maria Alexandrovna.

— Lasă-i, măi nevastă, acu-i vremea lor... o domolea omul.

Am găsit atunci potrivit să îndemn pe tovarășul meu Leonte a citi paginile din „Amintirile" lui Ion Creangă, în care se găsește interpretat același tablou de familie. Dumnezeu dăduse marelui Humuleștean ochi ca să vadă; îl vedeam și noi aidoma, într'o casă de răzeși basarabeni, la Tomești, în alt veac.

Și omul de gazdă și femeia au ascultat cu atenție religioasă și au suspinat. Copiii au scos mâțele din cotruță. Maria Alexandrovna a zâmbit și i-a lăsat. Tovarășul meu Leonte, cunoscând că a venit ceasul potrivit și că s'a creat atmosfera de propagandă, n'a pregetat să puie chestia. Inainte de a ne urma drumul către frații noștri din Orhei și Soroca, trebuia să se afle, în acest cuib simpatic al vechii Moldove, ce este țara întreagă, ce este unirea, ce sunt numele de ardelean și basarabean și care mai ales este obârșia întregului neam.

Neculai Secară asculta cu bunăvoință și cu atenția încordată.

(Continuarea în pag. IV-a)

Gospodina era mai mişcată. I-am surprins lacrimi în ochii cu sprâncene arcuite. Copilul cel mai mic a venit şi şi-a plecat tâmpla pe genunchii ei. Ea i-a făcut semnul crucii pe frunte. El a adormit într'o clipă. L-a purtat în odaia de alături şi l-a vîrît în culcuşul lui, apoi s'a întors numaidecât ca s'asculte.

După ce tovarăşul meu Leonte a stabilit, cu argumente severe, că noi toţi dela Nistru şi dela Mare, până la Tisa sîntem de-un neam şi de-o lege, au început să clipocească, în preajma mamei, şi pruncii cei mai mărişori. La un semn tainic şi la o şoaptă magică, au trecut şi aceşti omuşori în împărăţia visurilor, unde li s'au arătat imagini dintr'o vechime cu mult mai adâncă decât acea pe care, cu hărnicie şi cu elan, ne trudeam s'o stabilim noi.

— Noi ne tragem dela cetatea Romei, declară însfârşit Leonte, după ce gospodina se întoarse iar, şi se aşeză lângă noi, ca s'asculte cu cea mai mare curiozitate posibilă.

Maria Alexandrovna se miră. Răzeşul păru indiferent.

Bănuind că gospodina socoate că e vorba numai despre noi musafirii, Leonte îşi recapitulă explicaţiile şi, fără putinţă de replică, statornici că obârşia asta priveşte întregul neam, din care făceau parte, în calitate de basarabeni, şi cinstitele noastre gazde.

— Asta eu n'am ştiut-o, grăi Neculai Secară, şi nici nu pricep cum s'ar putea una ca asta.

Indoiala sa, omul şi-o întovărăşi de un căscat înfricoşător. Era noapte târzie; vântul se domolise; cucoşii cântau de straja a doua.

Atunci Leonte făcu ceiace făcuseră profesorii noştri de istorie. Principiul educaţiei noastre istorice îl alcătuiau Roma, Romul şi Remu, şi lupoaica. Deci tovarăşul meu Leonte istorisi în amănunt această întâmplare veche a nobililor noştri strămoşi.

Neculai Secară şi soţia lui Maria ascultau cu foarte mare interes şi milă istoria copiilor părăsiţi.

— Cum poate o mamă să-şi lepede copiii? se înfricoşă nevasta. Ce fel de muiere a fost aceia?

— Nu i-o lepădat mama lor, intervenii eu cu grabă. Mama lor era osândită. Era un fel de călugăriţă; trăia ca într'o temniţă.

— Cum? era călugăriţă şi a făcut doi copii? îşi subţie spre noi ochii şi glasul Maria Alexandrovna.

— Da. Aşa era pe vremea aceia... lămuri Leonte. A pus-o la închisoare un uncheş al ei; şi el a poruncit să fie lepădaţi copiii în pustie.

— Un uncheş al ei? se miră, şi mai subţire, femeia de gazdă. Vai de mine şi de mine. Ce fel de varvari au fost acei oameni!

— Ce să-i faci? urmă împăciuitor tovarăşul meu Leonte, aşa erau pe vremea aceia oamenii. Au închis-o pe Rea-Silvia şi au lepădat pe cei doi gemeni Romul şi Remu.

— Ei, şi n'au pierit acolo în pustie?

— N'au pierit, răspunse biruitor Leonte, căci a venit o lupoaică şi i-a aplecat. Le-a dat astfel lapte o bucată de vreme, până ce i-a găsit un cioban, i-a dus acasă la nevastă, i-a crescut şi s'au făcut feciori voinici.

Maria Alexandrovna ne privi înmărmurită.

— I-a aplecat o lupoaică? S'au întâmplat toate acestea? Tare vă rog, ne sfătui ea cu un glas de taină şi intimitate, tare vă rog să nu spuneţi şi la alţii că noi ne-am trage din aşa ceva. Las'că eu nici nu cred. Neam de neamul nostru pruncii au fost aplecaţi de mamele lor.

— Bre! bre! bre! mormăia şi răzeşul scărpinându-se în cap cu obidă. Mare poznă, oameni buni. Unde-s acei iritici să-i judec eu şi să le spun două vorbe? D'apoi asta e o ruşine care nu se mai află! Da' nu se poate, adăogi el cu un zâmbet sfios şi privindu-ne pieziş; aşa spuneţi dumneavoastră o poveste, ca să ne puneţi la cercare. Parcă dumneavoastră vă trageţi din asemenea părăsiţi, care au supt lapte dela o căţea?.... Şi dumneavoastră sunteţi tot moldoveni de-a noştri, se cunoaşte după vorbă, şi după cuviinţă; numai cât sânteţi mai isteţi şi scorniţi drăcovenii...

N'aşi prea putea lămuri în amănunt ce mijloace am întrebuinţat ca să ieşim din această încurcătură, care, dintr'odată, mi-a apărut subt un aspect mai mult tragic decât comic. Am bătut în retragere, am dat explicaţii complimentare. Dar acuma îi intrase în cap răzeşului că originea pe care i-o atribuiam se putea să fie şi adevărată. M-a întrebat din nou, m'a ispitit. S'a culcat într'aceiaşi odaie cu noi şi toată noaptea s'a răsucit şi a oftat. Abia la ceaiul de a doua zi dimineaţa a părut a-şi veni puţin în fire, când ne-a văzut râzând şi când Maria Alexandrovna, care era mai înţeleaptă, l-a îndemnat să nu se mai gândească la basme dedemult.

De atunci am început a mă îndoi de metodologie şi chiar de istorie.

MIHAIL SADOVEANU

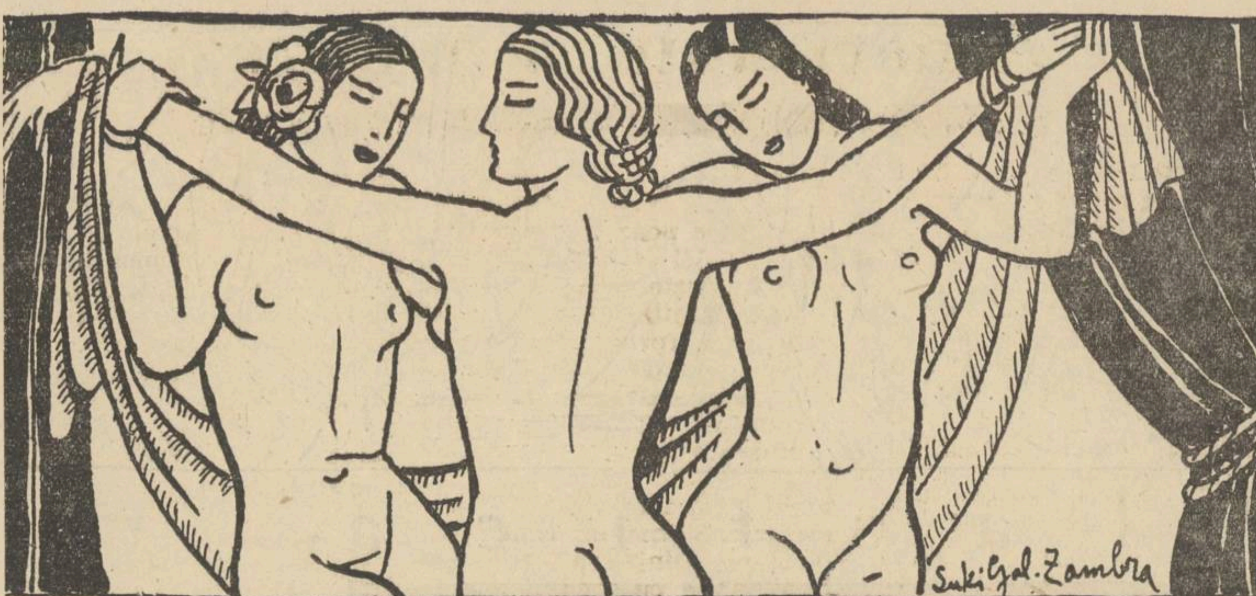
A se stesso

După Leopardi

Acum te-i odihni pe totdeauna,
O suflete trudit al meu. S'a dus iluzia
Din urmă ce-o credeam eternă. Dusă-mi-i. Simt bine.
In noi s'a stins nădejdea, chiar dorinţa
Iluziilor scumpe. Acum răpaoză
Pe totdeauna. Deajuns
Ai palpitat. Nimic din tot nu preţue
Fiorii tăi, nu-i vrednic de suspine
Pământul. Silă şi amar
E viaţa şi alt nimic, lumea-i noroiu
Ostoae-te deacum. Disperă
Şi-n oara cea din urmă. Ne-a mai dat urs
Şi darul morţii. Deacum dispreţueşte
Natura şi puterea brută, ascunsă
Domnie oarbă peste răul obştii,
Şi-a totului deşertăciune infinită.

G. MURNU

LA CEL MAI MARE
BAL AL PRESEI
ORGANIZAT DE
„REALITATEA ILUSTRATA“
VOR FI:
UN GRANDIOS PROGRAM ARTISTIC
LA CARE PARTICIPĂ PRINCIPALELE VEDETE ALE TEATRELOR DIN CAPITALĂ. ❋ CONCURSURI ORIGINALE CU MARI PREMII. ❋ 3 ORCHESTRE. DEBUTURI SENZAŢIONALE. ❋ JOCURI DE LUMINI ARANJATE DE SOC. „DURA“. ❋ CABARET ARTISTIC. ❋ 3 MARI PREMII FURNIZATE DE „CARTEA ROMÂNEASCĂ“ PENTRU CEA MAI DISTINSĂ COSTUMARE, CEA MAI BUNĂ DEGHIZARE ŞI MASCA CEA MAI GROTESCĂ. ❋
SAMBATA 11 FEBRUARIE
IN INTREG PALATUL ROXY STRADA LIPSCANI
Biletele la FEDER, IPCAR şi „REALITATEA ILUSTRATĂ“

Cronica cinematografică

Reintrare în materie

In Februarie se împlineşte un an decând n'am mai făcut cronici cinematografice. In acest răstimp destul de lung putem zice că nu s'a petrecut aproape nimic. Dacă judecăm bine, vedem că în 12 luni spectatorul român nu a văzut decât două filme cu adevărat bune: „Fete în uniformă” şi „Grand Hotel”. Printre celelalte există desigur unele onorabile („Shangai Express”, „Viciul blond”, „In umbra fericirii” „Femei în închisoare” şi altele); dar bucăţi de artă adevărată, fie prin desăvârşirea execuţiei, (Fete în uniformă) fie prin structura lor interesantă şi foarte cinematografică („Grand Hotel”), n'au fost decât două.

Şi să nu se creadă că această statistică pesimistă se datoreşte unui întâmplător nenoroc special ţării noastre şi anului expirat. Un critic francez făcea şi el o asemenea socoteală şi evalua filmele bune la „vre-o zece din o mie câte ni se servesc în fiecare an”; *„în fiecare an”* — şi nu numai în anul trecut. Este deci un fel de constantă; 10 la mie sau 1 la sută lucrări de artă. In România avem cam tot atâtea (într'un an sunt vre-o 300 de filme nouă; deci proporţia ar fi de 0,7%, ceva mai mică decât în Franţa, lucru explicabil căci marele public românesc e încă şi mai lipsit de gust ca cel francez).

A fost o perioadă de încercări în toate direcţiile — cu excepţia, bine înţeles a aceleia adevărate. Teatrul filmat, opereta, comedia muzicală, drama poliţistă, toate aceste genuri inferioare s'au îmbunătăţit în mod incontestabil. Dar ce pot să ne intereseze progresele unor arte minore şi „false” (expresia e a lui Pagès dela Mercure de France)? Afară de cele două filme citate mai sus, eforturile cineaştilor au fost sistematic întoarse dela adevăratul cinematograf.

Dar acest neant nu-i neant absolut, nu-i un neant matematic. In ordinea morală greşelile sunt folositoare şi prostiile fecunde. Gustul public, pentru a se subţia, are probabil nevoie de o perioadă de prostituţie prealabilă. E greu să spui cetăţeanului că este esteticeşte înjositor să-ţi placă cutare inepţie, sau că e dezonorant pentru inteligenţa lui artistică să nu guste pe Proust; e greu să formezi discernământul în frumuseţe punând — cum se zice „pe oameni la ambiţie”. Educaţia se face mai ales prin greşeli succesive care sfârşesc prin a deschide ochii.

De multe ori privesc cu dezolare la publicul de avocaţi, medici, magistraţi, militari, ingineri, cu cocoanele aferente, care se pamează de plăcere în faţa trivialităţilor incalificabile de la revistele reprezentate la Bucureşti, — şi mă întreb ce s'ar putea face pentru a convinge pe toţi aceşti oameni că e degradator să le placă asemenea lucruri. Dar, fireşte, în chestiuni de bun gust nici predica nici cenzura nu-s persuasive; nici pledoaria, nici interdicţia poliţienească nu pot fi eficace. Trebue, dacă ne este îngăduită o expresie împrumutată din franţuzeşte — trebue să lăsăm pe oameni „să se ardă” şi să aşteptăm să le vină mintea dela sine. Eu am mare nădejde că va veni un moment când albăstrimea românească se va îngreţoşa de bună voie în faţa platitudinii deşănţate şi agramate a „humorului de revistă” — azi genul preferat al burghezului bucureştean nu al mahalagiului. ci al „intelectualului” dela director general în sus.

Am reamintit toate aceste triste lucruri mai întâi pentru că-s direct legate de subiectul nostru, căci e vorba de prostul gust contemporan, principal autor al puerilizării producţiei cinematografice —, şi al doilea pentru că reiese, din constatările de mai sus, că uneori singurul lucru de făcut într'o chestiune este să aştepţi. Şi este tocmai cazul nostru. Suntem într'o perioadă tipică de neputinţă şi aşteptare. Anii din urmă, cu procentul lor de mai puţin ca 1% filme bune sunt ani de aşteptare şi provizorie resemnare. Ani de aberaţii diverse şi felurite greşeli, prin care probabil trebue neapărat să trecem înainte de a ajunge din nou la drum drept.

Cum va fi acest drum drept, — nu putem şti. S'a spus, cu multă dreptate, că întrebări de felul acestora:

„Vorbitorul va trăi ? Este el un progres? Trebue să regretăm filmul mut? Trebue să ne întoarcem iar la el?”

„Sunt chestiuni providenţiale pe care jurnaliştii în căutarea de subiecte le pun periodic câtorva personalităţi (?) culturale..., şi care nu schimbă nicăeri niciodată nimic”.

Cetitorul să-şi aducă aminte cum, acum trei ani, la începutul vorbitorului, am prezis exact toate erorile în care o să cadă. Azi, când compar cărţile scrise de mine asupra acestor chestiuni (pe vremea aceea chestiuni viitoare) cu studiile scrise de publicişti din occident asupra aceloraş chestiuni (acum chestiuni trecute) constat o perfectă identitate. Prevestirile sunt posibile cu privire la greşeli. Putem prevedea precis ştiinţific că dacă se amestecă fier cu zinc n'o să obţinem niciodată amoniac. Astfel am putut spune că foarte greu se va scoate ceva artistic din amestecul de teatru prost şi film sărăcit care se numeşte „cinematograful vorbitor”.

In schimb a spune cum va fi şi în ce va consta elanul cel nou de artă care în cele din urmă se va înălţa pe deasupra grămezilor de prostii în ruină —, asta e imposibil de profeţit. Elanul de artă — ca tot ce e viaţă — are ceva creator şi imprevizibil.

Iată de ce noi, care am prevăzut, cu mulţi ani înainte, o seamă de lucruri care s'au realizat întocmai şi asupra cărora azi criticii sunt de acord — declarăm că sunt întrebări la care nu se poate răspunde. Şi una din acestea este:

„Se va reveni oare la vechiul film mut?”

Singurul răspuns e: să aşteptăm, şi să căutăm a pricepe evenimentele care se desfăşoară.

Am lăsat să treacă un an. Acum activitatea criticului are un obiect asupra căruia să se exercite. Decât trebue să prevenim că deacum înainte criticile noastre cinematografice vor avea un cu totul alt aspect decât cel pe care îl avuseseră cele vechi. Când ne-am gândit a inaugura în publicistica românească acest gen de critică (în mare parte necunoscut chiar în străinătate) ne găseam într'o epocă optimă a Istoriei Cinematografului. Vorbitorul nu apăruse încă, dar avea să apară şase luni mai târziu. Aşa dar ne aflam în exact faza de apogeu a filmului pur. Aşa stând lucrurile, cronicile noastre erau concepute ca o călăuză a spectatorului, care era ţinut săptămânal în curent cu ce ni se părea bun şi ce ni se părea prost în materie de cinematograf bucureştean.

Acum însă nu se mai poate proceda aşa. Este absurd să faci o cronică în care să spui invariabil că toate filmele săptămânii sunt slabe şi anartistice, şi să nu poţi lăuda decât două-trei filme pe an. Cronica cinematografică va avea deci o altă misiune în perioada aceasta de tranziţie: vom discuta cutare sau cutare problemă de cinematograf cu ocazia cutărui cusur sau cutărei calităţi găsite în cutare film rulat în săptămâna respectivă. Sălile bucureştene ne vor da prilejul să prelungim discuţiunile de estetică cinematografică pe care le-am început în cronicele trecute şi în diversele noastre lucrări.

De bună samă, n'ar strica, pentru spectatorul român, o publicaţie periodică în care filmele săptămânii să fie recenzate. Imi închipui o asemenea cronică în felul următor. In primul rând se va da un scurt rezumat, făcut în mod sobru, fără acel „parti-pris” de literatură eftină şi fără stilul mitocănesc melodramatic care se întrebuinţează de obiceiu în programele ce se distribue în sală sau în „subiectul” redactat de casa respectivă cu ocazia prezentării filmului la cenzură. (Ce e simplu e probabil mai greu de obţinut decât ce e complicat, şi trebue desigur mult bun gust pentru a se prefera o povestire directă şi demnă).

După această rezumare a subiectului ar veni partea critică, aprecierea filmului din punct de vedere estetic. Se va spune care e bun, care e rău, şi de ce. Sau mai precis — căci rareori vin astăzi filme propriu zis bune — dece cutare film e suportabil, întrucât nu are defecte prea mari, etc. Sau, încă mai precis, se va face un fel de clasificaţie a filmelor săptămânii în ordinea în care ele merită să fie văzute. Dacă avem bunioară şapte premiere şi eventualul cetitor nu are putinţa să se ducă decât la trei, el să poată şti care vor fi cele patru sacrificate.

O călăuză de acest fel ar fi extrem de folositoare. Din nefericire ea este, din multe motive, greu realizabilă. Vom mai reveni odată poate asupra acestor dificultăţi. In tot cazul, am descris acest gen de cronică pentru a atrage bine atenţia că cronicile noastre sunt de un gen exact opus. Odinioară, acum trei ani şi acum doi ani, ele erau o combinaţie a celor două genuri. Acum manierele trebuesc separate. Este loc pentru o călăuză practică săptămânală, şi alături de asta este mai cu samă nevoe de o comentare teoretică a actualităţilor ecranului în lumina principiilor generale ale esteticei cinematografice. O asemenea activitate va fi tocmai aceea pe care cetitorul o va găsi în prezenta rubrică.

D. I. SUCHIANU

O veste bună

Săptămâna viitoare apare No. 44 al revistei „Rebus - Magazin” !

Primii paşi

Cântec de iarnă

Au căzut fulgi mari, din cer
stol imens de graţii;
— I-ai văzut tu, oare, cum
flutură în spaţii?

Baletiste mici, ei par,
mlădiind din talii
şi îşi joacă simfonia
albă, pe vitralii.

Eu din stropii albi, de ger
am să fac buchete,
să le prind, iubito, ţie,
scânteind, în plete.

Şi 'ntr'un fulg eu am să 'nchid
Dorul meu fierbinte;
aninat de gât, să-l simţi
proaspăt şi cuminte

B. DERNA

Iubire târzie

In odaie e întuneric. Doar într'un colţ, mucul unei ţigări aprinse, pare un licuriciu suspendat în aer, ce se apropie şi se depărtează tot mereu de un acelaş punct, se învălue câte odată într'un nor alb, rămâne câteva secunde nemişcat, vrând parcă să se odihnească, şi-şi reîncepe apoi plimbările cu şi mai multă îndârjire.

In cameră, nici un sgomot.

Deodată o voce caldă a vorbit:

— Da, e într'adevăr ciudat să primeşti în fiecare an, de ziua ta, un buchet de flori minunate şi să nu ştii dela cine sunt. Dar vroiam demult să vă întreb, Doamnă, dacă vă fac plăcere trandafirii aceia — vreau să zic, faptul că cineva se gândeşte la d-voastră, ca vă are continuu în minte, faptul acesta... vă lasă rece... sau...

S'a oprit. Cu toate că n'o poate vedea e sigur că ochii negri şi mari ai femeii sunt aţintiţi asupra lui.

— Dar de unde ştii D-ta că această persoană se gândeşte tot timpul la mine?

Mâna care ţine ţigara a schiţat un gest larg.

— Nu. Era aşa... o simplă presupunere.

— Da?

— Da.

Au tăcut. De departe se auzeau clopotele unei biserici.

I s'a părut că sună altfel decât întotdeauna, şi nevrând să turbure melodia gravă, a spus încet de tot:

— Ce frumos e!

El i-a răspuns tot în şoapte.

— Da, foarte frumos.

Şi apoi, deodată.

— M'ai întrebat înainte, dacă mă lasă rece atenţiunea aceasta a unui necunoscut, d-le Enescu.

Ei bine, nu, nu mă lasă rece deloc, şi ai să înţelegi numai decât dece.

Nu pricepe cauza care o îndeamnă să-i povestească acestui om tânăr, pe care nici nu-l cunoaşte bine, toată viaţa ei monotonă, dar simte că trebue să vorbească, trebue însfârşit să spuie odată cât de lipsită de fericire i-a fost viaţa şi cum a suferit din cauza aceasta. I-a povestit tot. Despre copilăria ei petrecută în mizerie, despre moartea părinţilor, despre tinereţea lipsită de bucurii. I-a spus cum a căutat iubirea fără s'o găsească, cum ar fi vrut să fie fericită, cum simţea că ar fi putut să dea tot ce avea mai bun în ea, unui om, care i-ar fi plăcut şi care ar fi iubit-o, cum s'a măritat doar pentru a scăpa de sărăcie şi cum mai caută şi acum ceva — mai aşteaptă şi acum — ce? — nu ştie singură — poate fericirea.... iubirea...

Mâna care ţine ţigara tremură. Omul s'a sculat brusc, s'a apropiat atât de mult de ea încât i-a simţit răsuflarea, i-a luat mâna, a sărutat-o — şi fără un cuvânt, a ieşit din odaie.

Apoi n'a mai rămas nimic în jurul ei, decât fumul ţigării şi întunerecul.

***

Şi azi e ziua ei. A împlinit 41 de ani. Cum trece vremea. Se uită în oglindă, ochii-i sunt şterşi, privirea obosită. Incepe să îmbătrânească. Păcat! Prea repede a trecut totul!

Sună cineva. A mers servitoarea să deschidă şi i-a adus un buchet de trandafiri. Trandafiri roşii, ca în fiecare an.

— Dela cine, Anico?

— Ştiu eu, cucoană, o fi pus bilet înăuntru.

Se uită — nimic.

— Cine i-a adus? Unde-i omul?

— A plecat.

Iarăşi! Şi cum ar vrea să ştie cine e acela care-i trimite florile de ziua ei, cum ar vrea să-l cunoască, să-l iubească şi ea, să simtă însfârşit ceeace n'a ajuns să simtă în cei 41 de ani ai vieţii ei, fericirea aceea de-a iubi şi de-a fi iubită.

— Cine-mi trimite trandafirii?

S'a aşezat la masă, cu capul în mâni, cu ochii închişi, să se poată gândi mai bine.

Undeva, departe, răsună lung şi grav, clopotele unei biserici. Işi aduce aminte, că au mai sunat tot aşa şi acum câtva timp, într'o seară când stătea de vorbă.... cu cine?

— Ah, da, cu tânărul Enescu... da, desigur.

A deschis ochii fără să vrea, s'a uitat la trandafiri şi i-a închis iar.

Şi deodată i-a venit în minte toată scena de atunci.

... Vă plac florile acestea, Doamnă?.... mâna care a strâns-o pe a ei... felul cum şi-a luat adio....

Ochii ei, adânci, larg deschişi acum, pun o întrebare. Şi fiindcă răspunsul întârzie, femeia vorbeşte fără să-şi dea seama, cu voce tare:

— Oare să fie adevărat?... el... Nu, peste putinţă... şi totuşi... Insfârşit!

Tăcere.

Deodată simte că-i e cald cum nu i-a fost ei cald niciodată, că mânile se încleştează una într'alta, că râde fără să vrea, râde fără să ştie dece, — râde, râde.

. . . .

Şi de-ar fi intrat cineva peste un sfert de oră găsea odaia în întuneric. Doar într'un colţ, zărea o lampă roşie care luminează un mănunchiu de trandafiri roşii, şi la masă o femeie, cu capul în mâni, care plânge tăcut...., de fericire.

NADA ELIAS

Bucureşti, 1933.

Practica mariajelor

— Vai, cât sunt de emoţionată! Şi-i a şasea căsătorie... Am să mă obişnuesc vre-odată?

Johannes V. Jensen

Zilele acestea s'au împlinit 60 de ani dela nașterea renumitului scriitor și essayst danez Johannes V. Jensen.

Activitatea literară și-a început-o Jensen la vârsta de 23 de ani, la Copenhaga. Dar saloanele din capitala Danemarcei erau prea înăbușitoare pentru plămânii lui, iar străzile — prea netede pentru picioarele lui viguroase, deprinse să colinde ținuturile accidentate ale Jutlandei.

O călătorie în jurul lumii îl scapă de acest supliciu: cunoaște India și America, Oceanul Pacific și Arhipelagul. In cele din urmă devine prizonierul Tropicelor. Măreția și imensitatea miraculoasă a naturii pun stăpânire pe el.

Imaginea despre energia omenească, pe care o purta în sufletul lui, își găsește în America o confirmare admirabilă: el descoperă mitul New-York, vede cu proprii lui ochi minunile construcțiilor tehnice. Sgârie norii și mașinile asemeni monștrilor se contopesc într'un peisaj cu aspect rectilin, turburat doar de mirajul Oceanului Pacific și de legendele junglei indiene.

Dar acest conflict, îl rezolvă ușor, enunțând o problemă și scriind o carte minunată: „Păduri", în care bietul suflet al Europei se frământă între ținuturile stâncoase și coloratele desișuri ale lianelor.

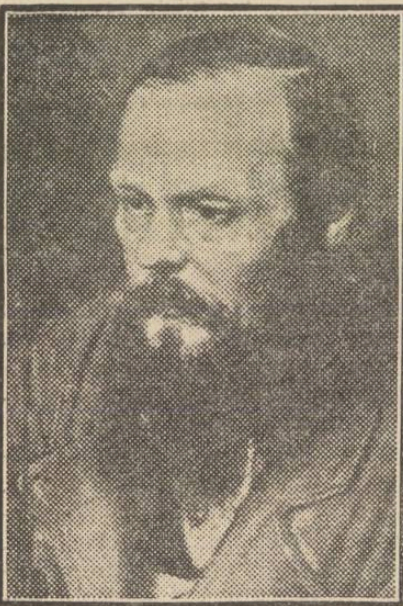
Atitudinea poetului e cu totul paradoxală. Ea are o mișcare dialectică oscilatorie între venitul artistic al literatului și nostalgia formelor simple și drepte. Din intersecția și suprapunerea acestora a luat ființă „Madame D'Ora" — care va rămâne o carte clasică — caricaturizarea unei senzațiuni, exaltarea unui bluff: o ședință spiritistă se transformă într'un veritabil match de box, un savant cu capul țuguiat se experimentează la închisoare, o cântăreață nebună-furioasă ține dinții înfipți în cauciucul unui pneumatic și ca figură reconfortantă, un om blond spălăcit, care nu dispune decât de sănătate, picioare lungi și tinerețe. E mitologia sistemului Taylor, util și economic până în cele mai ascunse colțuri dar împletită într'un bizar văl de spirit, ironie și semnificație profundă.

Jensen proectează această caracteristică într'o figură unitară, care-i stă în amintire din copilăria lui, — în țăranul deacasă, din Iutlanda, o reminiscență din Edda, plin de șiretenie, sănătos și cu o putere de urs. Țăranul e elementul primitiv al creației, geniul rasei. Pe Jensen nu-l interesează individul, ci tocmai această rasă, ca putere primară nediferențiată, care se manifestă și crează cu naturalețea gravitației. Existența spirituală de mii de ani, poetul o consideră miniaturală, față de marile creațiuni primitive ale omenirii, ca descoperirea focului, sau formarea primei unelte.

Romanul „Roata" conține considerațiuni asupra mașinismului american. „Vaporul" descrie mersul victorias al rasei blonde, din epoca ghețurilor până la descoperirea Americei. In „Renașterea gotică" el se ridică împotriva liberei cugetări și a influenței acesteia asupra literaturii, așa cum era personificată în Georg Brandes. Ideile lui asupra istoriei civilizației, moralei și rasei, le-a desvoltat într'o seamă de opere, printre care „Metamorfoza animalelor" și „Etapele spiritului". „Nuvelele exotice" și „Mituri și vânători" sunt o afirmare a vieții și abundă în simțiminte sănătoase față de realitate.

F. DOSTOEVSKI

Fiarele

Pe ocnașul Mikhailof l-am cunoscut puțin. Era tânăr, de vreo 23 ani, înalt și simpatic; se spunea despre el că-i blând și trist. Făcea parte din secția particulară. A murit în după amiaza unei zile senine și reci de iarnă. Razele oblice ale soarelui ernatic îi mângâiau patul, pe când el se lupta cu moartea. Agonia i-a fost destul de lungă; respira cu greu și horcăia. Pieptul i se sbătea îngrozitor: îi lipsea aerul. Svârlise plapoma și tot ce-l acoperea, apoi începu să-și sfâșie cămașa. Corpul lui neobișnuit de lung, era acum complet gol — numai oase, un adevărat schelet. Două obiecte se mai zăreau pe acest trup: o cruciuliță la gât și fiarele de ocnaș la picioare.

In ultimele clipe ale agoniei, în sala spitalului închisorii, — de obiceiu sgomotoasă — se lăsase o liniște grea. Fiecare vorbea în șoaptă — se mișca în vârful picioarelor; din când în când ochii ni se întorceau spre muribund care, cu ultimele-i puteri, se căsnea să-și ia dela gât cruciulița, — parcă greutatea ei, l-ar fi sufocat. Cineva i-a desprins-o încetișor. Câteva clipe mai târziu și-a dat sufletul. Vestea a ajuns imediat la paznic, care sosi aferat, privi prostește mortul, apoi alergă la doctorul de serviciu. Acesta, un tânăr simpatic, sosi îndată, constată moartea și se depărtă dând din cap. Serviciul de gardă fusese și el informat; mortul făcea parte din secțiunea particulară a „marilor criminali" și, pentru categoria aceasta, exista o deosebită ceremonie.

Până la venirea oficialităților, unul dintre noi închise ochii mortului. Fața lui osoasă, se împietrise acum. Printre buzele supte și întredeschise, se zăreau dinții sănătoși și curați. O rază de soare se juca pe figura încremenită.

Sosi în fine ofițerul de gardă, în ținută, cu sabia și coiful, însoțit de un gardian. Ajuns lângă patul mortului, se opri brusc, parcă aiurit. Cadavrul complectamente gol, lipsit aproape de carne — doar oase înșirate de care atârnau fiarele grele — îl impresionase profund. Inconștient și-a ridicat, — contrar obiceiului, — casca și și-a făcut semnul crucii. Ofițerul acesta era un soldat albit în apropierea ocnei... Insoțitorul lui, tovarăș devotat, cu părul cărunt, urmărea cu atenție pe superiorul său. Privirile li se întâlniră și buzele gardianului începură să tremure convulsiv:

— Omul acesta a avut și el o mamă!... șopti.

Sosiră oamenii, care trebuiau să ridice cadavrul.

In timp ce-l duceau pe mâni, — în mijlocul unei tăceri adânci, — fiarele dela picioarele nenorocitului ocnaș, loveau dușumelele cu un sunet sinistru. In anticameră auzirăm glasul ofițerului, care trimetea după un fierar, spre a scoate fiarele mortului...

Voiți să faceți un voiaj gratuit la Chicago?

Participați la extraordinarul concurs de frumusețe pe 1933

51 candidate vor pleca la Chicago

Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

Americanul și moartea

Europenilor le place mult să vorbească astăzi de moarte. Noi am ajuns în situația de a face din spectrul morții o realitate care să ne bucure pentrucă datorită lui putem înțelege mai bine anihilarea sforțărilor și toate celelalte capricii cu care împrejurările ne dejoacă planurile. Pentru unii gânditori ai timpului nostru moartea și neantul au ajuns stări pozitive și mai certe de cât viața însăși. Pentru aceștia, orice clipă trăită este un pas spre moarte iar nicidecum un triumf asupra morții, o îndepărtare față de ea.

Suntem astăzi atât de pătrunși de puterea relelor și a boalelor încât adeseaori, ne surprindem urmărind în existența noastră proprie sau a celor dimprejurul nostru etapele devitalizării, mersul boalei, necesitatea răului. Cunosc persoane care își fac un fel de voluptate din *a aștepta* boala, din a lua boala drept ceva normal și sănătatea drept o intermitență iluzorie. Părinții, mai cu seamă, trăesc cu spaima, — care, de fapt, este o așteptare, — boalelor care vor măcina vlăstarele lor.

Adevărul este că timpul nostru oricât a reacționat împotriva lor s'a deprins în cele din urmă cu mizeria și suferința, care au căpătat astfel un sens pozitiv și permanentizat. Posedăm conștiința morții și voluptatea boalei și singura fericire care ne-a mai rămas este *a face din aceste tristeți un fel de momente lucide și confortabile*.

Viața s'a stins, trăiască viața!

Dacă acestea sunt adevărate pentru lumea veche, ele nu sunt tot la fel și pentru lumea nouă, America. Și tocmai pentru acest motiv credem interesant de a contrasta, acum, cele două lumi nu numai pentru a le înțelege și sub acest unghiu, dar și pentru a dovedi că pesimismul și cultul morții nu sunt fenomene cu adevărat generale, așa cum susțin cei exagerați în subiectivitatea lor neinformată.

Trăind printre Americani m'am mirat nevăzând multă vreme niciun cortegiu funebru pe stradă, nici o biserică îndoliată, nici un om vorbind despre moarte. Am socotit, deci, că Americanii sunt sau nemuritori, sau mor fără a ști. In cele din urmă, m'am convins că Americanii nu vor să știe de moarte. Și așa și este. Sunt prea tineri și iubesc prea mult viața pentru a se gândi la sfârșitul inevitabil. Ei au atâta de făcut în viață încât ar vroi să prelungească viața și nicidecum *s'o scurteze cu gândul morții*. Căci gândul morții, ca și somnul, scurtează viața pentrucă o oprește din curgerea ei activistă. Pentru Americani viața are încă un sens pozitiv și limpede. Ei știu că dacă trăesc nu mor și dacă mor nu mai trăesc. Simplu. Nu? Pe când noi Europenii credem că *și trăind murim în fiece clipă*, aceasta poate pentru a ne complica și mai mult încă trăirea. Inteligența noastră e orgolioasă și nu-și vrea limite. Pe noi ne iscodesc și gândul nașterii și cel al morții. Principiul american e, însă, altul: *Viața s'a stins, trăiască viața*.

L'am surprins aplicat. Intr'o zi, am observat pe stradă un convoiu mortuar alergând în goana automobilelor. Intr'o camionetă, urâtă și neagră, mortul. In alte mașini rudele și prietenii. Nimeni pe jos. Florile închise și ele în camionetă cu mortul. Inevitabilul trebuia eliminat cât mai repede. Cortegiul mortuar are favoarea de care numai pompierii și poliștii se mai bucură în orașele americane: a nu respecta stopurile și a trece înainte pe la răspântiile unde circulația se oprește pentru a-și regula respirația.

Doliul

Doliu se poartă puțin și discret. Insăși familia mortului nu-ți vorbește de el. A avea un mort în familie e ceva stingheritor, ceva aproape *rușinos*. Familia înseamnă pentru American viață, activitate, mișcare și acestea nu trebuesc încurcate cu sentimente inutile. *Viața s'a stins, trăiască viața!* A nu se vorbi în familie, așadar, de dezertiune. Și, mai cu seamă, a nu se umple mintea cu probleme irezolvabile, cu gânduri care nu duc la nimic.

Americanul când sufere mai mult atunci lucrează mai mult și nu se închide în sine. In acest chip, se înșeală pe sine, își minte durerea, deplasând-o în activitatea cotidiană, care devine și mai intensă în aceste momente de suferință. Cu alte cuvinte, *dispariția vieții face loc unui fel de surplus de viață*.

Această practică americană de a spori activitatea exterioară atunci când sufletul ți-e ros de suferință și durere trebue să aibă ceva în comun cu riturile magice ale primitivilor, căci, în acest chip, uitarea morților devine sinceră, reală, chiar dacă începe cu disimularea lipsei de suferință.

Reclama americană

Dar într'o altă privință raporturile dintre American și moarte nu sunt atât de rezolvate și de legate. Spiritul de reclamă și mai ales de comercializare american intervine și aici, și, ca pretutindeni, falsifică raporturile, exagerează sentimentele și rupe legăturile firești. Mă refer la cimitirile americane, întreprinderi particulare cu mult capital investit în ele și făcute nu atât pentru morți cât pentru vii.

In cimitir

Iată de pildă, cel mai nou și mai „elegant" cimitir american, *Forest Lawn Memorial*, aproape de Los Angeles. Așezat pe coline cimitirul pare mai vesel decât un parc de primblări nocturne. Nicăeri nu vezi moartea, ci doar strălucirea vieții. Iarbă, copaci tunși, monumente de marmoră, clădiri uriașe tot de marmoră. Statui păgâne, Venus, Diana, Apollo străjuesc mausoleul monumental în ale cărui saltare albe și lucioase se află scheletele sau cenușa morților. Imortalizarea aceasta e colectivă și egală, căci încăperile mausoleului sunt la fel de noui, de luxoase și elegante.

Pe vârful colinei un turn construit în stil modernist predomină toată valea. E un altar în aer liber și Americanii ar fi vroit să-i construiască o atmosferă de mister. Ceeace n'au izbutit, pentrucă locurile pe care le poți ajunge cu automobilul nu sunt niciodată misterioase.

Cimitirul acesta, apropiat de Hollywood, face loc unei noui concepții despre viață și moarte. Constructorul cimitirului își spune el însuși crezul. Iată-l: „Cred într'o viață eternă... Cred mai mult decât orice într'un Hristos care zâmbește și ne iubește și pe tine și pe mine... De aceea socot că cimitirele de azi sunt rele pentrucă ele descriu un sfârșit, nu un început".

Și acum deviza cimitirului: „a arăta viața și progresul!"

Veselie în fața morții

Toate acestea dovedesc că Americanii nu au conștiința morții, teama de neant, sensul prăvălirii timpului în moarte. Ei arată progresul și viața până și în cimitire, în timp ce Europenii văd moartea până și în clipele lor de petrecere și bucurie. *Americanul înveselește cimitirul;* Europeanul de azi a ajuns să înmormânteze veselia adevărată, aceia venită dintr'o plinătate sănătoasă și naivă.

Nu știu dacă Americanii reușesc, sau nu, să fie veseli în fața morții și să sburde prin cimitire. Când am fost eu la *Forest Lawn Memorial* n'am întâlnit pe nimeni primblându-se fericit, prin aleele cu statui voluptuoase și nici țopăind pe câmpiile nemuririi. In schimb, am întâlnit adesea tineri europeni care reușesc să înmormânteze buna dispoziția celorlalți cu gânduri și atitudini mortificante, aduse în toi de petrecere.

PETRU COMARNESCU

Machiavelli

Am avut norocul, în tinerețe, să cunosc de aproape pe marele nostru Caragiale și să-l frecventez ani dearândul. Câte nopți n'am ascultat, plin de admirație, uimitoarele lui improvizări! Vorbind odată despre „cărțile de căpătâiu", mi-a mărturisit că citea și recitea Principele *lui Machiavelli. Iar când am asistat, la Alexandru Vlahuță acasă, la citirea lui* Kir Ianulea, *făcută de însuș Maestrul, așa cum știa el să citească, am văzut că și operele minore ale Florentinului îi erau familiare: novela* Belfagor arcidiavolo *îi dase subiectul asupra căruia brodase minunata lui poveste. Știam pe atunci despre Machiavelli ceeace se învață în cărți și știe toată lumea, adică mai nimic. Caragiale mi-a dat gustul să-l cunosc mai de aproape. Am început cu* Principele: *am priceput admirația marelui stilist pentru stilul acela direct și tăios care intră fără precauții oratorice în inima lucrurilor și am ghicit ce hrană găsea spiritul lui paradoxal în atrocitatea cărticelei blestemate; dar rostul ei adânc mi-a scăpat: n'am priceput nimic din breviarul acela de prefăcătorie și cruzime. Am crezut atunci că celelalte scrieri politice ale Florentinului au să mă lămurească: zadarnic, căci la prima vedere unele contraziceau* Principele. *Am căutat atunci să strâng mai de aproape „problema Machiavelli". Luând de conducători pe marii comentatori italieni, un Villari și un Tommasini (dar mai ales primul) am studiat pe îndelete toată opera. Și așa am început să pricep ceva. In „Scrisorile familiare" am găsit oglinda omului, cu gândurile și preocupările lui, cu înălțările și mizeriile lui; în „Legațiuni" toată activitatea diplomatică a Secretarului Senioriei florentine în împrejurările cele mai grele abătute asupra Italiei; în scrierile mari ca și în cele mai mărunte fețele multiple ale cugetării și talentului lui. Am constatat cât de adevărată e vorba lui Villari că Machiavelli, pe care el îl numește omul cel mai rău cunoscut și mai calomniat din toată istoria nu poate fi priceput dacă e izolat de vremurile în care a trăit și dacă scrierile lui sunt privite fiecare separat.*

Asupra lui Machiavelli s'a scris o întreagă bibliotecă. Am fost nevoit să cercetez sumedenie de cărți, cu foarte puțin profit de cele mai multe ori: nu cred să fie scriitor asupra căruia să se fi spus atâtea enormități și care să fi fost așa pe dos priceput. Și totuș nu e scriitor mai clar și cu mai puține dedesubturi, dacă vrei să-l pricepi. N'am întreprins o lucrare de erudiție, nu am cercetat arhive și n'am descoperit niciun document nou: toate cele esențiale sunt de mult publicate de erudiții italieni care au, pe bună dreptate, un cult pentru Secretarul florentin. Nu propun nicio interpretare nouă a lui Machiavelli: m'am mărginit să-i citesc cu luare aminte opera, să mă informez cât mai larg asupra timpului în care a trăit și să redau chipul sub care mi s'au înfățișat omul și scriitorul.

Intreprinzând în scurtele răgazuri ce mi-au lăsat misiunile mele diplomatice după războiu încoace, această lungă și plăcută cercetare, am crezut că e de datoria mea față de literele române să aștern în scris constatările și rezultatele la care am ajuns. Nu cred fără folos pentru publicul nostru un portret al lui Machiavelli tinzând să fie cât mai veridic și mai complet. Cer scuze însă pentru lungimea scrierii. Am fost nevoit să dau oarecare amploare evenimentelor istorice înăuntrul cărora a trăit, lucrat și cugetat scriitorul, pentru ca să se poată pricepe mai lesne atât acțiunea lui diplomatică cât și concepțiunile lui politice. Mai m'au împins la lungime, pe lângă complexitatea subiectului. și variatele aspecte ale acestui spirit vast — unitar totuș — inovator în atâtea domenii. *

C. ANTONIADE

* Prefață la volumul cu același titlu editat de „Cultura Națională".

Inchinare

după Paul Verlaine

Ți-e sufletul un peisaj vrăjit
Prin care măști fugare se strecoară
Dansând și fredonând necontenit
Și parcă triste'n haina lor bizară.

Cântând încetișor pe-un ton minor
Izbânda dragostei și viața bună
Nu par să creadă 'n fericirea lor,
Și cântul lor plutește 'n clar de lună,

In albul clar de lună visător
Ce-adoarme păsările 'n triluri line
Și dă havuzurilor glas de dor,
Prin marmuri, mari și svelte, să suspine.

AL. A. PHILIPPIDE

Alfred Döblin

Alfred Döblin este salamandra care a trecut vie prin pârjolul apocaliptic al expresionismului german și i-a salvat câteva din valorile permanente, cucerite în tinerească și iconoclastă viziune. Câți din acei tineri extatici și revoluționari care ațâțau focul unui Götterdämmerung peste cadavrul Germaniei wilhelmine și goethelatrice, s'au salvat până pe stânca prezentului?— Foarte puțini. Aș putea numi pe Gottfried Benn și pe Mombert, pe lângă Döblin. Ceilalți — fie că, urmând soartei lor lăuntrice s'au consumat în flăcări până la cenuși amare, fie că au căzut în platitudini și stilistică — ceilalți toți au dispărut în pustnicii, fără ecou, chiar când ridicau glasul.

Căci Döblin aducea nu numai materie și temperament expresionist, dar și o vitalitate și un echilibru remarcabil. Este poate singurul prozator epic al generației sale, — vorbesc tot de cei porniți cu primele procesiuni de facle și faloforii ale expresionismului — într'o ceată de dramaturgi vizionari, chinuiți de probleme psiho-analitice, poeți extatici biciuiți de viziuni cosmice și pseudo-romancieri și nuveliști, scriitori de poeme în proză, colecționari de imagini, simboluri și mituri, prezentate într'o frazeologie desânțată.

Doeblin și cadrul istoric

Döblin are preferința marilor cadre istorice. Răscruci de istorie sau de evoluție umană. Epoci pline de istorie sau de evoluție umană. Epoci pline de simbolul schimbărilor, al neliniștilor și al trecerii în alte epoci sufletești. Pentru Döblin lumea există, ba, se poate spune, numai lumea există.

Mă gândesc la unul din acei epici pentru care lumea era o oglindă a lor, pretext pentru ei înșiși: Marcel Proust. Dacă romanul lui Proust este un cosmos de personagii, circulând, translucide, transparente de demonia cunoașterii lui Proust, atunci, ca să revenim la Döblin, avem aci un furnicar de fapte, evenimente, personagii și viziuni, în acțiune. Acel sentiment straniu de „ralenti", care ne încremenește în fața ecranului când picioarele dansatoarei fotografiate prin podea de sticlă și cu încetinitorul, se mișcă lin și misterios ca tentacule de meduză — acesta este sentimentul față de oamenii și cosmosul lui Marcel Proust. Döblin, din potrivă, o imensă cameră, cu mii de obiective, ia în ritm vertiginos, vederi din toate colțurile lumii: lumea-furnicar, lumea-haos, este formula romanelor lui Döblin. Dacă ar fi să formulăm principiul dinamic, al operei lor: Proust încetinește și transparentizează, Döblin accelerează, haotizează și întunecă viața, lăsând a se bănui că după obscura lor defilare de masse gigantice, sunt forțe imense care iradiază în granitul existenței lor epice.

Operele

Din operele **minore** *trebue remarcat, pentru începuturile lui semnificative, memorialul unui voiaj în Polonia restituta. Carte cu totul döbliniană, ca material: oare Polonia, în febra reînființării sale, nu prezenta aceeași febrilă trepidanță ca materialele celorlalte romane de care vom vorbi numaidecât?*

Și trebuesc scoase în relief din acest volum, în special paginile dedicate comunității chassidice, scene de o extraordinară fascinație: ritm, furnicare de oameni extatici și sensuri adânci în fundal. Intr'adevăr, toate furnicarele de oameni descrise de Döblin au ceva chassidic: fie că sunt în China, în Germania anului lui Wallenstein sau în epoci viitoare: peste tot dansul frenetic și vizionar, massa de oameni rotind ca o nebuloasă.

Primul roman al lui Döblin a fost Lupta lui Watzec cu turbina de aburi. *Nu vreau să spun cuvinte bune despre acest roman care este un haos sufletesc: câtiva burghezi, fabricanți, descriși în reacțiunile lor cele mai elementare, cu lupa, și — aceasta-i remarcabil — fără sens. Căci Döblin nu explică, ci prezintă. Deaceea impresia penibilă, de rătăcire în catacombe sufletești, fără noimă. Este și acesta un document pentru imaginea omului văzut după războiu.*

In schimb, Cele trei salturi ale lui Wang-Sun *a isbucnit ca o lovitură de gong. Un roman despre o răscoală chinezească, cu substraturi tâlhărești și mistice. (Poate și aceasta este o ipoteză subiectivă, a fost întrucâtva influențat de povestea tâlharului ascet Angulimola din* Pelerinul Kamanita *al lui Gyellerup). Viața de om, viața trăită ca soartă revelatoare de drumuri — și viață de popor imens închide acest* Wang-Lun *al lui Döblin, roman chinezesc ca atmosferă și material, și totuși actual, european și de ultimă oră. Döblin are, ca nimeni altul, demonul retrăirii unei epoci și a unui popor. Etosul chinezesc a fost retrăit cu o stranie veracitate.*

Prin acele vremi de înfrângeri și prăbușiri ale Germaniei postbellice, soluția chinezească la problemele vieții a fost privită un timp ca unic mijloc de salvare.

La-O-Tze

La-O-Tze *fu tradus de nenumărate ori. Richard Wilhelm, Martin Buber traduc din comoara înțelepciunii chineze. O atmosferă de statică, renunțătoare la acțiune, condamnare a voinții de viață, încercare de consolidare a omului interior. Mirajul viețuirii orientale, își deschide sucursale în toate creerele. Din această atmosferă, nu de concepție de viață, ci de deprimare, faliment și refugiu în droguri, Döblin a creat un roman intens de viață, cu sute de personagii reliefate scurt și aruncate ca frunzele toamna. Revolte, secte religioase, viața chinezească, pustiurile mari, asceți și flori de zarzări, tâlhari și generali, circulă prin pagini, ca în vise. In primul plan, soarta lui Wang Lun, omul care a făcut trei sărituri: dela viață la contemplație, dela acțiune la inacțiune.*

Wallenstein, *în două mari volume, descrie războiul de treizeci de ani. Wallenstein ca și Wang Lun, omul frânt între acțiune și contemplație. In jurul lui viața, organică, de micro-organisme, cu mișunarea lor par'că fără sens.*

Munți, mări și giganți

Romanul central al lui Döblin este Munți, Mări și Giganți, *o încercare peste puterile omenești de a descifra, nu poate invențiunile tehnice, civilizația unor secole viitoare, ci starea lor sufletească, formula destinului, marea lor singurătate, părăsire și descompunere, nu în formule filozofice ci în oameni vii. (Vii, atât cât se poate vorbi de vii în această carte a unei vieți în descompunere). Fără erou,* Munți, Mări și Giganți *este o simfonie oceanică având ca scenă lumea, ca actori popoare, ca subiect ultima tentativă omenească de măreție: desghețarea Groenlandei, prăbușirea expediției, invadarea lumii de giganți și ființe noui, monstruoase, barbarizarea lumii, mișcări noui de popoare, emigrări, sălbăticire și triumful vieții vegetale și animale asupra acelui animal, apostat al speței sale, omul.*

Manas *este o epopee în versuri. Peisagii și aventuri toride din India. Djungle și munți de zăpadă. Dragoste și viziuni.*

Acum să ne întoarcem în șes. La ultimul său roman: Berlin-Alexanderplatz. *Recenziile l'au popularizat. Nu mai insistăm. Este o revenire la metoda* Luptei lui Watzek cu turbina. *Soarta unui lucrător șomer, pușcăriaș, care trece prin toate vicisitudinile, fără să se cumințească. Un roman profund uman. Un roman calm, naturalist aproape.*

Cerebral, ventuză care se lipește pe culturi spre a le extrage etosul, Döblin este însă și un puternic intuitiv, plăsmuitor de forme noui. Ochiu vizionar pentru a prinde dintr'un singur amănunt etosul, fenomenul originar, „peisajul" *(după Spengler) unei culturi, și imaginație cu imense posibilități de recreare pe deplin a unor vremuri apuse, strângând într'o acoladă vastă, rezultatele descifrării de pe fața celor trei vremi: renunțarea.*

B.

Prima aventură

O după amiază de iarnă. Afară, prind să cadă fulgi rari de zăpadă. Din când în când, claxonul vreunei mașini, întrerupe liniștea străzii adormită între vilele elegante. In odăița caldă și parfumată, cele patru prietene sorb cafeaua amestecată cu fum de țigară. Au epuizat evenimentele zilei și acum au pornit în lumea amintirilor. Tic-tacul pendulei, jocul flacărilor din cămin, fulgii de zăpadă zăriți prin geam — dau un farmec deosebit acestei convorbiri sentimentale. Ana Pascu se așează mai bine între pernele divanului, cu capul pe brațul îndoit, cu privirea pierdută în jocul flacărilor din sobă și continuă povestirea întreruptă o clipă:

„...In fine sosi și ziua mult așteptată. Când am simțit mișcarea trenului, când am văzut dispărând orășelul cenușiu în zare — am scos, din adâncul pieptului, un „uf" de ușurare. Ce fericire: aveam de făcut un drum de 15 ore singură, absolut singură, — fără tovărășia mamei, tatei, fraților, surorilor, unchilor sau mătușilor!... Nu sunt o denaturată. Mi-am iubit familia și azi, după atâția ani, îmi amintesc cu duioșie de orășelul adormit, de căsuța unde am copilărit, de toți acei cari m'au văzut crescând, zi de zi... Dar era atât de înăbușitoare atmosfera aceia de provincie, mai ales pentru o svânturată ca mine.

— Să nu eși singură pe stradă —ce o să zică lumea! Două seri la rând în grădina publică—nu-i convenabil pentru o fată de familie! Cine-i bărbatul care te-a salutat? Știi, nouă nu prea ne plac cunoștințele astea. Un tânăr bine face întâi cunoștința părinților și apoi domnișoarei! Prea te-ai decoltat — uite ți se vede umărul. O să te arate lumea cu degetul pe stradă!... cam astea erau observațiile zilnice, pe care le primeam dela toți membrii — destul de numeroși — ai familiei mele, dintre care, se nimerise, ca eu să fiu cea mai mică. Singura mea scăpare era lectura. Ceteam, cu o sete bolnăvicioasă, tot ce-mi cădea în mână. Căutam în cărți tot ce nu-mi putea da viața strimtă de provincie. Deseori, cartea îmi cădea din mână și continuam în gând, romanul început, în care îmi amestecam și persoana mea. Trăiam cea mai liniștită viață provincială, dar în schimb visam cele mai nebunești aventuri. Călătoria aceasta venise să dea viață visurilor mele. O mătușă — de la care se spera o moștenire — mă chema să petrec vacanța paștelui la moșia ei, în nordul Ardealului. S'au ținut lungi consilii de familie, dar — spre norocul meu — nici unul din membrii ei nu mă putea însoți, așa că, — deși nu era „convenabil", — trebuia să plec singură! Nopți întregi m'am gândit la acest drum: 15 ore într'un tren plin de lume, neînsoțită de nimeni!... Mă vedeam amestecată în cele mai fantastice aventuri. In fine, sosise și clipa mult așteptată. Orășelul rămăsese în urmă, departe, — iar eu mă rezemam cu satisfacție de canapeaua de pluș. Eram singură în compartiment, dar nu mă plictiseam. Deși până la Ploești drumul e destul de monoton, totuși nu-mi deslipeam ochii dela geam. Gândul că sunt în călătorie, spre necunoscut, — da farmec peisagiilor uniforme care-mi fugeau pe dinaintea geamului. Vrafurile de romane cetite, doza simțitoare de filme înghițite de timpuriu, sau cine știe ce atavism m'a făcut întotdeauna să doresc călătoriile. In serile de vară, când veneam cu familia la gară, — una dintre distracțiile provinciale, — ca să privim trenurile de seară, — simțeam atâta nostalgie în fața vagoanelor elegante, la ale căror ferestre stau rezemați călători distinși, care întrupau, pentru mine, pe cei mai fericiți muritori. Dacă aș fi avut — ca în operetele demodate — vreun unchi în America, mi-aș fi cheltuit moștenirea ocolind pământul. Dar viața a vrut altfel: m'a țintuit pe loc.

Dela Ploești, unde trebuia să schimb trenul, am căpătat un tovarăș de drum, un domn „foarte bine" — o figură distinsă, una dintre acele figuri pe care nu le prea întâlnești în provincie. Fără să fie îmbrăcat după ultimul jurnal, înfățișarea lui era fără cusur. Nu era o frumusețe de tenor, dar figura-i de intelectual fin, era luminată de doi ochi căprii, profunzi și expresivi. Ras complect, cu părul dat peste cap — întrupa tipul meu favorit. Nu mi-au plăcut niciodată bărbații cu mustăți și păr ondulat, ca de frizer. Dar ceeace mi-a atras mai ales privirea erau mâinile lui, de o rară frumusețe. Nu știu dacă există vreo corelație între forma mânilor și calitățile psihice ale individului — dar după mine, un om cu mâni vulgare, e lipsit de suflet, de imaginație...

Străinul era așezat în colțul opus mie și răsfoia niște reviste La început, mă simțeam cam încurcată. Cu tot aerul meu de fată modernă, după toate aventurile imaginate — eram încă destul de timidă și, pentru prima oară, rămăsesem în tête-à-tête cu un necunoscut. M'an înghesuit în colțul meu, cu ochii lipiți insistent de fereastră. Dar în curând m'am convins că truda mea era inutilă. Tovarășul meu de drum nu-mi dădea nici o atenție! Atunci, pe furiș, am început eu să-l privesc. Cine o fi? Desigur vreun scriitor, vreun artist de seamă. Unde o fi mergând, cine l-o fi așteptând? Căutam să-mi închipui viața lui — se înțelege, o viață plină de peripeții romantice, ca în romanele cu ai căror eroi mi se părea că seamănă. Cercam să-mi întorc ochii spre fereastră, căci decorul se schimbase acum: pe nesimțite apăruseră munții, pădurile de brad, vilele elegante ascunse în stufișuri. Prahova alerga nebunatec în jurul trenului, care, nepăsător, ridica gâfâind poteca stâncoasă printre munți. In vagon pătrundea mirosul vegetației fragede de primăvară. Apoi vilele începură să se rărească, dispărură și în drumul nostru nu ne mai însoțeau decât munții— aci amenințători, parcă gata să se nărue peste noi, aci drepți și mândri, spintecând cu vârful lor cenușiu, albastrul cerului de primăvară. Vecinul meu lăsase acum revistele și privea pe fereastră ca și mine. Când îmi întorceam, pe furiș, privirile spre el, ochii ni se întâlneau: ai mei speriosi, ai lui zâmbind puțin ironic, dar duios. Cercam o senzație ciudată: o fericire amestecată cu teamă îmi umplea pieptul. Era ceva proaspăt, delicios — ca și mireasma pădurii de brad, ce ne umplea compartimentul. Așteptam să-mi spună ceva, dar nu știam ce i-aș fi putut răspunde, dacă aș fi fost în stare să-i răspund ceva, atât eram de turburată. Dar nu mi-a spus nimic, n'a rupt, cu vorbe, farmecul ce mă stăpânea. Din când în când, un tunel ne trimitea, în vagon, un val brusc de întuneric. Mă strângeam cu frică în colț, dar când ferestrele se luminau iarăși — vecinul meu îmi zâmbea malițios, nemișcat în locul lui. Pe nesimțite pădurea s'a rărit, a dispărut și la o cotitură am zărit acoperișuri de țiglă, coșuri de fabici și gara nesfârșită și banală din Brașov. Necunoscutul și-a adunat revistele, a salutat și a coborît. M'am ridicat, am lăsat fereastra și nerăbdătoare îl căutam cu ochii printre pasagerii, care se îmbulzeau spre eșire, — dar el era în fața ferestrei mele, pe peron, cu pălăria în mână, zâmbindu-mi — de data asta fără ironie — cu duioșie și parcă cu părere de rău. In mână avea un buchet de violete, proaspăt luat din coșulețul unei țigănci, care-și oferea marfa la toate ferestrele vagoanelor. Când trenul se puse în mișcre, el se aplecă peste buchet, îl atinse cu buzele și cu un gest ușor mi l-a svârlit în brațe. M'am întors — roșie ca focul — l-am ridicat de jos și tremurând l-am strâns la piept, privind orașul ce se ștergea în zare...

Am cunoscut, de atunci, senzații mai reale și mai puternice, — dar niciuna n'a fost atât de delicioasă, ca aceia încercată în prima mea aventură...

LUCREȚIA DĂSCĂLESCU

Un rege original

S'au împlinit două sute de ani de la moartea lui August cel puternic. Se povestesc multe anecdote din viața acestui suveran polonez.

Așa, de pildă, la Madrid, el asista la o luptă de tauri. La un moment dat, unul dintre „Picadores", căzând de pe cal, era în pericol să fie prins în coarne de către taur. August sări în arenă și veni în ajutorul luptătorului. Regele nu avea nici o armă, dar, cu puterea lui herculeană, apucă taurul de coarne, ținându-l astfel până ce luptătorul spaniol își veni în fire și răpuse animalul cu cuțitul.

Isprava suveranului a câștigat simpatia întregului oraș și a cucerit inima frumoasei marchize Manzera. Această aventură galantă ar fi putut avea urmări tragice căci soțul gelos tocmi patru zbiri care să-l omoare pe rival.

Dar August deși n'avea pe atunci decât 18 ani, scăpă cu ușurință de prigonitorii săi.

Puterea regelui Hercules

Regele era atât de puternic, în cât ar fi putut rupe potcoave cu o singură mână, și sfărâma monede ca pe niște hârtiuțe.

La vârsta de 40 ani ridica un tun cu o singură mână, reteza capul unui bou cu o singură lovitură de secure. Abia în 1716, fiind mușcat de un urs, pe care-l apucase de limbă, pare să fi pierdut ceva din extraordinara lui forță.

August cel puternic

Regele August cântărea 130 kilograme. Prin popor circula legenda că dobândise această putere prin faptul că în tinerețea lui băuse lapte de leoaică.

Dar August nu era numai puternic, era și foarte îndemânatec și un sportsman desăvârșit.

Un rege Don Juan

Sunt renumite și aventurile lui ca Don Juan pe tron. E drept că contemporanii lui cam exagerau isprăvile lui galante. Sora lui Frederic cel Mare, contesa de Bayreuth, povestește în memoriile ei, că regele ar fi avut 354 copii nelegitimi. Chiar dacă facem abstracție de exagerări, e cert că August a fost unul dintre cei mai mari erotici din toate timpurile.

Unele din amantele lui, ca de pildă Aurora de Koenigsmark, prințesa Lubomirska, contesa Cosel și contesa Dönhoff, au devenit celebre prin relațiile lor cu acest suveran.

Dar regele era și foarte galant cu favoritele lui. Astfel, Maria Aurora de Koenigsmark căpătă ca dar din partea regelui un buchet de briliante, rubine, smaralde și perle, așezate discret în farfuria ei la un supeu.

O serbare galantă

E vestită serbarea dată de către rege în cinstea Aurorei. Doamnele, într'un cortegiu impunător, conduse de zeița Diana își făceau apariția într'o sală, în care aventurile erotice ale zeiței erau înfățișate în chip sugestiv. La un semn al Dianei, se ridicau din podea mese cu mâncăruri și băuturi alese, împodobite cu flori, iar din pădurea apropiată răsuna o muzică dulce de flaut și caval. In curând apăru și Pan cu suita lui veselă de satiri și fauni. Pan nu era altul decât însuși regele care, firește, a ales de vecină la masă pe Aurora. Această legătură a ținut trei ani.

In timpul războiului nordic, Aurora, pe atunci în vârstă de 40 ani, a plecat în toiul iernei în cartierul general al regelui suedez, pentru a susține cauza prietenului său August, pe care tot îl mai iubea. Dar suveranul suedez nu-i acordă audiența solicitată.

O idilă la mânăstire

La un „tournoi" în Cracovia, regele suferi un accident. Prințesa Lubomirska își trădă simpatia ce o avea pentru dânsul, leșinând. August se simți atât de măgulit încât făcu totul ca să o cunoască de aproape. Ii veni în ajutor tradiția poloneză, care îngăduia celor ce doreau să se distingă prin abstinență și evlavie să petreacă în timpul postului câteva zile pe săptămână la mânăstire. Prințul Lubomirski rămase foarte mirat de această pietate subită a soției sale, dar nu-i refuză permisiunea de a se retrage la mânăstire. Și acolo, în celula monahală, avură loc întâlnirile amoroase dintre suveranul, deghizat în călugăr, și prințesa îndrăgostită.

Amantele geloase

Regele avea adesea de suferit de pe urma geloziei amantelor sale. Intr'un rând, în timpul expoziției de mostre dela Lipsca, regina Prusiei organiză un bal mascat, la care pofti pe prințesa Lubomirska și pe alte trei foste favorite ale regelui, fără ca vreuna dintre invitate să știe de prezența celeilalte. Pe rând, ele îl mustrară pe rege pentru nestatornicia lui, dar când se recunoscură reciproc, izbucni un scandal formidabil.

Contesa Cosel, care luase locul Lubomirskei, l-a costat scump pe rege: a trebuit să-i asigure o pensie anuală de 200.000 taleri și să-i promită că la moartea reginei se va căsători cu ea. După șapte ani, regele se sătură de această amantă tiranică, o arestă și o ținu închisă o jumătate de veac.

In arest, contesa își închină timpul studiului operelor orientale și a cabalei.

Pasiunile lui August

Regele August era și un fervent adept al lui Bachus și aprecia arta culinară. Câte odată, cele mai urgente chestiuni de stat trebuiau amânate pentru că regele ședea la zaiafet. Tovarășii lui de petrecere l-au ales președinte de onoare al societății pentru combaterea anti-alcoolismului.

Dar în acelaș timp regele care avea o cultură universală, a fost și un Mecena pentru artiști. In biblioteca lui din Varșovia s'au găsit numeroase opere juridice, politice, economice, istorice, biologice, precum și memorii, romane, piese de teatru.

Ca om politic a fost și a rămas un fantast. Cea mai mare ambiție a lui, după cum singur mărturisea, a fost gloria.

A murit la 1 Februarie 1733 la Varșovia și a fost îngropat la Cracovia. Inima lui, închisă într'o cutie de argint, a fost adusă în Saxonia.

„Aș vrea să știu"

N. BLUMBERG. — Loco.

Care sunt operele poetei franceze, de origină română, născută Brâncoveanu?

Contesa Anne Elisabeth de Noailles, născută Brâncoveanu, poetă și romancieră franceză, a cântat în operele ei frumusețea grădinilor, tinerețea efemeră și nostalgia călătoriilor. Poezia ei pasionată revelează o puternică dragoste de viață. Dintre operele ei citām: *„Le coeur innombrable", „L'ombre des Jours", „Les eblouissements", „La nouvelle espérance", „Le visage émerveillé".*

GR. MATEESCU. — Giurgiu.

Ce este autogirul?

Autogirul este un aparat de sburat, realizat de inventatorul Don Juan de la Cierva și destinat să înlocuiască în viitor aeroplanele actuale.

Intr'adevăr, două primejdii amenință avionul de astăzi. Intâi, faptul că, atins de o pană în văzduh, el nu se poate menține la înălțimea dorită, afară de cazul când a dobândit o iuțeală destul de mare.

Al doilea, avionul nu se poate nici urca, nici coborî, sub o anumită viteză minimă. Ca atare, are intotdeauna nevoie de un teren destul de vast pentru pornire și aterisaj.

Foarte multe accidente de aviație se produc tocmai din lipsa unui spațiu suficient, care să permită avionului să coboare la pământ. Or, accidentele provocate în urma unor aterisajii forțate, ar putea fi evitate dacă avionul s'ar coborî încet și aproape vertical.

Aceste condiții speciale sunt realizate grație autogirului, aparat care e pe cale să devie un mijloc de lomoțiune accesibil tutulor.

Cel mai original CONCURS ? amănunte în Realitatea Ilustrată

A apărut: în traducerea D-lui F. Aderca
VICKI BAUM
GRAND HOTEL
Editura Librăriei Socec & Co.

Bibliografia și biblioteca

■ Pe lângă indicațiile bibliografice pe care ni le dau revistele de specialitate, aflăm informații privitoare la cele mai noi apariții în *Buletinul Cărții Românești* editat de „Cartea Românească".

Această publicație are meritul că apare în fiecare lună și îmbrățișează toate domeniile științei și ale literaturii.

Fiecare buletin cuprinde, pe pagina a doua a copertei, biografia unui scriitor și detalii despre opera lui. In ultimul număr e schițată activitatea literară a d-lui D. V. Barnoschi, cu prilejul apariției romanului *A suta necredință. Răfuieli boerești.*

■ Academia Română a avut fericita idee de a edita un *Buletin lunar* care să cuprindă lista cărților cu care se îmbogățește pe zi ce trece biblioteca acestei instituțiuni.

Buletinul pe care l-am primit de curând (Nr. 5—12) strânge laolaltă numele cărților cumpărate, dăruite sau primite în schimb în intervalul dintre Mai și Decemvrie 1932.

Găsim între ele opere de o mare valoare științifică și pe care cercetătorii le așteptau cu nerăbdare. Cităm:

In domeniul istoriei artelor. — *D. Ainalov,* Geschichte der russischen Monumentalkunst der vormoskovitischen Zeit. Berlin u. Leipzig, 1932 (Istoria artei monumentale rusești din epoca pre-moscovită). — *M. Alpatov u. N. Brunov,* Geschichte der altrussischen Kunst. Augsburg, 1932 (Istoria artei rusești vechi). — *Bogdan Filov,* Geschichte der altbulgarischen Kunst bis zur Eroberung des bulgarischen Reiches durch die Türken. Berlin u. Leipzig, 1932 (Istoria artei bulgărești vechi până la cucerirea statului bulgar de către Turci). — *Ulrich Thieme u. Felix Becker,* Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart. XXVI Band. Leipzig, 1932 (Dicționar general al artiștilor plastici din antichitate până azi). — *Károly de Viski,* Gravures sur bois populaires roumaines de Transylvanie... Budapest, 1931.

Istoria. — *Maria Emilia Amaldi,* La Transilvania attraverso i documenti del Conte Luigi Ferdinando Marsili. Roma, 1930. — *Giacomo Bascapé,* Le relazioni fra l'Italia e la Transilvania nel secolo XVI... Roma, 1931. — *Knud Fabricius,* Das Antike Syrakus. Eine historische-archäologische Untersuchung. Leipzig, 1932. — *Gustave Glotz et Robert Cohen,* Histoire ancienne. Deuxième partie: Histoire grecque. Tome II. La Grèce au V siècle. Paris, 1931. — Monumenta Germaniae historica. Die Urkunden der deutschen Karolinger... I. Band. Berlin, 1932. — *A. A. Vasiliev,* Histoire de l'empire byzantin. Paris, 1932. — *Yusuf Ziya,* Arier und Turanier. Leipzig-Istambul, 1932.

Linguistică, filologie, istorie literară, folklor. — *Oscar Bloch,* Dictionnaire étymologique de la langue française. T. II. Paris, 1932. — *Ed. Bourciez,* Eléments de linguistique romane. Ed. III. Paris, 1930. — *Dr. M. Gaster,* Conjurations and the ancient msteries. London, 1932. — *Jakob u. Wilhelm Grimm,* Deutsches Wörterbuch (Fascicule din vol. XI, XII și XV). Leipzig, 1932. — *K. Jaberg u. J. Ind.,* Sprach u. Sachatlas Italiens und der Südschweiz. Band IV. Teil I—II Zofingen, 1932. — W. *Meyer-Lübke,* Romanisches Etymologisches Wörterbuch. Ed. III. fasc. 10. Hidelberg, 1932. *Mario Roques,* Recherches sur les anciens textes albanais, Paris 1932. *Luigi Salvini,* Canti popolari bulgari. Roma, 1930 și Canti popolari polachi. Roma, 1932. — *Dr. Oskar Walzel,* Handbuch der Literaturwissenschaft (fasc. 183—188). Potsdam, 1932.

Printre publicațiile de informație bibliografică. *Buletinul lunar* al Academiei Române ocupă un loc de frunte și ar fi o greșală ca înalta instituție de cultură să-i oprească apariția. E adevărat că ea are de luptat cu mari greutăți impuse de criza de astăzi; dar, cu sacrificiile pe care și le-a impus și în alte împrejurări, va face un real serviciu cercetătorilor, rezervând o sumă acestei mici și prețioase foi de informație.

■ La Facultatea de litere din București, d. N. Georgescu-Tistu a inaugurat un curs de bibliografie, urmărind să dea o orientare practică în această disciplină, căreia până acum nu i s'a acordat destulă importanță la noi.

Pornind dela indicarea problemelor de informație științifică d. N. Georgescu-Tistu caută să pună la îndemâna cercetătorilor mijloacele de utilizare a materialului bibliografic și ca un început de aplicare practică, d-sa pregătește cu studenții o blibliografie a istoriei literaturii române. vechi. Această lucrare va apărea în Anuarul seminarului condus de d. N. Cartojan.—

J. Bk.

CRONICA TEATRALA

David Golder

Teatrul Ventura a jucat, cu mare succes, piesa „David Golder" de d. A. Pop Marțian — după romanul d-nei Irène Nemirowsky.

Este un lucru arhi-cunoscut, că prelucrările după romane sînt slabe. Poate și fiindcă modelul face comparația mai severă... Poate și fiindcă creația — cu temă dată — nu poate avea spontaneitate și deci viață.

Prelucrarea d-lui Pop Marțian e reușită.

„David Golder" este tragedia omului, care duce viață de câne... care dă aprig lupta vieții, călcând totul în picioare pentru triumful cauzei lui. Primește și dă lovituri. Dacă n'ar da lovitura, ar risca s'o primească el... Veșnic frământat de ideile afacerilor, în permanentă gardă, cu pumnii strânși pentru atac — David Golder duce o viață aspră de tortură. I se ruinează inima, nervii... pentru a câștiga bani, mulți, cât mai mulți.

In vremea aceasta, nevasta lui cheltuește banii — cu luxul, cu amanții, cu petrecerile, cu călătoriile... nu-și iubește bărba- Joice însă nu-l iubește. Pentru dânsa Golder e aceiași fabrică de bani.

Joice, fiica lui, îl stoarce — și ea — de bani. Nevestei — Golder îi dă cu plictiseală; fiicei — cu plăcere, cu emoție. Numai pe dânsa o iubește. Ea-i rostul vieții lui — sânge din sângele său. Joice însă nu-l iubește. Pentru dânsa Golder e aceiași fabrică de bani.

Vine catastrofa. Golder e ruinat. Se adaogă și ruina morală. Eroul află că Joice nici nu-i fata lui. I se pulverizează rostul muncii, rostul existenței chiar. Incepe o viață extrem de modestă — cu resturile salvate.

Dar Joice îi cere noui jertfe. David o iubește deși nu-i fiica sa — deși-i o străină. Sufletul său are nevoe de o iubire, chiar neîmpărtășită. Vrea un rost în viață. Vrea să se lege prin ceva de soare... Prin ochii lui Joice.

David își scutură toropeala, pornește dela Paris la Moscova, încheie — cu mult zbucium — o afacere excelentă, care va asigura trai îmbelșugat „fetei lui".

Dar inima nu-i mai rezistă. Voiajul, hărțuelile cu reprezentanții autorităților — îl distrug. Moare pe un vapor, departe, în Orient — cu gândul la Joice, pe care a făcut-o, prin jertfa lui, bogată... poate fericită.

Piesa s'a bucurat de-o bună execuție.

Rolul principal a fost jucat cu putere, și foarte variat, de d. Bulfinsky — care a pus în David Golder și câinie, dar și tandrețǎ de părinte. A fost neînduplecat cu oamenii de afaceri, de-o rară uscăciune și asprime sufletească. A fost însă slab și duios față de Joice.

Excelent a jucat d. Timică rolul lui Soifer, prietinul lui David Golder — un erou care, într'o viață de sălbatice privațiuni, adună o avere imensă pentru copilul său.

D. Ionel Țăranu a fost foarte bine în Fischl, bătrânul bogătaș fără scrupule — candidat la mâna tinerei Joice, interpretată insinuant și cu grație de d-ra Tantzi Cocea: o fină siluetă, un temperament pronunțat.

In soția lui Golder, d-na Silvia Fulda a pus un talent original și puternic. Expresia dată de d-sa eroinei nu se poate uita ușor.

Repartiția bună. Ansamblul perfect pus la punct. Decoruri sugestive. O reprezentație care impresionează și încântă.

M. S.

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 565

de **E. Landau**, București
(inedită)
— Dedicată maestrului W. Pauly —

a b c d e f g h

3 + 6 = 9

Mat ajutor invers în 3 mutări
Semen: cu Lăcusta dela f3 la f6.

PROBLEMA No. 566

de **A. Gross**, Hațeg.
(inedită)

a b c d e f g h

4 + 4 = 8

Mat maximal invers în 3 mutări.

Prin aceasta aducem la cunoștința cititorilor și colaboratorilor noștri că cu începere de la problema No. 516 sporim numărul punctelor pentru premii dela 60 la 100. Celor ce au întrecut 60 de puncte sau celor ce nu le-au împlinit li se vor socoti eventualele diferențe. Premiile se vor expedia în cursul săptămânii viitoare și rugăm să ni se confirme primirea lor.

Hiermit geben wir allen unseren Freunden und w. Mitarbeitern bekannt, dass wir die Punktzahl für die Lösungsprämien von Nr. 516 an von 60 auf 100 anhöhen. Die eventuelle Differenz, welche die Löser ab Nr. 516 über 60 punkte bereits erreicht haben, wird eingerechnet. Die Prämien werden in der nächsten Woche zur Versendung gelangen. Hierbei werden die Prämianten aus dem Auslande um etwas Geduld gebeten, da wegen der Devisenverordnungen Geldsendungen nich glatt effektuiert werden können. Wir werden dennoch befleissing sein geeignete Massnahmen zu treffen, um auch die ausländischen Prämiierten chebaldigst zu ihren Geldpreisen gelangen zu lassen.

CORESPONDENȚA

T. R. D. *London.* — Nous vous remercions beaucoup pour votre précieuse collaboration Votre problème en 2 coups (Rb6, Ra7) a un petit défaut: La 2-ème coup du noir peut être aussi Gb7. Prions l'adresse de M. Fox.

P. I. *Freital.* — Ihr 2-er (Kd6, Kd4) ist mehrfach neben ösig, Z. B. 1. Dc1 + oder Dé1 +.

H. K. *Elemenhorst.* Ihr Problem (Ka4, Kh4) h2 ╪ ist nebenlösig: Sd2, Tb2; 2. Cf1, Tb4 ╪. Im zweiten 2-er (Kc3, Kb7) geht auch 1. b5, L ~; 2. Tc6, d6...., Da7 ╪.

T. H. *Lwow.* — In Ihre Studie (Kh2, Kc7) bitten wir um eine ausführliche Analyse der Varianten 1...., Dg8 und 1..., Dé8, da wir hierbei Remis fanden. In der Aufgabe (Ka1, Kf7, h3 ╪) ist der erste und der zweite Zug von Schw, umstellbar: 1. Tg7, La3; 2. Tf6, etc.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Cărți și reviste

B. Iordan: Normaliștii

Romanul *Normaliștii* de *B. Iordan*, nume cu totul nou, a trecut neobservat, poate și pentru aceea că, tipărit pe cheltuială proprie, volumul n'a fost îndeajuns de răspândit. *Normaliștii* este însă o carte interesantă și care ne face să sperăm în d. Iordan un nou scriitor tânăr. Scris, pare-se în Basarabia, de un moldovean, romanul acesta are înrudiri evidente cu *Noul Seminar* al lui Leon Donici, fiind vorba aci de atmosfera apăsătoare a unei școli normale de învățători.

Nu puterea de a creea tipuri și de a evoca în culori grele este ceeace te izbește, ci, pe un continut, oarecum superficial, un stil rapid, nervos, cu respirațiuni potrivite, mlădios la contemplativitate, destul de aspru în descriere și dialog, în orice caz apt de a deștepta stări multiple. Mizeria, descurajarea, cinismul tineresc și dragostea suavă sunt tratate nu cu măestrie, dar cu o simplitate înlănțuitoare dela început până la sfârșit. Capacitatea de a dispune neted materialul brut prin simple mișcări ale stilului este evidentă pe orice pagini.

„In ritm dezordonat și haotic, cei trei sute de interni scăpați dela meditația de seară, se revarsă din sălile viciate și luminate puternic cu electricitate, pentru a se aduna în curte la rugăciune. Ușa ce dă în curtea internatului e prea strâmtă pentru refluxul acestei vieți de uzină intelectuală. Cei din clasele inferioare vin de-abușelea pe scări, pe când cei mai mari, animați de o strategie nouă, trec peste dânșii sau îi împing mai departe, strigând și înjurând. In larma aceasta vocile autoritare ale pedagogilor și șefilor de internat nu produc nici un efect".

George Magheru: Poezii antipoetice

Rar se întâmplă ca un volum de versuri să producă atâta veselie, câtă, în ciuda, poate, a intenției autorului, râde în paginile d-lui *George Magheru: Poezii antipoetice*. Uneori, întâlnind câte o imagine fericită despre iubire, ca

Un fluviu turbure,
mânios balaur,
Dar care unde trece, lasă aur
. . . .
Un vin ce lasă piatră,
se 'nvechește,
Dar piatra
îl conservă-l întărește.
O peșteră tăcută și temută,
De propriile-i lacrimi susținută,
In noaptea igrasioasă. Și în fine
O ramură de laur ce 'n saline
S'ar îmbrăca 'n cristalele de
sare
Cu-aceeaș formă,
dar strălucitoare

ești dispus să crezi că scopul artistului n'a fost veselia. Dar experiențele metrice (chiar barbiene câte odată) ne conving curând de contrariu. Versuri ca:

Atunci veni un ins
destins
întins
lins
ins
***
Turcii vin
La Nic, pic
La picnic.
***
Stan vădan
pe divan
E divin
la Vidin.
***
Drepți, lați în piepți ca sclepți,
nu-i aștepți.
Prim clan, prim plan,
prin lan, bim bam.
Vin plin, lin prin spini vin,
vin, vin, vin.
***
Es burii
fantasmagorii
firfiric
ber, berlant
lant, carambolant
Es burii

sunt efectul unei stări de veselie nemărginită, obișnuită persoanelor ce s'au obișnuit să se alieneze cu totul de durerile și mizeriile vieții.

G. C.

Friedrich Michael: Die gut empfohlene Frau
Rutten u. Loening - Verlag *

Mai toți romancierii, care consideră unele lipsuri fizice și psihice ca prejudicii ale vieții amoroase, întrebuințează în tratarea subiectului un ton melodramatic. Friedrich Mihail face excepție de la această regulă, dând romanului său o ambianță de voioșie și pe alocuri de romantism sentimental.

Acțiunea romanului e împletită în jurul unei femei, care tânjește după o dragoste înfrăcărată, dar care rămâne rece când se află în brațele unui bărbat.

Acest fenomen psiho-fizic se petrece atât în intimitatea soțului ei, cât și cu alt prilej.

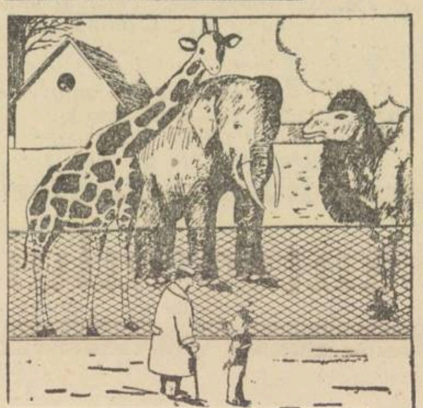
Dar trecând peste acest regretabil neajuns, rămâne constatarea că eroina e frumușică și că în jurul ei roiesc o mulțime de bărbați, care se întrec în a-i face curte.

Toate aceste scene sunt povestite într'un chip atât de amuzant, încât nu-ți dă prin minte să te gândești că simpatica eroină a romanului e la urma urmei o figură tragică. Mai curând te mână gândul să vezi în ea o femeie cinică, dacă n'ai știi mai dinainte că toată atitudinea ei reflectă neputința de a fi satisfăcută în dorințele ei firești.

Prin această femee sentimentală în fond, dar lipsită de senzațiile unei pasiuni profunde și înfrigurate, autorul a încercat să ne zugrăvească tipul feminin al unei epoci dispărute de mult.

* In depozit la libraria „*Alcalay*".

In grădina zoologică

— Ce-s ăstea, tată?
— Frații noștri inferiori...

Universitatea

Am citit în ziare următoarea informație:

La Facultatea de teologie din Capitală s'a descoperit un plagiat cu totul neobișnuit.

Iată despre ce e vorba.

Studentul P. E.-O. a obținut în Decembrie 1928 titlul de licențiat în teologie pe temeiul lucrării „Providența divină în istoria lumii".

S'a dovedit acum că această lucrare este plagiată până la punctuație, după o altă teză de licență din anul 1909.

Consiliul profesoral al facultății, întrunit zilele trecute, a hotărât anularea examenului depus de P. E.-O. și a diplomei de licență.

Intre timp licențiatul a fost hirotonisit preot la o parohie din Capitală. Facultatea a intervenit acum pe lângă Ministerul Instrucțiunii și al Cultelor pentru a lua măsurile ce decurg din anularea diplomei.

Rămâne de văzut ce hotărâri vor lua organele superioare bisericești.

Faptul relatat nu e chiar „cu totul neobișnuit". In lumea noastră universitară, plagiatul se practică pe o scară destul de întinsă, dela candidatul la licență până la amatorul de catedre. Nici profesorii siguri pe catedra lor nu se dau în lături să se folosească de studiile altora, pentru a-și îmbogăți lista lucrărilor personale.

Impunitatea acestora din urmă nu e străină, desigur, de ușurința cu care studentul se hotărăște să semneze o teză muncită de altcineva cu douăzeci de ani înainte. Și atunci, cu ce autoritate se pot lua măsuri împotriva celor mici, dacă până azi n'am văzut măcar un protest împotriva celor care compromit instituția universitară.

„Rămâne de văzut, — scriu gazetele, — ce hotărîri vor lua organele superioare bisericești". Fiind vorba de un teolog, fără îndoială că el va fi pedepsit pentru nerespectarea articolului VII din Decalog. Cât privește laturea științifică a problemei, noi credem că măsurile vor trebui extinse și asupra comisiei de licență, a cărei ignoranță s'a vădit odată cu descoperirea furtului.

Cultura lenei

Cu îndărătnicia bătrânului Cato, un profesor universitar protestează, de câte ori are prilejul, împotriva culturii sistematice a lenei în universitate. De curând, într'un consiliu profesoral al facultății pe care o slujește cu strălucire de peste treizeci și cinci de ani, el a atacat dispoziția prin care — sub pretextul economiei de combustibil — vacanța Crăciunului s'a întins pe un răstimp de 30 de zile.

Deprinși cu inactivitatea, studenții sunt oricând dispuși să ia vacanță. Dacă nu le-o acordă rectoratul, și-o fac ei singuri. Aceasta e singura explicație a grevei provocate la facultatea de drept, îndată după sfârșitul vacanței de Crăciun. Problemele de gospodărie universitară se pot discuta mai cu folos în atmosfera senină a preocupărilor științifice, decât în turbulența mișcărilor de stradă, și o grevă de felul celeia stârnite deunăzi poate produce pagube greu de recâștigat.

Iată că Rectoratul s'a și grăbit să ceară închiderea facultății — iar ministerul a aprobat-o — pentru ca problemele care au provocat turburările studențești „să fie examinate cu toată liniștea necesară". Pentru asta era nevoie de o lună liberă? Dacă la 4 Martie cursurile vor începe iar, anul școlar în curs va avea trei luni și jumătate. Ce bine e să fii student, ba chiar și... profesor universitar!

J. BK.

La un pahar cu bere...

Dacă în opera d-lui Ionel Teodoreanu adie parfumurile molatice ale unei Moldove visătoare și sentimentale, în scrisul d-lui Al. O. Teodoreanu bate vântul tare al unei Moldove centrate în „Bolta rece", faimoasa cârciumă, cartierul general al lui Ion Creangă.

D. Al. O Teodoreanu serbează în operele d-sale un imens festin rabelaisian, o beție din miez de noapte până'n zori de zi, beție de vin, femei și spirit. Este, astfel, un autentic descendent din Creangă (mai mult al unui Creangă viu, vorbit, transmis prin scrisul epurat din anecdotele junimiștilor), prin cruditatea expresiei, prin materialul de creație și prin robustețea vitală.

Hronicul măscăriciului Vălătuc aduce această atmosferă moldovenească de beție francă, festin suculent și erotică carnală. Stilul *Hronicului* — autentică limbă cronicărească, pastișă minunată din vocabularul lui Neculce în spiritul lui Rabelais, este mânuit cu atâta dexteritate încât prietenii s'au minunat că acest nesecat izvor de farse care este Păstorel, n'a „descoperit" o cronică din acele secole, spre a da de lucru filologilor și în special d-lor Giorge Pascu și Neculai Iorga. (Cu d. Pascu este în proces iar d. Iorga a fost înveninat printr'un spinos volum de epigrame).

Stilul arhaizant, savuros și plin, l'ar califica pe d. Al. O. Teodoreanu să traducă episodul maternității din *Ulysses* a lui James Joyce, scris în stil medieval.

„Mici satisfacții" și *„Un porc de câine"* sunt volume de nuvele scurte și de eficace scurt-circuit umoristic, ușoară legănare în ironie, vorbe de duh, bună dispoziție, frenezie, o mică doză dionisiacă și priapică, cinism, — în cadrul anecdotic al trecutului, al budoarelor, al hall-urilor de hotel și al bodegilor, — iată o sumară formulă a literaturii d-lui Al. O. Teodoreanu, acest răspânditor de râs tonic, asemeni Cotnarului.

Liceul „Internat"

— Las la o parte copilăria. Trecem la vremea liceului. Liceul „Internat" din Iași, faimos prin severitatea lui. După amiezile erau ocupate cu matematicile și latina. Firește, trăgeam chiulul. Axinte Frunză, profesorul de limba latină, în special, mă luase la ochi. Acest Axinte Frunză, de câte ori intra în clasă îți făcea impresia că venea din Forum *unde discutase cu Maecena și băuse cu Horațiu. In clasa VII-a lipseam după amiezile cu regularitate astfel încât corigența era asigurată. Pe vremea aceea, însă, elevii cei buni ai liceului „Internat" aveau priză asupra profesorilor. Din spirit de camaraderie, se întâmpla să nu fie prea rar cazul ca „delegația" să meargă la profesor pentru a cere și obține clemență pentru cel condamnat. Când s'au dus pentru mine, au găsit un motiv care l'a înduioșat pe Frunză. Au spus despre mine că sunt un băiat bun, care învață zi și noapte la latină, care însă uită totul după ce a trecut pragul școlii. Șeful delegației, Ionel Ghiga, care acum concertează la radio, după ce a terminat cu brio „Schola cantorum" și a deținut o catedră la conservatorul din Iași, primul din clasă, dar băiat de inimă, a pledat așa de bine chestia mea încât l'a câștigat pe Frunză, care mi-a trimis prin el vorbă, să prepar pentru examen câteva ode din Horațiu pe de rost, traducerea și scandarea lor. Ce se întâmplă însă? Pe Horațiu îl iubeam și din drag pentru el învățasem 40 de ode.*

La examen

Axinte Frunză: — *Câte ode cunoști din Horațiu.*

Păstorel: — *40.*

A. F.: — *Da? (cu aerul unui om care se crede luat peste picior). 40?*

P.: *Da, domnule profesor.*

A. F.: *Ia spune-mi oda I-a, cartea III-a.*

P.: Quo modo vita beata efficitur *încep și o duc până la capăt.*

A. F.: *Tradu.*

Traduc bine.

A. F.: *Scandează.*

Scandez perfect.

— Ia mai spune oda X-a cartea I-a.

Și pe aceasta o știu bine. Mă mai întreabă trei ode. Apoi.

— Mă, tu ești un mare ticălos. Da-ai reușit să înveți 40 de ode în 5 zile, puteai fi un elev excelent în timpul anului și dacă n'ai fost, asta e numai din cauza ticăloșeniei tale. Te las corigent ca să te învăț minte. Ai refuzat să te nivelezi în cursul anului.

Spre norocul meu, însă, în acel an (1913) s'a făcut o experiență școlară care mi-a priit de minune. Se decisese, anume, să se ție, două săptămâni dela afișarea listelor cu rezultatele, un examen cu elevii rămași corigenți, cu o comisie din care însă nu făceau parte profesorii care trântiseră elevii la materia respectivă. Am dat acest examen cu Ion Suchianu, care m'a trecut cu nota 10.

Al. O. Teodoreanu

După 20 de ani

— Singurul lucru care mă mângâe azi, după ce au trecut 20 de ani dela corigența mea, este că și Ion Minulescu a rămas corigent la limba română *(deci mai nenorocos ca mine). Acum sunt prieten cu d. Axinte Frunză și am răsfoit adese amintiri, în fața unui pahar cu vin bun.*

Două confesiuni în aceeași zi

Intr'o zi în care avusese loc la Iași concursul hipic unde, cum era și firesc, locul prim l'a cucerit căpitanul Chirculescu, unul din cei mai buni călăreți din țară, am avut parte de două confesiuni. Una dela Axinte Frunză și alta dela căpitanul Chirculescu. Cu primul mă întâlnisem într'o bodegă după terminarea concursului. După o serie de pahare a izbucnit:

— Mă, nu știu cum se face, însă dintre foștii mei elevi, nu m'am împrietenit decât cu ticăloșii care refuzau să se niveleze în liceu. Nu am raporturi cu nici unul dintre foștii premianți. Uite, și acum te țiu minte, cum mi-ai răspuns la examen. Rămâe vorba între noi, dar dacă te frecam mai zdravăn, ai fi văzut că nici eu nu prea știam bine să traduc din Horațiu.

După ce termin aperitivul cu d. Frunză, plec la Jockei-Club *unde avea loc un banchet. Acolo mă lupt, ajutat de Chirculescu, cu o serie de sticle de șampanie. Il văd pe Chirculescu puțin „montat" și, ca să-l întărât îi spun: — Mă, eu am auzit că tu nu știi* galopul înapoi.

—Uite ce e, dragă. Dacă te-ar auzi spunând asta, vre-un elev de-al meu dela Școala Militară, te-ar snopi în bătae. Lumea e convinsă că sunt un as al galopului înapoi. In realitate, galopul înapoi, nu există.

Giorge Pascu

— Există la Iași un profesor care deține la Facultatea de Litere de acolo, catedra de istoria literaturii românești vechi. Mi-a furnizat adesea motive de delectare și, mai ales, subiecte de schițe umoristice. De Giorge (nu George) Pascu s'au mai ocupat și alți publiciști. In urma unui incident urmat de o palmă în pălărie, pe care m'a obligat să i-o aplic m'a chemat în judecată.

Prima înfățișare a avut loc în fața Ocolului I Urban-Iași.

Iată cum au decurs desbaterile:

Procesul

Judecătorul: *Recunoașteți că l'ați bătut pe d.* profesor Giorge Pascu?

Acuzatul (apropiindu-se de reclamant și apucându-l de bărbie): *Damnule judecător, uitați-vă la el cu atențiune: ăsta-i om să-l bați? L'a bătut Dumnezeu.*

Jud: — *Vă rog.*

Acuz.: — (foarte serios). *Domnule judecător, în adevăr, aud că el se laudă prin oraș că-l bat. Lucrurile stau însă altfel: preopinentul, de câte ori mă vede, se strâmbă la mine, scoate limba și fuge.*

Avocatul apărării: *Nu se strâmbă, mon cher, așa-i mutra lui.*

Jud. (sever): *Aveți martori?*

Acuz.: *Am, dar puțini.*

Jud.: *Câți?*

Acuz.: *Două sute!*

Jud.: *Depuneți lista.*

Acuz.: *Cu plăcere* (după un minut de tăcere). *Domnule judecător, vă rog să binevoiți a lua act — să mă ierte avocatul meu, d. Luca Dumbravă, — că renunț la apărare. In concluzie, vă rog să-mi aplicați maximum de pedeapsă prevăzută de condica penală, căci ar fi păcat ca un asemenea subiect să se piardă la o biată judecătorie de ocol, când ar putea distra și pe alții, mai departe.*

Brillat-Savarin și vinul

— Cum vrei să-l apreciez pe Brillat-Savarin, când în Physiologie du goût, *nu dedică vinului decât șase pagini?*

Acestea au fost câteva (din cele multe) isprăvi ale lui Păstorel Teodoreanu. Din cele trăite sau surprinse de ochiul său glumeț, numai puține au fost scrise. Celelalte, glumele, povestirile improvizate, distribuite darnic prietenilor, sunt pierdute. Căci Păstorel Teodoreanu nu scrie numai vesel, ci și trăește. Și cea mai suculentă anecdotă e însăși viața sa.

LUCIAN BOZ.

Cronica literară

C. Stere: Hotarul

Aceia care încă mai cred că valoarea operei d-lui C. Stere provine mai puțin din puterea de ficțiune și de expresie și mai mult din interesul materialului memorialistic, vor găsi în volumul al patrulea din *In preajma revoluției* cea mai strălucită desmințire, deoarece dela întâia pagină te izbesc *stilul* și puterea de exprimare a unei stări.

„Taigaua tace...

„Dela brâul stâncos al Uralului până la țărmurile vijelioase ale oceanului Pacific, își ondulează, mută, enormele ei obeliscuri negre o pădure virgină de coniferi, care aproape nu cunoaște toporul.

„Mărginită la nord de tundrele pustii ce se pierd în regiuni polare și la Sud de platourile misterioase ale Mongoliei și de stepele și deserturile aride ale Asiei Centrale, — această întindere de verdeață sumbră, în care s'ar rătăci continentele, oferă imaginației icoanele altor epoci geologice.

„Omul este aici un oaspe încă rar.

„Așezările sale, — minuscule mușuroaie ale satelor și orașelor, îndepărtate adesea unul de altul, chiar în regiunile cele mai populate, la sute, iar în lături și la mii și mii de kilometri, — apar ca rari fire de mărgele răslețe, risipite mai mult dealungul fluviilor, — și nu pot desigur schimba prea mult aspectul soarței pământești, familiar încă antropopitecilor"

Cu asemenea cenușă începe descrierea pustiului siberian, a cărui evocare este de o vastitate geologică, de o tristeță preistorică, incomparabile. Nu amănuntul nu documentul impresionează aci în primul rând, ci marea solemnitate lirică, ascunsă sub zăpada albă a unei fraze reci și indiferente.

Descrierea lumilor moarte, sudboreale, culminează în halucinanta viziune a aurorei boreale, care pare, în splendoarea ei mistică, roza îngerilor din Paradisul dantesc.

„Câtă vreme a mers Răutu așa, —un ceas, două, trei — nici n'a căutat să-și mai dea seama.

„Se opri doborât de o negrăită mistică tăcere care îl învăluia:

„Toată firea parcă era prinsă de o tainică așteptare.

„Spre miază noapte, pe fondul de azur translucid al nopții boreale, parcă se desprindea, ca un imens crai de lună răsturnat, un segment mai întunecat al cerului, tremurător, nuanțat de palpitări ușoare, viorii.

„Și, brusc, din umbra lui diafană, zarea se aprinde de o lumină intensă de aur incandescent, care, ca un groaznic val de lavă limpede, se înnalță până la mijlocul bolții cerești. Și fără răgaz după el se aruncă, în goană năprasnică, deasupra lui un nou val, apoi al treilea, al patrulea, — nenumărate valuri aprinse tot mai sus, — până ce toată fața de miazănoapte a bolții e înecată sub talazurile înfuriate ale unui ocean în flăcări.

„Toată zarea clocotește, vijelioasă.

„Și deodată peste coama valurilor descătușate, pornește o erupțiune vrășmașă, brăzdând fața oceanului de lavă cu fâșii luminoase, ce se asvârl în spasme una peste alta, — roșii, albastre, verzi, portocalii, — se desfac și se topesc în pâlpâiri colorate și vii și — imense briliante, — incendiază adâncurile până la zenit și iarăși se sting, aproape în clipa în care se nasc, înlocuite pe dată de alte țâșniri feerice de nestemate misterioase".

Alături de sublimul feeric meteorologic, aflăm în paginile d-lui Stere spaima conștiinței umane în fața naturii sălbatice în care se pierde, spaimă analizată în scene de deluviu și de apocalips geografic. Călătoria lui Vania în barcă, pe fluviul Obi, este un lung și magistral episod de infern, în care tristețea și solitudinea determină mai bine ca orice nimicnicia omului.

„...Depărtându-se de malul pustiu al Samarscului, Răutu pierdea cel din urmă contact cu „civilizația", — reprezentată fie chiar numai prin coșul fumegând al vaporului, care odată pe săptămână, în cele trei sau patru luni de navigație târa la remorcă spre răsărit câte o barja de ocnași...

„Răutu se simțea astfel prins în sorburile tundrei și transpus în alte epoci geologice.

„Cerul se înoură.

„Urmară zile după zile în luntre, între vălul întunecat al norilor și nesfârșita pânză a apelor.

„Acelaș pustiu monoton de valuri galbene revărsate peste malurile mlăștinoase, însemnate abia ici și colo de brâul sdrențuit al tufișurilor sărace de salcie pe fondul pădurilor de mesteceni sau de brazi.

„Dar tundrele ruginite, se fac tot mai dese și pădurile tot mai joase, iar în ele se răresc tot mai mult petele albe de mestecăniș și se închide tot mai neagră taigaua nepătrunsă de brazi, în nemărginirea ei întunecată".

C. Stere

In mijlocul acestei priveliști a divinei pustietăți, prin care Răutu trece sumbru într'o luntre de Caron, se petrec scene de un tragic de epopee, ireal parcă, posibil numai artisticește. Aci stă și marele merit al d-lui Stere. D-sa a intuit semnificația poetică a locurilor și faptelor și mai mult decât conturul imediat al lucrurilor, a redat în tonuri de smoală *atmosfera*, fugind de plata verosimilitate.

Tablourile de greu dramatism sunt foarte numeroase. Iată bunăoară convoiul sordid al deportaților, milogindu-se prin sate cu jelanie și groaznică de adevăr și hidoasă de disimulație.

Fie-vă milă de noi, creștinilor,
Dați de pomană drumeților trudiți!
Faceți pomană bieților osândiți!
Ajutați-ne, miluiți-ne, oameni buni!
In numele lui Cristos, măicuțelor,
Jeliți-i pe sărmanii surghiuniți!
Jeliți-i pe oropsiții înlănțuiți!
Ah, creștinilor!
Ah, părinților!
Ah, măicuțelor!
Ah, fraților!
Indurați-vă de noi!

infernalul desfrâu din închisoarea de etapă, în care Vania era să-și piardă viața, grotescul praznic al minerilor, și executarea sălbatecă a lui Emelca Bogomol. Ultimul episod pare o halucinație rea, o viziune de judecată de apoi:

„Dintr'un coteț, fu îmbrâncită spre scară, o ruptură de om, cu brațele legate strâns cot la cot, sfâșiat și însângerat, cu o ureche smulsă, cu o buză crăpată, cu un ochi scurs.

— „Câne, cere iertare mirului!" — îi porunci ritos justiciarul.

„Nenorocitul căzu gemând în genunchi.

„Grămada posomorâtă își făcu cruce. Dar nici o altă mișcare nu se văzu, nici un glas nu se auzi.

„Chiar femeile stăteau înțepenite cu buzele strânse; numai o băbușcă își lungea gâtul subțire și dădea din coate ca să vadă mai bine; copiii speriați se îngrămădiră *smirnă* într'un colț sau năpădiră gardurile ca un stol de vrăbii.

„Moșneagul desfăcu frânghia încolăcită, lungă de vreo cincizeci de metri, și o învârti la mijloc de vre-o două ori în jurul capului osânditului. Apoi urmă către mulțime:

— „Să fie păcatul pe sufletul meu, iar răspunsul al mirului! Să dăm cu tot mirul, cu tot mirul creștinilor!"

„Grămada se împărți în două aripi care, mână lângă mână, se înșirară la amândouă capetele frânghiei, în două șiraguri lungi, — cu o siguranță care denota un ritual vechiu, bine cunoscut tuturora.

„Moșneagul își făcu din nou cruce și comandă strident:

— „Acum, creștinilor, trageți deodată cu tot mirul! Cu tot mirul odată, uh!"

„Cele două aripi, în tăcere, se clătinară în lături; un muget neomenesc tăiă văzduhul, apoi se auzi un trosnet de oase sfărmate..."

Am făcut atât de multe citate pentru a dovedi talentul cu care d. Stere a știut să aleagă pentru fondul de sălbătăciune telurică al Siberiei, scenele umane cele mai apte de a zugrăvi primitivitatea și ferinitatea solemnă a oamenilor de structură preistorică.

Halucinant dar pitoresc ca o poveste fantastică cu zăpezi și reni este epizodul refugiului lui Vania în așezarea kneazului samoed și a prințesei Lirca. Acolo stau față în față, inconciliabil, două civilizații, în ciuda chemării simțurilor.

„Lirca apăru și ea, într'o clipă, fără alt vestmânt decât inocența ei, — și pofti și pe Răutu să ia parte la această solemnitate.

„Sânt pe lume necesități inexorabile... Răutu, cu toată jena, se supuse invitației.

„Kneazul, un fiu al lui, ca și două femei bătrâne, priviră cu indiferență acest ritual.

— „A, ce piele albă ai!" — exclamă cu o voce desmierdătoare Lirca: „și ce lină și dulce e!" — urmă ea, mângâind cu latul mânii spinarea lui Răutu.

D. C. Stere s'a dovedit în acest volum pictor etnografic și autor de epopee a primitivității atât de puternic, încât dacă e să-i facem vreo vină este poate excesul de scene mari și sguduitoare. Sunt prea multe momente sublime, prea frecvente emoțiile tari, și cetitorul pierde simțul comparației. Din materia acestui volum un alt romancier ar fi scos materia a trei, patru opere. Dar această vină devine un excepțional merit, deoarece autorul a tratat tot materialul și l-a însumat unui program sintetic narativ.

Departe de a fi o înlănțuire de scene pitorești, volumul acesta este un roman solid și de sine stătător. Este romanul luptei interioare a lui Vania între imposibilitatea organică de a iubi pe Tania și recunoștința pentru devotamentul ei, al sacrificiului sublim și simplu al Taniei care moare de tuberculoză îngrijind pe un bărbat care n-o iubește, și al dragostei absolute, orientale a lui Mehmed pentru Tania și tot ce o înconjoară.

Atât de mult este roman acest volum și atât de puțin memorial încât condus de logica firii furtunoase a lui Vania, d. Stere a făcut din el, pentru cititorul cu emoții morale, un personagiu oarecum antipatic, pentru lipsa de stăpânire a repulsiilor afective în fața unui mare devotament. Vania apare pretutindeni individualist cu o „personalitate", experimentând și suferind spre a se realiza pe sine, în vreme ce Tania rămâne simbolul femeii-umbră, trăind prin altul.

Cu acest volum un ciclu al romanului d-lui Stere poate fi socotit finit. Cu el autorul a dăruit literaturii române unul din cele mai vaste monumente de proză pe care le avem și fără îndoială, prin severitate și sinceritate, dintre cele mai puternice. Este o enormă epopee, aci realistă aci fabuloasă și halucinantă, trăind simultan în istorie și preistorie, sub semnul zăpezilor și al aurorei boreale.

G. CALINESCU

Cronica gastronomică

Considerațiuni liminare

Tournebroche, mon fils, il y a deux meubles que je tiens en haute estime: c'est le lit et la table. La table qui tour à tour chargée de doctes livres et de mets succulants, sert de support à la nourriture du corps et de l'âme, le lit propice au doux repos, comme au cruel amour.

Anatole France

Pe vremurile acestea de restriște, șomaj și lipsuri de tot felul, când până și pânea noastră cea de toate zilele a luat culoarea mizeriei (neagră), înscrierea unei asemenea rubrici programatice în paginile unei reviste literare, apare, la prima vedere, ca o blamabilă absurditate, dublată de o forte-doză de indelicatețǎ. Să faci analiza chimică a sosului rémoulade *sau* ravigote, *să descrii cu amănunte cum se prepară un* salmis *de fazan sau un sitar* à la chasseur, *să întârzii în comentarea succesiunii vinurilor la o masă de amatori, când invalizi de război deabia găsesc un pumn de fasole să-l arunce în oala în care fierbe apă chioară și când intelectuali de seamă nu riscă să comande o cafea turcească înainte de a-și pipăi de două ori buzunarele în care suflă vânt, ar constitui un inconștient și periodic sadism grafic, de care eu unul nu mă simt capabil. Prin urmare nu rețete de mâncări va găsi cititorul în această rubrică. Pe acestea le poate căuta în atâtea tratate speciale, dela clasicul Ali-Bab, până la futuristul culinar Paul Reboux. Nu mi-am luat decât sarcina unei intermitente rubrici critice. Și dacă, în mod incidental, voi fi silit să vorbesc de unele mâncări naționale, sau străine, o voi face numai pentru a comunica o rețetă pierdută, sau a corecta una eronată. O voi face cu toată convingerea drept-credinciosului și fără remușcări: sunt la regim alimentar. Cetitorul va înțelege deci, pentru ce îl voi întreține de preferință, despre mâncările care îmi sunt interzise. Dar articolele mele nu se vor opri toate la gura pivniței și în pragul bucătăriei. Urmărind sticla cu vin și tava cu mâncare, voi intra după ele în sufragerie și în restaurantul românesc. Aceasta îmi va da prilej să iau contact cu stăpâni și invitați, cu patroni, maître-d'hôtel, chelneri, picoli și clienți.*

Spune-mi ce mănânci, ca să-ți spun cine ești,

scrie Brillat Savarin în epocala Physiologie du gout.

Cercetând, vom afla.

***

Drept vorbind, o cronică gastronomică săptămânală este, la noi în țară, tot atât de justificată sau deplasată (cum binevoiți), ca una muzicală, teatrală, artistică sau literară. Fenomene care să merite a fi înregistrate și comentate nu se produc, o știm cu toții, nici tocmai des și nici cu regularitatea cu care apar periodicele și cronicile respective. Nu putem nega însă că în toate manifestările de artă românească (și gastronomia e una), s'au făcut sensibile progrese care îndreptățesc cele mai mari speranțe. La intervale relativ scurte, cu o vădită satisfacție luăm act de atâtea nume de artiști români a căror faimă a trecut hotarele. De ce n'am avea și bucătari buni, un personal stilat și (mai ales), consumatori avizați? Evident că ne aflăm încă în epoca sforțărilor, nu a comparațiilor, precum în altele, așa și'n gastronomie. Cineva a spus:

L'humanité se nourrit. Le Français dine.

Desigur că orgoliul național al multor popoare se va fi simțit lezat de această afirmație, pe care o subscriu fără ezitare. Bucătăria noastră nu e însă de disprețuit. Practicată îndelungată vreme de robii țigani care s'au dovedit tot atât de meșteri la frigare și la grătar cât și la diblă și perfecționată de o bine-venită influență franceză, care a armonizat și contrapunctat influențele rusești și grecești, adaptate de talentul bucătarilor la gustul național, ea trebue cercetată cu atențiune și bine îndrumată, mai ales acum când începe să moțăe pe lauri imaginari. Căci după cum în muzică nu putem pune în fața operei unui Debussi de pildă, foaie verde și iar verde, *nici cu puiul la frigare și pârjoala moldovenească nu ne putem prezenta în fața unui șef din școala lui Carême, Nignon sau alt maestru consacrat.*

In concluzie, cred că pentru îndepărtatul și mult doritul moment istoric, când străini din toate colțurile lumii vor veni să ne admire (sau chiar să ne fure), tablourile, să ne aplaude orchestrele și să se adape la izvorul încă mititel al științei românești, nu strică să ne ostenim din timp ca vizitatorul să poată găsi și o masă bună, frumos prezentată, generos stropită și bine servită.

AL. O. TEODOREANU

George Moore

A murit de curând la Londra maestrul romanului naturalist englez, George Moore.

Deși născut în Irlanda, unde a și trăit multă vreme, el detesta această provincie engleză, spre deosebire de toți Irlandezii, care își laudă excesiv patria.

Și-a început studiile la Oscott; dar numai le-a început. Temperament neastâmpărat și liber, se simțea protestant, deși familia lui era catolică. Părinții visau să-l facă ofițer. Dar Moore voia să devină pictor.

După moartea tatălui său (George Moore nu are decât nouăsprezece ani), se duce la Paris unde intenționează să învețe pictura. Dar între timp publică o serie de romane: *Un amant modern, Florile pasiunii, Nevasta unui cabotin, Parnell și insula lui*, etc. Dar niciunul din aceste romane deși mult gustate în unele cercuri, nu izbutește să-l consacre.

In 1894 însă, odată cu apariția romanului *Esther Wathers*, George Moore este dintr'odată socotit ca reprezentant al romanului naturalist în Anglia.

După *Esther Wathers*, George Moore dă la iveală, între altele, marile romane *Lacul* și *Confesiunile unui tânăr Englez*.

Pentru caracterizarea scrisului său, este semnificativă propria lui apreciere într'o scurtă convorbire cu Jules Lemaître, criticul francez.

Jules Lemaître, la prima întâlnire cu scriitorul englez și înainte de a fi citit ceva din operele lui, îl întreabă: „Spune-mi, te rog, în ceiace scrii ești clar sau ești obscur?" La care George Moore răspunde: „Sunt clar, domnule Lemaître. N'am atâta talent ca să fiu obscur".

Ripostă amicală

la o critică și mai amicală

Călinescu are flair
Și, cum vede foarte bine,
In nuvelele de mine
A zărit un romancier.

Eu — măcar că-s humorist —
I-am citit cu tot elanul
Până la sfârșit romanul...
Și-am găsit un eseist.

AL. O. TEODOREANU

Ce-ași răspunde

în locul domnului Călinescu

Din roman n'ai să mă mături,
Orice-ai spune sau ai scri,
Amândoi, suntem alături
Căci am scris, făr'a ceti.

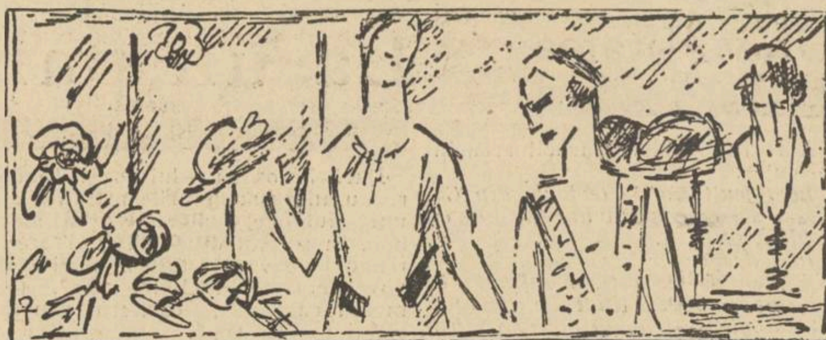
Ce răspund la ce-ași răspunde

Atunci, colega, te salut
Fiind în totul lămurit:
Prefer să nu mă fi cetit
Decât să nu fi priceput.

AL. O. T.

Vă interesează lumea cinematografică ?

Citiți revista „CINEMA"

Viața și psihologia „femeii noui"

D-na Alexandra Kollontai, ambasadoarea Sovietelor la Stockholm, — întrebată asupra acestei probleme — a dat următorul răspuns:

Femeia nouă? Dar oare există așa ceva?

N'o fi fiind un produs al imaginației creatoare, puse în funcțiune de literații moderni — veșnic în căutarea unor noutăți senzaționale? Priviți împrejur, observați, reflectați și vă veți convinge: femeia nouă există.

O cunoașteți cu toții, fiindcă sunteți obișnuiți s'o întâlniți în viață, în toate clasele sociale — de la modesta lucrătoare până la femeia de știință, dela umila funcționară până la artista strălucitoare.

Dar — pare surprinzător — întâlnim femeia nouă mai mult în viața de toate zilele. In literatură ea nu apare decât de puțină vreme.

Viața din ultimele decenii a făcut o femeie de un nou tip psihologic cu cerințe și cu emoții noi — pe când literatura continua să descrie femeia de odinioară reproducând tipul vechi, dispărut demult din viață.

Numai literatura rusă a dat încă din anii 70—80 câteva figuri de femei nouă. Dar scriitorii treceau pe lângă ea fără s'o vadă, fără s'o audă.

Turghenev a schițat-o timid. Imaginile lui însă sunt mai sărace decât realitatea. Poate că în poemul în proză dedicat fetei ruse, Turghenev s'a înclinat mai mult în fața aceleia care a îndrăznit să treacă pragul sacru.

Eroinele, ale căror nume vor rămâne gravate în istorie, au fost urmate de un șir lung de necunoscute, care au pierit fără să lase urme.

Cadavrele lor semănau drumul greu spre viitorul atât de dorit. In fiecare an le creștea numărul.

Iar scriitorii și poeții continuau să treacă pe alături fără să le bage în seamă.

Prizonier al figurilor tradiționale de femei ochiul scriitorului era incapabil să pătrundă și să-și apropieze realitatea nouă.

Literatura care se perfecționa și se desvolta căutând căi, culori și cuvinte nouă continua cu încăpățânare să descrie ființe slabe, înșelate, părăsite, îndurerate, soții dornice de răzbunare alături de minunate păsări de pradă; „naturi neînțelese", fără voință și imaculate incolore, fetițe încântătoare...

Flaubert scria „Madame Bovary" în momentul în care, alături de el, trăia în carne și oase, suferea și-și afirma „eul" uman și feminin. George Sand, îndrăzneața crainică a femeii, care urma să se deștepte la viață.

Tolstoi studia psihologia, — redusă prin sclavia seculară a femeii — a unei Anna Karenin, se înduioșa în fața drăgălașei imagini a inofensivei Kitty; se juca cu natura plină de foc a eternei femei Natașa Rostova —, în timp ce nemiloasa realitate încătușa strâns femeia nouă, al cărei număr creștea pe fiecare zi.

Inseși marile talente ale sec. XIX n'au simțit necesitatea de a înlocui drăgălășia eroinelor lor, printr'o trăsătură caracteristică care urma să anunțe noua femee în formație.

Astăzi, tipul acesta nu mai este o noutate senzațională. Il poți întâlni nu numai într'un roman de avantgardă, cu teză, discutând o problemă complicată de actualitate, dar chiar într'o modestă povestire, fără pretenții.

De sigur tipul „femeii noui" variază dela o țară la alta. De asemenea diferența aceasta se va simți trecând dela o clasă socială la alta.

Trăsăturile psihologice ale eroinei, dorințele și țelurile sale vitale pot să difere considerabil.

Oricât de diverse ar fi nouile eroine, vom găsi totuși în ele o trăsătură comună, ceva, care să ne permită să le distingem imediat de femeile din trecut. Acestea vedeau lumea altfel, reacționau și luau lucrurile în chip diferit. De altfel nu e nevoe de a poseda cunoștințe istorice sau literare pentru a recunoaște aspectul femeii noui în mijlocul mulțimii de femei din trecut, care încă o înconjură.

E drept că nu totdeauna ne dăm seama în ce constă diferența. In subconștientul nostru s'a format însă un criteriu cu ajutorul căruia clasificăm și determinăm tipurile feminine.

Care sunt în definitiv aceste femei noi?

Nu sunt în nici un caz fetițele „castel" și încântătoare al căror roman se termină printr'o căsătorie fericită. De asemenea nu sunt nici soțiile nenorocite de infidelitățile soțului sau vinovate ele însile de adulter. Nu sunt nici fetele bătrâne care-și plâng o dragoste apusă în anii tinereții sau „preotesele amorului" și victimele condițiilor de viață sau ale naturii lor „vicioase".

Nu, femeia de azi e un tip nou, al „cincilea" tip de eroină; necunoscut odinioară, cu cerințe proprii — un tip care-și afirmă personalitatea și protestează contra servilismului la care e supusă în stat, familie și societate, un tip care luptă pentru drepturile sale și care-și reprezintă sexul. Numele dat adeseori noului tip de femee e „femeia celibatară".

Esențialul timp feminin din trecutul încă apropiat era „soția, femeia, o rezonanță, un accesoriu, o completare a bărbatului".

Femeea celibatară e departe de a fi o „rezonanță". Ea a încetat de a fi socotită ca un simplu reflex al bărbatului. Femeia celibatară e stăpâna unei lumi interioare. Trăește pătrunsă de interesele umane generale. Atât în interior cât și'n exterior, ea rămâne independentă.

Acum douăzeci de ani, definiția de față ar fi rămas neînțeleasă.

Fata, mama, pur și simplu „bucătăreasa", amanta sau leoaica mondenă, de categoria Helenei Kurakine (Tolstoi: Războî și Pace), — toate acestea erau femei ușor de înțeles.

Pentru femeia celibatară însă, nu era loc nici în literatură, nici în viață. Când găseai în Istorie, femei care aminteau eroinele contemporane, le considerai drept deviațiuni accidentale, adevărate fenomene psihologice.

Femeile celibatare sunt milioanele de figuri îmbrăcate în cenușiu, care în zori de zi pornesc în șiruri nesfârșite îndreptându-se către uzine, fabrici, gară sau tramvaie.

Femeile celibatare sunt zecile de mii de femei, tinere sau îmbătrânite, care în orașele mari, trăesc singure în cămăruțe-celule, înmulțind statistica „menajelor independente".

Acestea sunt fetele și femeile care duc o luptă îndârjită și neîntreruptă pentru viață, care-și petrec ziua la biurou, alături de aparatul telefonic, în dosul tejghelei din magazine.

Femeile celibatare sunt fetele cu sufletul proaspăt, cu capul plin de visuri și de proecte îndrăznețe, care bat la poarta templelor științei și artei, care străbat orașul dela un capăt la celalt, cu pas sigur și hotărât, în căutarea unei meditații prost plătite sau a unei ocupațiuni de orice categorie.

De asemenea vei vedea femeia celibatară așezată în fața mesei de lucru, terminând o experiență de laborator, căutând în arhive, alergând spre clinică sau preparând un discurs politic.

Cât de departe sunt aceste figuri de eroinele din trecut, de femeile seducătoare și dulci descrise de Turghenev, Cehov, Zola, Maupassant, de tipurile feminine impersonale și virtuoase din literatura engleză și germană chiar din epoca dintre 80—90!

Viața creiază femeia nouă, iar literatura o reflectează.

Insemnări

Redacționale

„Adevěrul literar" se prezintă în noua formă. Primul număr nu realizează însă planul nostru. Acest lucru se petrece de altfel totdeauna — în ocazii similare. La noul tip vom ajunge număr cu număr.

Din pricina abundenței de materie cași din considerente tehnice, am fost siliți să lăsăm pentru numărul viitor bucăți culese, ca: Două scrisori inedite ale lui Alexandru Hasdeu către fiul său Bogdan, Rubrica grafologică, Turismul, caricatura, etc.

Cerem cititorilor un răgaz de câteva numere pentru realizarea planului nostru.

O expoziție Rabelais

Implinindu-se patru sute de ani dela apariția lui *Pantagruel*, Biblioteca Națională din Paris a organizat o expoziție a tot ce e legat de figura lui François Rabelais. Cărți, manuscrise, gravuri au fost strânse de pretutindeni, din Franța, Germania, Anglia, ca să se poată urmări pas cu pas viața și destinul acestui amator de știință pură, de fete frumoase și de vinuri bune.

Rabelais

Etapele vieții lui Rabelais încep a se desena cu o gravură ce reprezintă casa în care s'a născut la 1499; i se spunea „la Devinière" și se afla „à une heure de Chinon, à deux portées de fusil de l'abbaye de Seuilly, en Touraine".

Se înfățișează apoi epoca petrecută la Montpellier, cu registrul de înmatriculare al Universității și un pergament cu semnătura lui Rabelais proclamat doctor al Facultății de medicină în ziua de 22 Mai 1537.

Secția închinată vieții lui Rabelais se termină cu un mare număr de epitafe, dintre care cel mai spiritual e semnat de Etienne Pasquier:

Pluton prince du noir empire
Ou les tiens ne rient jamais.
Reçois aujourd'huy Rabelais,
Et vous aurez tous de quoi rire!

O altă secție cuprinde portretele scriitorului, cele mai multe din secolul al XVII-lea.

Autografele, în număr foarte mic, se găsesc pentru prima oară laolaltă. Cel mai vechiu, cu dată sigură, este un ex-libris manuscris pe un exemplar al lui Dionis Areopagitul din 1509, proprietate a bibliotecii din Berna. In josul paginii de titlu se citește: *F. Francisci Rabelaisi Chinonensis*.

O piesă remarcabilă ce aparține baronului Henri de Rotschild, e scrisoarea autografă adresată lui Guillaume Budé, — poate singura scrisoare a lui Rabelais ce s'a mai păstrat.

Alături de aceste documente, ne întâmpină rarele exemplare ale edițiilor originale. Douăzeci și nouă dintre ele au în catalog mențiunea: *Singurul exemplar cunoscut.*

După ce se înșiră edițiile moderne dela cele mai scumpe până la cele populare încep numeroasele traduceri în mai toate limbile europene.

Expoziția e complectată cu multe stampe și obiecte ale epocii, menite să înfățișeze mediul în care a trăit autorul lui Gargantua. — *B.*

Vendetta

Literatura are pretențiunea de a născoci întâmplări și acțiuni mai puternice și mai semnificative decât realitatea, dar viața este în genere mai neverosimilă și mai halucinantă decât orice literatură. Deschideți gazetele și veți găsi zilnic câteva teme de roman senzațional ce depășesc, nu rareori, orice închipuire.

Crimele numeroase ce se săvârșesc la noi, mai cu seamă la țară, au caracterul unor reacțiuni instinctive de o bestialitate rară. Ele dovedesc o primitivitate a pasiunilor împinsă până la iresponsabilitate. E încă proaspătă amintirea servitorilor ucigași cari se refugiau liniștiți în satul lor, crezând că aci nu-i va căuta nimeni. Toate crimele rurale revelă naivitatea și sălbăticia.

Un țăran voind să se răzbune pe un paznic de moșie, fiindcă îi dusese vitele la obor, l-a pândit pe seară, pe când se întorcea călare și l-a împușcat. Acesta e un fapt banal. Dar ceeace este original și amintește prin cruzime balada populară și cronica e că răzbunătorul a legat pe rănit de coada calului și l-a gonit, plesnind din biciu, peste lanuri. Iată o răzbunare pe care un romancier ar fi ezitat s'o trateze, ca neverosimilă.

Indârjiți pe o rudă ce moștenise pământ, pe care nu voia să-l împartă cu ei, doi țărani au pus la cale o răzbunare. Ruda era o tânără femee care trăia în concubinaj cu un gospodar din sat. Chemând în toiul nopții pe bărbat cei doi l-au măcelărit cu cuțitele. Apoi s'au repezit la copiii mici ai femeii și i-au înțepat cu cuțitele, sub ochii mamei, până ce au murit. Insfârșit au lovit cu cureaua până la învinețire pe femee și apoi au înjunghiat-o, omorând-o și pe ea.

Un caz judecat de curând este și mai neverosimil. O femee, care trăise cu mulți bărbați în concubinaj, și care era amenințată cu părăsirea de ultimul amant, hotărî să se răzbune. Intr'o noapte lovi în cap cu un corp dur pe bărbat până ce îl omorî. Dacă Landru ar citi ceeace urmează ar rămâne poate înfiorat. Cu un topor și cu un cuțit femeia a ciopârțit cadavrul bărbatului, tăindu-i capul, mânile și picioarele, pe care le băgă în foc. Apoi spintecă abdomenul și aruncă de asemenea pe foc intestinele. Neputând vârî însă în foc trunchiul îl puse într'un sac și-l aruncă pe o râpă.

Nici cea mai perversă imaginație literară n'ar fi în stare să născocească o atare răzbunare.

Un flăcău, respins de o fată la o horă, se răzbună pe loc, spărgându-i capul cu un bolovan.

Noul Raskolnikoff

Nicio mirare că se pot produce la oraș crime ca aceea a tânărului avocat — intelectual cum s'ar zice, — Nicolaescu. Aci nu trebue să se vadă nici înrâurirea unei literaturi ce nu se citește, cum ar fi Dostoiewski, nici efectele șomajului intelectual. Este pur și simplu un aspect al mentalității unei epoce lipsite de idealitate, în care individul nu urmărește altceva decât averea cu orice chip. Tânărul care se căsătorește cu o femee impusă sau cu mult mai în vârstă decât el, nu este un caz izolat. Și când se întâmplă și o crimă aceasta nu este decât o consecință a unei crize morale.

Mica publicitate

Nimic mai instructiv pentru determinarea acestei mentalități decât lectura anunțurilor matrimoniale dela Mica publicitate. *Toată lumea vrea* avere. *Și ce e mai curios că o vor tocmai aceia cari declară că o au. Bunăoară.*

TANAR, fizic simpatic, înalt, 27 ani, *milionar, moșier și proprietar, case București,* dorește cunoștință în vederea căsătoriei cu domnișoară cultă, bine ca fizic *și dotă.*

De ce un milionar *să caute dotă și să nu profite de privilegiul averei pentru a-și alege o soție numai după considerații de frumusețǎ fizică și morală, iată o curiozitate de psihologie modernă!*

Un altul, politician, *își mărturisește cu candoare idealul în viață.*

VADUV 38 ani distins cult politician cu perspective, actualmente consilier, automobil și șase sute mii numerar. Doresc căsătorie persoană distinsă până la 35 ani, având *avere numerar sau imobil raport.*

Mai ciudate sunt însă alte anunciuri la rubricile Oferte *și căutări, de serviciu, dar sub care se ascund oferte de concubinaj.*

DOMNIȘOARA tânără drăguță caut loc menajeră la pers. singură bine situat.

Pretenția domnișoarei ca persoana să fie bine situată și amănuntul drăguță, *nu mai lasă nicio îndoială asupra sensului anunțului.*

Aceeaș domnișoară *dă mai jos un alt anunț, de astă dată ca* doamnă!

Că acest soi de menajere se caută o demonstrează un alt anunț:

DOAMNA, domnișoară absolut tânără, condiție, pentru menaj ușor, caut fiind singur.

Ofertantul asigură discreție absolută.

Sinucideri

Cu asemenea stare de spirit nu e de mirare că sinuciderile sunt așa de frecvente. Dar lucru curios nu-și ridică viața epavele ci tinerii în toată vlaga. Cazul tinerilor amanți cari se sinucid a devenit foarte frecvent și în curând Romeo și Julietta vor fi un loc comun. Trebue să vedem aci o lipsă de înțelegere a vieții, o incapacitate de bucurie prin analiză, de multiplicare a existenței prin reverie. Și intr'adevăr sinuciderile sunt în raport invers cu gradul de cultură al individului.

Cu toate acestea ce lucrare interesantă pentru un romancier de a analiza sufletele acestor dezorientați! Unui tânăr de 21 ani soacra i-a zis: „Neam prost"! și ginerele zdrobit de suferință s'a sinucis. Act hilariant la suprafață, dar curios totuș privit în motivele lui interioare. Zilele acestea, nu mai departe, un elev de liceu de 17 ani s'a împușcat din dragoste. „Am iubit — se întreabă el, pe cine?"

Asemenea precocitate presupune o lectură asiduă de romane proaste sau o înrâurire patetică a cinematografului, fără corectivul unor preocupări mai idealiste care să absoarbă toate forțele sufletești.

Și mai dezolant este să vezi că un medic ilustru se sinucide, din motive familiare. Un medic trebue să fie în genere o ființă tare, solidificată pe un teren de conștiință a principiului natural al vieții și morții. Și când un medic cade victimă unor stări pe care le poate combate cu droguri și hidroterapie, înseamnă că s'a slăbit ceva în mașinăria socială.

Mărunte

■ Duminecă 12 Februarie, ora cinci și jumătate se va ține la Fundația Carol, sub auspiciile „Institutului Cultural Feminin Român", de sub preșidenția d-nei Ortansa Satmary, o conferință despre „Problema Iubirii". Va prezida d. prof. univ. Rădulescu-Motru. Vor conferenția d-nii Hurmuzescu, T. Bulandra; d-nele: Alice Voinescu, Medeea Niculescu, Claudia Millian, Maria Filotti, Elena Marinciu, Ortansa Satmary.

■ Academia Liberă anunță pe Marți 14 Februarie, ora 9 seara, la Fundația Carol, o conferință în contradictoriu despre „Curiozitate". Va prezida d-na Ortansa Satmary, consilieră comunală.

Vor conferenția: d-nii Ion Marin Sadoveanu, Aurelian Bentoiu, Eugen Titeanu, St. Em. Șoimescu, despre curiozitate. D-na Ortansa Satmary va pune concluzii.

Publicul va avea cuvântul în contradictoriu.

Biletele la A. R. P. A. Oficiu de Turism, Palatul Fundației Carol.

■ Sub patronajul legațiunii austriace va avea loc în seara de Miercuri 15 Februarie în sala „Dalles", al treilea *Concert cu conferință* din ciclul organizat de „A. R. C." și consacrat muzicii vieneze. Va conferenția d. Th. Rogalsky.

In program: Haydn, Schubert, Kreisler, Mozart, Johann Strauss.

Biletele la Feder.

La prezicătoare

— Domnișoara răspunde la orice întrebare.

— Chiar: câți ani are?

Cronica mizantropului

Conștiința profesională

— Ascultă! — am zis nobilei mele consoarte — nu știi să cumperi carne! Iți dă numai sgârciuri. Să știi că mâine mă duc eu la măcelărie!

Și m'am dus. Un negustor hirsut, murdar și însângerat m'a ținut un ceas în picioare și când a binevoit să mă onoreze cu atenția lui ,la dorința mea de a nu mi se da seu, mi-a zis răstit:

— Asta e, dacă-ți place!

Apoi a strigat grav:

— Cassa, 70 de lei!

— Cum 70 de lei? observ eu. Am cerut un kilogram!

— Ți-am dat 200 de grame mai mult!

— Chiar și așa nu face 70 de lei, ci 24.

— Asta e, dacă vrei! Carne aleasă ai vrut, aleasă ți-am dat!

— Am dat un ban mai mult — am zis eu acasă — dar am luat lucru cumsecade!

Nevastă-mea râse malițios și desfăcu hârtia. In mijlocul unui fragment veșted de carne, trona o rotulă întreagă de genunchi din cel mai mare bivol pe care l-a produs vreodată solul românesc.

Mai deunăzi mi-am comandat un fotoliu la un cunoscut tapițer. Abia m'am așezat pe el și s'a prăbușit cu mine.

Când mă doare capul trimit să-mi cumpere un antinevralgic. Odată îmi cere 8 lei, altădată 10, câte odată 9 și dacă mă duc personal 12 lei.

Eri am cumpărat dela un magazin trei metri de stofă. Măsor stofa acasă și găsesc numai 2.70. Mă duc din nou la magazin și ies trei metri. Mă întorc acasă și măsor din nou. Erau tot 2.70 metri.

Am cumpărat dela un magazin de gală o pereche de pantofi Vânzătorul era plin de ceremonii și dignitate. Cele mai mici obiecțiuni ale mele erau combătute cu blândețe ironică de specialist. N'am umblat o zi cu pantofii și pielea și talpa au plesnit scoțând la iveală cartonul interior.

M'am dus vesel la croitor cu stofa. Trei săptămâni m'a întors, m'a răsucit, m'a măsurat și împuns cu ace și în sfârșit mi-a făcut un costum scurt, strâmb umflat cu vată și ireparabil, pe care l-am sfâșiat în bucăți de supărare.

A venit azi la mine un prieten amărît și cernit la față care mi-a povestit ce-a tras cu nevastă-sa căruia doctorul i-a uitat la operație bisturiul în abdomen.

Adineaori în sfârșit am fost la minister cu o petiție. O funcționară măslinie a brodat un ceas în fața mea până ce m'a apostrofat plictisită:

— Da d-ta ce vrei!

Doamne! (mă rog eu mereu) dă-mi un biciu invizibil cu sfârc iute, o mitralieră mută de buzunar sau puterea de o zi a lui Abu-Hasan, să frig puțin la tălpile picioarelor pe măcelarul, pe farmacistul, pe croitorul, pe funcționara și pe ceilalți furnizori ai mei.

AL.

romanul

Floare Neagră

Horia Oprescu

editura «CUGETAREA»

se bucură de un real succes și-a apărut în a II-a ediție. — —

Atelierele „Adevěrul, str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A NR. 637
DUMINICĂ 19 FEBRUARIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Ziarul DIN Abon. dv. exp. ... Bibliot

COMEMORAREA LUI WAGNER

Motivul dragostei liniștite

Propun să începem cu o anecdotă (povestită de Cocteau): O tânără pereche de francezi — oameni muzicali — pleacă în călătorie de nuntă la Beyreuth; în tot cursul lui Parsifal tinerii se țin bine, dar aproape de sfârșitul actului al treilea dânsa nu mai poate, se apleacă spre dânsul și zice: „C'est un peu long!" — dar neamțul de partea cealaltă a auzit-o și răspunde: „C'est vous qui êtes trop courte, Madame!"

Ori cât de nostim a fost răspunsul neamțului, mi se pare că franțuzoaica avea dreptate și că operele vagneriene întrec în general, ca lungime, atențiile de putere normală. Și totuși, lucru paradoxal, vorbind despre Wagner, Nietzsche observă cu multă dreptate, că tocmai compozitorul cunoscut, între altele, pentru lungimea operelor sale, excelează în fraze minuscule, de două trei măsuri, sau chiar ceva *mai* puțin încă. Această conciziune în frumusețe este — pe nedrept într'un anumit sens — o superioritate. Totdeauna frumusețea muzicală e greu de „explicat" sau chiar de descris. Poți să evoci în chip foarte vag calitatea și nuanțele unei impresii estetice muzicale, comparând-o cu alte impresii analoage — și atât. Dar printr'o iluzie curioasă, frumusețea unei fraze muzicale lungi *pare* mai puțin enigmatică decât cea a uneia scurte. Pe nedrept, aceasta din urmă numai, te lasă uimit și perplex, și misterul ei îi subliniază și îi îmbogățește frumusețea. Amintiți-vă prima măsură din așa numitul *Liebesruhe-Motiv* din Tristan și Isolde; sunt două acorduri legate printr'o notă. Cum poate îmbinarea a două acorduri să exprime atâta sens? Cum încape — îți vine parcă să te întrebi — atâta încântare în trei secunde cât durează succesiunea celor două acorduri? Aceste întrebări sunt cuprinse pe nesimțite în frumusețe însăși, mărind-o.

In treacăt fie zis, Wagner pare a fi apreciat mult acest motiv „al dragostei liniștite", căci cele două acorduri se repetă întocmai în Parsifal, la începutul povestirii lui Kundry din actul II.

Două arte

Impresia aceasta de mister e misterioasă la rândul ei. Gustul bun al unei mâncări bine gătite nu are nimic enigmatic, și de aceia toată lumea admite că place prin el însuși, fără să simbolizeze nimic. Grăsime, sare și altele analoage combinate, au destulă virtute ca să dea o armonie a cărei valoare să fie de sine stătătoare; dece la muzică nu judecă lumea la fel? Căci, se știe, publicul bun vrea ca arta muzicală într'adevăr mare — *le très grand art* — să-și împrumute frumusețea de la literatură sau filozofie: să „înțelegi" muzica, înseamnă să pricepi „ce a vrut să exprime compozitorul".

Unii vor spune: muzica e o artă, iar bucătăriei doar în glumă i se zice „artă culinară"; de aceia prima nu poate să se reducă la niște impresii agreabile ca cea de-a doua. Dar e evident că, de fapt, lucrul ar constitui o inferioritate pentru arta muzicală, căci ea ar trebui să ceară ajutorul altora, pe când „arta culinară" ba.

Motivul principal al nedreptății acesteia e că numai rostul biologic al gustului e evident. Fără îndoială, scopul inițial al gustului a fost să oprească pe om de la hrana vătămătoare și să-l îndemne la cea sănătoasă, chiar dacă, în urmă, s'a pervertit și a devenit izvor de satisfacții desinteresate, nefolositoare. Dar care a putut fi rostul plăcerii pe care ți-o dau sunetele? Dece succesiunea a două acorduri să fie mai savuroasă decât orice sarmale?

Un economist ingenios a atras atenția asupra faptului că ritmul e util, ba chiar indispensabil, pentru unele feluri de muncă în comun. Dar ritmul singur e departe de a fi muzică.

E cunoscută de asemenea explicația lui Darwin: în unele specii animale bărbatul caută să atragă femela prin cântec; un anumit fel de onagru, spre pildă, în călduri fiind, intonează o gamă aproape completă. Amintirea ancestrală a efectului erotic a rămas legată de sunete, și de aceia ele ne emoționează atât de puternic. Am avea a face cu un fel de sentiment erotic deviat și sublimat. Dar mai sunt alte împrejurări din viața omului primitiv sau a animalului legate de sunete înrudite cu cele muzicale; țipătul, plânsul, geamătul, chiotul, toate acestea întovărășesc și simbolizează emoțiile cele mai puternice și mai diverse, și nu e de mirare dacă emoțiile au colorat cu nuanțe afective manifestările lor sonore.

Totuși țipetele, gemetele și celelalte pe care le-am citat, nu sunt muzică. Sunetele muzicale rezultă dintr'o purificare a celor ce exprimă emoții violente. Și aci ni se arată o nouă cale pentru explicația și înțelegerea muzicii, o explicație care, ce-i dreptul, nu e biologică.

Fiecare sunet reprezintă un număr, numărul său de vibrații. Când răsună un acord, fiecare notă e întovărășită de armonicele respective, încât avem o mare complicație de sunete. Raportul acela caracteristic, muzical, pe care îl percepem între sunetele unui acord sau între acele ale unor acorduri succesive, este, de sigur, raportul matematic între numerele corespunzătoare exprimat în sunete.

Că *raportul* între sunete contează și nu sunetele înseși e dovedit prin faptul că aceleași acorduri le poți transpune dintr'un ton într'altul; și, lucru caracteristic, când transpui, când deci raporturile muzicale se mențin, raportul aritmetic între numerele respective rămâne și el același.

Dualitate și contrast

Lumea simțurilor e caracterizată prin discontinuitate. Văzul spre pildă pare radical izolat de auz și de celelalte simțuri; nu există senzație intermediară între o culoare și un sunet. Că totuși sunt raporturi misterioase de la simț la simț dovedesc așa numitele sinestezii, audiția colorată spre pildă, la unii oameni, anumite sunete evocă anumite nuanțe de culoare și legătura dintre ele rămâne stabilă. Putem deci bănui că domeniul fiecărui simț nu e atât de izolat cum pare, că există drumuri subterane între ele. In vis le percepem une ori: în vis simțim câte o dată un parfum colorat, o căldură sonoră și altele.

LES PARFUMS, LES COULEURS ET LES SONS SE REPONDENT

Mai adâncă încă decât cea dintre simțuri apare prăpastia ce desparte intuiția senzorială de inteligență; și totuși intuiția ca și inteligența au de scop cunoașterea unei aceleași realități obiective.

Ei, muzica reprezintă o serie de „sinestezii" de un alt gen, ele fac legătura între domeniile intuiției și ale judecății. „L'art c'est la science faite chair" zice Cocteau; dar singurul exemplu bun ca să-și ilustreze aserțiunea e: „la musique ouvre la cage aux chiffres".

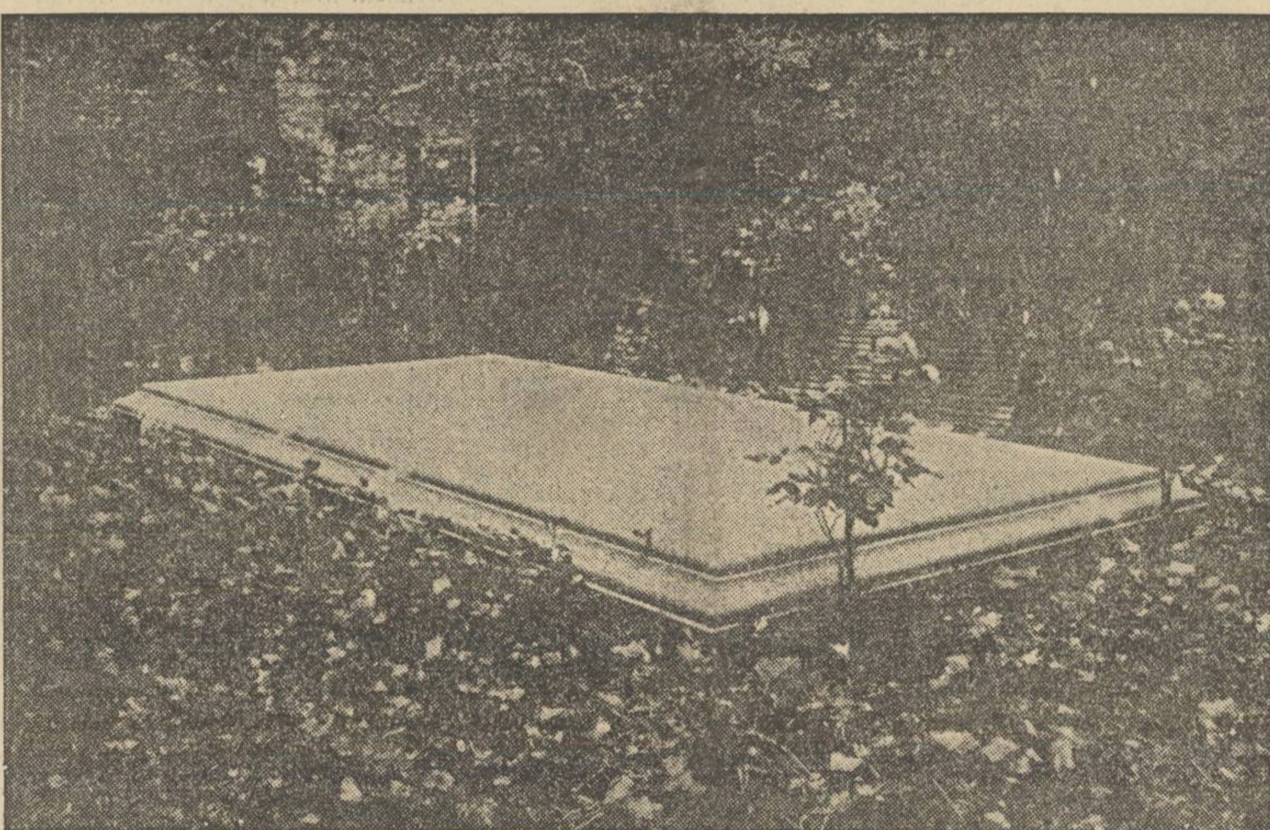
Toți câți s'au apropiat de matematică cu simpatie și nu numai din obligație, știu că frumusețea matematică există. Mai interesant însă e termenul prin care denumim această frumusețe: *armonia* matematică. Cantitățile, raporturile, legile se îmbină într'o ordine și o analogie *armonioase*. Și, invers, ceia ce ne încântă în muzică sunt adevăruri ce-au devenit sensibile. Cine știe ce analogii nebănuite, ce legi misterioase a numerelor răsună în cele două acorduri vagneriene!

De sigur, e foarte stranie metamorfoza aceasta, transpunerea din rațional în sensibil. Dar în însuși domeniul muzicii se petrec lucruri egal de stranii. Timbrul unui sunet e constituit în realitate de armonicele lui, adică de alte sunete, diverse ca număr și intensitate; și e tot atât de curios că unele sunete își pierd individualitatea și ni se prezintă ca o însușire a unui alt sunet, ca și faptul că ordinea rațională dintre cantități ni se desfășoară înainte subt aparența unei mascarade sonore.

In muzică, mai mult decât în ori care altă artă, se simte dualitatea și contrastul între Dionizic și Apolinic. In muzică se combină două feluri de sentimente atât de deosebite, încât e mai mare disparitatea între ele ca cea dintre o artă și alta. Pe de o parte emoțiile dezordonate, efectul fiziologic asupra nervilor, turburarea haotică și oarbă a întregii afectivități; pe de alta delectarea calmă, legată de o atitudine intelectuală contemplativă. E natural să fie așa: în nici o altă artă cele două cauze a celor două efecte nu sunt mai evident distincte.

Pe de o parte, după cum am spus, sunetele sunt asociate cu toate emotiile oamenilor. Nu numai că exprimăm durerea sau bucuria excesivă prin strigăte, gemete, chiote; dar zgomotele naturii, când anunță primejdia, erau pentru omul primitiv izvor nesecat de emotii. Gama cromatică spre pildă, când urcă și coboară simetric, imită flueratul furtunii și ne face să simțim în noi ecourile fricii ancestrale. Aci trebue să adăogăm și ritmul, care influentează, fără îndoială, viața fiziologică de câte ori îl adoptăm cu respirația și cu mișcări abia schitate sau numai imaginate. Dar muzica nu se mărginește aci: ea purifică zgomotele brute și din țipăt extrage sunetul muzical. Multumită lui trecem, fără să părăsim muzica, dela confuzia emotivității la rigoarea rațională. Ca atâtea lucruri prețioase, muzica e compusă din contrarii.

IOAN D. GHEREA

Lespedea de pe mormântul lui Richard Wagner

Din viață—nu din cărți

Răzbunare și lașitate

In satul Babuc, de lângă Silistra, s'a petrecut un caz ciudat.

Preotul era de mai mult timp în dragoste cu învățătoarea. Aflând, nevasta preotului — subt amenințări de a-l reclama — l-a convins să-și atragă amanta în cursă. Invățătoarea veni acasă la preot. Atunci preoteasa eși de subt pat și își arse grav rivala cu un fier înroșit, pus de mai înainte la îndemână. In furia execuției, soția atinse — în treacăt — cu fierul și pe Sfinția Sa.

De-oparte o răzbunare sălbatecă a unei firi criminale.

De alta — lașitatea bărbatului, mai odioasă încă decât faptul material al arderii cărnii cu fierul înroșit.

Bărbatul — învățător și preot în acelaș timp — a consimțit, după ce-a mângâiat trupul ca prescurea al păcătoasei, să-l lase pradă violenților.

Mai mult: el a atras-o acasă. A fost complice. A ajutat ca, acolo unde el sărutase, un altul să pună dangaua — ca pe vite, ca pe criminali odinioară.

Nu și-a dat seama că ocrotirea ființei pe care o iubești, pe care ai iubit-o, este o datorie mai sfântă decât purtarea potirului.

Goana după fericire

Ziarele aduc știrea că Miss Iulia Waring Park, o americană tânără și frumoasă, s'a sinucis de curând la Paris — „obosită de viața de plăceri pe care o ducea".

Intr'o scrisoare adresată logodnicului ei, student la Cambridge, ea motivează astfel gestul făcut: „Adu-ți aminte de convorbirile noastre asupra sinuciderii. Cred că acest caz va servi de exemplu fetelor care n'au alt gând decât să se amuze. Să sperăm că va găsi pacea în lumea ceialtă".

Da... Fericirea nu-i în petreceri. Te întorci dela un bal — după toate petrecerile și succesele — cu ochii în lacrimi. Fiindcă acolo n'ai găsit căldura sufletească pe care o cauți.

In viață mulțumirea nu ți-o poate da amuzamentul — ci găsirea unui scop pe pământ, închinarea activității tale unui ideal.

Americana era obosită. Vroia pace.

Nu obosește decât trândăvia, munca cu un scop în viață — dimpotrivă: dă mai multă vigoare.

Poate gestul Americanei va fi un exemplu.

Experiențe spiritiste

Cercul de studii psihice din Craiova: „Prietenii necunoscutului" publică în revista „Astralis" procesul-verbal al „ședinței de manifestări psiho-fizice din seara de 26 Noembrie 1932".

La această ședință au luat parte mai mulți domni, doamne și domnișoare. Au fost doi mediumi: un bărbat și o femee.

Dar să dăm cuvântul procesului-verbal:

„După ce s'a făcut rugăciunea și invocarea Spiritului Ghid al ședinței, toți asistenții și ambii mediumi s'au așezat pe scaune, cerc în jurul măsuței, făcând lanț cu mâinile și contact cu genunchii și picioarele, așa încât fiecare persoană ținea cu mâna dreaptă a sa mâna stângă a vecinului său din dreapta. Secretarul Cercului, care se afla în lanț cu vecinii săi și lângă comutatorul electric, a stins lumina".

După ce bărbații și femeile au luat contact cu mânile, genunchii și picioarele, — știți ce fenomen s'a întâmplat?

Ne spune tot procesul-verbal: „Puloverul, cu care se afla îmbrăcat mediumul pe sub haina sa, a fost aruncat între asistenți. Perdelele cabinetului au fost găsite înodate două câte două ca o draperie decorativă, întâia cu cea de-a treia, iar a doua cu cea de-a patra. S'a observat că haina mediumului era tot încheiată în nasturi, pe corpul lui, iar legăturile lui dela mâini și dela picioare nu au fost violate".

Pricepem ca puloverul mediumului bărbat — în aceste condiții — să fi fost „aruncat între asistenți".

Dar în toaleta mediumului femee nu s'a produs nici un deranjament?

Poate cu altă ocazie.

Oricum — cerem cercului o invitație telegrafică pentru a asista la ședințe.

Soluția salariaților

Față de insuficiența salariului în criza actuală, — un cetățean dă soluția într'un ziar din provincie.

El propune ca statul să-i dea „existența", — și anume:

1) *700 grame pâine (suntem doi);*
2) *1000 grame mălai (făină de păpușoi);*
3) *100 grame făină de grâu;*
4) *100 grame — Untură, unt sau slănină;*
5) *500 grame Carne;*
6) *1000 grame — Leguminoase (cartofi, varză, ceapă, etc.):*
7) *Una legătură zarzavat de supă;*
8) *10 grame boia de ardei;*
9) *1000 grame — Lapte dulce;*
10) *100 grame zahăr;*
11) *100 grame — Cafea;*

Și așa mai departe...

Supunem propunerea celor în drept.

După amiază

E un albastru colț de lac, sălbatec,
Cu pietre aurii în apa verde.
Pe malul înflorit și singuratec
Un drum îngust, printre copaci, se pierde...

Cu-o mână de o stâncă rezemată
Ea poartă haine albe și ușoare,
In părul ei o floare distrămată,
O iederă în loc de cingătoare.

Piciorul gol i-atârnă ca o floare
De-asupra apei limpezi care pune
Pe degetele-i mici săruturi clare
Și-un cântec nesfârșit, vrăjit îi spune...

La cântecul îndrăgostitei unde
In suflet visul leneș se întinde,
Domolul ritm al apei o pătrunde
Și, cu un braț molatec, o cuprinde...

AL. A. PHILIPPIDE

Ziua unui pensionar

de DAMIAN STANOIU

Domnul Istrate Călinescu, simpaticul meu chiriaș, deși n'a împlinit încă 60 de ani și e sănătos — tun, — cel puțin îl arată fața roșie și vorba-i neostenită, e totuși pensionar, grație unei legi excepționale care a țintit împuținarea funcționarilor și înmulțirea pensionarilor, întru echilibrarea finanțelor Statului.

Cum și-o fi petrecând ziua un pensionar care nu e nici ministru, nici șef de partid, nici senator de drept și nici proprietar de automobile pe piață? m'am întrebat de multe ori, în momente libere, când te amesteci, așa ca să-ți faci de lucru, în chestiuni cari nu te privesc sau te vor privi peste 10 sau peste 20 ani.

Pe ziua de azi am avut prilejul să-mi satisfac curiozitatea ațâțată încă de faptul că locuiesc sub același acoperiș cu un om care trăiește din amintiri mai mult sau mai puțin remunerate. Un beteșug neașteptat mă țintuiește în casă și, neputând să-mi întrebuințez închisoarea mai cu folos urmăresc pe fereastră activitatea chiriașului pensionar.

Strâmbă puțin din sprinceană...

D-l Călinescu se scoală târziu, și are omul dreptate. Timp de 30 de ani s'a sculat cu noaptea în cap și cu grija condicei de prezență ca un junghiu înfipt în spate. La ceasurile nouă fix trece din dormitor la closet. Il cunosc după climpetul papucilor și după tușitul energic și reținut.

La 9 și 10 intră în grădină, tot în papuci, cu haine proaste, fără cravată, și trântește ziarul pe masă fără să-l desfacă. Rostește totuși titlul articolului de fond: *Arta de a guverna.*

Strâmbă puțin din cap, puțin din sprânceana stângă, scapă un hm! ironic, apoi cercetează cerul și schimbă păreri meteorologice cu madam Călinescu.

Astăzi o să avem ploaie. Cu siguranță. Vezi norișorul ăsta de deasupra manutanței? Ala care seamănă cu marea Caspică. El e cu ploaia, așa mic și izolat cum pare.

Madam Călinescu, care face pregătiri pentru spălatul rufelor, privește pe cer — mai mult din obligație casnică, apoi își caută de treabă fără să arate vre-o îngrijorare. Ceeace mă îndreptățește să cred că previziunile d-lui Călinescu se împlinesc de regulă deandoaselea.

Deși convins că va fi ploaie, d-sa apucă stropitoarea să ude florile — floarea nopții — nu fără să arunce mai întâi o privire jinduitoare spre ziar. Apoi una greoaie spre soarele care se ridicase prea mult ca să îngăduie o cât de scurtă amânare a stropitului.

Mâna obișnuită a d-lui Călinescu plimbă stropitoarea cu atâta dexteritate, că imită întocmai ploaia liniștită și egală atât de mult apreciată și dorită de plugar. Toate florile primesc aceiaș cantitate de apă și la sfârșit nici o urmă pe papucii sau pe pantalonii d-sale nu-l trădează că a cărat și întrebuințat șase sau șapte stropitori a câte opt litri și jumătate fiecare.

După ce așează vasul cu fundul în sus, ca să se scurgă, d-l Călinescu se chiori o clipă după norul pe care-l zărise deasupra manutanței, apoi întinse jurnalul în cele patru colțuri și mai citi un titlu: *Vin experții.* Râde cu etape, pe sub mustăți, apoi face cu mâna și cu nasul un gest patriotic și recitește tare și batjocoritor: Vin experții!...

Vin? întreabă madam Călinescu întrerupând o clipă operația de opărire a rufelor din copaie. Domnul Călinescu ridică neputincios din umeri — poate el să se opună? — și intră în casă.

Peste zece minute se înapoiază îmbrăcat în haine bune, pantaloni la dungă, pantofi roșii și proaspăt lustruiți, cravata legată — ce-i drept — bătrânește, și bretonul cu cărarea impecabilă.

In mijlocul grădiniții

Se oprește în mijlocul grădiniții, vârâ cele două degete mari în buzunările vestei și caută norul care semăna cu marea Caspică. Se mai scarpină după ureche, își mai trece mâna pe ceafă, mai cască, apoi se așează la masă cu grijă mare să nu strice dunga pantalonilor, și vrea să deschidă gazeta. Dar un miros sosit la timp, din bucătărie, schimbă direcția mâinilor către vârful mustăților. Le mângâie, le încovrigă, le sucește și la urmă le răsucește extremitățile și le fixează paralel cu lungul nasului și la distanțe egale de el.

Exact când termină operația, sosește și madame Călinescu cu două porții de lapte în două bărdăci inegale. D-l Călinescu învârtește lingurița în fund, îl vântură de câteva ori deasupra, apoi soarbe cu atenție deosebită să nu se frigă, să nu strice poziția mustăților și să nu se pice pe cravată sau pe haină.

Intre înghițituri atacă „chestia pâinii". Pe producători îi socoate păcăliți, pe morari speculanți, pe brutari vampiri, pe consumatori adevărați mucenici, iar pe conducătorii primăriei, criminali de dus la Ocnă. Iar când în toiul discuției — de unul singur — înfige dinții în timbrul agricol, intră în tarbacă Ministerul Agriculturii și marii exportatori de cereale.

După ce se convinge bine că n'a mai rămas nimic pe fundul căniței, d-l Călinescu se șterge frumos pe unde a mâncat, cu aceiaș grijă să nu-și deranjeze mustățile, apoi aprinde o țigară din tutun prost — și face critica Regiei Monopolurilor Statului, cu o competință, cu o claritate și cu o dicțiune ce-mi stârnesc admirația.

Iată-l însfârșit că deschide jurnalul. Zăbovește o secundă la pagina II-a, cu aerul omului pe care nu-l interesează toate nimicurile; altă secundă la pagina următoare al cărui cuprins îi scoate un plescăit din buze și o respirație forțată pe nas, apoi întoarce fără grabă și se fixează asupra desbaterilor parlamentare, vădit mulțumit că are de citit o pagină mare și lată.

„Asta da, zic și eu!"

Primele rânduri le citește tare, ca să audă și Madam Călinescu la ce oră s'a deschis ședința, cine prezidează și cine e prezent pe banca ministerială. Apoi continuă încet, mai zâmbind, mai mustăcind, mai moțăind din cap, aprobând sau protestând cu gesturi în aer și cu pocnituri pe biata masă. — „Bravo!" „Ticălosul! Hm!" „Ce spui frate?" „Păi cum!" „Ai vrea d-ta!" „Vorbești prostii!" „Asta, da, zic și eu!" „Măgar!" „E, aici ai făcut-o fiartă! „ Să trăiești, neică!" „Dar prost mai e ăsta!" „Extraordinar!"

Concluzia: „Incă o ședință de pomană, plătită cu banii noștri ai bieților contribuabili".

— S'a închis? întreabă madam Călinescu, oprindu-se din frecatul unei batiste. D. Călinescu răspunde afirmativ printr'o mișcare făcută cu amândouă mâinile — și se uită la ceas. Mă uit și eu: unsprezece fără zece.

Intoarce foaia și încearcă să citească noutăți despre conversiune, dar după 2—3 rânduri renunță descurajat și trece la noutăți mai... palpitante. „Crima din Str. Gândacilor". Prilej minunat să înceapă o critică tăioasă împotriva întregului aparat polițienesc, cu tendința vădită de a ajunge la „fondurile secrete". Noroc că madam Călinescu îl oprește la vreme.

— Ia mai uită-te la ceas.

— E unsprezece și șasesprezece.

D. Călinescu închide ziarul, cu oarecare grabă, și intră în casă, de unde se întoarce repede, îmbrăcat cu hainele de corvoadă — minus șapca. Incinge un șorț albastru și se apucă să învârtească mașina de tocat carne. Aștept să profite de prilej pentru a trage și măcelarilor o săpuneală; dar Domnia-sa tace. Invârtește și tace. Pesemne că ori lucrul îi plictisește, ori e mulțumit de măcelarul care îl servește.

După ce ridică din tigaie ultima chiftea, d. Călinescu își scoate ochelarii și-i așează cu atenție în buzunarul vestei, își desface șorțul și-l pune întocmit frumos deasupra lăditei cu malai, apoi se spală, se deretică peste tot, cu grije mai îndelungată asupra mustăților, și revine la jurnal.

— Ori unde am rămas?

— In Strada Gândacilor, îi amintește madam Călinescu.

Domnul Călinescu ia reportajul dela început și-l gustă în taină, cu gesturi potrivite, în vreme ce madam Călinescu abandonează rufele și se pregătește să așeze masa.

Tot timpul mesei, d. Călinescu vorbește numai de crima din Str. Gândacilor, — obiectiv, potolit, aproape grav. Amintește despre alte crime petrecute în împrejurări asemănătoare, aducând date și nume cu intenția vădită de-a identifica pe criminali și a arunca o umbră de îndoială asupra rezultatului cercetărilor întreprinse de către autorități.

După masă urmează, firește, o țigară, apoi o examinare amănunțită și competentă a cerului, și în cele din urmă retragerea fericită spre odihnă.

La 5 fix, d. Călinescu revine în grădină, în cămașă scrobită, ras proaspăt, pantaloni la dungă, dar fără cravată, în papuci de casă și cu bretelele slobode.

Se cunoaste că e nehotărât.

Dă vreo două târcoale în jurul brazdelor de flori, își trozneste degetele, se mai scarpină pe după ceafă și se întoarce în casă. Revine în costum de lucru și-și caută ocupație. I-o oferă cânele, — o javră ciobănească strânsă de vreo săptămână de pe drumuri. Schiaună de

(Continuarea în pagina II-a)

ți-e mai mare mila, fiindcă nu izbutește să ajungă unde-l mănâncă puricii.

„Săracu!" — îl compătimi d. Călinescu. Și luând o farfurie cu apă se apropie de el și se oferi să-l purice. Cum prinde o lighioană, o aruncă în apă, — desigur pentru a evita, pe cât posibil, crime cu vărsări de sânge. Ieșind și madam Călinescu, care deasemenea își îngăduise o mică pauză, d. Călinescu aduce vorba despre puricii ciobănești, apoi despre cârceii oilor, despre păduchele de corp, sare la păduchele exantematic, își aduce aminte de ravagiile pe care le-a făcut acesta în armată și printre refugiați, în timpul războiului, critică organizația de pe atunci a Serviciului Sanitar al Armatei, pomenește de lupta dela Mărășești, găsește cuvinte grele pentru defecțiunea rusă, face un scurt istoric al tratativelor dela Buftea și termină operația de despuricare a dulăului cu... sfaturi creștinești pentru serviciul de ecarisaj al Capitalei. Cânele se scutură de bucurie că a scăpat și de purici și de înclinațiile critce ale stăpânului, și mulțumește printr'un căscat lung și mulțumit.

După ce se spală bine cu săpun și se desinfectă cu oțet, d. Călinescu, nemai găsind altceva de făcut, se reazămă de poartă — tocmai în momentul când un automobil probabil rătăcit, gonea urmărit de javre și de un vârtej de praf. Nenorocul administrației comunale ca d. Călinescu să-i amintească toate greșelile comise dela războiu încoace. După judecata d-sale, se cădea mai întâi să se paveze strada Dumitrescu al VII-lea și numai după aceia să se facă arcul de triumf, B-dul Brătianu, să se așeze lanțuri pe calea Victoriei și să se dărâme Dealul Mitropoliei.

— Ai întins frânghia pentru rufe? — îl întrerupe madam Călinescu.

— Pardon! — zice d. Călinescu. Și supus ca un om de serviciu, ia sfoara și formează un exagon în jurul grădiniței, apoi trage o diagonală cu restul dela un capăt și o înoadă de craca unicului gutui.

Gutuiul

— Săracul, gutuiul ăsta, l-a cam ajuns bătrânețea, zice d-sa, mângâind pomul pe la crăpături. L'am sădit în ziua de 14 Martie 1914, anul nenorocit în care Sârbii au ucis pe Frantz Ferdinand și pe Madam Ferdinand, la Sarajevo, din care pricină a izbucnit războiul european, transformat repede în măcel mondial, ca să aducă omenirea la bolșevism și la sărăcia de astăzi. In România mică mâncam dimineața franzelă cu unt și cu lapte; iar acuma, în România mare, înghiț laptele fără zahăr și cu pâine rece ca să fac economie. Da' ia să vedem grangurii ăia marii...

— Ce zici, la anul are să mai facă vreo gutuie? — îl întrebă Madam Călinescu pe când storcea ultima albitură.

D. Călinescu examină pomul cu mare atenție, numără fructele — deși le mai numărase poate de o sută de ori, și răspunse sigur:

— Anul trecut a făcut 38 de gutui, acum doi ani 57, iar în vara asta numai 29. Adică atâtea au rămas, dar flori a avut 47, și din 47 au rodit 35; restul au căzut fiindcă n'a fost în stare să le hrănească. Ceeace înseamnă c'a îmbătrânit și că e pe ducă. Așa sunt gutuii: n'au viață lungă. Ca și piersicii. La anul îl scot și în locul lui sădesc un tei sau un nuc, ca să rămâie aci de pomenire. Că teii și nucii trăiesc cât două rânduri de oameni,—dacă nu și mai mult. Să se vorbească și peste o sută de ani, de ăi care or sta atunci la umbră, că aci a domiciliat d. Istrate Călinescu, fost funcționar la R. M. S., și pensionat în plină putere de muncă, — mă rog, la o vârstă când priceperea și experiența d-sale puteau să folosească încă mult și bine interesele fumătorilor de calitate superioară și deci interesele Regiei, și deci interesele Statului. Fiindcă, mă rog, un dram de experiență prețuiește mai mult decât un vagon de carte. Ce crezi că pe d-rul Babeș l-au mai ținut un an peste termen fiindcă era burduf de știință? Da' de unde! l-au ținut fiindcă avea omul experiență. Se obișnuise cu microbii în așa fel că-i alegea cum alege plugarul neghina din grâu și ciobanul noatenii de mânzeri. Crezi 'neatale că leacul turbării l'a descoperit citind în cărți? Atâta rău! L-a descoperit, mă rog, făcând experiență pe fel de fel de oameni și de animale. Fiindcă, mă rog, experiența e totul. Păi mă scoți d-ta Stat, la pensie, pe mine om în putere și cu experiență de 30 de ani în specialitatea fermentării tutunului...

— A făcut și Statul cu tine, cum vrei să faci tu, la anul, cu gutuiul, îi tăe madam Călinescu pofta de ceartă cu stăpânirea.

— Nu-i tot una, o contrazise d. Călinescu după ce se scărpină la ceafă. Dacă n'ai gutui în grădină, te duci la piață și-ți cumperi; dar dacă n'ai experiență, te uiți ca găina la ou și ca oaia la căciulă. Ș'apoi crezi tu că eu m'am ramolit ca gutuiul? Ia să vezi cum te ridic ca pe o păpușă...

Și scuipând în palme, se apropie de Dumneaiei, să-i dea dovada tinereței. Dar madam Călinescu e grea și nu izbuti s'o ridice. Pesemne că nu mai încercase cam de multișor...

— Ei, vezi că nu mai ești în stare? Las'că știe el Statul ce face. Mai bine pune mâna colea și ajută-mi să întind rufele.

Surprins de neputință, d. Călinescu ridică din umeri și se apucă, umilit, să întindă mărunțișurile pe sectorul indicat de madam Călinescu. Intinse ciorapii, batistele, gulerele și prosoapele, și întări în cârlige pe cele întinse de madam Călinescu. Apoi controlă cerul — senin ca sticla, strâmbă nemulțumit din nas și intră în casă.

Iar ne tae din pensie

După douăzeci de minute, iese îmbrăcat ca un fante, cu mustața în furculiță, cu pălăria de paie lăsată puțin pe frunte, și cu bastonul pe mână.

— Pleci? îl întrebă madam Călinescu.

— Mă duc.

— Stai, că ai o scamă pe pantaloni.

După ce-l deretică peste tot, cu o grijă pe care i-o poartă de când s'au căsătorit, d. Călinescu pleacă să-și facă plimbarea obișnuită și să se întâlnească cu alți colegi în suferință.

Se înapoiază la 9.22, cu o întârziere de 22 minute, după cum remarcă îndată madam Călinescu. Dar D. Călinescu e trist. Privește la masa care-l așteaptă și se intristează și mai mult.

— Mai este foc la bucătărie, nevastă?

— Nu.

— Astăseară mănânc numai două chiftele, iar de mâine încolo suprimăm laptele de dimineață și cinăm numai cu ceai și cu pâine.

— De ce? întreabă dumneaei înfometată.

— Ne mai tae iar din pensie.

— Guvernul?

— Păi cine?

M'așteptam ca d. Călinescu să pornească îndată o șarjă teribilă împotriva guvernului, dar spre surprinderea mea, domnia-sa mănâncă rar și clefăit cele două chifteluțe, mai înghite în gând din farfuria cu tocană a d-nei Călinescu, apoi se ridică scurt și hotărât, parcă i-ar fi poruncit cineva.

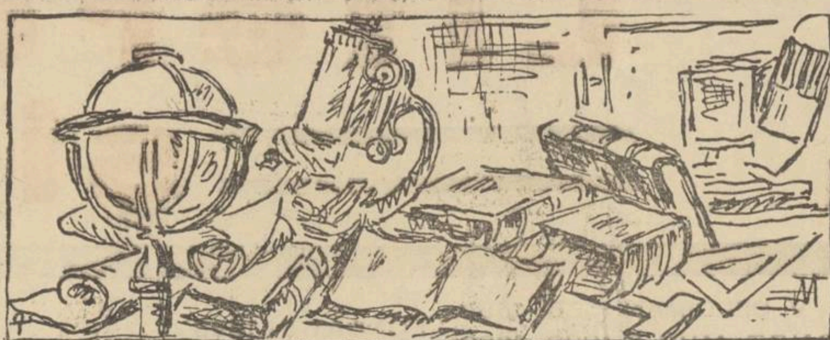
— Și de ce mai tae — îl întreabă abia acum, Madam Călinescu.

— Să vedem jurnalul de mâine, îi răspunde dumnealui.

Apoi, în lipsa elementelor necesare unei judecăți obiective, amână critica pe a doua zi — și se duce la culcare.

Dealtfel nu mai era nici timp...

DAMIAN STANOIU

Actualități științifice

Inima artificială

Din Moscova ne vine o știre senzațională:

Un medic rus, dr. Brușinenko a realizat o serie de experiențe menite să revoluționeze fiziologia și chirurgia medicală.

E vorba, nici mai mult, nici mai puțin decât de posibilitatea de a înlocui inima cu un organ artificial, care îndeplinește aceeaș funcțiune în organism. E drept că această substituire se poate face numai pentru un interval de timp foarte redus, dar suficient totuș pentru unele operațiuni importante.

„Inima artificială, creată de dr. Brușinenko, se reduce la o pompă, care introdusă în interiorul corpului în locul și în poziția exactă a inimii veritabile, este pusă în legătură cu sistemul de vase sanguine și împinge sângele întocmai ca o inimă adevărată.

Savantul rus a pornit de la un principiu foarte simplu și natural. Dacă funcțiunea esențială a inimii este aceia de a pompa sângele în diferitele regiuni ale corpului, dece oare nu s'ar putea înlocui această pompă naturală cu una artificială?" Și iată cum a ajuns Brușinenko la o idee atât de îndrăzneață.

Deocamdată, experiențele în acest sens s'au făcut numai asupra animalelor. Se speră însă că în curând vor putea fi aplicate și la om pentru operațiuni cardiace.

In cursul ultimilor doi ani s'a făcut disecția inimii la vreo 12 câni. Toate animalele au supraviețuit acestei operațiuni și se bucură de o sănătate normală.

Un câne a suferit o operație, care a durat 4 minute jumătate, în care timp inima i-a fost complect retrasă și înlocuită.

In urmă, după ce i s'au practicat 17 cusături, inima i-a fost pusă la loc.

Operația a fost făcută de profesorul rus Perebinsky, cu ajutorul inimii artificiale a doctorului Brușinenko.

Inainte de operație se injectează o substanță chimică specială, care împiedică o eventuală coagulare a sângelui, care s'ar putea produce, fie în timpul miraculoasei operații preliminarii, fie după ce s'a așezat la loc inima naturală.

Această substanță menține sângele în condiții absolut perfecte timp de câteva ore.

Triarea ouălor proaspete prin... ochiul electric

Ochiul electric? O denumire populară a celulei foto-electrice, dispozitivul capabil de a transforma razele luminoase în curenți electrici—o piesă minusculă, care a dat naștere în timpul din urmă la o bogată serie de aplicațiuni, pe cât de interesante, pe atât de utile.

Fără a pomeni de cele două mari invențiuni: televiziunea și filmul sonor, care se bazează pe principiul celulei fotoelectrice, toate domeniile industriei și vieței practice folosesc tot mai mult dispozitive de automatizare a diverselor servicii, realizate grație „ochiului electric".

Și acum iată o nouă aplicație remarcabilă prin originalitatea ei, destinată să faciliteze o operație curentă a gospodinelor.

E vorba de triarea ouălor, de alegerea celor proaspete de cele vechi. Această invențiune, realizată de curând în Franța, se reduce în esență la o celulă fotoelectrică, în fața căreia defilează o bandă cuprinzând ouăle ce urmează a fi triate. O sursă de lumină, așezată în spatele acestei bande, străbate ouăle și ajunge la celulă.

„Ochiul electric" primește astfel radiații de lumină, mai mult sau mai puțin intense, după cum ouăle sunt mai mult sau mai puțin proaspete. Variațiile de modulație luminoase sunt transformate de acest organ ultra-sensibil în variații electrice, care pot fi înregistrate și controlate cu ușurință.

Preciziunea dispozitivului este atât de mare, încât putem obține triarea ouălor, după o întreagă gamă de clasificare, începând dela ouăle absolut bune până la cele proaste. Toate categoriile sunt exact indicate.

Interesant este faptul că acelaș mecanism înlătură automatic din grămadă, ouăle învechite.

Radiațiile umane și „bagheta magică"

Problema „baghetei magice", acel instrument simplu și misterios, cu care anumite persoane special înzestrate reușesc să descopere zăcăminte, comori și isvoare subterane, continuă să preocupe știința. Recentele succese ale rabdomanților, — operatorii baghetei magice, — în căutarea vinelor de apă, precum și rezultatele aproape miraculoase obținute din totdeauna, prin aceste procedee, exclud cu desăvârșire ipoteza unor simple coincidențe sau a unor abile mistificări.

Cercetările moderne ale biologiei, în legătură cu unele fenomene de natură radioelectrică, tind să furnizeze o explicație științifică artei rabdomanților, care operează, fie cu bagheta, fie cu pendulul.

Aceste cercetări, foarte recente, dobândesc pe zi ce trece o desvoltare tot mai mare, ajungând acum să formeze chiar o ramură științifică specială, cunoscută sub numele de: *„radiestezia"*.

Radiestezia își propune să stabilească substratul pozitiv științific al fenomenelor socotite până'n timpul din urmă ca oculte și miraculoase. Un soi de știință... a vrăjitoriei...

Principiul ei fundamental este următorul: toate corpurile, obiecte și ființe, oricare ar fi ele: metale sau izolante, cristalizate sau amorfe, viețuitoare sau organe ale acestor ființe, toate radiază anumite vibrațiuni caracteristice, care pot fi detectate de la distanță de către operatorul rabdomant sau de un aparat potrivit.

Aceste unde a căror natură n'a fost încă stabilită de știință, acționează asupra sistemului nervos al operatorului și îi imprimă brațului său oscilații foarte slabe, care sunt amplificate prin baghetă și pendul, instrumentele uzuale ale rabdomantului.

Localizarea, numărul și cadența acestor oscilațiuni sunt interpretate de rabdomant. Cu ajutorul unor calcule speciale, el deduce cu preciziune natura și locul zăcământului pe care-l caută.

Undele radiestezice au o asemănare remarcabilă cu cele folosite în T. F. F.

Teoria radiesteziei este confirmată în totul de practică. Intr'adevăr, doi savanți elvețiani din Zürich, dr. Müller și dr. Machts au reușit de curând să construiască aparate detectoare ultrasensibile, care înlocuesc perfect pe rabdomanți.

I. S.

Rubrica grafologică

Incepând cu acest număr „Adevărul Literar" înființează *Rubrica grafologică,* satisfăcând — prin aceasta — interesul crescând al publicului nostru cititor pentru această ramură a psihologiei aplicate. Fiindcă, într'adevăr, abundența de grafologi înregistrată, în ultima vreme, și în publicistica românească, indică — înainte de toate — că această activitate răspunde unei cerinți a publicului, care — dacă e tacită, nu e, prin aceasta, mai puțin reală. E adevărat că există și o sumedenie de grafologi... de salon, a cărora înrâurire a reușit să trezească, pentru arta lor, nu interesul serios pe care îl cere o disciplină atât de profundă în resorturile ei, cum este grafologia, ci numai o curiozitate de suprafață, în care elementul senzaționalului nu are cel mai neînsemnat rol.

Noi voim să prezentăm, aci, grafologia într'o formă care să corespundă, în chipul cel mai adecuat, nivelului pe care credem că îl deține ea între toate celelalte metode de analiză caracterologică. Vom încerca să expunem, într'un ciclu de articole — pe cât posibil de concise și de clare — *temeiurile științifice ale grafologiei,* și vom căuta să desprindem, din chiar aceste temeiuri, *o metodă pozitivă de interpretare grafologică,* pentru a căreia aplicare îi vom înlesni, pe cititorii care ne vor urmări cu atențiune, cu toate indicațiile practice necesare. Credem că e nevoe să spunem, de pe acum, că *sistema grafologică pe care o utilizăm ne este strict personală.* Față de incompetența și de diletantismul — atât de frecvent întâlnite, amândouă, în acest domeniu — aportul pe care îl vom aduce va însemna, pentru amatorii de veritabilă grafologie, o deschidere de drumuri noui.

După o practică grafologică îndeajuns de îndelungată, în care am avut vreme să aplicăm atât directivele grafologiei clasice *(Crépieux-Jamin)* cât și pe acelea ale grafologiei mai noui *(Klages, Max Pulver);* după ce am verificat valabilitatea atât a criteriilor „științifico"-materialiste cât și a aceea a celor „intuiționiste"; după ce am văzut cât are de câștigat arta analizei grafologice dacă ține seamă de datele de covârșitoare însemnătate tehnică pe care le aduce *Psichoanaliza;* și după ce, însfârșit, am cercetat aportul încă nebănuit pe care aceleiași arte de analiză grafologică i-l poate aduce *o concepție parapsihologică* a omului am elaborat o metodă de analiză caracterologică, ale căreia aplicații în grafologie cititorii perseverenți vor avea prilejul să le aprecieze prin chiar practicarea directivelor noastre.

Se înțelege că, pentru noi, lucrul se prezintă în așa fel, încât o „vulgarizare" a metodei noastre ni se pare exclusă. Practica grafologiei este — pentru cine este — prin ea însăși îndeajuns de captivantă, ca să nu mai fie nevoie să o agrementăm cu șarade și cu anecdote; și îndeajuns de subtilă ca să n'o alterăm și s'o bagatelizăm prin încercarea unei prezentări „facile".

Câteva elemente de introducere în metodica noastră generală se vor putea citi în următoarea rubrică.

MIHAIL MAN

P.S. — Studiul grafologiei este, desigur, nespus de atrăgător și de absorbant — dar numai pentru unii. Aceia care se nasc cu o vocație reală pentru grafologie sunt cu totul rari. Ceilalți sunt sortiți să graviteze totdeauna în afara lucrului.

Pentrucă „Adevărul Literar" vrea însă să ofere o Rubrică grafologică tuturor cititorilor săi, instituim — pe lângă ciclul de articole expozitive pe care l-am anunțat — o *Rubrică gratuită de consultațiuni grafologice.* Lucrul e nu numai interesant, ci de primordială utilitate. Aceia care vor să se cunoască pe ei înșiși spre a-și intensifica, apoi, trăsăturile sănătoase ale caracterului, și spre a căuta să suprime eventualele lui scăderi, sunt — e adevărat — puțini; dar fiecare poate avea dorința justificată de a cunoaște sufletul acelora de care îi apropie viața. Fiecare are prieteni, vrăjmași, tovarăși de viață, tovarăși de interese; cunoașterea exactă a caracterelor și a temperamentelor lor poate însemna, adeseori, primul pas întru înlăturarea multor deziluzii. Și întotdeauna, o cunoaștere judicioasă a oamenilor este una dintre cele mai sigure busole pentru o acțiune liberă și izbânditoare.

Pornind cu convingerea că facem, astfel, o operă dreaptă și utilă, vom spune totdeauna adevărul, așa cum îl vedem, fără menajamente de niciun fel. Aceia care au o prea bună părere despre ei înșiși, să nu ne consulte. Ceilalți, să ne scrie o pagină, și vor găsi o schiță serios lucrată a caracterului lor în cuprinsul rubricei anunțate.

Scrisorile care ni se adresează, să poarte, pe plic, mențiunea: „pentru Rubrica grafologică".

Caleidoscop

O veste bună pentru cini

Ea nu vine din America, ci din Anglia și o reproducem așa cum a fost adusă de un confrate.

Un decret promulgat nu de mult în Anglia interzice formal sub pedeapsă, de-a se mutila în viitor urechile sau coada cânilor, ori de ce rasă ar fi.

Paradis canin

Paradisul cânilor vagabonzi e — cine ar fi crezut? — un colț minunat de natură de pe Coasta de Azur.

Când un cățeluș rătăcește pe străzi, fără stăpân, e dus numaidecât la un negustor din oraș, care dispune întotdeauna de un însemnat număr de persoane binevoitoare care-i oferă imediat ospitalitatea.

Rare sunt cazurile când vre-un câne este cu totul părăsit.

Un tablou de Van Eyck

Scriitorul belgian Maurice d'Alta a cumpărat la o licitație de mică importanță un tablou reprezentând pe Sf. Caterina.

După ce l-a curățat cu îngrijire — deoarece tabloul era într'o stare deplorabilă — profesorul și-a dat seama că tabloul era una din operele marelui Jan Van. Eyck.

Experții autorizați, printre care Hulin de Loo, Max Friedlaender și Friedrich Winkler, au confirmat autenticitatea lucrării.

O carte de B. Shaw

„Aventurile unei tinere negrese pornită în căutarea lui Dumnezeu", e titlul cărții publicate de curând de Bernard Shaw.

Mica negresă a întrebat pe misionar: „Unde e Dumnezeu"?; și acesta i-a răspuns: „Caută și-l vei găsi". Ea pleacă în căutarea Atotputernicului, dar imaginea din Biblie n'o satisface și atunci găsește pe Isus, — Shaw continuă să considere Cartea lui Renan ca cea mai canonică evanghelie — plin de bunătate, dar nu deajuns de autoritar.

Ea are o întrevedere cu Mahomed, dar preferă pe Voltaire — care-și cultivă grădina cu ajutorul unui irlandez, care azi nu e altul decât însuși B. Shaw.

Negresa se mărită cu Irlandezul și e perfect fericită alături de soț și de copii.

Bernard Shaw reușește în fața micei negrese să înlocuiască pe Dumnezeu.

Morala acestei povestiri filozofice nu excelează prin modestie. Stilul e clar și ușor ca adevăratul stil din sec. XVIII.

Radio

La Cameră se discută, într'o atmosferă extrem de încărcată, oportunitatea și neregularitățile contractului încheiat de Societatea de Radio din România cu Casa Marconi, pentru clădirea și organizarea unui mare post de emisiune la Blaj.

Vorbesc despre lungimile de undă, kilowați și antenă doi tehnicieni improvizați în materie.

Termenii uzuali sunt rostogoliți dela tribună într'o superbă anarhie. Interpelatorul vorbește cu competență imperturbabilă... despre Radiografie, *iar ministrul îi dă mereu, calm și consecvent — ca dela specialist la specialist, — cu* Radiofuziune *și iar* Radiofuziune.

Cuvântul Radiofonie *e complect exclus din vocabular, iar* Radiodifuziunea *nu apare niciodată în arsenalul verbal al oratorilor.*

Totul se reduce, dealtminteri, la o trecătoare radioconfuziune, *după care și contractul Marconi va rămânea în vigoare, și paraziții postului de emisiune — la post.*

***

Dar dacă radioamatorii nu au totdeauna posibilitatea să selecționeze recepții fără paraziți — industriali sau atmosferici, — Societatea ar putea găsi, în schimb, mijlocul de a organiza programe ceva mai bine chibzuite.

Conferințe improvizate, indigeste și uniforme, plăci de patefon răgușite și răsuflate, retransmisiuni incerte și necontrolate, — iată ce ne dă postul București de o bucată de vreme, — între cunoscuta reclamă: „Te doare nasul? la nasol!" și savuroasă șansonetă: „Arde-o, arde-o la pingea și pune-o pe dușumea!"...

Pentru asemenea producțiuni era nevoe la Radio de un poet și de un compozitor?

AUDITOR

Librăria Universala Alcalay & Co.

București, I Calea Victoriei 27

în permanență asortată cu ultimile noutăți apărute în țară și străinătate recomandă

In Franceză: Fr. Carco: L'ombre, roman, Lei 105. **Celine:** Voyage au bout de la nuit, roman, Lei 168. **R. Fernandez: Le Pari,** roman, Lei 105. **Gh. Hill:** Ma vie d'espion, Lei 126. **Ald. Huxley:** Cercle vicieux, roman, Lei 112. Le Meilleur des Mondes, Lei 105. Contrepoint, 2 vols, roman, Lei 210. Deux ou trois gragraces, Lei 105. Tour du monde d'un sceptique, lei 105. **Panait Istrati:** La maison Thüringer, roman, Lei 84. **Emil Ludwig:** Lincoln, Lei 175. **Lenotre:** Napoléon croquis de l'Epopée, Lei 105. **Lombard:** Au berceau du Socialisme français, Lei 84. **Gral Mordacq:** Clemenceau au soir de sa vie, 2 vols, Lei 210. **Th. Mann:** Lei Buddenbrook, roman, 2 vols, Lei 392. Montagne Magique, 2 vols, lei 392. **André Maurois:** Mes songes que voici, Lei 105. Le cercle de Famille, roman, Lei 105. **L. Pierre-Quint:** André Gide sa vie son oeuvre, Lei 126. **M. Paleologue:** Alexandra Fédeorowna, Lei 84. **Romain Rolland:** L'Annonciatrice (al 4-lea volum din ciclul L'ame enchantée) Lei 84. **Compte Sforza:** Les fréres ennemis (L'Europe d'apres guerre). Lei 105. **Th. Lowell:** La campagne du Colonel Lawrence, Lei 168. **Volkmann:** La révolution allemende 1918-20, Lei 126. **M. de Vogüe:** Journal 1877-1883, Lei 126.

Marile succese literare

Guy Mazeléne: Les loups, roman, Prix Goncourt, Lei 105. **M. Baring: C.,** roman Lei 147. **Chaliapine:** Ma Vie, Lei 105. **Lawrence:** L'amant de Lady Chatterley, roman, Lei 105. Femmes amoureuses, roman, Lei 105. **N. Ségur:** L'Impure, roman, Lei 105. **Vicki Baum:** Grand-Hotel, roman, Lei 105. Lac aux Dames, Lei 105. **Guy de Pourtalés:** Wagner, Lei 126. **Ossendowski:** Lenine, Lei 140. **Stefan Zweig:** Mary Baker-Eddy, Lei 105. Freud, Lei 105. **André Maurois:** Le cercle de Famille, roman, Lei 105. **Somerset Maugham:** Amours singulières, Lei 105. **Malaparte:** Le Bonhomme Lénine, Lei 105. **Princesse Bibesco:** Le destin du Lord Thomson suivi de Smaranda, Lei 84. **G. Ferrero:** La fin des aventures, Lei 105. **Kessel:** Wagon-Lit, Lei 105.

In germană: Egon. E. Kisch: China geheim, Lei 192. **E. Glaeser:** Das Gut im Elsass, Lei 192. **P. Mendelsson:** Schmerzliches arkadien, roman, Lei 152. **Dr. Josef Löbel:** Medizin, Lei 192. **C. Weiskopf:** Zukunft un Rohban, Lei 180. Léon Feuchtwagner: Der Jüdische krig, Lei 140. **B. Kellermann:** Die Stadt anatol, Lei 170.

In Românește: Camil Petrescu: Patul lui Procust 2 vol., Lei 100. *Vicki Baum:* Grand-Hôtel, roman, Lei 60. *Gârleanu:* Din lumea celor celor cari nu cuvântă, ed. V, Lei 40. *Iorga N.:* Supt Trei Regi, Lei 100. *Mușătescu Tudor:* Ale vieții valuri, Lei 60. *Minulescu Ion:* 3 și cu Rezeda 4, Lei 50. *Fratini:* Amanta la 1000 km., Lei 50. *Stănoiu Damian:* Alegere de stareță, Lei 60. *Lawvrence D. H.:* Amantul D-nei Chatterley, Lei 80. *Rebreanu Liviu:* Răscoala (2 volume), Lei 160. *Dessila Octav:* Noroiu, Lei 80. *Oprescu Horia:* Floare Neagră, Lei 50. *Duca I. G.:* Portrete și Amintiri, Lei 45. *Barnoschi D. V.:* A suta necredință, Lei 60. *Barnoschi D. V.:* Văicăreala, Lei 50. *Sadoveanu M.:* Uvar (roman), Lei 66. *Sadoveanu M.:* Trenul Fantomă, Lei 25. *Ludwig Emil:* De vorbă cu Mussolini, Lei 50. *Stere C.:* Lutul, Lei 80. *Prunk Michail:* Ora Sexuală, ediția II-a, Lei 50. *Verona:* Femeia care nu trebuie iubită, Lei 50. *Eftimiu V.:* Dragomirna, Lei 50. *Vlădescu G.:* Menuetul, Lei 60. *Nora A.:* Femeia așa cum e, Lei 30. *Gane C.:* Trecute vieți de Doamne și Domnițe, Lei 150. *Lovinescu E.:* Bizu, Lei 60. *Fântâneru C.:* Interior, Lei 60.

Ultimele noutăți literare în limba ungară.

Comenzile pentru provincie se expediază și contra ramburs. Se primesc abonamente la toate ziarele și revistele române și străine cu prețurile originale. Cereți noul prețcurent la abonamente lunare f. avantagioase.

Blasco Ibanez

S'au împlinit cinci ani de la moartea lui Blasco Ibanez.

Romancier masiv, călător atent la fenomenul vieții în aspectele sale cele mai variate, luptător politic și polemist pasionat, Blasco Ibanez dădea strălucire Spaniei catolice și monarhiste.

Convins că decăderea Spaniei se datora mai ales domniei lui Alfons al XIII-lea, Ibanez a dus o luptă frenetică împotriva fostului suveran. E deajuns să cităm faimoasa broșură: „Alfons al XIII-lea demascat".

Dar, desigur, Blasco Ibanez va rămânea mai ales prin romanele sale, vaste fresce ale poporului spaniol în luptă cu viața, cu mizeria, cu ambițiile războinice și cu superstiția.

IN URNA LOTERIEI DE STAT

au mai rămas la clasa 5-a

30.200 DE CÂȘTIGURI

în valoare de

194.180.000 LEI!

Cu un singur loz se pot câștiga:

Zece milioane lei
Opt milioane lei
Șeapte milioane lei
Șease milioane lei
Cinci milioane lei
Un milion lei

ACUM E ACUM!!

Lozuri disponibile se mai găsesc încă, de vânzare la COLECTORI

GRĂBIȚI-VĂ!

O veste bună

Săptămâna viitoare apare No. 44 al revistei „Rebus - Magazin"

T a b l e t e

Tinereturile

Se întâmplă mai deseori de cât este de dorit, ca o publicație de tineri, cotizați cu greutate pentru scoaterea unei foi, să ceară colaborarea camarazilor aparent mai bătrâni.

Tineretul, care părea situat odinioară prinprejurul vârstei de 30 de ani, și-a mutat în fiece an mai îndărăt meridianul; ceeace face că actualmente sunt mai multe tinereturi, din care unele mai puțin tinere decât celelalte. Care-i adevăratul tineret actual, din Februar 1933; cel de 25, de 24, de 23, de 20 sau de 15 ani? Baruțu, numai de șapte ani și două luni, pretinde că e mai tânăr decât toți. Este adevărat că nu a scos pân' acum nici o revistă, n'a scris nici o critică, nici un esseu și nici un roman și nu are un sistem propriu de cugetare. Un lucru mă întristează, Baruțu fiind mai bătrân decât cei mai mulți viitori autori din vecinătate. Nicu are șapte ani, Mitică patru, Năstase trei; și, dacă mă uit la fustele balonate din cartier, nu e greu să constat că tineretului cu plus îi urmează de aproape un tineret de ordinul semnului minus, neieșit încă din crisalide, dar care poate că și-a și gândit opera completă, în proză și versuri.

Personal, am avut întotdeauna slăbiciunea debuturilor fragede și puerile. Un băiat care mingii de piele, împunsă cu capul și aruncată cu bocancul, îi preferă hârtia și condeiul de sub lampă, povestea unei idei și scânteierile constelației, ivită în obscuritatea speranței, mă emoționează ca o făgăduință, ținută sau nu; cu toate că aș recomanda și o gleznă sportivă dedesubtul articulației de intelect. Ba, bănuiesc că în presa românească am fost primul editor al unei foi zilnice, emancipată de condiția volumului și care a și provocat revoluția actuală, zeci și sute de ziare minuscule, în toate orașele și târgurile, prin puterea exemplului și a faptului împlinit.

O cantitate de tineri, neglijați de publicațiile solemne, au găsit loc și tipar în paginile Biletelor de Papagal *— unde miile de nerozii și de stupidități veneau săptămânal pe masa camaradului Aderca și pe a subsemnatului, însoțite de câteva pagini cu transparențe certe. O regulă, păzită cu strictețe la noi, a fost că îndrăsneala de a se măsura cu lumina și strădania corespondenților noștri, nu au fost luate în deșert. Niciodată foaia noastră nu și-a permis să ironizeze începutul și să batjocorească sentimentul unui copil, care păștea pentru întâia oară cu turma lui, un ied și-o mia, albul hârtiei. Natural că la ivirea cornului pronunțat sub pălărie, unii din micii noștri bolnavi de inspirație ospitalizați, ne-au apucat de bățul umbrelei sau au scuipat după noi; au luat dela nas și au aruncat. N'avem nici dragoste de sine, nici orgolii, nici situații false ca să ne supere cățelandrul care-ș ridică uscat piciorul, dacă nici ura idioată, și inexplicabilă, pe care ne-o consacră câte un tâmpit adult sau venerabil, muncit de mucegaiurile cerebrale și împăduchiat intelectualmente nu izbutește să ne scoată din temperament.*

Dar se remarcă în mișcarea diverselor tinereturi o grabă nejustificată și o concepție pe generație. Graba în literatură lasă gol, ca și în pictură; individul se face glorios înainte de a ști să desineze. Alfabetul formei trebue cunoscut cu deamănuntul și el nu se capătă ușor. Cine refuză să creioneze o mîță în momentul săriturii, nu știe — și dacă, acceptând, realizează un animal penibil necaracteristic și încremenit, pretextând că „așa vede", nu știe nici atât și poate fi clasat, fără apel.

Un tânăr care acum 35 de ani promitea foarte mult, a fost așa zisul caricaturist N. S. Petrescu, o individualitate satirică neparcursă în desen și rămasă în cămașa naturii, dar de cea mai reală calitate. Câțiva Stăncești și Arioni relativ apropiați de textul naturii, i-au creat tânărului Petrescu o celebritate, de care nici unul dintre semenii lui actuali nu se bucură în acelaș grad. In loc să fugă însă de succes, el l-a căutat și a intrat în societatea politică din București, elegant, ciocoi, cravatat scump, încălțat în fine piei exotice și mătase.

Era momentul când N. S. Petrescu, după ce își încercase creionul, trebuia să se izoleze în zece, douăzeci de ani de studiu. Caricaturistul era celebru dar nu știa să croiască un picior, nu refăcuse după viață jocul genunchiului și al șoldului, surâsul, încovoierea, saltul și toată anatomia statică și mobilă a crochiului viu. Desenul lui era compus cu o metodă de samsarlîc, din Jugend *un ochi în profil acomodat cu o atitudine scoasă din* Rîre *și complectată cu* The Graphic. *Și bietul caricaturist al biologiei vizuale cuteza să desineze cai, nuduri, populații. Viciat de un succes, de care n'a știut să se scape, Petrescu a trăit bine, foarte bine și n'a putut realiza nimic.*

E dificil de dus la capăt o pagină bună. E greu de scris corect o frază. Scriitorul preocupat de condensarea sensurilor și ideilor și care nu preferă cristalului limonada, nu caută succes, caută să se împlinească, indiferent de rezultatul sonorității publice. E atât de greu de scris *încât cei mai mulți scriitori actuali au evadat dogma esențială a literaturii, și fabrică volume dactilografiate. Tineretul se păcălește dacă e ispitit de vanitatea notorietății și dacă va cultiva generația și nu individualitatea, singura formă în care interesează meșteșugul artistic.*

In orice caz, tineretul, ca și bătrânetul, atunci când se încumetă să tipărească o publicație, trebuie să-i facă onoare integral, din prima pagină până la ultimul rând și numai solicitate, să introducă în sumar colaborarea străină. A cere sprijinul literar al altora în foaia dumitale, cu care vrei să demonstrezi realitatea unei vigori și a unei personalități, e o acțiune parazitară. Căci individul care prin imitație de atitudini și de iluzii, își închipue să mintă panta, să sofistice urcușul și să anexeze prăpastia, trebue să-și primească pedeapsa că a urmărit să iasă din mediocritate precisă pe cale falsificată și pedeapsa stă în conținutul exponentului propriu. La zero — feriți-vă de zero! — pericol de moarte.

Nu se poate împinge limba orologiului înainte, cu idealul că timpul se ia după ceasornic, după cum nu poate crește barbișonul la cerere politică sau literară. Și nici nu e neapărată ne voe ca un tânăr să fie numai de cât poet sau dramaturg: Dulgherul cu care mi-am construit bordeiele, avea o conversație variată, documentată și frumoasă, un sens al formelor și materialelor filosofic și toată personalitatea lui, ajutată de o teslă și o cuțitoaie, bătea trei poeți și cinci romancieri...

T. ARGHEZI

Poezie și politică

Reproducem din ultimul număr al revistei „Incotro?" următoarea întâmplare autentică:

„In prima guvernare național-țărănistă când d. Mirto era subsecretar de stat la Interne, avea ca șef de cabinet pe-un foarte tânăr poet, B. B., din cea mai modernistă și incomprehensibilă școală poetică. Tânărul slujitor al celor mai confuze muze, ajunsese să vorbească numai în limbaj liric.

Il întrebai:

— Domnul ministru e aici?

Și-ți răspundea cu o incertitudine hamletiană:

— Oh! Ar fi putut să fie aici dacă n'ar fi fost în douăsprezece alte locuri!

Odată d. Mirto, dupăce sunase de trei ori fără rezultat, ieși din cabinet să vadă dece nu vine șeful de cabinet. Il găsi la masa lui, adâncit într'o hârtie și învârtind preocupat styloul între degete. D. Mirto se apropie discret și privi hârtia. Printre altele se putea ceti:

Vânt dat în scrânciob
Undeva în ceruri arabe
Pâc, Pâc, Pâc, Pâc,
Peste turnuri șvabe
Până la Isarlâk!

Domnul Mirto se dădu la o parte, cu degetul pe buze:

— Ssst! Să nu-l turburăm... Descifrează ceva... E probabil o adresă cifrată..."

Dacă numai șefii de cabinet ar face astfel de poezie — n'ar fi nimic.

Dezastru-i că și miniștrii s'au apucat să facă același fel de poezie — la departamentele respective.

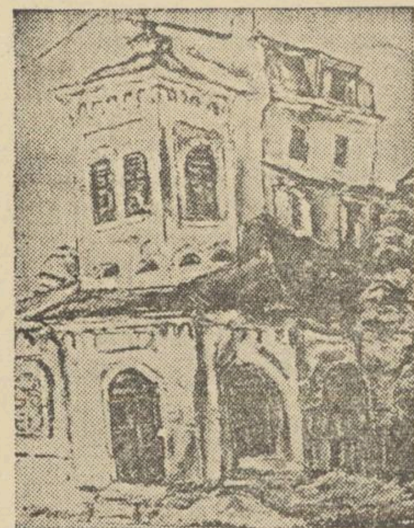

P l a s t i c a

Specificul românesc

Numeroase anchete și studii au încercat în anii din urmă să precizeze esența și caracterele specificului românesc.

Entuziasmul cercetătorilor s'a epuizat destul de repede, dar problema nu și-a găsit rezolvarea.

Vasile Popescu Clopotniță

Cele mai multe referințe s'au menținut în nebulozitate și abstract, nelămurind decât unele însușiri exterioare ale fenomenului românesc.

Ar fi cu neputință să alcătuim, din tot ce s'a scris și s'a vorbit în legătură cu acest subiect, un tablou al minimului de însușiri care definesc specificul nostru etnic.

In artă mai ales căutarea elementelor specifice s'a dovedit cu desăvârșire puerilă.

Creația e prin firea ei un produs individual, caracterizat prin eliberare și unicitate.

Ingrădirile formale — și cu atât mai mult cele spirituale — țin de ramura industrială a activității umane, și nu au rost în elaborarea operelor de artă.

Specificul e în subconștient și în manifestările noastre instinctuale. El se poate asimila în conținutul emotiv al unei opere, dar nu poate fi urmărit și exploatat pe cale volițională fără a i se altera cuprinsul și valoarea.

Expoziția D. Ghiață

Fără să facă propriu-zis pictură națională sau naționalistă, d. *D. Ghiață* se înfățișează, într'una din sălile Fundației Dalles, cu o serie de pretexte plastice de inspirație pur românească.

Priveliștile d-sale oltenești prezintă — cu un remarcabil suflu epic — ansambluri de țară și viață de târg: natură, și oameni legați de natură românească.

Pictura aceasta, atât de dominată de subiecte, e caracterizată printr'o sensibilitate discretă, lipsită de spontaneitate, printr'o atitudine sinceră, prin expresia simplă și necizelată.

Emoția se refugiază aci când în accente timide de culoare, când în svâcnirile viguroase ale construcției.

Niciodată armoniile de grup nu sunt străbătute de ezitări sau contradicții.

D. Ghiață e un artist al calmului linear și un colorist reținut.

D. Ghiață Odihnă

Din realizările de azi, d-sa își făurește jaloanele puternice ale drumului nou.

Expoziția Vasile Popescu

O viziune mai lirică găsim în picturile expuse de d. *Vasile Popescu* în sala din Calea Victoriei No. 88.

Preocupat de plasticitate, artistul obține desenul din alăturări și contraste, construind cu culoarea.

Tabloul are astfel mai multă exuberanță și tema — mai mult conținut.

O sigură distribuție a valorilor se relevă în compozițiile cu flori și fructe.

Dintre peisaje, ne-a plăcut mult Mangalia, Cloptnița veche și grupurile de case în soare și la mare.

Sunt lucrări în care tehnica slujește admirabil inspirația artistului.

D. Vasile Popescu nu e însă deplin lămurit în stil și în intenții. Unele opere tind către colorism, altele — către compoziție. Din contopirea acestor drumuri — astăzi paralele — va putea apărea, nestingherită, maturitatea.

Dar și până atunci, pictorul e demn de interes.

H. BLAZIAN

I. Theodorescu-Sion Schiță

In stratosferă

Intr'un recent interview acordat ziarului danez „Politiken", profesorul Piccard a făcut, între altele, următoarele declarațiuni asupra perspectivelor sborurilor în stratosferă:

„E o greșală să se creadă, că investigațiile mele stratosferice nu urmăresc decât scopuri exclusiv științifice. Veți fi desigur surprinși, când vă voi spune că pot foarte bine considera stratosfera ca un *domeniu de turism, menit să atragă un public numeros.*

Lăsând la o parte orice glumă, stratosfera este deosebit de favorabilă pentru desvoltarea călătoriilor aeriane.

E de ajuns să te ridici până la 15.000 m., înălțime, pentru ca să fi la adăpostul perturbărilor atmosferice.

Vânturile, pe care le întâlnești eventual în această regiune au întotdeauna o direcție orizontală, așa că nu stânjenesc câtuș de puțin traficul aerian.

Evident, va trebui să se inventeze mașini speciale, pentru a produce aerul necesar motoarelor.

E nevoie de asemeni de cabine ermetice pentru a proteja călătorii împotriva frigului exterior de 50—60 grade. Dar toate acestea sunt lucruri prevăzute. Cred că marele trafic aerian va fi realizat numai prin cunoașterea stratosferei. Presiunea atmosferică, fiind aci redusă la a noua parte din valoarea ei normală, avioanele noastre pot sbura cu o rapiditate neînchipuită. O viteză de 600—700 km., pe oră în stratosferă nu apare câtuș de puțin fantastică. Cu alte cuvinte, ridicându-ne în această regiune, putem face cursa Paris-New-York în 5 ore".

O vizită la gradina Sofia din orașul Uman (Rusia)

3 Iulie 1903. Vagonul s'a oprit în gara Uman la ora unu din noapte, adică după un parcurs de 24 ore.

La ora 7 jum. comandantul de căpetenie, generalul Dragomirov, s'a scoborît din vagon urmat de toți cari'l însoțeau, ținuta era cea de serviciu.

Pe peronul gărei, am fost întâmpinați, de autoritățile locale, cu pâne și cu sare.

După o scurtă întreținere cu comandantul diviziei și ofițerii superiori din garnizoană, cărora comandantul de căpetenie mi-a făcut onoarea de a mă prezenta singur, ne-am suit în trăsuri spre a merge spre tabără. Locul meu a fost în trăsura generalului în stânga sa.

La ora 8 fix, trăsurile noastre s'au oprit în fața .regimentului 175, destinat a trece inspecția.

. . . .
. . . .
. . . .

***

Inspecția a durat 2 ore jum. Dela tabără au mers în oraș la casinoul ofițeresc, unde comandantul de căpetenie a primit pe notabilii orașului și pe reprezentanții diferitelor autorități pentru a le asculta raportul și a examina cererile.

Când ne dădeam jos din trăsură, un țăran, cu o petiție în mână, se aruncă în genunchi la picioarele comandantului de căpetenie, care foarte supărat îi strigă „durak" ! (nătărăule). Aceasta a fost însă numai o clipă. Fața i s'a înseninat din nou, luă petiția din mâna bietului nenorocit, care pierduse și puținul cumpăt ce mai avea, și-i spuse cu blândețe: „Numai înaintea lui D-zeu se cuvine să cadă cineva în genunchi, înaintea oamenilor asta este o înjosire. Vom vedea, voi face tot ce se va putea, dar să nu te mai văd în genunchi".

După terminarea recepțiunii, mai dispunând aproape de 2 ore până la vremea mesei, pentru care eram invitați la comandantul diviziei general maior Klinciareff, comandantul de căpetenie propune să mergem să vizităm grădina numită Sofia.

„Vei vedea ceva demn de admirat, Alexandru Constantinovici, îmi zise Excelența Sa după ce ne-am suit în trăsură. Această grădină este una dintre cele mai frumoase din toată Rusia și amintirile ce sunt legate de istoria ei o fac să fie, din acest punct de vedere, unica poate în toată lumea".

In adevăr istoria grădinii Sofia, sau a Impărătesei, cum se mai numește astăzi, este din cele mai curioase.

Contele Potoțki, proprietarul întinselor domenii, pe care se găsește orășelul Uman, a fost captivat de farmecele unei Grecoaice de o frumusețe, pe cât se povestește, în adevăr legendară și care se găsea în haremul unui pașă, la Constantinopol.

In schimbul unei sume foarte mari, contele izbutește a reda libertatea frumoasei Sofia și împreună cu ea se instalează în domeniile sale la Uman. Aici ca să-i dea măsura iubirii ce avea pentru dânsa, pune să se facă pe un teren lipsit aproape de orice plantație, o grădină imensă, cu mii de arbori de diferite specii și vârste, cu canale, cascade, movile de diferite dimensiuni, grote, etc.

Toate aceste lucruri, care în alte grădini se formează cu încetul cu încetul, după o îngrijire de ani și ani, contele Potoțki isbutește a le obține, mulțumită mijloacelor imense de care dispunea și hotărîrii sale de a nu cruța nimic, — numai în decursul unui singur an, și anume în decursul anului 1796.

Mii de brațe, sub conducerea unui fost ofițer de artilerie de origină polon, smulg din alte părți arborii cu rădăcinile lor și-i transportă în noua grădină, unde sunt replantați după un plan din cele mai de gust.

Tot asemenea și blocurile de stâncă au fost transportate dela diferite distanțe, pentru a face cu ele grote, movile, surpături, care de care mai fantastice.

Apele unui mic sub-afluent al Bugului servesc pentru a face lacuri, cascade, canale destul de largi la suprafață, precum și subterane.

Dacă nu mi s'ar fi afirmat într'un mod atât de pozitiv mi-ar fi fost greu să cred că într'un timp așa de scurt, pe un loc șes, s'a putut crea o grădină care să nu aibă nimic de invidiat celor mai renumite grădini din Europa. Ce adâncă trebue să fi fost afecțiunea ce simboliza această operă uriașă.

Și cu toate acestea !....

Contele Potoțki avea un fiu din o primă căsătorie. Acest fiu robit și el de frumusețile mamei sale vitrege, are tristul curaj de a răpi fericirea tatălui său.

Culpabila soție fuge cu fiul ei vitreg, lăsând în urma sa trei copii, contelui. Se zice că nu s'a mai putut da niciodată de urma fugarilor.

De atunci acea grădină, din martoră a fericirii contelui, deveni locul de preferință în care își înăbușea nenorocitul soț și părinte, în lacrimi, amărăciunea sa.

Ore întregi, se zice, că sta lângă un mic stăvilar, numit astăzi cascada lacrimilor. Denumirea se datorește faptului că apa ese din stăvilar în două coloane, care trec prin două lumini rotunde, simbolizând astfel, lacrimile contelui.

Voind să scape de apăsarea durerii, contele a început să invite la el amici de-ai săi, cu care organiza partide de cărți, pe sume enorme, în una din grotele grădinii. In această grotă, într'o singură noapte contele ar fi pierdut o sumă enormă de bani. Martoră a acestei partide celebre este o inscripțiune, în limba polonă, pe o placă de marmoră.

Nici distracțiile acestea ruinătoare neputându-l însă vindeca de durerea adânc săpată în sufletul său, contele se aruncă în politica poloneză și termină prin a se compromite la așa punct că este proscris.

Cu câteva zile înainte de a se pronunța sentința contra lui, a voit să cedeze grădina sa curții imperiale pentru Impărăteasa ; înainte de a-și realiza însă planul toate bunurile sale au fost confiscate.

Poate în amintirea acestei intențiuni a sa, grădina este numită „a Impărătesei".

Impăratul Alexandru II, al cărui bust este așezat în mijlocul unui încântător tapet verde, înconjurat de arbori plantați într'o ordine iscusită, iubea foarte mult această grădină și a ținut să fie conservată și chiar îmbunătățită.

[signature]

D. Gusti și cultura

Ofensiva culturală, inaugurată de actualul ministru al instrucției, sub forma creării Senatului Cultural este binevenită și poate chiar în oră ultimă, când s'ar putea face ceva. Nu suntem legați la ochi, ca să nu vedem indiferența, dacă nu ostilitatea, cu care statul privește toate problemele culturale. Este natural ca într'o organizație biurocratică artistul, poetul, gânditorul să fie socotit nu numai inutil dar și periculos. Preocupările economice, nici ele nu favorizează primatul spiritualului, încât nu este de mirare că marasmul și indiferența au stins încetul cu încetul orice floare, care își scotea creasta de foc, prin vreascurile venerabile ale anchilozei noastre.

Ca atare acțiunea d-lui Gusti este un val de ozon. Noi avem toată încrederea în viitorul acestei reforme: activitatea neobosită, sistematică, condusă de steaua polară a unei gândiri realiste, cufundată în realitățile românești, pe care le-a explorat ani de zile în sistematice monografii sociologice capul de perfect organizator și animator îl desemnează pe d. Gusti ca pe un realizator de primă calitate. Rămâne acuma de văzut dacă Senatul Cultural va fi la înălțimea misiunii sale. Numai dacă nu se va mărgini la referate și la posturi budgetare, dacă biurocratismul, lipsa de gust și inerția nu se încuiba și aci, ca într'atâtea instituțiuni pseudo-culturale, pornite la drum cu surle și țambale și împotmolită la cea mai apropiată răscruce în nămolul de maculatură tipărită, în praf de referate și, bonuri pentru cheltueli de reprezentare. Să dea Dumnezeu să nu fie așa și d-l Gusti să fie, ce-au promis atâția alții, adică ministru al culturii.

Moda

Noi hecatombe

In veci aceleași doruri mascate cu-altă haină...

(MIHAIL EMINESCU)

Lighioanele toate, afară de om, se luptă cu colții, cu ghiara, cu veninul, pentru apărare și pentru hrană; omul, lighioană superioară (deaceea este superioară?) se luptă cu restul lighioanelor pentru satisfacerea unui simț înalt, zis al frumosului. De când și-a cioplit o secure, și-a ascuțit o săgeată și a mânuit o ghioagă, omul a prăvălit jivinele din jurul lui cu o lăcomie crescândă care depășea tot mai mult nevoile de hrană și îmbrăcăminte. Acest prisos de hecatombă a devenit podoabă, lux. Și pe zi ce trece, jertfa crește, sporită din îndemnul unui alt simț superior: dorința de nou și varietate.

Sulița, săgeata și securea, — cangea, glonțul și dinamita, — lațul, capcana și otrava, toate armele distrugerii s'au folosit dealungul globului, în tundre, jungle, pustiuri și oceane ca să mărească și împrospăteze podoaba eternă a omului vremelnic. La fildeșul elefantului s'a adaus carapacea broaștei țestoase, iar după crocodil, s'au jupuit de pielea lor solzoasă felurimi de șerpi și de șopârle. Colibrii, struții și păsările paradisului au mai căpătat răgaz și mai respiră, dar cât e vulpea de șireată, mai isteț e omul când vrea ca s'o jupoaie — și maimuța, cu toată abila ei schimonosire, n'a căpătat cruțare dela nobilul său descendent și frate. Acum câțiva ani, doliul maimuțelor făcea gloria și satisfacția cochetelor cari puteau arbora pe rochii și mantouri coame scurte și aspre, smulse celor mai gâlcevitoare lighioane, bine înțeles nu mai gâlcevitoare decât ele, (rog a nu se face confuzie în stabilirea acestei ierarhii).

Pentru actuala iarnă, pentru paza de răceală a delicatelor grumaze, regiunile polare ne-au mai trimis o jertfă încă neutilizată de civilizați: foca.

La castaniul roșcat al părului feminin, castaniu vechi congenital sau chimic recent, nici o blană, fie de vidră, fie de nurcă, nu se armonizează mai perfect ca brunul cald de focă!

— C'est une trouvaille, ma chère! Omul e un animal ingenios.

Și încă cum! De altfel domeniul științelor naturale e vast, așa că va mai permite celui care stă pe cea mai înaltă treaptă biologică să exploateze pentru alimentarea luxului său și alte specii încă neîntrebuințate.

Astăzi doamna poartă foca în jurul gâtului, mânzul în spinare și calcă în solzi de șarpe. Mâine aceste accesorii de modă vor deveni banale și cum banalul e greu de suportat, — e ca un avertisment al bătrâneții și al morții, — accesoriile vestimentare se vor reînoi necontenit în virtutea legii nestatorniciei dorințelor umane.

Astfel că la anul, scumpă doamnă, când veți fi mai tânără ca azi — și peste un deceniu, când veți fi mai tânără ca ieri, veți arunca la reformă foca, șarpele și mânzul. Tirania perspicace și inepuizabil ingenioasă a modei, vă va convinge fără greutate să arborați cel mai stilizat mantou de ornitorinc sau cazuar, strâns la talie cu un cordon de caracatiță și veți purta în piciorușe sandale din piei de liliac sau de cameleon.

In onoarea frumuseții dumneavoastră, doamnă, hecatomba încă nu a luat sfârșit — și când bătrânul glob își va jertfi ultima specie de moluscă sau reptilă, alte planete mai tinere și mai „à la page" vă vor pune la dispoziție resursele vestimentare. Ca mâine veți primi, cu palpitația fericită a reîntineririi, prospectele de modă trimise de Galeriile din Marte; și cu grația mereu fermecătoare care vă caracterizează, veți escalada spațiile interplanetare tolănită într'un elegant automobil-rachetă, pentruca, împreună cu cea mai bună prietenă, să vă furnizați găteli mai inedite. Și cu bună-dreptate veți putea spune, într'o limbă care atunci va fi la modă:

— O, ma chère, on ne trouve rien de joli sur notre vieux globe!

DANDY

Roentgen

In anul 1895 un profesor foarte capabil, anume Röntgen, experimenta la Institutul de fizică al universității din Würzburg niște tuburi de raze catodice.

Descoperiri mari nu se mai așteptau în acest domeniu, dar mai erau de lămurit, în legătură cu aceste tuburi, o mulțime de chestiuni mărunte, care păreau extrem de însemnate omului de știință, deși profanul le socotea complect lipsite de importanță.

Tot ce era în legătură cu funcțiunea acestor tuburi fusese cercetat cu minuțiozitate de către profesorul Röntgen. A trecut mult timp până ce palidul profesor cu barbă neagră și părul de artist să adune toate rezultatele experiențelor lui, care au încăput în 20 de rânduri ale unei publicații științifice.

Intr'o zi, profesorul Röntgen observă pe peretele de sticlă al unui tub de raze catodice o lumină fluorescentă verde și foarte frumoasă. Oricare altul s'ar fi mulțumit cu simpla înregistrare a faptului; dar Röntgen se întreabă imediat despre originea acestui fenomen. O întrebare care nu i-a mai dat pace, o întrebare, al cărei răspuns a dus însfârșit la descoperirea razelor X, la descoperirea acelor raze invizibile, care aveau să fie una dintre cele mai mari binefaceri ale omenirii.

Stabilirea luminii fluorescente verzi a fost o descoperire întâmplătoare, dar cercetarea cauzelor ei a însemnat o muncă de luni de zile, care părea la început lipsită de perspective. Insă lumina verde îl atrăgea pe marele învățat ca o vrajă tainică. Insfârșit, el constată că este vorba de un anumit fel de raze, care străbăteau prin lemn tot atât de bine ca și o rază de lumină printr'o placă de sticlă, niște raze care se răspândeau în linie dreaptă ca o rază de lumină, și care, însfârșit, făceau corpurile fluorescente să lumineze. Intr'un cuvânt, el își dădu seama că a făcut o mare descoperire. Dar comunicarea descoperirii lui la Societatea de medicină și științe naturale din Würzburg nu avu loc decât mult mai târziu, după ce studiase totul până în cele mai mici amănunte.

Röntgen numi noul fel de raze — raze X. Comunicarea lui a fost scurtă, dar descrierea nouilor raze a fost atât de desăvârșită, încât abia se găsește un cuvânt care să nu fi fost confirmat de cercetările ulterioare. Ba ceva mai mult, dela comunicarea făcută de el la Würzburg și până azi, nu s'a mai descoperit aproape nimic nou în legătură cu proprietățile acestor raze, descrise de Röntgen încă din 1895.

Fiind întrebat de către renumitul profesor münchenez Sommerfeld, de ce renunță la orice folos personal de pe urma descoperirii lui, el răspunse: „Mă bucur de un sprijin atât de bogat în activitatea mea prin laboratoarele înzestrate cu mijloacele abundente de către stat, și prin posibilitatea de a dispune liber de timpul meu de lucru, încât se cuvine să-mi manifest cu plăcere recunoștința față de lume".

Urcă torsul...

Să se 'ngroape 'n ochii lungi
Lasă-azurul nopții brune:
Ochii mari și reci ce 'n raze
Străvăd aur și cărbune.

Și apropie-ți de geamuri
Trupul: cânt de linii pure,
Tot velurul nopții nouă
Să te strângă 'n fald ușure; —

Să aduni otrava albă
Ce-o vărsară 'n noapte crinii,
Heruvicul ce-au să-l cânte 'n
Miezul nopții heruvimii.

Licărind, precum argintul
Fumegă în auroră,
Șoldul tău, din roză sacră
Urcă, lin ca o amforă.

Plânsul care nu-l rostiră
Apele visării mele
Clipocește mut în noapte
Cu însingurări de stele.

Sânii clari, mijesc în umbră,
Și din somnu-amândurora
Iscodesc, albi, două capuri
Mici, de mâță de angora.

Luna-aprinde 'n zări și larguri
Izvodiri de promoroacă
Și sleind lumina 'n pete —
Umeri 'n ivor îți joacă ...

...Urcă torsul și urechea:
De urât, din pragul porții
Dumnezeu, ca pe-o ogradă
Singur, calcă, miezul nopții.

ION OJOG

Conferințe

Liviu Rebreanu:

Viața și opera sa

D. Liviu Rebreanu nu este ceace lumea numește îndeobște un conferențiar. Nu are nimic din acel fluid al vorbirii pe care îl are, bunăoară, d. Nicolae Iorga sau, dar cine își mai aduce aminte de dânsul? cum o avea răposatul Pârvan. D. Rebreanu este un scriitor care, desigur, se simte în largul său la masa de scris, nu și la conferințe unde lumea cere și puțin teatru (anumită mimică, anumite inflexiuni ale vocii, etc.).

D-sa și-a notat pe câteva foi de hârtie o serie de întâmplări, crezute mai interesante, și le-a citit cu glasul ferm, fără unduieri.

Am aflat astfel un rar exemplu de energie a unui om care simte că are ceva de spus. Biruind vicisitudinile atât de numeroase pe vremea aceea când Ardealul era împilat de Unguri, d. Rebreanu dându-și seama că inhala microbul culturii străine odată cu aerul, s'a hotărât să vină în Regat. Au trebuit să treacă doi ani, în timpul cărora a îndeplinit funcțiunile cele mai umile, spre a-și putea agonisi puținul necesar trecerii frontierei. Ajuns la București a asaltat mai multe redacții, fără efect însă.

Anul sosirii la București a fost 1907 adică anul răscoalei țărănești pentru pământ. Prilej de documentări bogate pentru viitoarele sale lucrări. Atunci și-a dat seama, cât de mare era rostul pământului în existența poporului românesc. A conceput o trilogie a pământului, astfel cum se prezenta problema în Regatul vechi, în Ardeal și în Basarabia. *Ion* este romanul pământului ardelenesc. *Răscoala*, recent apărută este romanul pământului vechiului regat. Romanul pământului basarabean își așteaptă încă redactarea definitivă. Preocupare de căpetenie, când se decide să scrie un roman: numele personagiilor, care trebue să cuprindă în ele esența sufletească însăși a respectivului personagiu. Și pe acest drum, d. Rebreanu are un ilustru înaintaș: I. L. Caragiale, pentru a nu mai pomeni de albumul de nume eminescian. Deaceea puține, foarte puține nume au rămas cu numele neschimbat. De aci provine și eroarea în care a căzut profesorul universitar din Cluj, d. George Bogdan-Duică, care — căutând într'o vară să restabilească cu exactitate locurile unde s'a desfășurat drama familiei Herdelea, n'a putut restabili mai nimic.

Un capitol emoționant al conferinței a fost mărturisirea d-lui Rebreanu că *Adam și Eva* este „son violon d'Ingre". Și de și știe bine că delimitările severe ale criticii au decis inferioritatea calitativă a romanului *Adam și Eva*, d-sa consideră că în nici un roman de-al său viața omului n'a fost deasupra începutului și sfârșitului ca în acest roman.

Alice Voinescu:

Dramele lui Claudel

Paul Claudel este caracterizat de atitudinea tipic religioasă. Cele trei aspecte diverse ale dramaturgiei contimporane reprezentate prin Wedekind, Shaw și Pirandello, converg și se topesc într'o sinteză luminoasă în personalitatea lui Claudel.

Fenomenul Claudel se explică prin acceptarea valului religios ce de un timp a pus stăpânire pe pustietățile sufletești ale apusului. Acest val susține și ridică chiar pe cei ce nu cred (lumea științifică). Ultima carte a lui Henri Bergson e o dovadă. Frământările începute dela dezvoltarea mecanicei veacului XVII-lea și sfârșite în energetica de astăzi, aspectul vizibil al acestei curbe este cuprinsă total de dramele claudeliene. Realizându-se într'o singură direcție (cea religioasă) Claudel cuprinde întreaga gamă a tuturor posibilităților.

In poeziile sale ca și în corespondența ce a avut-o cu Jacques Rivière, Claudel își afirmă credința sa fierbinte.

Tezaurul poetic claudelian a fost împrejmuit cu 2 mari ziduri:

1. Zidul credinței,
2. Zidul metafizicei.

Escaladarea celui de-al doilea zid e mai ușoară. D-na Voinescu, dealtfel, renunță de a încerca sărirea celui de-al doilea, din convingerea fermă că nu va izbuti.

După o expresie claudeliană: *L'esprit c'est l'eau*. Cu alte cuvinte mișcarea încarcerată devine vie, grație legăturilor făcute de conștiință. Claudel crede că legătura senzației cu gândul, nu este decât o deosebire de grad. Echilibrul și armonia mișcării: *On remonte, on ne descend pas.*

Urmându-ți vocația — afirmă Claudel — îl realizezi pe Dumnezeu în tine (reintegrarea părților în întreg). Toți eroii lui au o vocație pe care o întârzie sau o accelerează. In teatrul său nu există nici bine nici rău, ci numai împlinire și neîmplinire (păcatul).

Supremul tip uman e poetul care are dragoste pentru tot și pentru toate. Dragostea este metoda de creație în teatrul lui Claudel. Nimeni nu poate ajunge la perfecțiune decât după ce a trecut prin proba de foc a dragostei. Dragostea poate duce la armonia universală, dar și tentația pândește. Calcinarea sufletească este echilibrul tuturor stărilor posibile. In fața absolutului greoi și masiv al veacului trecut, Claudel ridică o metafizică a dinamismului viu și continuu. Ordinea ce caută să pună Claudel între iraționalul Orient și raționalul Occident, este obținută prin revenirea la o clasicitate mediteraniană.

***

Doamna Voinescu vorbește întotdeauna frumos, viu, colorat. In conferința aceasta am regretat însă că nu ne-a vorbit despre François Mauriac nici măcar în treacăt și că, rezumând dramele claudeliene, a omis să vorbească despre *Les soulier de satin* și *Lôtage*.

X.

PRIMUL CONCURS
pentru campionatul de BRIDGE
:-: îl organizează revista :-:
REALITATEA ILUSTRATĂ
cu începere de Sâmbătă, 18 Februarie crt. în saloanele
CLUBULUI AEROCHIMIC
din București (Bd. Brătianu 36) Inscrieri și informațiuni la clubul Aerochimic

Primii pași

Toamnă

Intr'un local de noapte, undeva...
Poate mai plâng arcușe uniform
Și chelnerii pe scaune adorm
Și parcă de-o vecie dorm așa.

Poate o fată cere de băut
Și pare că nu vede-un lucrător,
Ce face-un semn din mână — nevăzut —
Și-și clatină beția pe-un picior.

Poate gonit de vânt sau de urât,
Același păzitor de noapte, cu chipiu,
Privește dintr'un colț posomorât
La sticlele din rafturi, cu rachiu.

Și poate-un câne a lătrat greoi,
Așa cum latră cânii a pustiu;
Poate-o trăsură poartă prin noroi
Un călător dela un tren târziu....

I. D.

Cânele meu

Cânele meu nu este nici câne de rasă, nici câne de salon; e câne sadea. Dacă ar exista pașapoarte pentru câni, atunci al meu ar fi trecut în cărțulia de legitimație internațională sub numele monosilabic Bob. (Nu e prea mândru de origina englezească a numelui său și răspunde fără supărare și la numele comun „Cuțu").

Naționalitatea: română.

Supușenia (bățului meu de trestie).

Religia: liber necugetător.

In dreptul caracteristicilor de formă și mărime, ar fi trasă o acoladă și ar fi scos în factor comun cuvântul potrivit.

Semne particulare: n'are.

Desigur că, pe prima pagină a pașaportului ați vedea, prinsă în capse și cu toate stampilele necesare, fotografia cea mai recentă și mai reușită a cânelui meu.

I-ați vedea capul expresiv, cu ochii luminoși și inteligenți, cu botul spânatec de american și cu urechile mari și ciulite ca ale unui spion sovietic.

Acuma, dacă curiozitatea v'ar împinge să faceți cunoștință mai apropiată cu cânele meu și ați veni să-l vedeți „în carne și oase", ați observa mai întâi că nu e prea mare, că latră cu destul talent, că are părul lucitor roșcat-auriu și însfârșit că... are o dantură impecabilă, pe care ține să o arate și chiar s'o utilizeze.

Căci, deși e inteligent, nu știe atât de cunoscutul proverb: „cânele care latră nu mușcă", și așa că, el și latră și mușcă.

De-altfel, aceasta nu-i singura lipsă a cânelui meu. Pot chiar să spun fără exagerare că e un neînvățat. Nu știe să facă sluj, nu face „aporte", nici coșul dela piață nu mi-l aduce și nici nu înțelege franțuzește. In schimb, știe să păzească cu străşnicie casa.

Pentrucă nu cunoaște proverbele și e cam ursuz cu străinii, n'ați putea să-i cunoașteți toate însușirile sufletești, care nici măcar în pașaport (dacă ar avea) n'ar fi trecute.

De-aceea, am să vi le descriu eu.

Deși pățania câtorva persoane îndrăznețe... (care au fugit cu fusta sau pantalonii sfâșiați de îndrăcita dantură a cânelui meu) neau făcut să-i punem pe poartă firma: „câne rău", Bob este un câne bun.

Bine-înțeles, că e bun cu mine și cu ai mei.

E atât de sincer și de credincios! Când viu dela școală, mă întâmpină cu lătrături și mișcări de coadă atât de entuziaste, încât oricât de supărată aș fi, el reușește să-mi comunice și mie întreaga-i bucurie, ce se revarsă dintr'însul ca o lumină și mă însenineează îndată.

Chiar când, murdar de noroiu, din cauza ploii, îmi mânjește rochiile și ciorapii cu gudurațul și săriturile sale, eu, dându-mi seama că n'o face decât din nemărginita și nestăpânita dragoste ce-mi poartă, nu-l bat, ci dimpotrivă, îl sărut cu îngăduință și duioșie pe capu-i auriu-roșcat.

Dacă îl cert, sau mai rar dacă-l bat, când a fost prea zelos și a mușcat pe cineva, Bob nu se supără și cu înfățișarea umilită (coada între picioare, urechile lăsate în jos), mi se gudură pe lângă picioare, până îl iert.

Nu e lacom, deși îi place mâncarea.

E de o vioiciune uimitoare.

Apoi, trebue să știți că nu prea e... sentimental. Nu-i place luna și muzica. Latră întotdeauna când e lună frumoasă pe cer.

Dacă se apucă cineva să cânte la pian, atunci Bob asurzește auditoriul cu acompaniamentul său.

Acesta este Bob.

Acu, dacă nu sunteți mulțumiți cu descrierea mea, vă invit să poftiți pe la noi să-i faceți cunoștință și să-l descrieți voi mai bine.

Mă tem însă, că firma dela poartă vă va convinge că compunerea mea e bine făcută și că... nu mai e nevoe să faceți alta.

MARCELA E. EHRLICH

Batista

Amiază de vară. Soarele aruncă nemilos asupra orașului o căldură tropicală și o lumină orbitoare. Oamenii se întorc grăbiți la casele lor după plictiseala unei dimineți arzătoare și monotone.

Tramvaiul geme de lume. Numărul mare al pasagerilor nu face altceva decât să îngreuieze atmosfera înăbușitoare a vagonului cu toate ușile și ferestrele larg deschise. Nimeni nu se mișcă, nimeni nu vorbește ci toți se gândesc. Se gândesc la o masă ce-i așteaptă pregătită într'o cameră răcoroasă sau la umbra unui pom în grădină. Se aude numai bătaia ritmică a batistelor și a jurnalelor, prefăcute în evantae, însoțite de câte o exclamație...

O mică și nostimă întâmplare face ca să se întrerupă pentru câtva timp monotonia ce domnea în vagon.

Pe prima bancă stau două persoane necunoscute una celeilalte: un domn foarte gras, având fața plină de sudoare și un important abdomen iar lângă el o nostimă domnișoară.

Domnul este foarte cufundat în citirea ziarului pe care — din cauza miopiei — îl ține foarte aproape de nas în timp ce vecina sa își face nervos vânt cu o batistă albă și cu danteluță pe margini (ca de domnișoară).

La un moment dat batista scapă din mâna stăpânei sale și se lasă încet, încet pe pantalonul domnului de alături, tocmai unde moda cere un șir perpendicular de nasturi mici.

Inchipuiți-vă situația penibilă în care se afla domnișoara, care văzând poziția critică a batistei sale nu știa ce să facă: să-l roage pe domn să-i înapoieze batista, să și-o ia singură sau mai bine să aștepte până ce domnul va observa batista și i-o va da înapoi.

Acest fapt însă fu observat de ceilalți călători și astfel, unul câte unul începură să pufnească în râs.

Domnul cel gras intrigat de cele ce petreceau în jurul său ridică ochii de pe ziar și zări batista. Atunci, făcând legătura între hazul vecinilor săi și acea bucățică de mătase care contrasta atât de violent cu culoarea închisă a pantalonilor și, crezând că are deaface cu o parte rebelă a cămășii sale, cu un gest de scamator, băgă batista în întunericul fără fund al pantalonilor.

La acest desnodământ neașteptat râsetele n'au mai putut fi ținute și atunci domnul, fie că ajunsese la destinație, fie de rușine, coborî grăbit la prima stație și cu pașii mari luă o direcție necunoscută.

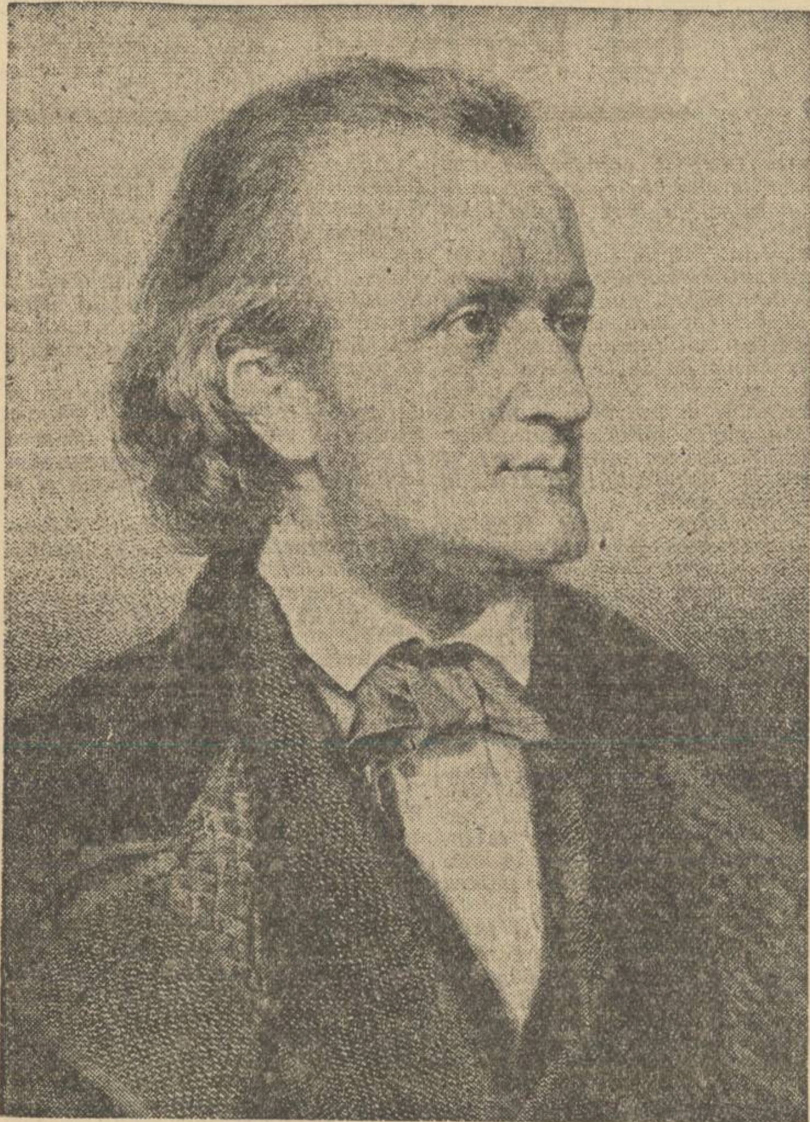
Acum fiecare putea râde în voe însă în inima fiecăruia se ivi o sinceră compătimire la gândul că această farsă a întâmplării se va transforma poate într'o adevărată dramă în care eroii vor fi domnul din tramvai și consoarta domniei sale, iar rolul de intrigant va fi jucat de mica și inofensiva batistă...

AUREL MIH. IONESCU

Răscoala
Rebreanu
Liviu
Editura
Adeverul s. a.

10.000 EXEMPLARE s'au vândut din traducerea românească a romanului AMANTUL DOAMNEI CHATTERLEY
Cartea aceasta care a fost la început confiscată în multe țări din cauza libertăților de expresie ale autorului, cunoaște astăzi cel mai mare succes de librărie.

COMEMORAREA LUI RICHARD WAGNER

Muzica fiind una din cele mai nobile și mai profunde expresiuni al tainei din jurul și din ființa omului, e firesc ca un compozitor de o croială uriașă ca aceia a lui Wagner, să prindă senzibilitatea oamenilor și cincizeci de ani după ce el nu mai este.

Opera lui Wagner e o măreață întreprindere de descătușare spirituală; acesta-i sensul ei adânc și universal. Pentru sufletul lui nemărginit de artist, metafizica nu-i o atitudine intelectuală sau o satisfacere socotită, de întocmire frumoasă. Neobosită și nestabilă, metafizica lui trăește din grijile și din râvnele întregii sale fapturi. Fie că-l îndreaptă spre Feuerbach sau spre Schopenhauer, către adorarea primordialităților firești sau către o religiozitate desmățată, de Hristos sau de Buddha, toate aceste schimbări au acelaș mobil nestrămutat.

Cu o încăpățânare sublimă, el nu consimte la non-sensul destinului omenesc și nu se lasă să fie o jucărie trecătoare. Iată de ce credința lui în rostul ideal al omenirii e originală și neclintită.

In această privință, Wagner nu s'a schimbat niciodată. Chezășie pentru această grijă trufașă și măreață stau operele lui de artă, scrierile teoretice, scrisorile și toate actele vieții sale.

Cu cât viața îi pare mai absurdă și puținătatea omului mai jignitoare, cu atât înalță mai sus ceiace crede că trebue să fie adevărata menire a omenirii. In acest temperament sălbatec, de-o cultură mare, svâcnește cu tărie veșnicul contrast dintre mizerie și măreția omului, urmează lupta crâncenă și nesfârșită între atotputernicia „dorinței" și atotputernicia „mântuirii".

Această problemă îmbrățișează la Wagner toate cutele sufletului; el își deslănțue pornirile pătimașe și electrizează facultățile contemplative, cu aceiași intensitate. In geniul lui, vicisitudinile personale și îngrijorările metafizice se străduesc deopotrivă pentru a da naștere fluidului unic al artei.

Când se sting ultimele arpegii din „Parsifal", omenirea, îmbătată de mândrie și scăldată în iluzii, se divinizează în muzică.

SYM

Wagner și literatura

Nici-un muzician n'a avut atâta influență directă asupra literaturii cum a avut Wagner. Este un fenomen unic în istoria literaturii universale. Fără îndoială între literatură și muzică au fost întotdeauna corespendențe și raporturi, influențe reciproce și comunicări subtile. Mai ales de pe vremea romantismului — a celui german în special. Dar nu era vorba, de obicei, decât de cazuri izolate, individuale. Cutare sau cutare scriitor era mai muzical sau își căuta de preferință motivele de inspirație în muzică. Sau — caz mai frequent — se slujia de muzică pentru-a-și stimula inspirația.

Cu Wagner a fost, însă, altceva. El a fost idolul inspirator al unei întregi generații, a fost obiectul unui cult exclusiv și fanatic pe care i l-au hărăzit o seamă de scriitori aparținând aceleiaș epoci și aceleași școale literare. Spirite uneori foarte deosebite prin temperament și talent, acești scriitori se găseau întotdeauna alături când era vorba de marele zeu Wagner.

Esența simbolismului francez a fost, într'adevăr, muzicală. E cunoscută fraza unuia dintre ei, care sună cam așa: Menirea simbolismului a fost ca să ia înapoi dela muzică ceiace îi aparține. Unul din șefii simbolismului (și unul din cei mai înfocați wagnerieni) Stéphane Mallarmé a dus această formulă până la aberație. Poemele lui sânt clădite numai pe asociații sonore, de-o muzicalitate delicioasă, și de-o incomprehensiune care desfide orice cheie.

E curios cum Wagner și-a exercitat influența mai întâi în Franța. Baudelaire, prin 1862, într'o vreme când Wagner era considerat în unanimitate drept nebun, a scris despre „Tannhäuser" un articol de-o genială și profetică pătrundere.

Ce-i făcea pe simboliști — pe Mallarmé, pe Villiers de l'Isle-Adam, pe Laforgue — să găsească în Wagner un precursor? Cred că în primul rând faptul că ei vedeau în Wagner realizarea unuia din cele mai importante puncte ale propriei lor doctrine. Anume: transpunerea artelor și interpătrunderea lor.

Dramele muzicale ale lui Wagner erau muzică, poezie și plastică întrunite într'un singur mănunchi și realizate de un singur om. Viziunea artistică a lui Wagner se manifesta simultan pe un plan muzical, literar și plastic. Aceasta era pentru simboliști marele miracol, pe care fiecare dintre ei căuta să-l plăsmuiască mereu.

In orice caz influența lui Wagner (mai precis: cultul lui Wagner) a contribuit mult la descătușarea poeziei franceze dela sfârșitul veacului trecut. Parnasianismul lui Leconte de Lisle și Hérédia degenerase într'o rigiditate stearpă și într'o perfecțiune pur formală. Simboliștii au împrospătat din nou poezia mlădiind-o și adâncind-o potrivit înclinațiunilor lor muzicale.

In această operă de transformare și adâncire Wagner le-a fost călăuză și inspirator.

AL. A. PHILIPPIDE

Wagner în umbră

Prietenului M. Andricu

Ingrat subiect. (Mă gândesc, înțelegeți, la cunoscătorii rafinați, ai muzicii precum și ai tuturor artelor; și ai esteticei; și ai filosofiei culturii, cum zicem azi — zicerea a fost, originar, nemțească, dar i-au dat consacrare necesară Latinii, pe cât știu).

Wagner e acum demodat. In parte se demodase mai întâi, el însuși pe sine, inovându-se cu violență. Apoi s'au demodat și realizările sale revoluționare. Emil Ludwig, marele Emil Ludwig, debutase cam vreo douăzeci de ani, cu o carte anunțiatorie: a scăpat lumea de fermecătoriile Bayreuthului — *Wagner oder die Entzauberten!* Titlu plin de substanță. De atunci Emil Ludwig n'a mai nemerit alt titlu de egală frumusețe. Nici mai mult nici mai puțin, Ludwig striga în piață, că se împlinise însfârșit dorința vehementă a regretatului Nietzsche: scăpase lumea de Wagner. „Erloesung vom Erloeser".

Pe Nietzsche îl dezola wagnerismul Francezilor. Cum, chiar acești Atenieni!?, — și așa mai departe. Știți: o sumă de nume grandioase ale culturii latine se află pe lista primă a admiratorilor fanatici: Baudelaire, Villiers de l'Isle-Adam, Mallarmé. — Insă și dimpotrivă: colegi contimporani și colegi mai mult postumi ai muzicantului poet: profesorul Saint-Saens, Massenet muzicantul național, și gingașul-gingaș cântăreț și instrumentist Debussy, au spus ce trebue pentru a dovedi pe Wagner ca neglijabil, respectiv pernicios; din care cauză unii dintre colegii parisieni nu s'au sustras datoriei energice de a organiza fluerături...

Așa dar, un om cult poftitor de a-și aprofunda convingerile despre demodarea lui Wagner, are unde găsi cele necesare. Deoarece *Parsifal* însuși, binișor-binișor, a înaintat până'n inima culturii bucureștene, evident este că chestiunea se pune.

Inainte de orice, eu, după vorba marelui Ludwig Emil, vă întreb, întrebându-mă și pe mine, se 'nțelege: ce nevoe e să fim, să fi fost fermecați? Și oare cazul Wagner, tocmai, nu e ca o lecție extraordinară spre a ne păzi pentru vecie de orice farmec? Poate că farmecul în sine să fie demodat, nu numai farmecul lui Wagner.

Demodarea

Pe vremuri avui prilej să cunosc în fiecare an, contingente de tineret american și englez, venit de prin cele mai rurale funduri ale Statelor-Unite, ale Indiei, ale Australiei, lacomi de luxuri culturale europene. Toată această junime, obișnuit deplin inocentă în orice fel de muzică sau altă artă, devenea fanatic wagneriană după prima seară de teatru sau concert, cu frapantă predilecție pentru *Tristan* și *Tetralogie*.

Descântec care va să zică.

Imi explicau unii: firește, aceste sunt tocmai generațiile pe care le-au presimțit intențiile cele mai profund wagneriene; împărtășirea se face brusc, în absolută spontaneitate, prin *coup de foudre*, ca la întâlnirea Sentei cu Olandezul. Ziceau însă alții: Wagner a lucrat, tocmai pentru analfabeții artei — *die reinen Toren*, putem zice. Iar cei domoli căutau să împace: efectul autentic al oricărei arte bune se constată, tocmai, asupra inocenților. Insă aceștia vorbeau cu voce slabă, și cedau iute în fața unei arte savante cu exces, — cu un exces de o evidență jenantă.

Nevinovații Anglo-Saxoni, fermecați cum spun, formau numai un aspect, mai vizibil poate decât altele, al inevitabilului moft care se produce în jurul oricărei inovații energice.

In vârstă de aproape șaizeci de ani, cu experiența care v'o închipuiți, Berlioz scria astfel despre preludiul la *Tristan și Isolda*: „Am citit și am recitit această pagină stranie; am ascultat-o cu cea mai adâncă băgare de seamă și cu dorința vie de a-i descoperi înțelesul; ei bine, trebue să mărturisesc că nu am încă nici cea mai mică idee de ce a vrut autorul să facă. „Veți mărturisi toți acei care v'ați făcut prima educație muzicală cu clasici că atitudinea descrisă de Berlioz este aceea normală. Vorbim de acei care pot să observe și să se observe. Ceilalți, firește, se vor alipi inocenților australieni, dintr'odată. Berlioz a murit neluminat, dar mai ales neconvins. Situația lui era complicată.

Astăzi, când mulți diletanți se socotesc trecuți mult peste Wagner, moftul se modifică. Astăzi preludiul la *Tristan* e sau „dans le plus pur goût latin", cum îmi explica un frizer muzical parizian, mobilizat la Iași pe vremea războiului, sau o simplă banalitate peste care muzica de ultim tiraj latino-slav a trecut la ordinea zilei. Adică în acest moment al demodării atitudinea, în fond perplexă sau apatică, față de Wagner, și-a schimbat doar ușor orientarea.

Revoluțiile sunt lucru teribil și prin încercarea la care pun onestitatea spiritului.

Moftul

Gloria lui Wagner în massa germană a fost fenomen naționalist. Bismarck-Siegfried! S'a pornit a se boteza copiii nu mai mult cu nume creștinești, ci cu nume vechi germanice. Se fredona după *Walkürenritt*, se fluera după cornul lui Siegfried, se declama cu Hans Sachs contra blestematei *welsche Kunst*, otravă strecurată de dușmanii ereditari în sânul etern feciorelnic al Germaniei.

Efectul naționalist al artei lui Wagner îl enerva deosebit pe Nietzsche. El vedea aici o deplorabilă eroare publică. Se poate ceva mai negerman, mai antigerman decât suprateatralul Wagner? — Nietzsche a fost primul care a stăruit asupra posibilei origini evree a muzicantului regisor. Imitatori a avut, firește, puzderie, în criticii wagnerismului. Ciudat a râs istoria de antisemitul Wagner. Procedarea lui fusese tipică. In polemica sa contra Operei, contra fabricanților și publicului ei, Wagner s'a lovit de fenomene esențial plutocratice; și și-a rezumat obiecțiile și invectivele în antisemitism obișnuit. Insă vorbind de Rossini, care se socotise autocrat definitiv al operei, scrie Wagner: „Omul nu-și închipuia, în plina lui înflorire, că bancherilor, pentru care făcuse el muzică, le va da în gând, în o bună zi, să compuie ei singuri. Și, supărat, s'a închinat Rossini gastronomiei și s'a apucat să scrie muzică bisericească". E o vorbă de duh demnă de Heine. Acesta și-a bătut joc de Meyerbeeer cu o cruzime de care Wagner nu s'a slujit niciodată. Wagner nu pătrunsese ca Heine natura plutocrației, deci nu putea nici s'o urască cu egală adâncime. O posteritate ostilă și rassistă a rezervat lui Wagner, în acest punct, o teribil de ironică pedeapsă, declarându-l copil, în tot chipul autentic, al evreului actor Geyer. Pentru ca ironia să fie nemărginită, Houston Chamberlain, unul dintre ginerii de la Bayreuth, a proclamat arta socrului ca una din cele mai briliante încarnări ale spiritului ariano-german. Tabloul e de o confuzie superbă, și un repertoriu gros de inspirație pentru cei ce vor demodarea absolută a maistrului germanizant.

Insă demodarea chiar a unui asemenea fenomen, ne obligă, parecă, a fi ceva mai subtili.

In forma sa cea mai publică, opera era, în cântecul vocal o înșirare de arii; în instrumente era, după vorba atât de bună a lui Wagner, o mare ghitară de acompaniament.

Din clasicismul literar se moștenise ca normă estetică în gustul public, versul bun de ținut minte și de recitat la ocazie, *le vers bien frappé*. Incolo textul putea fi, și adeseori era — acompaniament sau intermediu. Arta clasică își datorea, în parte, constituția sa intimă unui public distrat. Muzică sau recitare, acest public le asculta cum ascultă boerii șezând la masă. In complexe de acompaniament sau de trecere, dinadins modeste, se așează, ca într'un aluat, elemente de efect, care se pot ține minte și se pot fluera, care se aranjează mai apoi pe felurite instrumente și se cântă la petreceri diverse. Aceste elemente de efect sunt făcute astfel ca să dea executantului deplină putință să-și arate maximum de posibilități tehnice.

Vă aduceți aminte cât de amuzat și cât de necăjit scrie Schumann, un alt martor indignat al esteticei prescrise de plutocrație, cum la un concert al vertiginosului pianist Thalberg, a văzut lumea din primele scaune ridicându-se în vârful picioarelor ca să vază cum umblă degetele minunatului om: „Așa muzică înțeleg și eu — văzută cu ochii!"

Pe vremea lui Wagner, lumea cea mai elegantă moțăia în adâncurile plictiselei, la toate minunile adevărat muzicale din *Don Juan* al lui Mozart, și tresărea în aplauze furioase în clipa când tenorul Rubini *lansa* faimosul său tril pe la-si bemol, după care numaidecât recădea în moțăială. Toată petrecerea stetea în a se mira de coloraturi gargarisite, în legănarea capului pe melodiile favorite, care se puteau mârîi dulce, acasă ori în restaurantul de noapte. Wagner a dat tare cu piciorul în piramida de zaharicale muzicale pe care o clădeau, periodic în fiecare sezon, furnisorii de artă pe placul prostimii îmbogățite. Și cu aceasta nu a izbăvit lumea de operă numai: a liberat muzica însăși.

Ce ne pasă de profețiile lui naive despre „Opera de artă a viitorului!" Să ținem minte că a pus umărul mai tare decât toți pentru a ridica muzica din dezgustătoarea vulgaritate. Prin operă felul însuși de a asculta muzica ajunsese inferior. Textul era supus cu totul muzicei, muzica era supusă cu totul virtuozității și sterotipei melodii în patru colțuri, cu reprize mecanice prescrise, doar distrata burtăverzime să prinză de veste măcar odată cântecul. Opera se făcuse marfă artistică pe potriva spălătoreselor sentimentale, dar pe care o acceptau cu deliciu princesele de sânge, cu atât mai mult baronesele finanțiarilor,— o comuniune populară care astăzi se repetă întocmai, în spectacolul cinematografic. Vulgaritatea dramei filmate este vulgaritatea vechiului libret de operă; virtuozitatea mimilor în film este virtuozitatea gargarismelor de triluri și game de acum un secol.

Dificultăți

Pentru a supune muzica vorbei, el a mers până a cerca să impună celei întii natura celei de a doua, și a introdus motivul în intenția de a-i da fixitatea cuvântului. Astfel tocmai din ce constitue mărginirea, neajunsul, sărăcia vorbirii, din ceea ce face inferioritatea ei lirică, a vrut Wagner să tragă folosul cel mare pentru arta tonurilor. Motivul devenit sistemă: se poate o mai nenorocită prefacere a muzicei? Motivul în repetare poate servi bine incidental; făcut principiu, el riscă a se degrada până la stupiditate mnemotehnică.

Octogenarul wagnerizant Verdi, în *Falstaff*, a practicat *leitmotivul* numai pentru a semnifica muzical o pereche de tineri amorezați: comicăriei drăgălașe a îndrăgostiților, inconștienți de monotonia declarațiilor înfocate, repetarea aceleiaș figuri muzicale i se potrivește ca o dulce ironie. In afară de acest amănunt, Verdi și-a construit partitura pe o progresare continuă: ne-a dovedit astfel prin faptă că asemenea progresare continuă e forma ce se impune cu atât mai tare, cu cât muzica vrea mai mult să fie dramatic expresivă. „Wagner îți spune acelaș lucru de atâtea ori până te exasperează—până ce ajungi să-l crezi", zice istețul Nietzsche. Insă tot Nietzsche, și tot după ce întorsese spatele lui Wagner, a spus: „Nimeni nu-l egalează în culorile toamnei târzii, în încântarea nespusă și duioasă a celor mai de pe urmă și a celor mai scurte voluptăți; el știe cum sună tainic fioroasele miez-denopțe ale sufletului, când totul în noi se desface, când orice se poate naște din nimic. Orfeu al mizeriilor ascunse, el e mai mare decât oricare altul; și cele ce mai înainte de dânsul, păreau de nespus, și poate nevrednice de artă, el le-a dăruit artei: revoltele cinice de care numai cel ce a cunoscut marginile suferinței e în stare; și cele de tot mărunte, microscopicele sufletului — el a fost maistrul celor minime. Ascuns stă acolo, ascuns lui însuși, zugrăvindu-și adevăratele măiestrii, care toate sunt scurte, adesea țin numai un tact — acolo e el bun, mare, deplin, acolo e singurul, poate. Cel mai mare miniaturist în muzică, care în spațiul cel mai îngust, a închis nesfârșite înțelesuri. Bogăția culorilor lui, a penumbrelor, a tainelor luminii care moare, te răsfață până într'atât că aproape toți ceilalți muzicanți îți par apoi prea robuști, — Wagner al nestimatelor mici, cel mai mare melancolic al muzicei noastre".

Motivul expresiv, în scurtimea lui, se sustrage sau rezistă îndărătnic memorării și fluerării. Motivul e asemenea temelor lui Bach, tot atât de impopular ca și acestea. Introducând scurtul desen melodic, sporindu-i expresivitatea prin amploarea armonică și culoarea instrumentală, Wagner a provocat revoluționarea din adânc a felului chiar de a asculta muzica. Nu mai era acum tolerabilă distracția cu așteptări din vreme în vreme, a pasajelor de efect. Muzica revenea autorității artistului liberată de regimul ariilor, acompaniamentelor și al cupletelor dansante, impus de atenția neglijentă a unor cheflii în primejdie de a cădea în plictiseală la fiece clipă. Astfel creația lui Wagner ia loc în o mișcare generală a artei europene: liberarea ei de influențele piezișe ale profanilor. Arta tinde a face cât mai mult artist pe acel ce se apropie, și ca simplu receptor măcar, de dânsa.

Nietzsche ar fi putut râde mai crud decât a făcut-o, de ceeace nepricepuții sau entuziaștii indiscreți din primul ceas au luat și au trâmbițat drept filosofie wagneriană. In loc de aceasta, profetul supraomului s'a supărat și s'a repezit să dea cu un zel copilăros, alarma, în numele higienei sufletului european. A dat un exemplu de critică alături cu subiectul, ce merită a rămânea clasic. Moralistul nu putea să nu dea pricină de neînțelegere.

Concluzie bucureșteană

A face din Wagner dogmă, sau a-l socoti în totul răsuflat, e una și aceeaș atitudine simplistă îndreptată numai așa sau așa; atitudine a unui și aceluiaș tip de snobi diletanți.

Românul cultivat, ca tot ce e june, se aprinde ușor, într'o parte sau într'alta, cam tot după vânturi de peste hotar. Pe vremea neutralității române, un tânăr bucureștean plin de vioaie cultură mă sfătuia să las definitiv la o parte pe Wagner: zicea că Take Ionescu, atunci sosit din Paris, îi anunțase că Wagner a fost înlocuit cu Debussy, definitiv și complect.

Sunt prudent încă din tinerețe.

Despre Wagner mențin ce a spus, în vechi timpuri, un Francez despre Boileau: ne pensez pas trop mal de Nicolas! cela peut porter malheur.

PAUL ZARIFOPOL

Mathilde Wesendonk

Wagner în anecdotă

Wagner și-a început educația muzicală la vârsta de opt ani la Kreuzschule în Dresda. Elevul Richard era un element rebel; el arăta un profund desgust pentru game și exerciții technice în studiul pianului. Uvertura din Freischuetz, care-l entuziasma, era executată la pian cu degetație și technică inventate de el. Profesorul său îi prezicea că nu va reuși niciodată să devie un element de valoare în muzică. Wagner nu a ajuns, ce e drept, niciodată un instrumentist virtuos. Exhibițiile sale pianistice formau adesea subiecte de glumă, care-și atrăgeau însă totdeauna aceeași replică din partea lui Wagner: „Cânt mai bine decât Berlioz".

Lucrul nu era însă prea greu...

***

Inclinația lui Wagner pentru poezie și dramă și mai ales predilecția sa pentru subiectele grandioase s'au manifestat foarte timpuriu în cariera sa creatoare. Familiarizat cu viața culiselor — trei surori și un frate ai lui Wagner erau artiști —, nutrit încă dela 11 ani cu temele pompoase din mitologia greacă și atras de geniul lui Shakespeare, copilul Wagner nu avea decât un singur ideal, acela de a scrie drame. La treisprezece ani, după ce traduce primele douăsprezece cântece din Odiseia, el atacă o mare lucrare dramatică: Leukald și Adelaida.

„Planul, spune însuși Wagner, — era excepțional de magnific. De-alungul piesei mureau patruzeci și două de persoane; m'am văzut obligat să readuc în scenă majoritatea ca fantome, deoarece toate personagiile muriseră înaintea actului final". Wagner lucră la această piesă doi ani. In textul sombru și greoi cuvântul „canalie" revenea aproape de două sute de ori.

***

Lea David, care făcea parte dintr'o bogată familie israelită, era una dintre prietenele surorii lui Wagner. Când Lea pleca de acasă pentru a face mai multe vizite, ea își încredința câinele, un frumos danez, în păstrare prietenei sale. Wagner a avut toată viața sa o mare pasiune pentru rasa canină. De acest animal, tovarăș și apărător al tinerei fete, el se atașă în mod special. Nu întârzie, de altfel, să se îndrăgostească de tânăra fată, care avea tocmai vârsta lui (cincisprezece sau șasesprezece ani) și care poseda acea strălucitoare și arzătoare frumusețe, frecventă la evreii portughezi. Ea era prietena intimă a Louisei Wagner, care deveni curând soția celebrului librar german Brockhaus. Lea îl cucerise pe Wagner".

„Niciodată, — spune Wagner — nu am întâlnit o tânără fată atât de bogat gătită și atât de frumoasă. Niciodată nu mi s'a adresat cuvântul cu acea profusiune caldă de politeță orientală. Năucit, am simțit pentru prima oară izbucnirea de nedescris a primei dragoste".

„Wagner fu invitat în casa bătrânului David. Luxul și splendoarea încăperilor turburară complect imaginația tânărului îndrăgostit. Entuziastul muzician, nebun după câinele danez și după tânăra fată, obținu permisiunea de a o vizita cât de des. El nu declară pasiunea sa, mulțumindu-se numai cu primirea simpatică pe care i-o făcea gazda. Tânărul Wagner era slăbuț, mic de statură și cufundat în reveriile sale. El era tratat mai mult ca un copil decât ca un pretendent. Când „domnișoara" nu era acasă, Wagner cânta la pian sau se juca cu câinele Iago. Vizitele deveneau din ce în ce mai frecvente și atașamentul o intimitate. Seratele muzicale se înmulțeau. La una din aceste serate, apăru și un tânăr olandez, nepot al domnului David. Acesta era pianist și poseda tocmai acea dexteritate technică, care-i lipsea lui Wagner. Producția sa fu primită cu aplauze; Wagner, invidios de această primire, își permise o remarcă nu tocmai reverențioasă. Pianistul după părerea lui, cântase fără suflet. Drept replică, Richard fu și el invitat să cânte. Dar execuția sa complect defectuoasă, provocă râsul batjocoritor al olandezului și al întregii asistențe. Wagner își pierdu atunci controlul asupra sa. Rănit în cele mai intime sentimente în fața tinerei israelite pe care o adora, el lăsă frâu liber temperamentului său impetuos, replicând într'un limbagiu atât de violent și de aspru, încât o liniște de moarte se strecură printre oaspeții Leei. Wagner părăsi brusc odaia, își luă pălăria și luându-și rămas bun de la cânele Iago, jură că se va răzbuna. Așteptă două zile, dar văzând că nu primește nici un semn, se înapoie la locul disputei. Spre marea lui indignare, ușa îi fu trântită în nas. A doua zi primi un bilet scris de mâna Leei. Febril el deschise scrisoarea, dar căpătă în aceeaș clipă o lovitură mortală. Domnișoara David îi anunța logodna sa cu acel olandez detestat, d. Meers Richard Wagner și Lea Meers nu s'au mai văzut niciodată".

Terminând istorisirea acestei dragoste, Wagner spunea:

„A fost prima mea suferință din dragoste și am crezut că n'o voi putea uita vreodată".

Apoi adăuga cu insolența-i obicinuită:

„Cred de altfel că am regretat mai mult câinele".

***

Wagner s'a stabilit în câteva rânduri, la începutul carierei sale muzicale, la Paris, sperând să găsească în marele centru artistic atmosfera necesară succesului său. Publicul francez nu a fost însă din primul moment ospitalier muzicei lui Wagner, neavând pregătirea necesară pentru această muzică îndrăzneață, instrumentația complexă și spiritul germanic glorificat în teme magnifice ale acestui nou geniu. Totuși Wagner a descoperit cu timpul un număr destul de însemnat de simpatizanți.

Roche, funcționar al vămii, aplană într'o zi un conflict iscat între un funcționar al vămii și Wagner, care tocmai sosise la Paris. Wagner se grăbea să-și exprime recunoștința. Roche îl împiedică, asigurându-l că e nespus de fericit de a fi putut fi de folos unui mare artist.

„— Cum mă cunoașteți?", întrebă Wagner surprins dar vădit încântat.

Drept răspuns, Roche fredonă câteva arii din Tannhauser și Lohengrin.

„Ah! fericită prevestire. Primul parisian pe care-l întâlnesc îmi cunoaște muzica. Aceasta i-o voi comunica imediat lui Liszt".

Și pe loc scoase din geamantan câteva compoziții și i le oferi cu dedicație lui Roche.

***

Roche a rămas unul din cei mai buni prieteni ai lui Wagner. Duminica, zi de concediu, el lucra cu Wagner la traducerea textului în franceză a lui Tannhauser. Wagner se plimba în lung și în lat prin odaie, cu privirea înflăcărată, făcând gesturi furioase, bătea în pian, cânta, striga și repeta fără răsuflare colaboratorului său epuizat:

„Inainte, înainte!"

Când acesta la un moment dat îl privea disperat cerându-i îndurare,

(Continuarea în pagina IV-a)

Wagner îl întreba, ca trezit dintr'un vis speriat :
— Dar ce ţi s'a întâmplat?
— Mi-e foame — răspundea nenorocitul poet.

***

Iată şi câteva trăsături ale animozităţei pariziene cu mult mai bogată decât aceea a simpatiei: Voi cita mai întâi acest portret ironic, datorit criticului Fiorentino al „Constitutionnel"-ului:

„Are fruntea frumoasă, nobilă, înaltă, partea inferioară a obrazului evazată şi vulgară. S'ar putea spune, că la naşterea lui Wagner au prezidat două zâne: una iritată şi una bună şi afectuoasă. Zâna armoniei a mângâiat fruntea din care trebuia să iasă atâtea concepţii îndrăzneţe şi gândiri puternice; zâna melodiei, presimţind răul pe care i-l va face acest copil, s'a aşezat pe figura sa şi i-a turtit nasul".

***

Prosper Mérimée în „Correspondance" declară:

„O ultimă plictiseală, dar colosală, a fost Tannhauser. Am impresia că aş putea scrie şi eu ceva asemănător, inspirându-mă de la pisica mea, care umblă pe pian..."

Critica lui Oscar Comettant, mai scurtă, şi mai concisă ca aceea a celorlalţi anti-wagnerieni sună astfel :

„Wagner a crezut că va face o revoluţie la Operă şi n'a reuşit decât o goană"

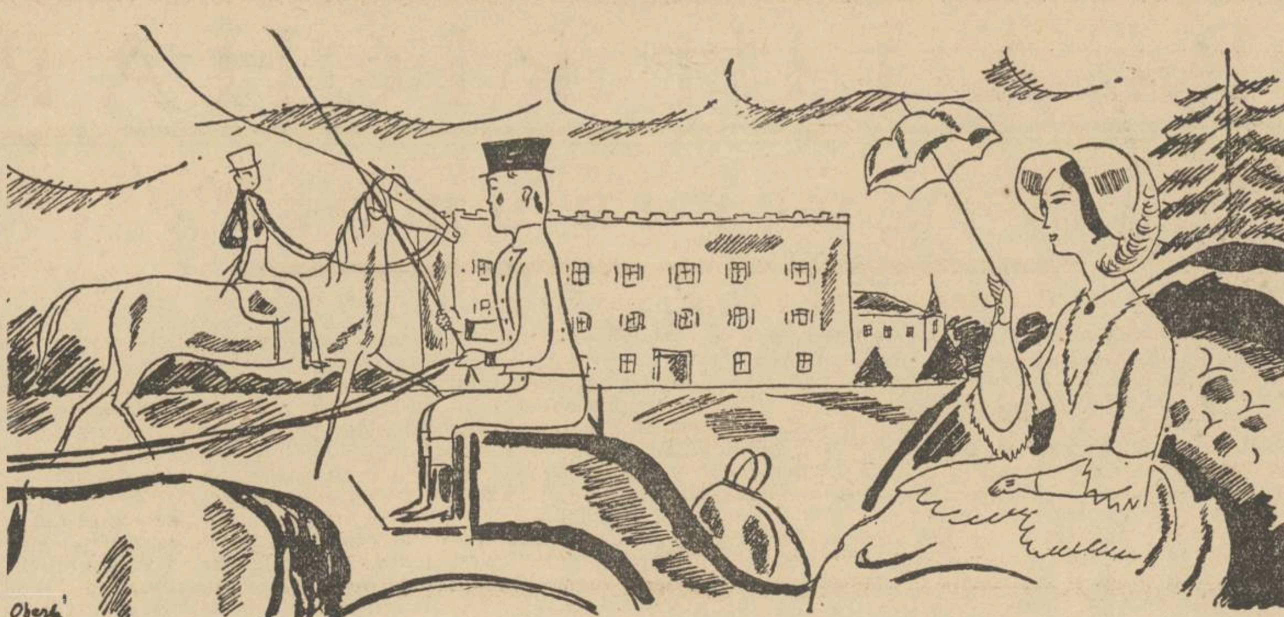
***

Wagnerienii „à outrance" erau astfel schiţaţi de un spiritual redactor al revistei „Vie Parisienne":

Excentrica. — *Ii place Wagner pentrucă e gălăgios, pentrucă e straniu, pentrucă face să cânte un balaur şi o privighetoare, uriaşi şi un pitic, flori şi pietre, femei pe cal şi femei în apă... pentrucă îşi împodobeşte eroinele cu virtuţi fenomenale sau cu vicii piramidale, pentrucă şi-a ascuns orchestra, pentrucă toată lumea nu se poate duce la Bayreuth, pentrucă ar fi extraordinar de agreabil să adormi ca Walkyria în mijlocul flăcărilor...*

Femeea chic: *Ii place Wagner, pentrucă e chic, pentrucă e nou, pentrucă e un sport ca celelalte, pentrucă „e delicios de decadent" să mergi Duminica la „Lamoureux", pentrucă e foarte „select" să mergi la Bayreuth, pentrucă aceasta îi dă un anume „cachet" de internaţionalism pur, pentrucă „Prinţului" îi place muzica viitorului... pentrucă îi şade bine ei, floare decadentă „fin de siècle" să suspine după fecioarele de „missel" ale Evului Mediu...*

DARIA LUCA

Wagner şi iubirea

Vastă simfonie a pasiunii şi extazului de artist, iubirea lui Wagner este însăşi viaţa lui, cheia de boltă a întregii sale opere de creaţie.

Nici o altă viaţă de compozitor nu prezintă o mai agitată goană după „eternul feminin" ca epopeea surghiunitului autor al tetralogiei. Dacă Bach a scris cele aproape două mii de compoziţii ducând o viaţă onestă de familie şi aducând pe lume 11 fii şi nouă fiice, toţi muzicanţi de calitate, — dacă Ludwig van Beethoven, dimpotrivă, nu a cunoscut niciodată mângâerile unei femei în stare să-i înţeleagă tragedia fizică şi dezordinea sentimentală, — Richard Wagner a fost, dela primele accidente erotice ale adolescenţei şi aproape până la ultimii ani ai vieţii, un aventurier, un implacabil Don Juan, răsfăţat de femei şi mereu dornic să-şi găsească întruchiparea jocurilor imaginaţiei sale într'o altă fiinţă feminină.

Galeria eroinelor care au chinuit şi luminat viaţa lui Richard Wagner este extrem de bogată. Străduindu-ne să schiţăm în câteva rânduri această latură a existenţii autorului lui Tristan, trebue să deosebim şase perioade în care geniul său rebel se izbeşte, violent, dar rodnic, de promontoriile frumuseţii, inteligenţei şi graţiei feminine.

In prima epocă (1813-1834), Wagner cunoaşte afecţiunea mamei şi a surorii sale Cecile Geyer. La 13 ani, isbucneşte primul său amor pentru o elevă din Praga, Amalia Hoffman. O aventură mai consistentă îl leagă la Dresda de o evreică de cincisprezece ani, Lea David, care îl face să sufere cumplit. Şi, în sfârşit, neastâmpăratul student cunoaşte revelaţiunea artei beethoveniene prin glasul divin al marei artiste Wilhelmine Schroeder-Devrient, de care, de asemeni, se îndrăgosteşte.

La 21 ani, când începe a doua perioadă a vieţii lui sentimentale (1834-1849), Richard Wagner este numit şef de orchestră al unei trupe de operă şi, în această calitate cunoaşte la Magdeburg pe cântăreaţa Minna Planer care avea să-i fie soţie credincioasă până la ruina ei fizică, vreme de trei decenii. In epoca aceasta se naşte cea mai mare parte din opera maestrului.

Minna a fost fiinţa capabilă de cele mai mari sacrificii morale pentru favorizarea cât mai generoasă a creaţiunii soţului ei, îndurând umiliri inimaginabile.

După o primă furtună conjugală (1849-1850) şi după anii de mizerie petrecuţi în exilul parizian, Wagner cunoaşte la Zürich pe Mathilde Wesendonk, soţia unui negustor generos şi resemnat, care îi inspiră poemul şi muzica la *Tristan* şi *Isolda*. Idilă de o intensitate sălbatică, necruţătoare, care distruge vieţile celorlalţi doi soţi înşelati. Minna şi Otto Wesendonk, dar al cărei răsunet nu poate depăşi pasiunea închisă în paginile din *Tristan* şi în preludiul *Walkiriei*.

Sfera ideală a amorului acestuia persecutat de societatea înconjurătoare trebue să se termine printr'o catastrofă familiară.

„Niciodată nu-mi va fi îngăduit să iubesc *fericit;* — scrie Wagner lui Liszt, — voi fi totdeauna *nefericit*, ca un adevărat proscris, un om condamnat să se priveze de unica bucurie a inimii sale!".

Este a patra perioadă (1850-1860) a înălţărilor afective printre care se strecoară, deprimat, naiv, crud, plin de inspiraţii novatoare, geniul lui Richard Wagner. El mărturiseşte exaltat, după încheierea operei *Tristan şi Isolda*, care este cântul de dragoste al legăturilor sale funeste cu Mathilde Wesendonk, că are conştiinţa precisă că „de-acum înainte nu va mai putea descoperi nimic nou. Ea (M. W.) este şi rămâne prima şi unica mea dragoste. Amorul acesta a fost culmea vieţii mele; iar anii dureroşi şi minunat de frumoşi pe care i-am petrecut sub farmecul necurmat al prezenţei sale, conţin toată bucuria vieţii mele".

Artistul se înşeală totuşi, căci ros de regrete şi dorind tihna casnică, el se înapoiază lângă soţia sa.

După patru ani (1864), îşi dă însă seamă că din ciocnirea penibilă a acestor două temperamente diametral opuse nu se poate înjgheba ceva trainic.

De mulţi ani Wagner cunoscuse pe Cosima von Bülow şi întrevăzuse în câteva priviri ale fiicei prietenului său Liszt o pasiune şi o încredere care nu aveau să-l mai părăsească...

Neţinând seama de suferinţa bunului Hans von Bülow, care şi-a vărsat sângele pentru triumful muzicii wagneriene în Germania, Richard şi Cosima îşi unesc vieţile sub ochii soţului înşelat, făcându-l să recunoască drept legitim un copil născut din legăturile lor adultere.

Dar, după atâtea dezamăgiri şi experienţe amoroase, Wagner găseşte, în tovărăşia înţeleptei sale soţii de a doua (Minna murise părăsită), stimulentul desăvârşirii operei sale. Este perioada (1864—1883) când scrie *Maeştrii Cântăreţi*, sfârşeşte tetralogia şi *Parsifal*.

Viaţa amoroasă a lui Richard Wagner constitue, incontestabil, cel mai vibrant şi mai complex capitol în geneza operei sale.

Să cităm numele care au fost eroine, muze şi fantome chinuitoare în fresca acestei vieţi? Surorile Pachta, Tereza Ringelmann, fiica groparului din Worsburg, Jessie Laussot, Maria Kalergi, d-na Viardot, Blandine Ollivier, fiica lui Liszt, Frederike Meyer, Amalia Maier, modista Goldwag, Varena Westmann (Vrendi).

Trei femei i-au ocupat, stăruitor, viaţa: Minna, prima lui soţie, Mathilda Wesendonk şi Cosima; însă afectivitatea lui s'a ramificat pe nenumărate căi amoroase, rareori armonizată, dar mai totdeauna creatoare.

M. GRINDEA

Inceputurile lui Richard Wagner

Lumea întreagă comemorează 50 de ani dela moartea celui mai mare geniu muzical pe care l'a dat omenirea.

Născut în 1813, la Lipsca, Wagner fu destinat de tatăl său vitreg să facă pictură. El nu putu să continue mai departe pictura, şi întreprinde să studieze mai întâiu pianul, apoi poezia. La vârsta de 19 ani el scrise o simfonie, iar în 1835 devine şeful de orchestră al teatrului municipal dela Magdeburg. La acea epocă, muzica lui Weber era în mare vogă, şi Wagner se inspiră la început de la marele compozitor.

Prima compoziţie a lui Wagner, jucată la Magdeburg, nu a avut nici un succes, şi el fu forţat să părăsească oraşul pentru a se instala la Königsberg mai întâiu, apoi la Riga, unde compuse „Rienzi". Wagner, după scurtă vreme, se hotără să vină la Paris, deoarece conta foarte mult pe publicul francez pentru a obţine succesul la care aspira. In timpul voiajului său, vasul cu care călătoria fu aruncat pe coastele Norvegiei, ceeace a contribuit la concepţia unei nouă opere „Vasul fantomă". La Boulogne, Wagner se întâlneşte cu Mayerbeer, care-i dădu câteva scrisori introductive pentru Paris.

La Paris, între anii 1840 şi 1842, tânărul Wagner face sforţări mari ca să pătrundă la Operă. Léon Pillet, directorul Operei, nu găsi nimerit gustului public, să monteze „Rienzi", şi Wagner încearcă cea mai crudă mizerie, fiind nevoit să scrie la diverse gazete de muzică şi să aranjeze extracte din operele sale, pentru a putea trăi.

Intre timp, Dresda acceptă să joace „Rienzi", ceea ce-l obligă să părăsească Parisul, pentru capitala Saxei. „Rienzi" îi asigură, pe lângă succesul meritat, şi o situaţie materială foarte bună, căci Richard Wagner fu numit maestru de capelă la curtea Saxei.

In anul următor, Opera din Dresda montează „Vasul fantomă", care obţine acelaş succes ca şi „Rienzi".

După aceste debuturi, apar „Tannhäuser" şi „Lohengrin", capod'opere incontestabile ale primei epoci creatoare a lui Richard Wagner.

Astfel, marele compozitor evidenţiază lumii întregi, pricipiul teoriei sale dramatice, care subjugă muzica dramei, obiectul de predilecţie al compozitorului poet.

„Tannhäuser" fu reprezentată pentru prima oară la Dresda în 1845 şi la Paris în 1861.

Insuccesul celor trei reprezentaţii ale lui „Tannhäuser", care au avut loc la Opera cea mare din Paris, obligă administraţia să retragă această operă din repertoriu.

„Lohengrin" fu reprezentat la Dresda în 1848, epoca revoluţiei europene. Wagner era republican şi manifestând prea mult ideile sale politice, fu forţat să părăsească Germania şi să se instaleze la Zürich. In 1850, viitorul socru al lui Wagner, Frantz Liszt, dirijă cu mult succes „Lohengrin", la Weimar, patria lui Goethe.

După o perioadă de succese dar şi de mari decepţii, Richard Wagner găseşte în regele Bavariei, Leopold al 2-lea cea mai largă şi eficace protecţie. In 1865 se dă „Tristan şi Isolda" la München.

Erezia muzicală de care dădea dovadă Wagner, amestecul său în politica Bavariei, determinară pe rege să accepte expulsarea lui din nou în Şviţera, de unde fu rechemat mai târziu, şi astfel în 1868, „Maeştrii cântăreţi" dela Nüremberg au putut fi reprezentaţi la Opera din München.

După câtva timp însă, apare tetralogia, operă formidabilă şi inimitabilă până în prezent.

Discipol al lui Schopenhauer, Wagner nu este numai un revoluţionar al muzicii; el a asociat arta muzicală cu toate pasiunile omeneşti, servind ca nimeni altul, întreaga epopee germană.

Este, în plus, un simfonist ce poate rivaliza cu Beethoven, pe care-l admira, şi cu toţi acei ce ştiu să utilizeze paleta instrumentală pentru a reda tablouri muzicale puternice, impresionante şi extraordinare. Lui i se datoreşte era nouă pe care a imprimat-o muzicii de operă, căci a ştiut să animeze misterul ce simţim că ne înconjoară şi ne tulbură viaţa tristă şi obscură.

El a ridicat pe om apropiindu-l de divinitatea păgână, care este destrămată de pasiunile cele mai umane, fiindcă emană tocmai dela puternicii vieţii eterne, ca şi muzica pe care a servit-o şi înălţat-o la culmi neatinse.

De aceea Wagner va domina lumea încă multe veacuri, după cum o va domina Dante şi Michel Angelo.

Compozitorul francez, Alfred Bruneau, *deplorând manifestarea ostilă de la 1861 când s'a făcut să cadă „Tanhäuser", a scris:*

„Persecutând pe creatorul unei astfel de arte, autorii nu şi-au dat seamă că-l impun şi mai mult ca să fie divinizat".

Acestea au fost începuturile unei religii nouă, la care, încetul cu încetul, toată lumea s'a convertit. Nimeni nu va mai putea de acum înainte să scoată pe Wagner de la locul pe care-l ocupă în imortalitate, alături de Bach, Beethoven şi Weber.

I. PAL

RICHARD WAGNER

Tannhäuser

TANNHÄUSER

De când cu tine-s, uitai al vremii zbor
Să-l măsur: Ceasuri, zile nu mai am,
Că nu mai ştiu ce e lumina zilei
Şi nici luna stelelor slăvite;
Şi nu mai văd cum creşte fraged spicul
Chemându-mi vara; nici nu mai aud
Privighetori — solia primăverii...
Instrăinat aşa voi fi mereu?

VENUS
(Sărind în sus)

Ah! Ce descopăr? Ce smintite plângeri ?
Cu vrăjile iubirii mele oare
Te-am ostenit aşa degrabă? Spune!
Cum? Tu regreţi amar că eşti un zeu ?
Ai dat uitării tot ce-ai suferit
Pe când acum pluteşti în alintări?
Sus, bardul meu, şi înstrunează-ţi harfa,
Iubirea cânt-o falnic cum ştiai s'o cânţi!
Când însăşi pe zeiţa ei o cucerişi,
Iubirea cânt-o, — tot ce-avu mai scump ţi-a dat!

TANNHÄUSER
(Imboldit de o hotărâre bruscă, apucă harpa şi se aşează solemn în faţa Venerei).

Slăvită fii! şi prea mărită fie
Puterea ta de farmec neînvins!
Cântarea mea în imn de bucurie
Innalţe vraja care m'a cuprins.
De doruri, ah! şi desfătări divine
Mi se topia tot sufletu 'nsetat
Şi zeilor ce numai se cuvine
Nu, mie, unui muritor, mi-ai dat.—
Dar moartea, vai, mă chiamă iară
Şi-a ta iubire mi-e povară;
Eterni sunt zeii 'n desfătări,
Eu-s robul veşnicei schimbări;
Nu numai desfătare cere
Fiinţa mea, ci şi durere:
In ţara ta, de-acum te las!
Crăiasă ! Zeiţă! Bun rămas!

VENUS
(Ca trezită din vis)

Ce fel de cântec? Ce aud?
Ce jale turbură-al tău vers?
Unde-i avântul ce-ţi schimba
In vrajă orice cânt al tău?
Şi cum? Iubirea mea ţi-e azi povară?
Iubite, spune, ai de ce te plânge?

TANNHÄUSER

Deapururea slăvit să-ţi fie-amorul!
Şi fericit acel ce l-a trăit!
Acela ce-a 'mpărţit cu zeii doar' fiorul
La sânul tău — norocul negrăit!
E falnică a ta împărăţie,
Isvor de vrăji la fiecare pas,
Nu-i ţară s'o 'ntreacă 'n măreţie,
Pământu 'ntreg în urmă-i a rămas!
Ci din tradafiria-ţi ceaţă
Mi-e dor de-a codrului viaţă,
De verdele câmpiei noastre,
De luciul zărilor albastre,
De ciripit de păsărele,
De toaca mânăstirii mele:
In ţara ta de-acum te las!
Crăiasă! Zeiţă! Bun rămas!

VENUS
(Sărind din culcuşul ei)

Proclete! Vai! Ţi-s gândurile-aiurea?
Ai îndrăsneala să-mi respingi iubirea?
O preţuieşti şi totuş fugi de ea?
Şi-n silă ţi-este acum frumuseţea mea!

TANNHÄUSER

Ah, mândră zână, nu-mi purta mânie!

VENUS

Ţi-e silă, vai, de frumuseţea mea!

TANNHÄUSER

Prea marea ta frumuseţe mă alungă!

VENUS

Amar de tine, trădător nemernic!
N'am să te las, de-aci tu n'ai să-mi pleci!

TANNHÄUSER

In veci nu te-am iubit eu mai puternic
Ca azi când trebui să te las pe veci!

CORUL SIRENELOR
(Nevăzut şi de departe)

VENUS
(Acoperindu-şi faţa cu mânile, s'a întors pătimaş dela Tannhäuser; după o pauză se reîntoarce zâmbind şi cu o expresie ispititoare).

Iubite, vin! Trandafirie
Ne-aşteaptă grota pe-amândoi
Şi chiar un zeu de-ar fi să vie
N'ar fi mai fericit ca noi!
In aşternutul cel mai moale
Uita-vei orişice dureri
Şi inima o să-şi potoale
Molcom văpaia 'n mângâeri.
In depărtări cântări duioase-adie

Cosima Wagner

Şi braţul meu spre tine se 'mlădie,
Pe buza mea tu sorbi nectar divin
Şi ochiul meu îţi râde mai senin:
Unirea noastră este-o sărbătoare,
Hai, şi-om serba iubirea 'nvingătoare!
Dar nu sfios pe lângă ea să treci:
Nu, — să ne pierdem amândoi pe veci!

VENUS
(In timp ce încearcă să-l atragă uşor pe Tannhäuser *la sine).*

Voinice! adorate! fugi de mine?

TANNHAUSER
(Cu totul exaltat, apucă harfa ca ameţit).

Cântarea mea 'ţi va răsuna 'n tot locul,
Cu glas puternic eu te voi cânta!
Tu eşti frumseţea şi tu eşti norocul
Şi mii de vrăji arunci în calea ta.
Văpaia ce mi-o verşi tu în simţire
Va străluci deapururea măreţ
Şi, da, 'mpotriva lumii, ca un mire,
Te-oi apăra cu braţul îndrăzneţ —
(Lasă să-i cadă harfa din mână)
Dar trebuie să plec în lume,
La tine 's robul fără nume.
De libertate 'mi este dor,
Spre libertate vreau să zbor,
In luptă vreau să mă avânt
Chiar dacă-alesul morţii sunt! —
In ţara ta de-acum te las!
Crăiasă! Zeiţă! Bun rămas!

Cu Wagner, în ultimele clipe

Ultimul avânt genial al marelui compozitor este „Parsifal". Cu drept cuvânt spune Romain Rolland: „Il est des minutes où la musique fait surgir toute la mélancolie tissée autour de la destinée d'un être".

In anul 1882, Wagner termină la Palermo orchestraţia acestei opere, după care simţi nevoia de a nu mai lucra. „Parsifal" obţine un succes remarcabil; Wagner a cunoscut una din cele

Wagner la 29 ani

mai mari plăceri, primind cu bucurie, laurii Euterpei.

Dar aceasta nu dură mult; compozitorul suferea de inimă şi boala îl rodea încetul cu încetul. Părea că şi moartea, fermecată de geniul lui, îl smulgea puţin câte puţin de pe pământ, cum smulgi o floare delicată şi suavă, ca să nu i se scuture petalele.

Wagner întreprinde o călătorie la Veneţia, împreună cu familia şi, la începutul iernii 1882—1883, se instalează în palatul Vendramin Calergi, pe marele canal. In fiecare zi eşea la plimbare cu gondola, visând în plescăitul lopeţii, sau admirând norii cenuşii din care credea că va năvăli un Wotan. In apusurile roşii ale soarelui de iarnă, credea în prăbuşirea şi arderea Walhalei, ori vedea în gondolă lebăda lui Lohengrin, sau, concentrat cu privirea în fundul apelor mării, credea scurgându-se acolo aurul Rinului şi cântecul fiicelor lui.

La 13 Februarie 1883 se aşează să cânte, neştiind că va fi pentru ultima dată, cântecul fiicelor Rinului. In sunetele lui se găseau accentele mişcătoare pe care le întrevede geniul înaintea morţii. Părăsind pianul, se urcă în gondola obişnuită şi, pe luciul mărilor albastre, sufletul lui se pierdu să-şi cânte melodia prin alte lumi de farmec.

Mânile, care odinioară alungau notele pe clapele clavirului, s'au împreunat pentru totdeauna spre a nu mai crea nimic. Trupul neînsufleţit a fost adus cu mare pompă la Bayreuth, oraşul care i-a trâmbiţat gloria, în timp ce orchestra îi intona din urmă marşul funebru din „Siegfried".

Acolo, în cimitir, odihneşte sub o piatră de marmoră curată, fără inscripţii şi fără epitaf, marele Wagner. Piatra monumentului seamănă cu opera lui. Mare, impunătoare, profundă şi totuşi atât de armonioasă. La München i s'a ridicat un monument pe al cărui soclu stă scris: „Casei regale din Wittelsbach, protectoarea artei graţioase, omagiul recunoştinţei durabile".

„Wagner, — spunea Wilde, — ascunzând artistul, a glorificat arta".

Şi, totuşi, el trăeşte pururea printre noi, este luceafărul luminos dela care urmaşii săi şi cei din zilele noastre au aprins făclia sentimentului muzical.

B. ZAHAREANU

A APĂRUT A APĂRUT
C. ANTONIADE
MACHIAVELLI
OMUL, TIMPURILE, OPERA
SECRETARUL FLORENTIN
BUCUREŞTI
EDITURA „CULTURA NAŢIONALĂ"

RICHARD WAGNER

Lohengrin

Vă cer din nou să-mi daţi deci ascultare!
In faţa voastr'a tuturor declar.
Sunt nevoit să 'nvinui de trădare
Pe-aceea ce am dus-o la altar !

REGELE

Elsa! Cum de-ai uitat ce ai jurat?

BARBAŢII
(Inspăimântaţi şi întristaţi)

Elsa! o cum s'a întâmplat?!
Cum de-ai uitat ce-ai jurat ?

FEMEILE
(privind la Elsa *cu jale adâncă)*

Vai ţie, Elsa!

LOHENGRIN
(cu aceiaşi severitate)

Voi ştiţi cu toţii cum şi-a dat cuvântul
Că 'n veci n'o să întrebe, cine sunt?
Dar şi-a călcat acuma jurământul,
Dând şoaptelor viclene crezământ!
(Toţi exprimă cea mai adâncă mirare)
La întrebarea ei nesocotită
Răspunsul nu mai poate zăbovi.
Şi-ori cât am vrut să fie fericită —
Mă văd silit acum de-a vorbi.
(cu faţa transfigurată treptat)
Vedeţi de cât să fug deci de lumină:
Naintea Regelui şi-a ţării voi
Să dau pe faţă taina cea divină
(ridicând fruntea sus)
Vedeţi de nu sunt nobil ca şi voi!

REGELE ŞI TOŢI BARBAŢII

Ce neauzite lucruri sunt aceste!
O de-ar fi fost cruţat de-această veste!

LOHENGRIN
(solemn, privind ca în extaz)

Departe 'ntr'o misterioasă ţară
E un castel ce-i spune Monsalvat
Şi-un templu sfânt ca o minune rară
Cu pietre scumpe şi aur îmbrăcat.
Acolo este un potir de aur
Adus de-un stol de îngeri pe pământ
Păzit ca un nepreţuit tezaur
De cel ce-i dintre oameni cel mai sfânt.

Din an în an o porumbiţă vine
Spre a-l înzestra cu proaspete puteri:
E Gralul care dă virtuţi divine
Fidelei sale străji de cavaleri.
Şi-acel de Gral ales să-i ţie strajă
Cu daruri peste fire-i înarmat,
Ferit de orice necurată vrajă
Şi de puterea morţii apărat.
Şi cel trimis să lupte 'n ţări străine
Luând virtutea sub viteazu-i scut
Din orice lupte neînvins revine
Dacă de nimeni nu e cunoscut.
E-aşa de sfânt'-a Gralului fiinţă,
Că orice ochiu profan l-ar întina;—
Daţi cavalerului său, deci, credinţă
Căci dacă nu — atunci va dispărea.
Silit vă spun dar, rostul tainei sfinte:
De sfântul Gral trimis aice vin
Şi Parsifal este al meu părinte,
Sunt cavalerul lui—sunt Lohengrin!

TOŢI BARBAŢII ŞI FEMEILE
(privind la el plini de uimire şi evlavie)

Când ştim acum cine-i şi de unde,
Evlavie adâncă ne pătrunde!

ELSA
(ca nimicită)

Vai ce'ntuneric! Ce pustiu:
Mă pierd! O daţi-mi aer, aer!

Voiţi să faceţi un voiaj gratuit la Chicago ?
Participaţi la extraordinarul concurs de frumuseţe pe 1933
51 candidate vor pleca la Chicago
Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

Fabian

istoria unui tânăr moralist de azi

„Fabian, istoria unui moralist" *este un roman de Erich Kästner, tradus până acum în limba engleză, franceză, norvegiană și daneză, și unul din documentele cele mai caracteristice ale vremii. Marele liric al generației germane aduce încă odată mărturia desordinei și a desnădejdei, care-a cuprins tineretul de după războiu. Lipsa unui țel în viață și șomajul (latent, efectiv, temporar sau cronic) — fenomene strâns împletite — disolvă cu'n puternic acid vlăstarele tinere, lăsând în urmă pustiu, arșițe, schilodire sufletească și trupească.*

Cine este Fabian

Fabian este fiul unui mic negustor provincial, băiat cuminte și isteț, care a învățat istorie literară, a trecut doctoratul, încearcă mai multe meserii inferioare, după cum i se oferă prilejul. Ultima este aceia de desenator la o fabrică de țigări, secția reclamei, cu un salariu modic. Locuește cu chirie în cameră mobilată (tipic berlineză), are 32 ani și un prieten bun Ștefan Labude, docent universitar in spe, *băiat bogat, cu mamă plimbăreață și tată viveur.*

Băeții, deși în vrâstă de 32 de ani nu și-au găsit nici o meserie precisă, aflându-se în bătaia vânturilor. Șomajul intelectualilor a luat în Germania într'adevăr forme hidoase. O statistică recentă arată afluența studenților universitari:

1911	67.749 studenți,	2.547 studente
1925	81.884 „	7.597 „
1929	107.414 „	16.286 „
1930	112.662 „	19.428 „
1931	115.926 „	22.684 „

Aparatul economic este supraîncărcat. In fiecare an, peste 120.000 de tineri cu diplome noui așteaptă zadarnic independentă financiară și viață omenească, condamnați chinurilor tantalice ale șomajului. Din aceste rânduri se recrutează eroii lui Erich Kästner.

Ștefan Labude

Ștefan Labude este șomeur cu parale, dar omul nu poate sta ca un parazit pe capul părinților, deaceia studiază mai departe, lucrează cinci ani la o teză de docență asupra lui Lessing, iubește pe Leda, fată din Hamburg, pe care plănuește s'o ia de nevastă, atunci când situația îi va fi aranjată definitiv, dar care-l înșală în așteptare, se amestecă puțin în politică, și la final se sinucide. Un rival, asistentul profesorului de specialitate, îi comunicase, că lucrarea unde depusese cinci ani de muncă, a fost respinsă. Fără succes în cariera profesorală, cu logodnică infidelă, cu carieră politică fără auspicii, ce-i mai rămânea de făcut decât moartea?

Sex-appeal

Desenatorul Fabian cu leafă mică are sex-appeal *și concepție morală, fără moralină, asupra existenții. Din plictiseală, intră într'una din acele nenumărate case berlineze de perdiție, semibordel și semi salon de dans, e remarcat de o femeie bogată, remorcat noaptea fără [urafa]stâcuri în taxi, plătește ea cursa, e dus acasă și prezentat soțului — de profesie avocat. — In contractul de căsătorie puseseră de comun acord o clauză No. 5: „orice amant să fie luat cu permisiunea soțului". Fabian pleacă imediat. Soțul îi dă cheile. Ii plăcuse și poate se mai răsgândește...*

Fabian întâlnește o fetiță pe care o iubește și de care-i iubit. E avocată începătoare în secția juridică a unei societăți pe acțiuni în branșa filmelor. Stau cu camere mobilate pe acelaș coridor. Cornelia e remarcată de un capitalist burtos și bătrân. Cu ultimii bani ai lui Fabian, devenit între timp un simplu număr din trista armată a celor 5 milioane șomeuri, Cornelița își cumpără rochiță frumoasă și pălărie șic să placă bancherului.

Capitalistul o lansează divă de cinematograf ca tip al femeii inteligente și energice germane, după ce a trecut prin camera lui de culcare. Fabian, om moral, în loc să se bucure de succesul ei — fata îl iubește mereu — rupe relațiile cu ea...

De durere — Ștefan mort, — el șomeur, logodnica în brațele milionarului — vagabondează și asistă întâmplător la o demonstrație politică în cartierul proletariatului berlinez. Hotărât, șomeurul Fabian n'are compresiune politică, deși discuta despre economia planificată, ci numai sex-appeal *și principii morale. Dintr'un* Luna-Park *proletar, își alege o femeie, nevasta unui* commis-voyageur, *care-i cercetează higiena intimă, bănuește că e șomeur intelectual, îl probează sexual, și-i propune să-l întrețină economic. Fabian împunge fuga...*

Decăderea

Femeia avocatului bogătaș, fugit și el cu zestrea în străinătate și cu banii clienților, deschide un bordel vice-versa, adică local cu bărbați tineri pentru femei în vrâstă și cu parale. Reîntâlnește pe încăpățînatul șomeur Fabian deschizând portierele limuzinelor luxoase. Ii propune să intre secretar particular. Fabian fuge iar.

Ajuns acasă în provincie cu o mie de mărci în buzunar (danie de la sinucigaș) este pe cale să obțină un post la o gazetă fără principii. O prostituată nu-i cere taxa. Vizitează cu melancolie și deziluzie liceul adolescenții, care funcționează acuma fără scop, ca o absurdă mașină furnizând șomeuri. Părinții îl sfătuesc să se însoare cumsecade, dar el hotărăște fuga în munți (Auf Wanderschaft) *pentru o jumătate de an. Va vedea apoi ce este de făcut. Inainte de plecare sare în apă să salveze un copil care a alunecat pe pod. Copilul știa să înoate și a eșit la mal. Fabian se îneacă.*

Viața și moartea lui Ștefan Labude și Fabian sunt simbolice. Tineretul fără axă de azi nu mai are nici o rațiune de existență. Unul își face singur seama. Al doilea este înecat de potopul evenimentelor.

Se discută în roman multe din penibilele probleme ale timpului și tinerimii: Amoralitatea lor eroică, agonia, cinismul disperării. Otto Zareck și Erich Kästner sunt pictori fideli. Tipurile din „Begierde" și „Fabian", die Geschichte eines Moralisten, *sunt înrudite și le întâlnești frecvent în tineretul apusean și în tineretul nostru. Toți sunt minați interior de molima îndoelii, de lipsa idealurilor, de inutilitatea lor în viață.*

Cauza se cunoaște: Nu mai este loc în aparatul producției contimporane pentru tineri. Criza pentru tineri nu-i ciclică, ci endemic-structurală. Sinuciderea în masă a devenit, aproape o soluție oficială.

Cealaltă soluție a revoltei se practică din când în când Dar clasa revoluționară de azi — muncitorimea, — nu prea are nevoie de intelectuali șomeuri. Ea a luat frâna destinelor sociale în mâini proprii și face istoria după legile de aramă ale clasei.

Fabian — istoria unui tânăr moralist de azi, este un document sguduitor al crizei morale, oglindă a crizei structurale economice, în care se zbate societatea burgheză. Nu e o carte pentru ipocriți. Cum spune Peter Flamm: o carte imorală de cea mai înaltă moralitate...

PETRE PANDREA

Moș Fetcu, astronomia și politica internațională

Și ceva din Apocalips

Măcar de vi s'ar părea de mirare, trebuie numaidecât să vă spun că înainte chiar de a cunoaște ulița satului până la rateș, am început a căpăta învățătură despre stele și oarecare împărății străine. Aș putea chiar lămuri că era vorba de trei mari împărății : *Turcu', Rosia* și *Neamțu';* noi încă nu existam pentru mine și pe cât se pare nici pentru moș Fetcu, argatul nostru cel mai vechiu în amintirea mea, dascălul meu în încurcatele științi ale cerului și ale pământului.

Moș Fetcu era „țiptir dela Sirițel", dinspre Cordun, de unde în mod obișnuit veniau muncitori la pădure și ogoare, aduși de boerul Vârnav Liteanu.

Țiptirii aceștia se cunoșteau din oricâtă gloată; aveau un port al lor deosebit : ițari gălbui, strimți, cu râuleț de șiret negru care șerpuia dela opinci până peste coapse, după ce însemnase și locul unei perechi de buzunări în față; ilici scurte de stambă albastră și căciuli îmblănite cu epure și prelungite cu urechere până sub bărbie. Astăzi i-ai fi putut asemui cu niște aviatori; pe vremea aceia n'aveau asemănare.

Cât rusneaci, cât moldoveni, grăiau o limbă potrivită de ei după nevoi proprii, în care vorbele românești erau aduse pe rutenește, iar cele rutene pe românește, socotind ei că așa îi înțelege oricine, când de fapt nu-i mai pricepeau nici românii curați, nici rutenii.

Toată săptămâna viermuiau prin codrii Boinicului, munciau ca niște bivoli și doborau copacii uriași, aburcându-i în opinteli cu îndemnul „hăă! rup!"

De Sâmbătă seara, când vătaful le făcea plata, până Duminică noaptea, uscau balercile cu „horincă" dela cârciumele din sat și din toate satele dimprejur cale de o zi. Noaptea, târziu, porniau spre sălașurile lor din marginea codrului, hârâțându-se cu cânii din sat prin gardurile de nuele de turbau de necaz sărmanele cotarle, mușcând și forfecând îngrăditura, până li se ura și lor; apoi o luau pe toate potecile, hălălăind, spre bordee, unde se prăbușiau clae peste grămadă într'o duhoare cumplită de mahorcă, basamac și pucioasă arsă.

Când se isprăvia munca la pădure și nu era trebuință de brațele lor la câmp, „epurarii" își luau tarantutele la spinare și plecau îndărăt în Cordun să mai usuce și butiile cu basamac ale jădovilor din Bucovina.

Venise cu beschia

Moș Fetcu venise și el, ca atâția alții, demult tare, pe când era în putere, cu *beschia* încovoiată peste umăr și adusă la șoid; muncise o vreme la pădure, apoi la ogor; de acolo trecuse ca focar și hrănise *hapca* la treer, apoi la moară, sfârșind argat la noi, unde l-am apucat eu, albit, încocârjat, tare de amândouă urechile și cam pliurd.

Rămas de copil singur pe lume, precum o mărturisia el însuși, nu s'a mai întors „dincolo".

In acest lung răstimp își lepădase una câte una: căciula de epure, ilicul albastru, ițarii cu râulețe, vorbele rutenești, auzul de amândouă urechile, și-și păstrase, după a tuturor știință, luleaua roșie de lut ars și alte câteva unelte ajutătoare la duhănit, atârnate de lănțuguri și baere.

Toată ziua se soria în pragul bordeiului din ogradă, cu care prinse a avea mare asemănare. Bordeiul și moș Fetcu, gârbovi spre tină, fumegau veșnic amândoi: unul dintr'o vatră în care fâșâia o cioată de salcie, fără de moarte, celălalt din luleaua lui roșie de lut ars, care îl vestia pe moș Fetcu dela câțiva stânjeni.

In afară de puține cunoștințe și neguroase aduceri aminte despre unele orășele cu iarmaroace pe care mereu le încurca și le amesteca, încolo nu prea se vădeau la moș Fetcu știri despre locuri și oameni.

Avea, în schimb, moșneagul un sac atât de mare și atât de plin cu basme, încât socot că nu-l întrecea nimeni; iar lumea lui fantastică întrecea nemărginit pe cea aevea și-i împlinia trebuința sufletească cu vârf și îndesat, încât chiar unele cunoștințe despre împărății în ființă, se amestecau în mintea lui cu alde Verde și Roș-Impărat, cu Făt-Frumos și Paserea-măiastră.

Decâteori mi-o fi împărtășit el, Moș Fetcu, învățăturile lui despre împărății și stele, asta nu-mi pot da seama: odată, de două, de nouă ori? Poate în mai mulți ani. Mie, toate mi s'au întipărit hotăritor ca o singură și neschimbată învățătură.

Ei, care-i Rășchitoarea?

Stând cu fața în sus, cu capul sprijinit pe genunchii lui, în susurul înoptărilor de vară, priviam amândoi cerul spuzit de clipătul nestematelor.

— „Uite, vezi cum sticlește steaua cea luminoasă de colo? Ii zice „Steaua ciobanului", îmi spunea moș Fetcu. Și eu repetam: steaua ciobanului. „Dincolo e *Rășchitoarea;* și mai devale *Caru' cel mare"* și cu mâna îmi arăta locurile unde stau înfipte în văzduh aceste unelte, pe care înțelegerea mea puțină nu le putea desluși din atâtea miriade de scântei. Când i se părea că am prins ceva, odată mă întreba: „Ei, care-i Rășchitoarea?" Și dacă o brodeam și eu la întâmplare, nu mă lăsa: „Da' Caru' cel mare?" La acesta nu mai aveam noroc. Moș Fetcu se supăra:

— „Apoi, unde ți-s ochii? S'o luăm dela capăt!"

Și o lua, cu răbdare, dela capăt.

Moș Fetcu era pliurd; nu cunoștea nici o buche. Mai mult ca cincizeci de lei nu cred să fi numărat odată, în viață. Acum, bătrân cum era, se încurca la șapte zeci de bani. Uneori uita zilele săptămânii. Când îl trimetea tata la regie la Boșcan, moș Fetcu se ducea la rateș și se întorcea cu mâna goală: — „Avram n'are tiutiun" și asta se întâmpla de câte ori era nevoie de Boșcan. Cu toate acestea mă gândesc că în el trebue să fi rătăcit un duh de învățător, care în alte împrejurări ar fi dat un dascăl de seamă.

— „Da' tu, puiu moșului, știi ce sunt stelele *aestea?"*, continua moș Fetcu.

— Né!

— *Apăi*, stelele aestea sunt sufletele oamenilor și a împărățiilor. Ele se războesc și mor odată cu oamenii și cu împărații. Eu am văzut mai anțărți — da' poate a fi și mai mult — cum s'au ivit pe cer trei stele mari: una la răsărit, ca pe colo; alta la apus, cam colea și alta la miazăzi, ca ici! Și odată a început cerul a scăpăra și steaua dela răsărit s'a repezit la steaua dela miazăzi; și s'au luptat și s'au luptat și pe urmă steaua dela răsărit a înghițit pe cea dela miazăzi.

Da' pe urmă a început să tremure steaua dela apus, a prins a se sbate și odată svâc! s'a repezit în steaua dela răsărit. Și s'au bătut între ele o vreme, s'au muscat, s'au ferfenițit, până la urma toată, steaua dela apus a înghițit pe cea dela răsărit.

Spuneau, atuncea, o samă cari citesc în zodii, că steaua dela răsărit e Rosia care s'a repezit în steaua dela miazăzi, care e Turcu; și Rosia a înghițit pe Turc. Deacolea, dacă Rosia a înghițit pe Turc, a venit steaua de la apus, care e Neamțu. Și Neamțu a înghițit pe Rus.

Asta musai că are să se întâmple."

La sfârșitul vacului...

De atâta vorbă, moș Fetcu a uitat să păcâe din lulea.

Și luleaua s'a stins.

Asta era totuna cu cea mai năprasnică întâmplare.

Pentrucă începea cotrobăiala prin sân, prin chimir, prin nădragi, după *buricheru cu suvac.*

După îndelungă și îngrijorată căutare, îl găsia legat, ca totdeauna, de lănțugul încins în jurul brâului.

Pornia o migăloasă scormoneală în lulea cu o mormăială domoală și lungă ca un descântec.

După asta, altă cotrobăială prin sân, prin chimir, prin nădragi.

— „Da' oare unde mi-am pus titiunul ?" se frământa moș Fetcu.

Intr'un târziu descoperia străvechea beșică în care ținea mahorca, agățată de gât în niște baere de biciușcă subțiri și unsuroase și băgată între chimir și cămașă.

Dovedite până însfârșit toate acestea, începea să întese luleaua cu mahorcă, apăsând cu unghia neagră și îngroșată ca o copită a degetului gros. Apoi se scobora în bordeiu și scormolea un cărbunaș aprins din cioata nemuritoare care fâșâia în vatră.

Anevoie și domol ne așezam iarăși la pământ.

Din afunduri albastru-întunecate se rupea o bobiță de foc și se repezia scăpărând în hău!

— Ia! Ai văzut? A picat o stea: a murit un om. Da, da; a murit de bunăseamă. Steaua aceia era sufletul unui om și când s'au isprăvit zilele omului, a căzut și steaua lui.

Odată, când are să fie sfârșitul *vacului*, au să cadă toate stelele. Are să înceapă cu vuet, așa: hu-ba, hu-ba! Vu-u-vu! Ca buhaiul la sfântu-Vasile. Pe urmă au să porniască a se clătina toate. Au să sară împărățiile toate, una asupra alteia și oamenii toți, unii asupra altora.. n'au să se mai aleagă unii de alții. Are să fie *hupăte-țupăte*. Are să fie o *nisălie* cum nu se mai află. Așa are să ție o vreme: pe urmă au să lasă tot felul de balauri și jivine otrăvite și au să-i înghită pe toți.

Asta, negreșit, are să se întâmple; așa spun din cărți călugării dela Vorona."

Poftim.

Sărmanul de mine, un boț cu ochi pe care abea îi deschisesem asupra unei lumi ce mi se părea nespus de blândă, dulce și nemuritoare, cu noi cu toții, trebuia să-mi otrăvesc atât de timpuriu aceste simțiminte cu groaza sfârșitului de *vac*, pentrucă moș Fetcu, țiptirul din Sirițel, îmi întinsese mărul cunoștinței, cum îl tăiase și pe el capul.

NICODIM COLA

Sonet

E toamnă caldă, struguri vând oltenii,
C'au năpădit — pe semne — muncitorii
Pe undeva, pe unde sunt podgorii
Și unde calcă tălpile Ilenii...

Puțin cunosc din toamnă orășenii;
Privesc spre cer și-s triști că fug cocorii,
Ori fac din când în când pe vânătorii,
Călcând covorul galben al poenii...

Pe străzi, trec clăi pe patru roți la număr
Și cu căciula ger vestesc țăranii,
Purtând o furculiță grea pe umăr.

Și toamne după toamne alungă anii,
Pe care nime'n lume nu-i înnumăr.
Și care trec ca hâde pocitanii...

TATOMIR NECULAI

A apărut:

3 și cu 4
Rezeda
de Ion Minulescu

un roman pe placul cititorilor

O controversă literară

Cine este autorul piesei „Noaptea regilor"?

Convorbire cu d. Paul Gusty, director de scenă al Teatrului Național din București

D. G. S. Parnis ne trimite o interesantă scrisoare, din care extragem următoarele:

„Am făcut o descoperire curioasă: piesa „Noaptea Regilor" (în care nu apare nici un rege) nu este scrisă de Shakespeare, ci de un autor francez Auguste Dorhain, și se numește „Conte d'Avril", comedie în patru acte Am asistat chiar eu la reprezentarea acestei piese la Paris și apoi am văzut-o reprodusă în suplimentul teatral al revistei franceze „Lisez-moi".

Mă întreb: cine a fost păcălit? Directorul teatrului parisian, care a avut încredere într'un impostor traducător, ori directorul a păcălit publicul francez?

Spre a clarifica această chestiune, am crezut că este nimerit să cercetez biblioteca „Teatrului Național" din Capitală.

Știam de mult că, despre toate piesele lui Shakespeare, se spune că ar fi fost scrise de Lord Bacon.

Speram să găsesc în biblioteca Teatrului ceva și despre chestia lui Dorhain.

Precizările

D-lui Paul Gusty

In ușă, mă întâmpină d. Paul Gusty, destoinicul director de scenă al Teatrului Național.

— *Despre Dorhain vorbiți? Apoi asta nu-i nici o minune. A furat și el o piesă— una singură — dela Shakespeare. Dar Ducis a luat berechet, cu amândouă mânile! A fost unul dintre cei dintâi! Iar în Germania veți găsi o mulțime de plagiatori după Shakespeare... Cea dintâi țară, în care au venit trupele engleze de actori, a fost Prusia. In biblioteca* Kainz *din Berlin (Kainz a fost un mare actor la Burgteatrul din Viena) se găsesc trei exemplare din prima ediție a lui Hamlet. Ei bine, nici o versiune, din cele în circulație în Germania, nu este conformă cu originalul. De câte ori pleca vre-o trupă prin provincie și nu avea destui actori, se mai suprimau două, trei, patru, cinci personaje după cum dictau interesele trupei. In modul acesta a fost masacrat tot Shakespeare. Și ce-i mai grav, s'a modificat și titlul piesei și numele autorului. Astfel că acum e un labirint întreg, un complect haos literar, unde nimeni nu se mai poate descurca.*

Shakespeare

Uneori numele lui Shakespeare a rămas pe afiș, dar atât de schimonosit, că nu-l mai recunoști. Altădată se punea deadreptul un alt nume.

Toată lumea plagiază!

Credeți că numai Shakespeare e plagiat? — continuă râzând d. Gusty.

Astfel de pildă piesa „Bărbatul cu trei neveste", de Grenet d'Ancourt, am găsit-o tipărită în Italia, cu aceleași persoane, ca fiind alcătuită de Albert Mixilland.

Francezii s'au înfruptat din Schiller până în coate.

Sunt convins că în toate țările se găsesc plagiatori. Bineînțeles că nu se poate numi plagiat o simplă inspirație sau o adaptare literară, mai ales când aceasta este mai frumoasă decât originalul. Astfel, multe din piesele lui Alecsandri sunt luate după Labiche și alții. Dar el a fost un meșter mare și nimeni nu va spune că piesele lui sunt plagiate. Molière a luat și el dela alții. Virgil a imitat pe Omer. La Fontaine s'a inspirat, în fabulele sale, dela Esop, și la rândul său a inspirat pe fabulistul rus Crilov și pe fabuliștii români.

Piese românești plagiate

Un exemplu de piesă plagiată, în România, este comedia „Primul bal" de Olănescu-Ascanio. Acest autor a tradus piesa „Unter vier Augen" de Ludwig Fulda, cuvânt cu cuvânt, schimbând doar numele personajelor, pe care le-a românizat. Partea curioasă este că, cu prilejul intrării în Academie a lui Ascanio, Negruzzi a lăudat această piesă ca „o lucrare originală românească".

Comedia „Primul bal", a avut un frumos succes și pe scena Teatrului Național din Bucureștii!

O altă piesă plagiată în România este 24 Februarie *de Zaharias Werner, care a fost jucată cu succes pe vremuri în turneu prin țară de trupa lui Th. Stoenescu, care avea și o școală de declamație.*

Ciudățenii în teatru

Aș putea să citez și alte asemenea cazuri... Fac anumite cercetări în bibliotecă și la mine acasă spre a pune la punct asemenea chestiuni „tenebroase!" — spune d. Gusty.

Astfel, de pildă, aceiași piesă, „Deux seruriers", am găsit-o sub următoarele titluri: „Ochiul lui Dumnezeu", „Crimă și virtute", Cinste și virtute"... Ba chiar: „Lada de fier". Inchipuiți-vă ce bătae de cap am avut, până am găsit autorul?

Uneori piesa „localizată" de d. „cutare" a avut succes. Pe afișul următor s'a tipărit: „piesă locală", în loc de „localizată". Puteți să vă închipuiți ce confuzie s'a creat în decursul vremurilor... Cine va mai putea descurca toată această încâlcitură?

Shakespeare sau Bacon

Pentru mine este clar, că Shakespeare este adevăratul autor al pieselor semnate cu numele lui. Am studiat această chestie. Nu se aduce nici o dovadă serioasă de către contestatori. Toată chestia a fost pornită de o strănepoată a lordului Bacon, care susținea că a descoperit un vocabular al moșului ei, vocabular cu termeni întrebuințați de Shakespeare. Dar aceasta nu este o dovadă serioasă. S'a mai spus că: Shakespeare nu știa latinește, sau nu cunoștea geografia... că fugise de acasă, că era un actoraș de nimic...

Și Molière era actor și el fugise de acasă... Poate că nici el nu știa prea bine latinește sau nu știa geografia... ce-i cu asta?

S'a mai spus despre Shakespeare că s'ar fi slujit de lucrările contelui Southampton. Și asta e o absurditate. Cine a făcut atunci sonetele închinate lui Southampton? El singur?

Pentru mine este cert, că Shakespeare a scris și „Noaptea regilor", — după cum a scris toate celelalte piese — neputând fi făcut răspunzător de tribulațiile diferiților „autori", „directori de teatre", care au urmărit satisfacerea anumitelor interese comerciale — închee d. Paul Gusty.

ALEX. F. MIHAIL

„Aș vrea să știu"

I. VIRGIL — BRAȘOV.

Cum a luat naștere secta mormonilor și care sunt principiile ei?

Secta mormonilor a luat naștere în Statele Unite ale Americei. Intemeetorul ei un oarecare Joseph Smith, încă din frageda lui tinerețe, era obsedat de ideea că lui îi incumbă misiunea de a revela credincioșilor, „adevărata carte sfântă", „Cartea de aur", Biblia necunoscută încă. Traduse deci o parte din biblie într'o versiune originală, introducând o serie de interpretări și elemente personale. Cartea lui Smith se bucură de un succes extraordinar în rândurile mulțimii, autorul ei își câștigă repede numeroși adepți și astfel, la 6 Aprilie 1830 întemeiă în mod oficial biserica mormonilor.

In ceeace privește principiile mormonilor, ele sunt împrumutate de la diferitele religiuni. De la judaism au luat ideea teocrației, de la budism pe aceea a diversității lumilor, de la islamism poligamia și interdicția de a bea alcool, dela catolicism dogma infailibilității șefului bisericii și însfârșit, de la protestantism revendicarea libertății conștiinței.

UN FILATELIST. — Loco.

De când datează mărcile poștale?

Origina mărcilor poștale o găsim în 1653, când un administrator al poștei din Paris, Renouard Vilayer, a introdus, pentru transporturile prin poștă, o taxă, care trebuia achitată dinainte.

Funcționarul poștei elibera, în schimbul acestei taxe, ca un fel de recipisă, o bucățică de hârtie colorată ce trebuia lipită pe plicul scrisorii.

Pe de altă parte, la Londra, William Dowckwkra a inaugurat sistemul de a aplica un sigiliu pe orice transporturi poștale, sigiliul jucând aci rolul de recipisă a unei taxe, plătită deasemenea anticipat.

La 10 Ianuarie 1840, poșta engleză hotărî uniformizarea taxei pentru scrisori și în acelaș an, la 6 Mai, se realiză pe întregul teritoriu britanic o reorganizare fundamentală a serviciilor poștale. Concomitent, s'au pus în vânzare mărcile poștale și plicurile timbrate. Această dată marchează triumful definitiv al mărcii poștale.

După aceea, toate țările adoptă, unele după altele, sistemul englez,

Cronica teatrală

„Alhambra 'n carnaval"

Noua revistă dela „Alhambra" merge pe acelaş drum al succesului meritat. Autorii ei dovedesc încă odată că ştiu, nu numai să scrie o revistă bună, dar să şi alcătuească cu pricepere un spectacol de revistă.

In „Alhambra'n carnaval" avem, pe lângă cupletele obişnuite, câteva scheciuri ingenioase. Apariţia flaşnetarilor care cântă pe melodia „es war einmal ein Musikus" un cuplet plin de melancolie grotescă, este un admirabil corectiv al scenelor vesele de mai 'nainte.

Deasemenea parodia în trei acte a unei operete vieneze, este cu inteligenţă şi cu spirit autentic confecţionată.

„Alhambra'n carnaval", ca şi revistele precedente, dă prilej d-lui Vasilescu, bun compozitor de şansonete ce devin populare, să introducă, pe textul revuiştilor, melodii uşoare şi spumoase.

Baletul, alcătuit din baletiste drăguţe (ceiace nu e neglijabil), a descris numeroase dansuri vaporoase, sub conducerea pricepută a soţilor Siomin.

Din ansamblul foarte bogat al trupei dela „Alhambra" remarcăm aproape pe fiecare interpret, întrucât fiecare dovedeşte un humor propriu.

D. C. Toneanu ştie să sublinieze refrenurile cupletelor sale cu zâmbete naive şi malitioase.

D-na Sily Vasiliu are o voce caldă şi nuanţată şi a ştiut în scena flaşnetarilor să cânte cu intenţie atât de fals, încât a tulburat.

D. N. Stroe a avut câteva imitaţii reuşite, pe care publicul le-a aplaudat îndelung.

O fetiţă absolut inocentă a fost în câteva cuplete d-ra Mia Apostolescu. In acelas timp, d-na Marilena Bodescu, mereu tânără, inventivă şi spirituală, a avut o admirabilă mască şi un joc plin de humor într'un rol de bunică.

„Theochrys"

de d. Victor Eftimiu

D. Victor Eftimiu este nu numai un dramaturg fecund, dar unul din acei dramaturgi care se menţin pe linia succesului dela început. Cu alte cuvinte, d-sa a ştiut să descopere din capul locului ceiace poate da şi ceiace place publicului, iar piesele d-sale, deşi par la prima vedere foarte variate, seamănă totuşi între ele prin aceiaşi speculare a tehnicei teatrale, după gustul publicului mare. Astfel, se poate spune că d. Victor Eftimiu este cel mai popular dramaturg al nostru. Insăşi uşurinţa cu care scrie proza şi versul în teatru, îl desemnează ca pe un autor popular.

In stagiunea trecută, d. Eftimiu ne-a dat o piesă a cărei acţiune se petrecea — cum se spune — în zilele noastre. Cu „Theochrys", d-sa ne întoarce cu unsprezece secole înapoi. Mărturisim că azi, tragediile unui trecut atât de depărtat nu pot vibra în inima noastră decât ca un vag ecou. Sunt atâtea „chestii arzătoare la ordinea zilei", încât cele ce se petreceau în veacul al noulea apar străine de noi. Dealtfel s'a văzut, tot în stagiunea trecută, că o piesă a cărei acţiune se desfăşura în cel de-al unsprezecilea veac — prin urmare, cu două veacuri mai ţârziu — n'a avut în public rezonanţa pe care nici n'o merita.

Ştim foarte bine că viaţa e trecătoare şi arta e eternă. Cu toate acestea, ni se pare că arta se face eternă când are rădăcini într'o actualitate, care — e drept — poate fi şi cea de acum unsprezece veacuri.

Dar problema aceasta, a actualităţii în artă, este o problemă de discutat şi departe de noi gândul de-a o pune ca un băţ în roata artei d-lui Victor Eftimiu.

Căci e foarte adevărat că autorul „Theochrysei" a căutat să se lege de elementele eterne ale sufletului omenesc, pornind dela un fapt cu totul istorie. Prin urmare, ceiace a fost străin de noi, ni s'a părut a fi cadrul în care ambiţiile, răutăţile şi idealul oamenilor au apărut pe scenă, şi nu înseşi aceste răutăţi şi ambiţii şi acest ideal. Fiindcă ni s'ar fi părut mai firesc ca aceiaşi dramă să se fi desfăşurat într'un cadru modern.

D. Victor Eftimiu însă, a ştiut totdeauna şi n'a ostenit a şti să folosească efectul teatral. Mai întâi fiecare vers al d-sale (drama e în versuri) constitue un efect. Nu că rima ar fi surprinzătoare, dar este atâta impetuozitate şi atâta avântare poetică în fiecare vers, încât e cu neputinţă să nu-ţi dai seama de efect. Subliniem acest lucru de amănunt, fiindcă amănuntul este totdeauna simbolic şi generalizator. D. Eftimiu ţine încordată atenţia spectatorului prin aceste elemente ale efectului scenic.

G. Calboreanu

Un rezumat al dramei n'ar avea nici un rost şi poate că ar fi şi cu neputinţă de efectuat. Atâta lume se perindă pe scenă, atâtea drame minore în jurul dramei centrale se desfăşoară, încât ne pierdem într'un mare infinit.

Ca spectacol, piesa d-lui Eftimiu a fost minunat servită de interpretarea actorilor dela Naţional, de decoruri şi lumini, figuraţie şi muzică şi mai ales de punerea 'n scenă care se datoreşte însuşi autorului. Intr'adevăr d. Victor Eftimiu este un admirabil regisor.

D-nele Agepsina Macri şi Marioara Voiculescu s'au distins prin prestanţă. D-nii Calboreanu, Manolescu, Ciprian nici de data asta nu şi-au desminţit talentul.

L. SEBASTIAN

Cinematograful

Unitatea de loc

Trebue neapărat să dăm câteva lămuriri pentru a se evita o confuzie. Am auzit pe mulţi spectatori spunând aşa: „In filme ca „O noapte de groază", „Grand Hotel", „Noaptea din 13 Iunie" ceeace este remarcabil e unitatea de loc şi de timp. Toate se petrec pe acelaş spaţiu şi se desfăşură într'un interval de aproximativ 24 de ore. Aveau dreptate clasicii cu regula lor a celor trei unităţi. Respectarea acestei legi dă dramei o putere mult mai mare".

Am auzit numai eu vre-o trei persoane spunând aşa şi pe fie care afirmându-mi că aceeaş reflecţie a auzit-o la rândul său din gura altor persoane. E sigur că-i o constatare ce vine foarte uşor în mintea spectatorului. Şi cum, pe de altă parte, această pretinsă constatare este în realitate o profundă eroare — ce zic ? o dublă şi triplă eroare, — este indispensabil să privim lucrurile mai de aproape.

In ce priveşte unitatea de acţiune, nu există nici o îndoială. Fără ea nimic nu se poate face. Căci prin unitate de acţiune trebue să înţelegem o convergenţă a tuturor faptelor, conduitelor şi evenimentelor spre o semnificaţie comună şi spre o idee centrală unică. Fără asta orice operă e ratată.

Cu privire la celelalte două unităţi, cea de timp şi cea de loc, chestiunea e mai delicată. In filme ca „Grand Hotel" sau „O noapte de groază", unde toate se petrec în interiorul unei aceleiaşi case, găsim oare acea unitate de loc de care vorbeau Horaţiu sau Boileau ? Nici de cum. In tragediile clasice, fie greceşti, fie franţuzeşti, decorul spaţial este immuabil. Oare tot aşa e şi în cele două filme amintite ? Gândiţi-vă puţin la câte aspecte diferite ni se prezintă: o vedere generală asupra „hall"-ului cu furnicarul de oameni circulând în toate direcţiile, potcoava acoperită cu cristal a barului, centrala de informaţiuni care e ghişeul portarului, câte un crâmpei de culoar, lăsând să se vadă două numere de odăi vecine, odăi poate foarte diferite ca dimensiuni, locuitori şi destin; apoi biroul babelic al domnişoarelor telefoniste; apoi balconul unui apartament, cu strada în care plonjază; apoi localul de dans, apoi restaurantul, apoi trotoarul din faţa uşei turnante, etc., etc. Şi în toate aceste colţuri diferite stau oameni diferiţi sau când sunt aceeaşi execută fapte deosebite. Toate aceste fragmente spaţiale constitue, desigur, o unitate. Dar nu e o unitate fizică, spaţială, ci o unitate „în idee"; este sufletul unui „Grand Hotel", pe care autorii filmului îl exprimă analitic arătându-ne fiecare faţă, fiecare latură, fiecare unghiu de privire. „Grand Hotel" e ca o fiinţă vie, ca un vast animal organizat. Ca să-l pricepem bine, el ne este explicat prezentându-ni-se succesiv fiecare din organele sale, fiecare din funcţiunile sale mai importante.

Spuneam că în tragedia clasică decorul nu se schimbă. In „Grand Hotel", se poate spune că, dimpotrivă, decorul se schimbă tot timpul. Scenele sunt scurte, vertiginos de scurte, şi fiecare are alt cadru fizic. Este exact contrariul regulei lui Boileau.

Să nu uităm că cinematograful, tocmai fiindcă s'a desprins din teatru, s'a diferenţiat de el negând tot ce e teatru. Teatrul e mai ales vorbă, ecranul a debutat cu surdo-muţi puri; teatrul este lent, — ecranul e rapid; teatrul forţamente se mulţumeşte cu câteva decoruri şi tinde să le reducă la unul singur (ca la Vieux Colombier, la Mayerhold, etc.), — ecranul multiplică decorurile, ne plimbă când în casă când afară, când la mare, când la munte, când într'un palat, când într'o cociabă, când la pol când la tropice.

Aşa dar, la început, cinematograful se afirmă faţă de scenă ca o negaţiune în bloc a tuturor caracterelor esenţiale ale acesteia. Mai târziu, acest „contrepied" simplist se mai atenuează. Un exemplu tipic e introducerea cuvântului în Cinematograf care ridică o sumedenie de probleme. Un alt exemplu e chestiunea schimbării de decor.

S'a observat la un moment dat că această schimbare de loc fizic e prea la îndemâna operatorului; astfel fiind riscă să dea naştere la abuzuri. Şi, dealtminteri, una din carateristicile filmului prost de altă dată era şi trecerea hodoronc tronc dintr'un mediu într'altul, schimbarea nejustificată a spaţiului; care obosea şi nu lămurea. S'a încercat atunci a se introduce mai multă sobrietate şi mai ales mai multă unitate. Desigur, să existe aspecte spaţiale cât de numeroase; dar toate să fie legate între ele în numele unei idei comune, toate să contribue la alcătuirea, petec cu petec, a unei atmosfere generale, a unui loc care să fie ceva viu, nu un decor mort. Şi s'a văzut că arta aci constă tocmai în a alege un loc precis şi a-i înmulţi cât se poate aspectele. Este o sarcină mai grea şi mai subtilă decât de a plimba pe spectator de la Greenwich la Teheran şi din Suedia în Colonia Capului.

Acelaş lucru se petrece şi în filmul „O noapte de groază". Desigur, toate, sau aproape toate se desfăşură în incinta limitată a unui castel, a unuia singur. Dar înlăuntrul acestei incinte, câtă variaţie, câtă bogăţie de aspecte: un hall rece şi cam sinistru, unde vocile răsună ca în gol; apoi colţul unde se serveşte masa cu atmosfera sa mai intimă, unde sunetele se aud rotunjite şi amortizate; apoi coridorul acela nesfârşit, a cărui traversare permite câte două şi trei conversaţii începute şi terminate, cu cuvenitele pauze între ele; dar rampa curbă pe care alunecă la vale câte o mână anunţând fiecare nebun în parte; dar treptele scării ce duc la pod, dar camera unde stă moşneagul de 102 ani, şi uşa ferecată cu lacăt unde locueşte fratele cel mai mic şi cel mai primejdios; dar curtea cu garajul, dar uşa de intrare, dimineaţa, cu lumina aceea tare, că par'că s'ar putea tăia cu cuţitul... De sigur, toate la un loc fac una şi aceeaş casă. Dar este o unitate de idee, nu o unitate de loc; „locurile" propriu zise sunt mereu schimbate, mereu altele, fiecare având o semnificaţie proprie.

Ca să înţelegem mai bine, propunem următoarea formulă: Cinematograful urmăreşte o anumită unitate de psihologie, pe care o realizează prin toate mijloacele, fără să ţină cont de nici una din regulile clasice ale unităţii de timp şi de loc. Se întâmplă însă uneori ca „ideea" unui film să fie tocmai ceva oarecum spaţial. De pildă în „Grand Hotel" e vorba de acel animal uriaş şi policefal care este un Hotel luxos modern. Aci ideea coincide cu o bucată de spaţiu bine determinată. Aceeaş coincidenţă în „O noapte de groază" unde e vorba în esenţă de o casă, o casă care e ca o fiinţă vie, compusă, ca din celule organice, din cinci nebuni diferiţi. Acelaş lucru în filmul „Noaptea din 13 Iunie", unde ideea fundamentală este vecinătatea de coabitaţie într'un cartier particular dintr'un orăşel din împrejurimile New-York-ului. Toată atmosfera specială care se degajă din acel lucru unitar care e co-mahalagismul e redat minunat în acest film.

Acum se înţelege ce vrem să spunem. In filme unde ideea artistică centrală ar fi ceva ca bunioară: sufletul unei uzine, atmosfera unei metropole, spiritul unui târguşor de provincie, viaţa unei staţiuni de vilegiatură, mentalitatea unei cazarme, etc., etc, unde deci ideia psihologică a filmului coincide cu o bucată specială şi precisă de teren fizic şi de spaţiu exterior, acolo variaţiile de loc şi decor trebuesc făcute înlăuntrul unor anumite limite: hotelul, cartierul, castelul etc.

In sensul acesta, şi numai în sensul acesta putem avea un fel de „unitate de loc" în cinematograf, unitate de loc care este cu totul altceva şi chiar exact contrariu al celei de care vorbeau odinioară Horaţiu şi Boileau.

D. I. SUCHIANU

Un caz ciudat: Dr. C. Vlad

Un medic român, doctorul C. Vlad, a publicat de curând un studiu medical asupra lui Eminescu, intitulat *Mihail Eminescu din punct de vedere psihanalitic*. Acel studiu era reprobabil din toate punctele de vedere şi acest lucru l-am scris cu deferenţă pentru autor, dar cu toată violenţa teoretică îngăduită în critică. După aceea şi alţii s'au ocupat de lucrarea d-lui doctor şi toţi au osândit-o în termeni mai mult sau mai puţin viguroşi. D. dr. Vlad crede acum că „insultele" (aşa numeşte d-sa „criticile"), provin din cauză că a spus *adevărul*, care ca şi Meduza împietreşte pe cei mulţi. Adevărul d-sale este însă foarte banal şi n'ar fi scandalizat pe nimeni. Afirmaţia că Eminescu va fi fost predispus la nebunie şi chiar vătămat de o latentă a demenţei e un lucru crezut cu tărie tocmai de vulg şi nu numai că nimeni nu s'a scandalizat de aceasta, dar puţinii cititori ai susnumitei analize îşi vor fi confirmat cu satisfacţie opiniile lor de totdeauna despre *poeţi*. Ceeace te izbeşte la d. dr. Vlad este lipsa de spirit ştiinţific în documentare, de fineţe în analiză şi de prudenţă în definiţie. Psihanaliza sa este aşa de naivă şi de trivială încât ne vine să deplângem uşurinţa cu care Universitatea conferă titlul de „docent universitar". Lucrurile acestea toate le-am dovedit atunci când trebuia şi fără nici un amestec de elemente afective, cum crede d-sa.

Acum d. dr. Vlad se sbate să strecoare în toate revistele şi gazetele — din motive, zice, din afară de mine (ordine de la şefii săi ?) — răspunsuri împotriva „criticilor oarbe". Este o situaţiune ciudată! Dacă toţi autorii criticaţi ar polemiza cu criticul atunci progresul culturii ar fi ţinut pe loc. Opera d-lui Vlad nu e nici de speculaţie nici din domeniul ştiinţelor exacte ca să dispreţuiască observările nespecialiste. Ea este o interpretare pe baze istorice (pacientul consultat fiind identificat pe cale documentară) şi tocmai partea aceasta istorică este rău şi abuziv folosită. Dacă d. dr. Vlad ar dovedi cu alte documente temeinicia materialului său, discuţia cu criticii ar fi încă posibilă. Dar a polemiza pe impresia unanimă de mediocritate a spiritului de intuiţie psihanalitică pe care o lasă opera în discuţie este ceva cu totul neobişnuit. Dar şi mai curios este să vezi că un medic de boale nervoase îşi pierde calmul nervilor până acolo încât să uite legea morală de căpetenie a profesiunii sale şi anume: *discreţiunea.*

D-sa crede că opiniile mele critice provin dintr'un *defect* al sănătăţii şi aşteaptă cu nerăbdare apariţia nouilor mele cărţi spre *a-şi putea da seama de motivele irascibilităţii şi impulsivităţii mele !* Ciudată ameninţare în gura unui medic ! Să zicem că d. dr. Vlad, *medic* şi docent universitar, găseşte într'adevăr defectul, cu alte cuvinte boala de care crede că sufăr şi că diagnosticul său este, hai să zicem, adevărat! Ei bine, aştept să văd pe d. dr. Vlad, călcând imperativul discreţiei profesionale şi divulgând suferinţa care mă face să scriu critică! Atunci vă asigur că d. doctor va polemiza cu „motivele din afară de sine" şi cu justiţia.

G. CALINESCU

Cel mai original
CONCURS ?
amănunte în
Realitatea
Ilustrată

A APĂRUT,

GRAND - HOTEL

ROMAN MODERN
DE
VICKI BAUM

IN ROMÂNEŞTE DE
F. ADERCA

Nu cunosc pe Vicki Baum, — acest bărbat sau femeie care scrie. Dar, în faţa lui (sau a ei) îmi scot pălăria.
Daily Herald

E cea mai izbutită carte pe care Germania a dat-o dela războiu încoace.
Sunday Times

In „Grand-Hotel" Vicki Baum se arată ca o neîntrecută cunoscătoare a sufletelor puţin comune, ca o povestitoare de cel mai înalt grad.
Leipziger Neueste Nachrichten

Preţul Lei 60

De vânzare la toate librăriile din ţară şi la Editura
SOCEC & Co., S. A.

CRONICA MUZICALA

Filarmonica

In ultimul concert al „Filarmonicii" a prezentat un deosebit interes debutul pianistului *Dinu Lipatti*, de curând absolvent al academiei noastre de muzică. Incă de la producţiile academiei, auditoriul a putut admira calităţile muzicale excepţionale ale acestui tânăr în vârstă numai de 16 ani.

Vineri seara, Lipatti a executat cu acompaniamentul orchestrei dirijate de d. Alfred Alessandrescu concertul în mi bemol de Liszt.

Ceiace a evidenţiat Lipatti în execuţia sa a fost în primul rând o virtuozitate tehnică uimitoare. Studiile făcute la conservator sub eminenta conducere şi supraveghere a d-rei prof. Fl. Muzicescu i-au dat posibilitatea să stăpânească din ce în ce mai mult dificultăţile tehnice ale artei pianistice, dificultăţi care abundă în concertul de Liszt şi pe care Lipatti le-a învins aproape în întregime. Dar, afară de această dexteritate de care vorbeam mai sus ,tânărul pianist mai posedă şi reale calităţi de înţelegere şi sensibilitate muzicală, graţie cărora interpretarea sa a cucerit aplauzele entuziaste ale publicului.

Să însemnăm însă aci şi unele lipsuri pe care Lipatti le-a avut în execuţia sa. El n'a ştiut să redea în întregime atmosfera de sentimentalism romantic a lucrării lui Liszt şi nici nu ne-a suggerat îndeajuns viziunea „pianistului-vultur" pe care o evocă atât de strălucitor concertul în mi bemol.

Credem că aceste defecte se datoresc unei influenţe prea mari a studiilor de conservator, care nu i-au lăsat frâu liber temperamentului său artistic.

Acum însă, tânărul debutant trebue să se elibereze de orice didacticism în interpretările sale, care să nu mai strălucească decât prin elanul propriei sale inspiraţii.

Conştienţi de succesul meritat pe care Dinu Lipatti l-a avut în concertul de Vineri al „Filarmonicii" şi mărturisind că debutul său a fost şi pentru noi o revelaţie, n'am făcut aceste ultime observaţiuni decât cu gândul de a-i da o indicaţie asupra direcţiei în care va trebui să-şi continue viitoarele studii.

Sub bagheta d-lui Alfred Alessandrescu, orchestra a interpretat simfonia III de Brahms. Sonoritatea execuţiei a fost cam confuză şi frumuseţea temelor n'a fost totdeauna bine reliefată.

In partea a doua a programului, am auzit Rapsodia II de Enescu, lucrare, desigur, interesantă, dar căreia prima rapsodie îi este mult superioară printr'o inspiraţie mai avântată şi printr'o utilizare mai iscusită a materialului folkloristic. Credem că Rapsodia II face parte dintre lucrările mai puţin isbutite ale maestrului. Programul s'a încheiat cu poemul lui Richard Strauss „Moarte şi Transfiguraţie". Bucata este o capod'operă a muzicii programatice. Agonia bolnavului, cu amintirile din tinereţe ce-i trec prin gând, apoi lupta cu moartea care la urmă învinge, înfărşit trecerea sufletului în sferele cereşti în care domneşte spiritul eliberat de materie, toate aceste episoade sunt genial redate în muzică. Ceiace-i caracteristic poemului „Moarte şi Transfiguraţie" şi ceiace-l distinge de toate celelalte poeme ale lui Strauss este spiritul clasic în care e compus.

Intr'adevăr, în primul rând disonanţele atât de frecvente în celelalte opere ale maestrului german sunt aici foarte rare. In schimb, acordul perfect are un rol predominant, mai ales în final, unde capătă o amploare unică.

In al doilea rând, lucrarea e scrisă după un plan foarte precis, din care fantezia compozitorului nu ese niciodată.

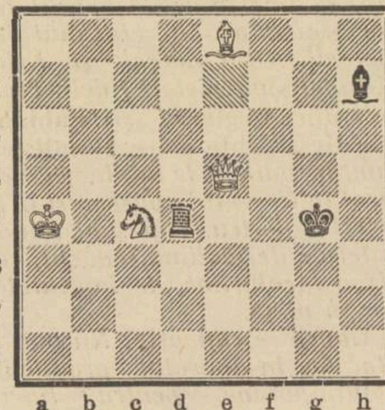
D. Alfred Alessandrescu a redat în interpretarea sa toată măreţia paginilor straussiene.

N. RADU

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 567

de **S. Herland**, Bucureşti
(inedită)

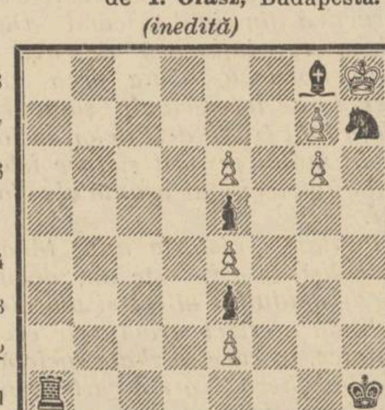

4 + 3 = 7

Mat ajutor invers în 3 mutări.

PROBLEMA No. 568

de **I. Olasz**, Budapesta.
(inedită)

6 + 6 = 12

Mat ajutor invers în 2 mutări.

PARTIDA No. 128

Campionul englez F. D. Yates, care a încetat de curând din viaţă a fost unul din cei mai geniali jucători de atac. Dăm aci una din partidele sale jucată în 1923 la concursul internaţional de maeştri din Carlsbad.

ALB : A. Alechin.
NEGRU : F. D. Yates.

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, g7—g6; 3. g2—g3, Nf8—g7, 4. Nf1—g2, 0—0; 5. Cb1—c3, d7—d6; 6. Cg1—f3, Cb8—c6; 7. d4—d5, Cc6—b8; 8. é2—é4, Cb8—d7; 9. 0—0, a7—a5; 10. Nc1—é3, Cf6—g4; 11. Né3—d4, Cg4—é5; 12. Cf3×é5, Cd7×é5; 13. c4—c5, d6×c5; 14. Nd4×c5, b7—b6; 15. Nc5—d4, Nc8—a6; 16. Tf1—é1, Dd8—d6; 17. Ng2—f1, Na6×f1; 18. Té1×f1, c7—c5!; negru ia astfel ofeusiva pe care ameninţa să o ia alb prtn f4 urmat de é5. 19. Nd4×é5, dacă ar fi luat pionul en passant, negru ar fi câştigat o piesă prin D×d4; D×d4, Cf3+. 19...., Dd6×é5; 20. Dd1—b3, Ta8—b8; 21. Db3—b5, f7—f5!; 22. Ta1—é1, f5—f4!; 23. Db5—d7, Tb8—d8; 24. g3×f4, Dé5×f4; 25. Dd7—é6+, Rg8—h8; 26. f2—f3, Df4—g5+; 27. Rg1—h1? mai bine ar fi fost Dg4. 27...., Td8—d6, 28. Dé6—h3, Ng7—é5!; 29. Td1—d2, Td6—f6; 30. Cc3—d1, Tf6—f4; 31. Cd1—é3, Tf4—h4; 32. Dh3—é6, Dg5—h5; 33. Cé3—g4, Th4×g4!; 34. f3×g4, Tf8×f1+; 35. Rh1—g2, Dh5×h2+; 36. Rg2×f1, Dh2—h1+; 37. Rf1—f2, Né5—d4+; 38. Rf2—g3, Dh1—g1+; 39. Rg3—h3, Dg1—f1+; 40. Té2—g2, Df1—h1+; 41. Rh3—g3, Dh1—é1+; 42. Rg3—h3, g6—g5!; ameninţând Dh4#. 43. Tg2—c2, Dé1—f1+; 44. Rh3—h2, la Rg3 ar fi urmat Dd3+, iar la Tg2, Dh1+; Rg3, Dé1+ şi matul e inevitabil. 44...., Df1—g1+; 45. Rh2—h3, Dg1—h1+; 46. Rh3—g3, Dh1—d1! aceasta e singura mutare care duce la

Situaţia partidei după a 46-a mutare a albului,
Negru : Yates.

Alb : Alechin.

câştig. Turnul alb e silit să abandoneze linia a 2-a, căci la Tg2, Dé1, etc., iar la Th2, Dg1+; Rh3, Dé3+; Rg2, Df2, etc. şi negru câştigă. 47. Tc2—c3, Dd1; —g1+; 48. Rg3—h3, Dg1—f1+ 49. Rh3—g3, Nd4—f2+; 50. Rg3—f3, Nf2—g1+ şi alb abandonează, când la Rg3 ar fi urmat Df2+; Rh3, Dh2 #.

P. I. NEGREANU
S. THAU

CRONICA SPORTIVA

Moţi Spakov

In oraşul bisericilor în care ard toate tămâile trecutului pentru toate agoniile prezentului, în oraşul poeţilor palizi, al tocurilor strâmbe şi-al galoşilor vulcanizaţi, în oraşul intoxicat de artă sedentară şi de intelectualitate cu spriţ sau radio, în oraşul tuturor bovarismelor, — a descins alegru un om care pe cântarul puterii, nu pe al grăsimilor, cântăreşte optzeci şi două kilograme.

Citiţi optzeci şi două kilograme de putere pură, devenită os, sânge, muşchi, tendon şi nerv.

Dacă această putere ar fi fost piatră, piatra ei s'ar fi mâniat şi ar fi vâjâit în praştia lui David: cel care zvelt, a biruit cantitatea lui Goliath.

Dacă această putere ar fi fost apă, lichidul ei nu s'ar fi trândăvit în bălţile batracian guralive, nici n'ar fi înverzit în puţini obeze, nici inelată n'ar fi stat adânc în fântâni cu stele,— ci sireapă, şi-ar fi ales cascadele, căzând din înălţimea stâncilor pe albii cu spinarea plecată sub cnuturile ei.

Dacă această putere şi-ar fi ales flacăra drept trup, focul ei nu ar fi fost cel care-şi culcă'n sobe lenea de aur la care se 'ncălzesc mânile, se rumenesc obrajii şi se coc castanele, — ci lancea de galop a trăsnetului care cutremură inimile şi închide ochii.

Şi dacă această putere ar fi fost vânt, acel vânt n'ar fi mânat gunoaiele toamnelor şi colburile verii, ci ar fi bombat pânzele unei homerice trireme, ducând-o pe o mare verde spre victorii roşii.

Vreau să spun că destinul acestei puteri, în orişice formă s'ar fi întruchipat, era năpraznica dominaţiune, victoria vitează.

Alegând întâmplător forma lui Spakov, concretul acestei făpturi omeneşti, — puterea care-şi căuta fiinţa, şi-a găsit-o. In piatră pentru praştia biblicei fapte, în izbucnire de apă sau de foc, şi'n vânt de triremă, puterea pură nu şi-ar fi găsit o formă mai strictă şi mai plenar expresivă decât în acest Spakov.

Şi uitasem! Iată: dacă această putere s'ar fi investit în vers, acel vers electiv ar fi fost galopul eroic dintr'un sonet al Trofeelor lui Heredia.

Iată posibilul puterii închise în Spakov. Şi iată dece Spakov merită să fie prezentat de pana unui scriitor, mai ales sauvilor intelectuali căzuţi cloşte pe vis, care văd în box apologia copitei.

Admir cu acelaşi creer şi cu aceleaşi bătăi de inimă, un vers înalt, vecin cu tremurul luceferilor, o pictură adâncă până la taină, o coloană antică în care marmura are elanul neted al unei nudităţi de zeu adolescent, — cât şi pe un Spakov: fiindcă în toate acestea găsesc penitudinea unui acord predestinat între conţinut şi expresia care-l destăinueşte.

Admir insomnia stânjenelului care poartă în aburul petalelor străveziul şi delicatele învineţiri ale unei înserări pe ape blânde; dar admir deopotrivă, deşi altfel, şi bull-dog-ul, acest tank canin. Această dihanie de o feroce sluţenie şi de-o îndârjire în atac neînvinsă nici chiar de poruncile instinctului de conservare.

***

Acest Spakov, despre care nu mă sfiesc să vorbesc apologetic, nu apare decât pe ring, în clipa metalică a gongului.

Până atunci, pe stradă, la teatru, la berărie, sau în fotografie, e un băiat zdravăn sanghin, jovial, cu dinţi carnivori, ochi ageri micşoraţi în fundul arcadelor ospitaliere, cu falcă agresiv dură, frunte dârză şi nas energic: om ca toţi oamenii tineri şi teferi, care trec fără pesimism metafizic şi fără urticarii introspective, printre ispitele vieţii şi semnele ei de întrebare.

Atâta vreme cât e un simplu individ social, nimic nu denunţă substanţa epică a fiinţei lui.

Dar în clipa gongului care răsună ca o virilă bătae a unei inimi de bronz — inima epică a luptei, — Spakov apare în nuditatea lui sportivă ca în armura unei Hiade.

E un trup al puterii, al faptei violente, cu mască de junglă şi pumni de catapultă.

Inaintează dens ca un val de adânc atlantic, purtând pe ritmul picioarelor sprintene balansul unui atac la pândă.

Masivitatea onctuoasă a şarpelui boa îmbinată cu agerimile latente ale acestuia.

Toţi muşchii trupului privesc, ascultă şi judecă. *E pânda unei mulţimi în acest unicat omenesc.*

Auzi o respiraţie scurtă, deasă, nazală, un fel de gâfâit de locomotivă pornită.

Un pumn izbucneşte, imprevizibil, şi parcă a ţâşnit din chiar trupul lovit, fiindcă plecarea nu i-ai văzut-o. Un pocnet mat răsună, dând inimii o anxietate chinuitoare. O roşeaţă inflamată apare pe trupul celui lovit, şi poate o vânătaie pe inima ta, a spectatorului.

Trupurile se cuprind apăsat. O scuturătură de mistreţ, urmată de o grindină de pumni, — şi Spakov dansează — dansul şarpelui boa — în timp ce adversarul se îngreuiază masiv ca un turn în secunda supremă a năruirii.

Şi până când cade pe spate sau în genunchi, implacabil Spakov îl urmăreşte, cu pumnii înmulţiţi ca o haită de junglă mânată de un Kim răzbunător.

Inaintează mereu, ori câte kilograme agresive şi oricâţi pumni bolovănoşi i-ar sta împotrivă. Inaintează, aşa cum fălcile bull-dog-ului apucă. Chiar şi scurtele clipe de recul aparent, nu-s de cât boltirea spre un nou atac.

Spinarea arcuită.

Bărbia pieziş povârnită în piept pe linia umărului avântat.

Gât curb de taur îndârjit.

Frunte posomorâtă deasă, ca un nour de furtună în care svâcnesc fulgerele.

Ochi ca ţevi de puşcă în sârmă ghimpată.

O zburlire a întregii fiinţe.

Şi acel gâfâit scurt, sacadat care despică nările făcându-le parcă să fumege. Nările în care apare şi dispare şi iar apare mirosul victoriei...

Până când victoria e la picioare ca o marmură omagială.

In acea clipă, Spakov descinde din spendoarea barbarei Hiade, redevenind un simplu Spakov de toate zilele.

IONEL TEODOREANU

A apărut volumul

IN PREAJMA REVOLUŢIEI

de C. STERE

HOTARUL

Ion Răutu in Siberia, in Taiga şi in inchisoare

Editura „Adevărul" S. A

Preţul Lei 80

Cărţi şi reviste

Aron Cotruş:

Printre oameni în mers

Acest volum nou de versuri al d-lui Cotruş nu aduce o formulă poetică nouă, dar se înfăţişează cu alte şi multe variante ale aceluiaş mod. Poezia d-lui Cotruş e alcătuită din declaraţiuni năpraznice de forţă şi de autoritate sau din crude scrâşniri de dinţi şi imprecaţiuni de proletar rural împotriva *domnilor*. Avem de aface nu mai este îndoială cu un temperament clocotitor şi rebel, capabil de ură şi simpatie, conţinându-şi abia urile strânse de un mileniu de robie, cu un *Ion*, luând cunoştinţe de forţele ce zac în sine.

Apar ca un urlet, declaraţiile d-lui Aron Cotruş sunt remarcabile de vigoare:

iată-mă! lacom de arşiţe,
aspru, ne'nfrânt, —
par'că pe-un cal năzdrăvan.
am ţâşnit cu părul în vânt
dintr'un vulcan
ori din fund de pământ..

îmi cântă încă în auz
ca un milion de săbii
ce trec spre ţărmi răzimaţi pe corăbii: —
oştile mele de verde cucuruz...

mireasmă de cânepă, aspră şi tare,
mi-aduce de departe din zare
vântul cu bateri de foc...
o, viaţă de prăpăd şi de noroc,
despică-mă în mii de-auzuri şi de braţe'n mers
peste timp şi univers!..

Poezia d-lui Cotruş este „unanimistă" şi exprimă cu mare energie, efortul muşchiular colectiv, rural şi industrial. El mai exprimă însă şi o revoltă şi o dorinţă de schimbări sociale, ce, întrucât mă priveşte, mi se par înaintate sau de acum inutile pentru ţara noastră, revolte pe care le-aşi cita pentru frumuseţea lor literară, de nu m'ar împiedica unele raţiuni de prudenţă. Citez însă numai una care exprimă deziderate agrare de mult realizate, şi este un dublet al unei compuneri cunoscute.

Io,
Ion Roată,
unul din pietroasa, aspra gloată
trec pe-al vremii cal fără frâu,
fără cuţit şi pistoale la brâu...
armă mi-e — spicul de grâu...

târît din ziua de ieri,
fără-averi,
fără somn,
sânger încă de palme,
de paturi de puşti, de sudalme,
fără-ogor, fără pâine,
dar mâine,
ca niciodată,
fi-voiu mare, darnic Voevod şi Domn
peste ţara românească toată.

G. C.

Jules Romains: Les hommes de bonne volonte

(Flammarion)

Acum un an Jules Romains a început publicarea romanului „Les hommes de bonne volonté", operă vastă şi complexă care, în proectul autorului, trebue să cuprindă un număr impresionant de volume (două-

Jules Romains

sprezece sau douăzeci) şi să se întindă pe un interval de un sfert de secol, din 1908 până în zilele noastre.

Primele două volume „Le 6 Octobre" şi „Crime de Quinette" au apărut anul trecut. Romains continuă acum cu tomul II şi III, „Les amours enfantines" şi „Eros de Paris".

Romanul lui Jules Romains (am mai spus-o la primele volume) prezintă particularitatea ciudată de a nu putea fi rezumat. Nu are erou central. Nici o intrigă pe care să se grefeze tot materialul romanului. Şi, mai ales, nu prezintă o succesiune în timp ci mai mult o juxtapunere. Sunt, de fapt, în acest roman câteva zeci de romane care evoluiază şi se desvoltă simultan. Aşa încât, la al patrulea volum, romanul (deci toată seria) se găseşte daebia pe la începutul acţiunii. Este ca şi cum ai asista deodată la câteva zeci de piese pe care nu le vezi una câte una, rând pe rând, ci asişti întâi la prima scenă din toate, apoi la a doua scenă din toate, pe urmă la a treia, şi aşa mai departe până la sfârşit.

Romains pare să fi dat, totuş, o importanţă deoscbită unui personaj. Acesta e Quinette, legător de cărţi, mic burghez parizian care sub aparenţe paşnice ascunde un nevropat şi un obsedat. Quinette salvează, printr'o pură întâmplare, pe un criminal de urmărirea justiţiei. Odată cu această faptă însă el îşi creiază o serie întreagă de preocupări. Intre altele teama ca protejatul lui să nu se trădeze. Această teamă îl stăpâneşte până 'ntratâta încât Quinette omoară pe cel pe care l-a salvat şi devine spion al poliţiei.

Totuş nu acesta este punctul interesant al romanului lui Romains. Sânt alte personagii mult mai interesante. Dar personajul principal rămâne Parisul, „viaţa unanimă" a Parisului, zugrăvită cu o mare putere de sugerare şi cu o amploare epică, aproape unică în literatura universală contimporană.

PH.

Rudolf Braune: Das Maedchen an der Orga Privat

Societätsverlag, Frankfurt a. M.

Eroinele romanului lui Braune sunt acele tinere fete, care stau pitite în dosul maşinelor de scris. Le vedem aşa cum gândesc, aşa cum simt, aşa cum sunt ele în forul lor intim. Şi mai vedem totodată cum se desvoltă în ele tipul acelor femei, care nu se tem de viaţă, care văd realitatea şi care privesc lucrurile drept în faţă, cu un aer tineresc.

Ele nu se lasă furate de iluzii, nu se amăgesc. Dar sunt bucuroase când se pot amuza o clipă, după truda de toată ziua şi când îşi pot îngădui să viseze în taină imaginea bărbatului care le va lua în căsătorie.

Lupta lor e aprigă, dar ele sunt însufleţite de suficient curaj şi putere de viaţă ca să poată birui. Desigur însă că parte din ele cad învinse, numele lor se pierd, căci timpul nu le dă răgaz, ci trece mai departe.

Rudolf Braune n'a căutat să ne dea aci un roman social, ci s'a mărginit să ne descrie această mică lume a dactilografelor aşa cum a văzut-o el: harnică, cuminte şi plină de avânt.

Bibliografie

Petre Dinu: „Fum de argint", poeme, — colecţia revistei „Azi" — 40 lei.

Nicolae Ţimiraş: „Ioan Creangă", după documente vechi, editura „Bucovina", I. E. Torouţiu, Bucureşti, — 90 lei.

Charles Baudelaire: „Tălmăciri" de Alexandru Westfried, cu o prefaţă de Tudor Arghezi, editura „Luceafărul", Bucureşti, — 45 lei.

Gr. Trancu-Iaşi: „Animatorii", Tip. „Astoria", Bucureşti — 40 lei.

COPILUL

O carte şi o prefaţă

(Din lumea copiilor de Marieta L. Creangă cu o prefaţă de Otilia Cazimir)

O carte prefaţiată impune cetitorului de la început, oarecare rezervă. Nu vorbim despre cărţile prefaţiate de autor: dacă acesta are un lucru interesant de spus în legătură cu cartea dar în afară de ea, il poate spune intr'o prefaţă. Nu vorbim nici despre cărţile scriitorilor vechi, unde prefaţa e de multe ori necesară, — cu condiţia să nu fie prea didactică. Vorbim despre cărţile a căror prefaţă face oficiu de scrisoare de recomandaţie. Când un scriitor nu are curajul să se prezinte singur în faţa publicului, ci simte nevoia să fie purtat de mână de un confrate mai mărişor, înseamnă că nu are încredere în propriile lui puteri. Şi transmite şi cetitorului, din capul locului, această neîncredere.

Incepători cu timiditatea bine calculată, împănaţi cu iluzii şi torturaţi de nerăbdare, recurg la prefaţa iscălită de „maestru" ca la un passe-partout pe care-l socotesc infailibil. O cer, se roagă, stăruie, se îndărătnicesc, trimit pe capul victimei cunoştinţe cu trecere „să puie o vorbă bună", — şi nu se lasă până ce nu obţin prefaţa. Cel solicitat trebuie să fie prea tare de fire ca să reziste până la urmă.

Dar exemplul unora dintre scriitori care s'au compromis distribuind cu prea multă uşurinţă elogii gratuite şi premature începătorilor aşa zişi „de talent", i-a făcut pe ceilalţi mai circumspecţi când e vorba să acorde prefeţe. A scrie o prefaţă, nu e lucru tocmai uşor. Autorul ei îşi ia, oricum, o răspundere şi un angajament. O recenzie, — e altceva. Cetitorul grăbit o citeşte, ridică din umeri — şi o uită. Pe când prefaţa rămâne, cetitorul o poate oricând confrunta cu textul prefaţiat şi are dreptul să confere imprudentului ei autor un certificat de prost gust pe care să-l poarte toată viaţa. Un scriitor sau un critic poate ajunge celebru descoperind un geniu, — dar se şi poate face de râs lansând drept geniu o mediocritate oarecare.

Prefeţele

De aceia, cărţile prefaţiate serios se fac tot mai rare. Şi e mai bine aşa. Poate că cetitorului îi place să descopere el singur calităţile cărţii, — dacă le are. Sunt şi cetitori ciudaţi, care ţin la libertatea părerilor lor, indiferent de valoarea acestor păreri. Ei samănă cu tinerii care nu admit să se însoare prin peţitoare. Unei fete cât de bune şi de drăguţe, dacă i-e prezentată de peţitor, ei îi vor găsi cusururi. Unei cărţi cât de bune, dacă e prezentată de acest soiu de peţitoare literară care e fabricantul de prefeţe, cetitorul ahtiat de independenţă îi va găsi scăderi fie şi din simplu spirit de contradicţie.

De obiceiu se prefaţiază între ei începătorii. Din înălţimea gloriei lui pitice urcat pe piedestalul de-o şchioapă al unui volumaş colbăit, un mic poet sau prozator distribuie certificate de aptitudini literare, totdeauna „excepţionale", altor poeţi sau prozatori mai mărunţei, — nu ca să-i sprijine pe aceştia în ascensiunea lor, destul de problematică, ci ca să dea cetitorilor, şi mai ales să-şi dea lui însuşi, iluzia că este, el, cineva. Acest mod de a prefaţia nu e, în definitiv, decât un schimb inofensiv şi amuzant de gentileţe între cei interesaţi.

Prefeţele scrise vădit de complezenţă nu spun nimic şi nu angajează pe nimeni. Se pot fabrica în serie, cu un pic de abilitate şi de prudenţă. Poţi să lauzi un lucru prost fără să te compromiţi, după cum, printr'o uşoară scăpare din vedere, te poţi compromite elogiind un lucru bun. De aceia, o prefaţă bună e de multe ori mai interesantă decât cartea pe care o prefaţiază.

Cât despre prefeţele perfect „asortate" cărţii, — ele sunt excepţional de rare. Or fi pierdut scriitorii facultatea tinerească de a se mai entuziasma, — ori concurenţa, din zi în zi mai aprigă şi mai neloială, a făcut să se ofilească, prudent, floarea delicată a desinteresului?

O pagină de Otilia Cazimir

Pentru volumaşul domnişoarei Marieta L. Creangă, domnişoara Otilia Cazimir a izbutit să scrie o prefaţă cu totul originală, feminină şi discretă, — evocarea unor amintiri abia estompate de umbra subţire a trecutului.

Cartea domnişoarei Marieta L. Creangă se chiamă Din lumea copiilor. *Miniaturi ca* Jocul florilor *şi* Brânduşele, *dovedesc că schiţele îşi merită... prefaţa. Şi cred că nu putem face un serviciu mai bun cărţii d-rei Creangă decât reproducând în întregime prefaţa cu care a împodobit-o d-ra Otilia Cazimir.*

Cartea e scrisă despre copii şi pentru copii. Tot copiilor li se adresează şi prefaţa:

„Domnişoara profesoară care a „scris cartea asta pentru voi, a fost „şi ea cât voi de mică. Eu o ştiu de „pe-atunci: o fetiţă cu ochii foarte „limpezi şi grozav de harnică. Şi „era cuminte, prea cuminte, — nici „să se joace nu ştia. Şi se vede că „unde nu s'a jucat destul cât era „mititică, se joacă acum cu voi, „spuindu-vă poveşti.

„Pentru surorile voastre mai mari „autoarea e „domnişoara de Română". Dar pentru voi nu e decât o „prietenă o lecuţă doar mai naltă „decât voi. Nu vedeţi că face haz „de obrăzniciile voastre, — când „nu-s prea mari? Vezi că ea a fost „un copil din cale-afară de cuminte, care n'a făcut niciodată obrăznicii. Şi vine o vreme când îţi pare rău după toate obrăzniciile pe „care nu le-ai făcut. Şi cum nu îţi „se şade să le mai faci, fiindcă eşti „o foarte serioasă profesoară de „Limba Română, — pui pe alţii să „le facă în locul tău.

„Eu îmi aduc aminte de o grădină, pe o stradă unde liniştea era „hurducată din zece în zece minute „de trecerea unui tramvai somnoros. Era acolo un gârlici de pivniţă cu o moviliţă deasupra, pe „care creştea troscot, pintenul cucoşului, păiuş subţirel şi mintaroaştei. Subt trei vişini tineri cu „frunzişul rar, o bancă veche abia „îşi ţinea cumpătul. Din masă rămăseseră numai parii putrezi, ca „să avem noi unde ne anina genţile „şi pălăriile urâte de uniformă. „Cosaşi harnici sfârâiau în iarbă „fără nici un folos. O fetiţă cuminte „cu ochii foarte limpezi, învăţa pe „bancă. Şi lăsând cartea alături, să-i „întoarcă vântul filele asculta cosaşii şi aduna în suflet, fără să „ştie, poveştile pe care vi le spune „vouă acum.

„Vi le spune vouă tuturor, fiindcă e singură şi n'are cui le spune. „Şi vă iubeşte pe toţi, poate fiindcă n'are pe cine iubi.

„Cetiţi cartea asta: e a voastră. „Cetiţi-o frumuşel şi răspicat, — să „nu se supere „domnişoara de Română" că nu ştiţi a ceti. Dar râdeţi în gura mare când vă place „şi săriţi în sus cât vreţi. Este voie. „Doar asta vrea prietena voastră: „să vă facă vouă plăcere şi să uite, „lângă voi, că e profesoară de Română.

„Râsul vostru limpede e bucuria „ei — şi e singura răsplată pe care „o cere de la voi pentru munca ei „îndelungată şi migăloasă".

In câteva cuvinte, şi fără să aibă aerul c'o face, autoarea prefeţei schiţează o adevărată biografie, — discret, cu teamă ca vorbele prea grele să nu atingă în sufletul cuiva lucruri delicate şi fragile care ar putea să doară.

Cu o „scrisoare de recomandaţie" atât de caldă, cartea domnişoarei Marieta L. Creangă poate fi pusă, fără ezitare, în mâna tuturor copiilor iubitori de visuri şi de poveşti.

M. SEVASTOS

Cronica literară

Constantin Kiriţescu, Flori din grădina copilăriei

D. C. Kiriţescu ne este cunoscut şi din alte opere ca un memoralist, din lumea didactică în deosebi. Memorialistul este un literat de bună seamă, şi un creator, dar lumea sa respiră în chip dominant sentimentul *autenticităţii* unei lumi trecute. Cineva ar putea spune că d. Kiriţescu scria amintiri romanţate, termen foarte la modă azi. Dar definiţia aceasta nu-i justă, pentrucă nuvelele şi schiţele d-sale nu sunt interesante pentru materialul bănuit adevărat ci pentru iluzia literară de biografie şi apoi nici n'am putea dovedi ce e aci autentic şi ce e fictiv mai mult decât în opera oricărui prozator.

Imi dau seama de unde vine această impresie memorialistică la d. Kiriţescu. Timid la început n'a îndrăznit să prezinte faptele ca fiind cu totul idealizate şi a lăsat acel ton de comunicare în dosul căruia să se poată ascunde în caz de insucces pur literar. Acum însă când a putut controla puterea de iluzie a ficţiunii sale, stilul său s'a eliberat de ruşinea imaginaţiei.

Noua culegere de schiţe şi nuvele, *Flori din grădina copilăriei*, aparţine în totul literaturii. Autenticul posibil, ba chiar probabil al materialului, este autenticul experienţei ideale a oricărui scriitor şi nu prezintă, prin universalitatea lui, decât un interes foarte slab ca document pur.

Ca nuvelist trebue aşa dar să-l judecăm pe d. Kiriţescu şi trebue să declarăm cu satisfacţiune că concluzia examenului critic este din cele mai măgulitoare.

In treacăt fie zis, d. C. Kiriţescu este, prin situaţiunea sa socială, un om care nu se prea poate bucura de o preţuire sinceră. Având puteri mari de determinaţiune în lucrarea anuală a transferării profesorilor secundari şi întâmplându-se ca (lucru curios!) critica să fie deţinută numai de profesori secundari, se observă că recenziile asupra lucrărilor sale conţin o notă de bombastic şi adulaţiune ce poate întrista pe autorul doritor de a se cunoaşte pe sine. Imprejurarea că acţiunea noastră critică se bizue numai pe principii şi că nu mai putem avea nici o aspiraţiune în cuprinsul departamentului instrucţiunii, poate autoriza pe cititor să nu vadă în elogiile noastre mai puţin decât conţin.

Aşadar d. C. Kiriţescu este un scriitor adevărat. Ce-i dreptul, în desfăşurarea temei, în stil şi în vocabular se constată o înrâurire a prozatorilor dinainte de război de tipul d-lui Al. Brătescu-Voineşti. Dar materialul însuş, condensarea lui meticuloasă, temperamentul etic şi plin de veneraţie îi fac o fizionomie proprie.

Când autorul se află într'un domeniu poetic atunci într'adevăr silinţele sale de a se conforma canoanelor clasice dau o impresie de „vieux jeu" ca de pildă, această evocare antitetică.

„Grădina copilăriei mele nu are peluze cu contururi geometrice, întinse covoare de iarbă, verzi ca smaragdul, moi ca mătasa. Nici poteci trase inginereşte, pe unde piciorul să se îngroape în pietriş, mărunt ca măzărichea. Zeiţe de marmoră nu răsar din frunzişul ei bogat.

In genere însă stilul este adecvat gândirii. Remarcabilă la d. Kiriţescu este puterea de a evoca fiinţe umane smulgându-le din trecut cu toată rădăcina nostalgiilor, şi înconjurându-le cu o aură de simpatie. Tănăsică al Mamariei, copil de servitoare, devenit apoi domn ruşinos de vechile relaţii, Coana Luxiţa, soiu de „plaideuse" românească, Neica Tudorache, partizan credincios al lui Fleva, rănit în cele mai vii convingeri ale sale, sunt tipuri vii, neted xilografate. Dar unde emotivitatea şi talentul de portretist al d-lui Kiriţescu se văd mai cu strălucire, este în biografia unui câne, adică într'un domeniu de mari dificultăţi. Fără accente melodramatice, cânele Azorache trăeşte cu o existenţă aproape umană, scoţând în evidenţă absurditatea şi ironicul expresiei „inimă de câne".

„Azorache a crescut la olaltă cu noi, copiii. Se făcuse o mândreţe de câne. Dolofan, voinic, roşcat la păr. Moştenise de la tată-său, Mopsi, botul scurt, picioarele ţepene şi răşchirate, curajul şi bătăioşia. Dela maică-sa, Liza, căţeaua de neam prepelicar a vecinului, moştenise urechile late, mirosul fin şi iuţeala la fugă.

„Mai avea şi un gâtlej, de ajunsese de pomină în toată mahalaua. Când se pornea pe lătrat, s'auzea peste nouă uliţi.

— Ce-o fi având Azorache de latră aşa? se întrebau copiii mahalalei, printre cari era foarte popular.

„Ca să-i punem la încercare coardele vocale, îl asmuţeam, seara, în bucătărie:

— Şau, Azorache, pisica!...

„Câinele pricepea ori nu şiretenia, căuta în toate părţile cu ochii şi, cu toate că nu vedea pisica, se uita în ochii noştri şi s'apuca să latre. Şi lătra din băierile inimii cu atâta putere, încât, de vibraţia aerului, se stingea lampa din cuiu"...

. . . .

„Când a sosit cutia hingherului ca să ridiec stârvul bunului nostru Azorache, când, apucat de coadă şi aruncat cu mână brutală, a răsunat: zdup, pe pardoseala cotigei, când mârţoaga deşelată s'a opintit şi a pornit, hurducăind de pereţii de lemn trupul nefericitului nostru prieten, pe mine m'a tăiat ca un cuţit prin coşul pieptului şi am avut simţământul că, spre groapa hingherilor din marginea oraşului, nu duc la îngropăciune numai un hoit de câine, dar şi un crâmpeiu din viaţa-mi de copil. Cinci ani de prietenie caldă şi devotată, aşa cum ştie s'o dăruiască numai o „inimă de câine".

Cartea d-lui C. Kiriţescu nu se bizue pe analiza sufletului excepţional ci pe o *vrajă*, compusă din poezie a trecutului şi umanitate şi ca atare, sfărâmând-o în citate, riscăm să-i trivializăm melodia internă. Ea trebue nu numai văzut cu ochii, ci citită, spre a fi gustată în ritmica şi rezonanţele ei stilistice.

G. CALINESCU

Socialismul şi monogamia

Ceia ce se schimbă şi variază în omenire, cu vremea şi evoluarea lumii, nu sunt atât concepţiile înseşi şi valorile lor, cât punctul de vedere, perspectiva în care le punem. Este aceasta o afirmare banală şi curentă, dar M. de la Polisse a fost reabilitat. „Nu există adevăr oricât de evident care să ne scutească de datoria de a-l enunţa”. (Franc Nohain, N. Lit.).

Reflexiile acestea le făceam citind un articol din „Progresul Social” (20 Ian. 1933), revista lunară, tribună liberă, în care se pun probleme, se emit idei care sunt adeseori adevăruri care trebuesc repetate mereu, căci ele sunt mai ales „starturi” solide şi fixe, de unde pot pleca discuţii şi lămuriri, foarte necesare în haosul şi aiureala actuală.

Articolul poartă titlul „Socialism şi Monogamie” *şi se datorează eminentului scriitor şi originalului gânditor H. Sanielevici. E o polemică vioaie şi tăioasă, o lovitură de fond, care şfichiueşte arzător, nu atât pe acel cu care polemizează, ci multe locuri comune în noile puncte de vedere introduse în atitudinea spirituală curentă a aşa ziselor „generaţii tinere”.*

Subiectul polemicei este „criza erotică” prin care trece societatea de azi şi trebuie să fim recunoscători revistei „Progresul social” că ne-a dat prilejul să mai citim încă odată părerile distinsului gânditor, d-l H. Sanielevici, exprimarea limpede, concisă şi afirmativă a credinţei sale într'un ideal permanent al vieţii sexuale, statornic în cultura omenirii.

De fapt impresia mea este că D-l Lothar Rădăceanu este absolut de acelaşi părere cu d-l H. Sanielevici, adică ambii cred în necesitatea absolută a unui ideal moral în viaţa sexuală, în existenţa necondiţionată a unui asemenea ideal în iubire ca esenţa ei însăşi. Dar punctul de vedere al unuia diferă complect de al celuilalt, fiind totuşi admisibile şi unul şi altul.

Domnul Lothar Rădăceanu constată o stare de fapt: *reacţiunea tinerelor generaţii împotriva vechiului „Tabou” în dragoste, a vechiului ideal romantic în care se diviniza „Iubirea”, scrisă cu literă majusculă şi* se întreabă dacă nu e aci, nu numai un proces de destrămare morală, ci şi o pasionată căutare a unor noi forme, care să restabilească echilibrul distrus”.

Domnul H. Sanielevici constatând acelaşi stare de fapt, este de părere că ea însemnează numai putregaiul prezent, *de oarece „Familia monogamă”, „Iubirea individualizată” „credinţa erotică drept imperativ al sufletului”, constituie de multe mii de ani un ideal al culturii umane. Ori de câte ori omenirea a fost în declin s'a depărtat de el sau dacă a fost în ascensiune s'a apropiat.*

Din punct de vedere fiziologic şi psihologic, din punct de vedere filosofic şi religios, D-l Sanielevici are dreptate. Natura omenească nu se schimbă, sau istoria este prea scurtă ca să ne dăm seamă de schimbările ei. Faptul că ne găsim în acord cu sentimentele şi aspiraţiile omenirii celei mai vechi în deplină înţelegere cu conceptele sale şi la unison cu un ideal moral în linii largi este o dovadă evidentă.

Dar dacă s'ar scrie o istorie a iubirii, deşi fondul ei psicho-fiziologic ar fi acelaşi, forma, stilurile, influenţele, revoluţiile, ar fi tot atât de marcante ca şi în istoria artelor, de pildă.

Iar d. Lothar Rădăceanu, este în dreptul său ca, privind „faptul constatat” din punct de vedere social, să se întrebe dacă nu este cazul unei construcţii noui în viaţa sexuală, pe noui temeiuri epocale.

Că domnul H. Sanielevici socoate toate aceste noui încercări un pericol moral şi social, mai ales pentru ţara noastră, aceasta este o altă lature a chestiunii, un alt punct de vedere şi trebuie să-i fim recunoscători că acum ca şi în alte împrejurări l'a adus în discuţie, cu acea francheţă de gândire şi acel curaj moral pentru care l'am admirat întotdeauna ca pe „nobil intelectual”.

Asupra acestor probleme de o importanţă pe care uşurinţa noastră morală ne face să trecem cu superficialitate, nu s'a scris nimic serios. Pare că a lipsit curajul de a le înfrunta, atât tinerelor noastre generaţii, cât şi bătrânilor, care ar fi avut motive să fie mult mai obiectivi.

De fapt viaţa sexuală este „un compromis” între fondul grosolan al instinctelor ancestrale, vechi, mult mai vechi şi mai adânc înrădăcinate decât ne închipuim şi zăgazurile, puse din afară, de legi şi moravuri, frânele, puse înlăuntru, de credinţe şi obiceiuri, de mituri filosofice. Iubirea se naşte din conflictul acestor două forţe.

Dacă suprimăm conflictul atunci suprimăm şi iubirea — „Nimic nu poate fi mai trist — mai infinit de trist, decât o voluptate rece, fără nici un fel de patimă, iar iubirea va deveni o astfel de voluptate rece când va fi luată în uşor”, zice unul din cei mai autentici reprezentanţi ai generaţiei tinere: Aldous Huxley,

Este însă incontestabil că frânele vechi s'au uzat, valorile religioase şi morale ale secolului trecut şi-au îndeplinit rolul. Nu se poate să nu se ivească alte sisteme de morală, să nu se creeze alte idealuri în legăturile sexuale. Iar d. Lothar Rădăceanu este în drept să le caute în influenţele sociale. Zăgazul, frâna, sunt impuse de viaţa socială şi ele atâta au putere asupra „bestiei înlănţuite” acolo în fundurile naturii noastre ancestrale, câtă vreme sunt folositoare societăţii. Idealul, imperativul în viaţa erotică rămâne ca o necesitate însăşi a vieţii noastre sufleteşti, o condiţie sine qua non a iubirii şi a pasiunii — dar forma lui... suntem noi atât de siguri că este familia monogamă în viitor?!...

IZABELA SADOVEANU

V a r i a

Delacroix orientalist

Centenarul călătoriei lui Delacroix în Maroc se va comemora, cu o întârziere de un an, la „Orangerie des Tuilleries”.

Intârzierea se datoreşte faptului că Expoziţia Centenarului regelui Romei a avut un succes neaşteptat, iar înaintea acesteia organizatorii au fost preocupaţi de expoziţia Manet. Afară de asta, Direcţiunea muzeelor naţionale nu se hotărăşte atât de uşor să renunţe la singurul mijloc de a strânge fonduri. Intr'adevăr, Expoziţia Centenarului regelui Romei a produs numai până deunăzi 400.000 franci de pe urma celor 60.000 de vizitatori. Un succes tot atât de mare a avut şi expoziţia Manet, care a fost vizitată de 72.000 de persoane. Intâia expoziţie a lui Delacroix, care a avut loc acum doi ani la Louvre a înregistrat 91.000 de intrări.

Delacroix

Expoziţia lui Delacroix, consacrată călătoriei artistului în Maroc, va fi organizată de Muzeele naţionale şi de Societatea amicilor lui Delacroix. Toate muzeele pariziene şi provinciale, precum şi toţi marii colecţionari s'au arătat dispuşi să pună la dispoziţia organizatorilor tablourile, studiile şi schiţele pe care le posedă. S'au adunat până acum aproape 250 de lucrări de cel mai mare interes.

Cronica gastronomică

Consideraţiuni generale

Bucătăria, ca şi istoria, ţine şi de ştiinţă şi de artă. E de amândouă câte puţin şi nici una chiar de tot. Progresele ei pot indica gradul de civilizaţie al unui popor, dar nu sunt în funcţie de el, exclusiv.

Englezii de pildă sunt fără îndoială un popor foare civilizat, dar bucătăria lor e inexistentă, pe când despre cea rusească putem sta de vorbă (şi vom sta). Civilizaţia şi cultura n'au înaintat simultan pe toate fronturile. Pe de altă parte nici indivizi izolaţi şi nici naţiuni egal inzestrate în toate domeniile nu s'au prea văzut. De aceia, desigur, când zici pictură te gândeşti mai întâi la Italieni, când zici muzică sau filosofie, la Germani, dar când zici civilizaţie pur şi simplu, în cea mai înaltă accepţie a cuvântului, civilizaţie ca noţiune abstractă, gândul te duce în Franţa şi te opreşte acolo. Francezii nu l'or fi având nici pe Wagner, nici pe Kant, nici pe Leonardo, nici pe Tolstoi, dar nu există popor care să fi păstrat mai multă măsură, echilibru şi simetrie în desvoltare ca poporul francez. Prin aceasta, fără îndoială s'a impus atenţiei universale, începând cu limba şi literatura şi sfârşind cu parfumul, ciorapul de mătase şi gastronomia.

Ca în toate domeniile în care specializarea merge până la nuanţă şi semiton, în gastronomie Francezii au atins perfecţiuni uluitoare şi incomparabile.

Putem pomeni într'o rubrică specială, despre macaroane *à l'italienne*, despre conopidă sau endive *à la polonaise*, despre morun sau nisetru *à la grecque*, despre salată *à la russe*, despre musaca, sarmale, pârjoale, tocane şi iahnii, dar cândvorbim de *şcoală*, nu mai e nevoie să adăugim *franceză*, căci alta nu e.

Dar dacă până în momentul de faţă nu putem vorbi despre o şcoală românească, suntem siliţi să ne oprim şi să subliniem marile dispoziţii naturale ale românilor în această direcţie. Există câteva feluri româneşti cu care ne putem prezenta cu cinste ori unde. Le vom pomeni pe rând, atunci când se va prezenta ocazia. Dar ceia ce e mai interesant şi mai îmbucurător e că în afară de rapidul progres pe care îl fac de-o vreme câteva restaurante din Capitală, despre care ne vom ocupa mai amănunţit, noi ne-am dovedit meşteri totdeauna tocmai în ce e mai greu de realizat la foc: friptura. Aproape nu există ţărancă mai gospodină care să nu ştie să învârtă un pui la frigare şi nu e răspântie de târg la care să nu sfârâie o bucată de carne pe grătar.

Savarin scrie: *On devient cuisinier, mais on nait rotisseur.* Dacă e aşa noi deţinem un record, căci tot românul e născut *fripturist (lato sensu).*

AL. O. TEODOREANU

Cronica mizantropului

Program minimal

De curând Ministerul Instrucţiunii, observând că programele în vigoare sunt dăunătoare sănătăţii copiilor, a început pregătiri pentru reformarea învăţământului în sensul unui program minimal. Pentru ca să fie cât mai documentat a hotărît să se adreseze părinţilor, şi prin ei indirect şcolarilor, spre a le afla opiniile în această privinţă. Neautorizat de nimeni, dar spre binele învăţământului am făcut şi eu o mică anchetă al cărui rezultat îl consemnez aci:

Eu. *Tinere, cinci ore pe zi ţi se par prea mult ?*

Şcolarul. *Da, că mă obosesc.*

Părinţii. *(mângâindu-şi copilul). Pleacă băiatu' cu noaptea în cap şi mănâncă tocmai la două.*

Eu. *Dar trei ore dimineaţa şi două după masă, nu ţi-ar conveni ?*

Şc. *Mă oboseşte drumul!*

Păr. *Dacă-mi plăteşte statul ghetele lui rupte, atunci îl trimet şi după masă.*

Eu. *Ce studiu te oboseşte mai mult ?*

Şc. *Matematica, Ştiinţele naturale, Istoria, Filozofia, Geografia, limbile străine.*

Eu. *Cum văd eu, totul te oboseşte.*

Păr. *Se cere prea multe par'că o să-l fac profesor ! Vai de capul lui de-o ajunge ca d-ta!*

Eu. *Bine, orice s'ar face, trebue să ştie ceva. Ce ţi se pare aşa de greu la istorie ?*

Şc. *Ne pune să învăţăm domnii şi anii*

Eu. *Dar atunci ce-ai vrea să înveţi la istorie ?*

Păr. *Nu-i trebue lui cine ştie ce istorie! Eu nu ştiu nici când a murit Mihai Viteazul şi mi-e bine.*

Eu. *Dar limba franceză te oboseşte ?*

Şc. *Mă oboseşte.*

Eu. *Cum aşa!*

Şc. *Ne pune să învăţăm gramatică, să traducem să conversăm şi ne dă şi să scriem pe caet.*

Eu. *Dar bine, asta e neapărat necesar ca să înveţi să scrii şi să vorbeşti franţuzeşte.*

Păr. *Bani să aibă să meargă la Paris, că dealtceva nu-i pasă.*

Eu. *Atunci de ce-l mai trimiteţi la şcoală ?*

Păr. *Să aibă acolo o ocupaţie şi să înveţe câteceva din toate.*

Eu. *Cum ai vrea să fie programul ca să nu te obosească?*

Şc. *Să avem numai un ceas două pe zi, să nu ne mai dea aşa greu la matematică, să nu ne mai dea să scriem acasă, să nu învăţăm ani şi verbe pe dinafară, să nu ne mai lase corijenţi şi repetenţi.*

Păr... *că plătim taxe mari!*

Şc. *Să avem voie să ieşim din oră, când obosim şi să mâncăm când ni-e foame, să nu fie ora mai mare de o jumătate de ceas şi să nu mai ne asculte. Să nu ne mai dea să citim cărţi la literatură în afară de manual şi la teză să ne lase să consultăm cărţile. Să ne dea concedii de surmenaj din când în când, să nu mai purtăm uniformă şi să putem fuma şi merge la cinematograf.*

Eu. *Am înţeles. Să se transforme şcoala într'un mare club de tineri în care oricine să poată să bea cafea servit de profesor.*

AL.

R. H. Bartsch

La 11 Februarie s'au împlinit 60 de ani dela naşterea poetului austriac Rudolf H. Bartsch. Activitatea lui beletristică îşi are începuturile de pe vremea când era locotenent în armata austriacă.

Indrăgostit de natură, Bartsch a cântat în primele sale romane melodia frumosului, a tinereţii şi a iubirii de ţară. Arta lui este o transpunere melodică a temperamentului austriac, caracterizat prin politeţă, sensibilitate, voioşie şi bunătate.

Bartsch a fost şi a rămas totdeauna un entuziast, un poet liric, delicat, stăpânit de farmecul naturii, dar lipsit de energia contururilor.

Calitatea şi totodată defectul acestui povestitor al bucuriilor vieţii stă în faptul că n'a redat niciodată realitatea în mod direct, ci a schiţat numai complexe sufleteşti, îmbrăcând viaţa într'o atmosferă romantică.

Din opera lui amintim: „Zwölf aus Steiermark”, „Vom sterbenden Rokoko”, „Schwammerl, ein Schubertroman”, „Er”, „Lukas Rabesam”, „Alarich Tusch”, „Grenzen der Menschheit”, „Seine Iüdin” şi „Evangelium des Weltkindes”.

I n s e m n ă r i

Năzdrăvănii

Găsim într'o publicaţie o poezie în care sunt cântate „statuile seduse de primii poeţi”. E vorba oare de practica interzisă în Grecia, care— pentru a nu-şi vedea statuile seduse prin parcuri de poeţi — le-a făcut un baraj de sârmă ghimpată ?

In acelaşi revistă dăm peste următoarea operă:

Pământul linge cu aripi de sânge a zilei ancoră
Luna se pudrează în fâlfâiri de roze cu ochi de metropolă
Se desprind în tril de vise grădini cu şolduri de pâclă
Casele se despletesc sacadând din clipă'n clipă
Dimineţile renasc ca o pasăre Phoenix,
Şi zâmbind prin gratii sumbre vomită stele prin plisc
Parcuri stropesc din amforie melodii în astre
Aerul se anarhizează cu miresme albastre
Vestale'nfipte prin cuere delictează în sobor
Un evantai de otravă strigă poşta'n „do Major”.

Aşteptăm cu nerăbdare numărul următor al foii literare.

Subiecte nepotrivite

La liceul „Carol I” din Craiova se desfăşoară şi o bogată activitate extra-şcolară. Există societăţi literaro-ştiinţifice. Se ţin conferinţe. Au loc şezători.

Revista „Ion Maiorescu” ne aduce darea de seamă a ultimelor manifestări culturale.

In ultimul număr cetim următoarele:

„Prima şezătoare a început prin conferinţa elevului *Combiescu M.* despre: *Eminescu* şi *Veronica Micle*. Subiectul a fost destul de bine tratat. Conferenţiarul a reuşit să ne picteze în frumoase culori, pe Veronica Micle, ce s'a jertfit pentru salvarea lui Eminescu din nenorocita-i boală”.

Astfel de subiecte nu-s potrivite pentru nişte elevi din cl. VII-a. La 17 ani — nu poţi vorbi decât de „jertfa” Veronicăi Micle de a-l „salva” pe Eminescu „din nenorocita-i boală”.

Dar vezi că asta nu-i tot...

„Svicniri din lăuntru“...

Intr'o publicaţie în care, pe lângă versuri ininteligibile, se tipăreşte proză sub titlul: „Svâcniri din lăuntrul meu”, — un domn I. D. Răducanu (luând în cercetare „Baltagul”, unul din cele mai bune romane ale d-lui Mihail Sadoveanu) se arată tare scârbit: „E o amestecătură ştearsă de Jack London şi roman poliţist de cea mai dubioasă provenienţă”.

Mihail Sadoveanu

Iar la sfârşit d-sa declară:

„Mă mâhneşte faptul că nu voiu mai putea să-l citesc şi mai departe pe vechiul meu Sadoveanu”.

Nouă însă ni se rupe inima că criticul „Răbojului” nu va mai citi pe d. Sadoveanu, ci se va ocupa numai cu „svâcnirile din lăuntrul” colegilor întru literatură.

Inovaţie

Revista „Ulcica noastră”, apărută de curând, face o inovaţie.. Introduce abonamentul în natură.

Astfel în dreapta titlului revistei anunţă următoarele:

Abonamente:
In natură: Haine,
ghete, grâu, făină,
Mălai, porumb, ou,
găină.
Avocat la judecată,
Doctor, Popă —
fără plată.
Etc., etc.
Fiecare cât va putea..

După cum se prezintă, revista va trebui să-şi închirieze desigur magazii pentru alimente.

Comunicări de dincolo

Revista „Astralis” ne aduce de pe ceialaltă lume interesante comunicări.

Astfel aflăm dela Camille Flamarion că: „dacă nu-ţi aprinzi ţigara cu foc nu iese fum”. Nici în lumea spiritelor ?

Iar Spiru Haret ne anunţă: „In curând o schimbare de regim”.

In acelaş timp Regele Ferdinand spune: „Deşi se aranjaseră schimbări mari, totuşi nu s'au înfăptuit”.

Să vedeţi că ni se „aranjează” alt guvern pe „ceia lume”...

Forma neîndeplinită

Pe motiv de deturnare de fonduri şi materiale un ofiţer român a fost condamnat la zece ani muncă silnică şi degradare. In faţa trupei, ofiţerul a suferit smulgerea cu brutalitate a treselor de pe umăr şi o palmă considerabilă în obraz. Iar cei zece ani de ocnă i-a împlinit reglementar bătuţi pe muche.

Iată însă că, după ce şi-a săvârşit pedeapsa dată de instanţele militare, se constată (de fapt) nevinovăcă binevoiţi, oroare judiciară. Şi ţia lui. Se întâmplă. Eroare sau, dacum se mai întâmplă câteodată să se descopere eroarea ca atare, se caută reabilitarea celui osândit pe nedrept.

Ministrul nostru de justiţie se sesizează de această greşală şi dă poruncă pentru revizuirea procesului.

In instanţa care avea să revină asupra hotărârii de condamnare, d. procuror, reprezentant oficial al dreptăţii publice, ridică — precum se spune — un incident. Anume: cererea de revizuire nu este semnată de ministrul justiţiei în persoană, cum pare-se că cere legea, ci de secretarul general al ministerului. Incidentul e admis şi se amână judecarea până se va vedea dacă ministrul îşi însuşeşte cererea.

Cazul devine, carevasăzică, aşa: în numele justiţiei şi pe temeiul legilorè, dar din greşală, un ofiţer nu mai e ofiţer şi stă la ocnă zece ani. Şi zece ani de zile, justiţia suportă pata acestei erori. Iar când se ajunge la revizuirea greşelii (fiindcă greşala justiţiei trebuia revizuită şi nu nevinovăţia ofiţerului), un procuror se ridică în numele acestei justiţii, care ar fi trebuit să se simtă puţin jenată, şi pe temeiul aceloraşi legi care au putut condamna un inocent şi cere să se amâne spălarea unei pete.

D. procuror şi-a făcut, desigur, datoria. Forma n'a fost îndeplinită. Dar ne întrebăm: atunci când ofiţerul a fost pe nedrept osândit, era oare îndeplinită forma?

Din punctul de vedere, nu al legii, ci al moralei interioare, cazul d-lui procuror, apărător al îndeplinirii formelor, a fost rezolvat de un filosof antic, Democrit, care spunea acum 2000 de ani: „Trebuie să aperi din toate puterile pe cei ce suferă o nedreptate şi trebue să cauţi ca nedreptatea să nu se săvârşească. O asemenea atitudine e dreaptă şi curajoasă, pe câtă vreme atitudinea contrară e nedreaptă şi laşe”.—L. S.

Mărunte

■ Universitatea liberă a organizat în acest an trei cicluri de conferinţe. Unul va trata asupra marilor probleme internaţionale. Vor conferenţia d-nii I. Inculeţ, prof. G. Taşcă, prof. I. Botez şi I. G. Duca.

Al doilea ciclu se referă la premiul Nobel literar. Conferenţiază d-nii I. M. Sadoveanu, Tudor Vianu, Liviu Rebreanu şi I. Pillat.

Ultimul ciclu este consacrat artiştilor şi filozofilor.

Vor conferenţia d-nii I. Petrovici, M. Ralea şi d-na Alice Voinescu.

■ In foyerul teatrului Maria Ventura se va deschide în ziua de 22 Februarie, expoziţia pictorului Feodoroff, cunoscutul şi preţuitul artist, ale cărui creaţiuni au fost în ultimul deceniu atât de admirate pe toate scenele teatrale ale Capitalei.

Pictorul Feodoroff va expune, pe lângă peisagii şi portrete, numeroase compoziţii şi schiţe de decoruri.

Expoziţia va rămânea deschisă câteva săptămâni.

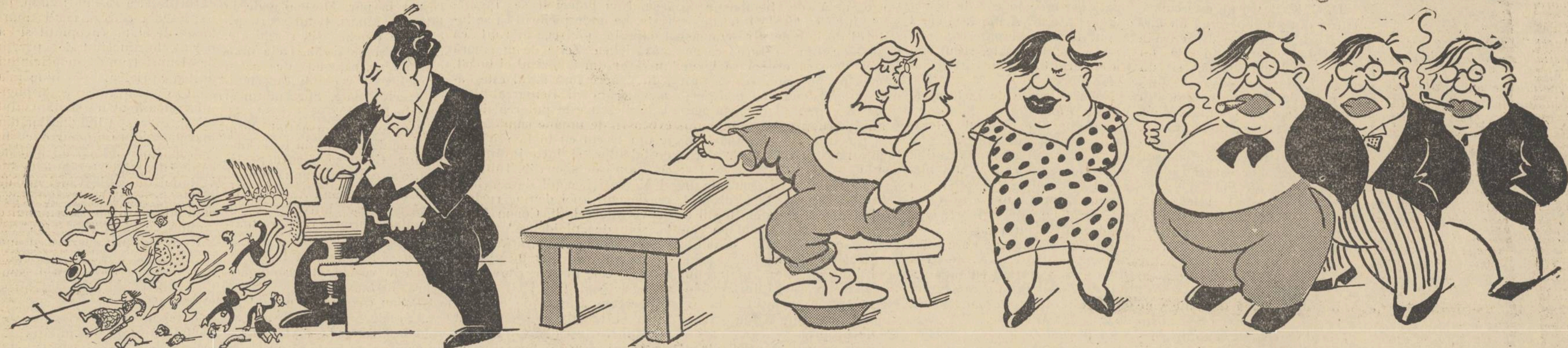
■ Sub îngrijirea d-lui *George Baiculescu*, bibliotecar la Academia Română, vor apărea câteva volume bogat comentate cuprinzând *Opere alese din I. Eliade-Rădulescu*. Se va da o deosebită atenţiune prozei atât de pitoreşti a scriitorului, cu totul necunoscută azi.

Tot sub îngrijirea d-lui Baiculescu va apărea în Biblioteca „Dimineaţa” o ediţie comentată a nuvelei lui *Nicolae Filimon, „Nenorocirile unui Slujnicar sau Gentilomii de mahala”*.

Compania dramatică „13 şi 1” repetă zilnic, în regia lui Iosif Ligeti dela Piscator-Bühne Berlin, piesa „George Dandin descătuşat”, cu Ştefania Diamandy, Mimy Enăceanu, Nineta Gusti, Călin Botez, Ion Dămian, I. Gheorghiu, M. Marian, St. Niculescu-Cadet, N. Nicolau, Eugen Stoiceanu, T. Teodorescu, etc.

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Ing. Henri Tillmann, membru al Inst. General Psihologic Paris. Volumul lei 25. Provincie contra ramburs sau mandat, la Şaraga Epis opiei 3 bis. — Bucureşti

Fragment din „Theocris” — Copilul cu trei-„deşte” educate — Rezeda şi cu 3 = 4

Atelierele „Adevĕrul, str. Const. Mille No. 7—11.

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XII — SERIA II-A Nr. 638
DUMINICĂ 26 FEBRUARIE 1933

FONDATORI { AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINATATE

Ziarul DIMINEAȚA dv. expiră la 15 Mai 1933
Biblioteca Orășenească
Of.
TÂRGU-MUR[EȘ]

Evaluări în cifre și evaluări delicate

7,85

Matematicianul sau contabilul pedagog care, pentru evaluarea studiului și a purtării a introdus în școală cifrele, a fost desigur un om plin de optimism autoritar.

7,85: ce rigoare și câtă precizie într'un zecimal! Inteligență, imaginație, memorie, subtilitate sau rectitudine de spirit, atenție, putere de a clasa impresiile, consecvență, și diversitate în idei — toate astea de 7,85, exact.

7,85 ce? Ce măsoară, atât de autoritar și de naiv, psiho-fizica notelor în școală? Calitățile elevului? Sensibilitatea și inteligența dascălului? Sau cifra a fost primită în această funcțiune, în desperare de cauză? Firește, evaluarea în lumea spiritului e operație grea. Atunci: să-i dăm forma cea mai exactă posibilă, cifra. Insă forma aceasta e și deplin iresponsabilă.

Doamnă, piciorul dumitale e frumos de 7,85, precis. Dece nu? Și dece nu s'ar evalua volumele unui roman sau actele unei drame cu numere zecimale? Numerele acestea s'ar imprima pe benzile de reclamă ale editorilor.

Insfârșit, la ce servește prăpastia aceasta între școală și viață?

Se pare că în vorba comună americană s'a generalizat evaluarea în cifre a persoanelor, poate a faptelor și a atitudinilor. Chestia cifrei nu e o glumă. Insă acolo cifra nu e atât de abstractă ca în notarea școlară, ci înseamnă dolari. Vorbitorul care enunță cifra înțelege că ar fi dispus a plăti sau garanta atât, pe faptă, atitudine sau persoană. Școlarul e nevoit a se mulțumi, definitiv, cu valori pur ideale. Și nici măcar ajuns la maturitate și intrat în lume, școlarul eminent nu-și poate realiza totdeauna notele și mediile acumulate în anii de învățătură: soarta malițioasă face ca adeseori fruntașii claselor să se înece, pe la 20 de ani, în mediocritate iremediabilă. Cu ce s'a ales atunci bietul copil sârguitor? Recompensele părintești și ale dacălilor sunt obișnuit prea modeste, tocmai pentrucă și părinți și dascăli socotesc că destul de frumos e plătit elevul cu cifrele din catalog.

Putere și delicatețe

Dar elementul cantitativ în aprecierea lucrurilor spiritului nu se mărginește la evaluarea prin cifre. Intervine și chestia massei.

Două tipuri de diletanți întâlnim aci inevitabil. Unul, cu surâs fin respinge orice publicație voluminoasă; masivitatea scrisului îi pare o ofensă adusă penetrațiunii cu care generos l-a dăruit natura, și se răzbună cu glume răutăcioase pe Balzac, pe Dostoievski, pe Proust, pe d. Sadoveanu sau pe d. Stere, ținând delicat între degete pe *Adolphe* al lui Benjamin Constant sau o plachetă a lui Paul Valéry.

Diletantul de neam opus nu admite decât talentele *puternice* (cuvânt pronunțat atunci cu mai mulți *r*): Balzac, Zola, Hugo, în dispreț adânc pentru impotenții car n'au fost în stare a dărui lumii mai mult de șase mii de pagini, măcar.

Aceste două tipuri de diletanți negreșit operează și în critica profesională.

Ce putem zice? *La masse ne fait rien à l'affaire.* Dar aceasta poate părea paradoxal. Oricum, mărimea are prestigiu. Mărimea e — ceva. Spiritul comun gândește economicos. Ce e în mână.... Insă economia aceasta, ca multe altele, e amăgitoare: uită osteneala și timpul pierdut pentru a găsi fărâmițele de carne într'o ciorbă proastă.

Cultul mărimii e o nostimă prejudecată burgheză.

Intre noi spus: și diletantul cu delicatisime preferințe, și diletantul cu lăcomia deschisă pentru volume în brigăzi, sunt niște seci. Nu pot înțelege de ce e vorba.

Obiectivitate garantată

Acum, repede să spunem ceva în favoarea evaluării prin cifre.

Dacă această evaluare pare inadecvată lucrurilor spiritului, evaluarea cu vorbe, acea obișnuită afară din școală, în critica literară, morală sau politică, lasă loc prea larg arbitrarului și ajunge la proporții incomode. Critica literară e lectură ingrată; comercialicește ea cade acum repede către zero.

Ca să-și corecteze fizionomia arbitrară, critica de artă și litere trebuie să fie voluminoasă: cum altfel și-ar putea produce justificările până 'n capăt? Insă accelerarea feroce a culturii, deci și condițiile pieții, îi impun să se restrângă. Evident, contrazicerea aceasta e fatală criticii.

In formă astfel scurtată, tirania criticii se face tot mai nesuferită. Critica e silită a lua forma decretului.

— Doamnă, romanul dumitale e o scandaloasă camlotă. D-ta ești un om cu totul aliterar. Iți închipui că dac'ai făcut o suma de pozne sexuale, sau dacă n'ai fost în stare să placi bărbaților cum ai fi vrut; dacă nu ai nici un dar precis pentru o meserie bună și ai o sete exagerată de gloriolă; dacă ai absorbit de când erai fetiță mai multe sute de romane în voia librarilor, a prietenelor și prietenilor, neluminați cași d-ta, — apoi lecturile proaste amestecate cu banalele d-tale aventuri ți-au făcut deadreptul stofă de romancieră? D-ta nu ești în stare a imagina figuri vii, pentrucă nu știi să vezi oamenii, nici să-i asculți. D-ta vreai să visezi cu amintiri din literatura mediocră sau rău citită, din care ai căutat să-ți faci stil pentru trebuințele și ambițiile d-tale private, socotind apoi că orice pifție autobiografică este creație literară....", și altele de acest fel, pe care fără greutate vă puteți închipui că le-aș adresa eu, sau un alt critic român, vreunei doamne literare. Ceva mai greu, dar totuși vă puteți gândi câte desvoltări trebue date, după cuviință, pentru ca astfel de aprecieri aforistice să devie plauzibile celor ce n'au studiat cartea, precum și romancierei însăși. Altminteri efectul ar fi o grozăvie de supărări la care nici nu vreau să mă gândesc.

Insă dacă aș nota simplu la o rubrică hotărîtă, în dreptul titlului cărții, un 2 (socotind că cele două puncte peste zero se cuvin intenției, oneste poate, de a da în vileag un lucru plăcut, sau cel puțin anodin)? Și dacă apoi o autoritate de stat, Senatul Literar să zicem, ar strânge notele date de toți criticii și ar face mediile?

Etatizarea garantează obiectivitatea.

Ce destindere a nervilor în republica literelor!

Cât s'ar simplifica reclama editorială!

Ce de loc, în revistele literare, pentru nuduri și anecdotă!

P. Z.

G. Nichita — Peisaj

Expoziția „Grupul Nostru" — T. Soroceanu: Desen

Din viață—nu din cărți

Precocitate ciudată

Ziarele ne-au adus zilele trecute o știre amuzantă. Undeva într'un sat, un băiat din clasa cincea primară, adică de vreo treisprezece-patrusprezece ani, prins de dragoste pentru o fată, și-a răpit foarte romantic iubita, a adus-o în casa părintească, declarând că-i este logodnică și că vrea să se căsătorească cu ea.

Iată un caz de instinct matrimonial într'adevăr remarcabil și de-o uimitoare precocitate. Un om de spirit a spus odată: căsătoria e ca o fortăreață asediată; cei de-afară vor să intre înăuntru, cei dinăuntru vor să iasă. Precocele nostru nu cunoștea desigur această sentință. In orice caz a procedat prudent. Incaltea dacă e vorba să faci o experiență primejdioasă s'o faci cât mai devreme. Zicala: mai bine târziu decât niciodată nu are curs în acest domeniu. Ar trebui întoarsă cam așa: mai bine devreme decât prea târziu — adică atunci când experiența devine o greșală ireparabilă.

Amorul liber... legal

Tribunalul de muncă dintr'un oraș din Germania a dat de curând o sentință curioasă. Un șomer ceruse o mărire de salariu pentru cauză de căsătorie. Cererea i-a fost însă respinsă pe următoarele considerente: Când cineva e fără lucru și fără avere și când nici nu are speranță să găsească de lucru încă multă vreme, este o nebunie să mai vrea să fondeze o familie.

Sentința aceasta poate părea rezonabilă. Tribunalul a fost fără îndoială animat de un incontestabil bun simț: E absurd, când mori de foame, să mai vrei să te și însori. Numai că — lucru care se întâmplă de multe ori — rațiunea aici e în contrazicere cu morala. Sentința de mai sus nu face decât să fie, în fond, o recomandare a amorului liber. Ce-ar spune judecătorii care au dat-o dacă s'ar vedea taxați drept adversari ai moralei curente? Pentrucă — din sentința de mai sus se pot scoate paradoxale consecințe. Impiedecând căsătoria legală, și deci încurajând căsătoria liberă, judecătorii cu pricina îndeamnă pur și simplu la procrearea copiilor naturali sau la propășirea prostituției.

Bizar rezultat la care duce, fără nici o sofistică, simpla deducție logică...

Divorțul

Răspunzând la o anchetă asupra divorțului lansată de Andrü Lang în „Gringoire", o cetitoare spune între altele: Legislația actuală a divorțului este o bufonerie. Numai ea este responsabilă de importanța grotescă pe care a luat-o adulterul în viața conjugală. Este ridicul ca în secolul al douăzecilea să se mai recurgă la procedeele de vodevil ale flagrantului-delict... Numai divorțul prin consimțimânt mutual poate să dea vlagă din nou căsătoriei și amorului. Când vei putea divorța dacă vrei, te vei gândi și vei chibzui mai mult..."

Iată niște vorbe fără îndoială foarte înțelepte. Legea, admițând ca unic (sau aproape unic) caz de divorț adulterul, nu face decât să propage adulterul și să-l alimenteze. Incă o dovadă de contradicțiile dintre lege și viață. Și mai este ceva: dintr'un proces de divorț nu totdeauna cel care are dreptate câștigă. Demulteori, prin întorsăturile procedurii și tertipurile avocaților, divorțul se pronunță tocmai în defavoarea soțului lezat. Pentrucă știut este că legea nu coincide întotdeauna cu dreptatea.

Consimțimântul mutual ar fi negreșit mult mai logic și mai simplu. Numai că el presupune un caz poate nu totdeauna frequent. Mai dese sânt căsătoriile în care numai unul din soți vrea să divorțeze. In orice caz acceptarea consimțământului mutual ca motiv de divorț, ar contribui la dispariția adulterului — care dacă nu e numaidecât un rău social este fără îndoială o... instituție învechită...

Impotriva pacifismului

Ziarul englezesc „The Times" ne aduce știrea că autoritățile polițienești germane au refuzat să elibereze pașaport d-lui Hellmuth von Gerlach, cunoscutul scriitor pacifist, directorul hebdomadarului „Welt am Montag", și unul dintre întemeietorii partidului democrat german.

Gerlach voia să plece la Zürich, unde anunțase o lectura din lucrarea sa „Germania și Liga Națiunilor".

Iată cum motivează poliția refuzul pașaportului:

„Trecutul dvs. ne îndreptățește să presupunem că un pașaport al Reichului în posesiunea dvs. ar constitui una din cele mai mari primejdii pentru națiunea germană".

Așa înțelege noul regim să-și inaugureze activitatea: în locul pacifismului creator — învrăjbirea permanentă a spiritelor.

Din această măsură arbitrară, care lezează cel mai simplu drept cetățenesc, acela de a călători, se pot vedea binefacerile regimurilor reacționare și șovine.

HELADA

Indrăgostitul

Lăsase gândurile noi să se frământe
Și să se limpezească singure 'n cuvinte,
Și toate coardele făpturei lui să cânte
In inima de-azur a nopților, fierbinte.

Țâșniseră din el, în soare, trandafirii,
Și coribantele lăuntrice cu vinul
Plăcerilor, în amfore, și cu zefirii
Goniseră din cerul minței lui seninul.

Ardeau de peste tot înțepături de-albine
Și răsăreau parfumuri calde din potire
Cu formele strălucitor de femenine
Și cu sclipiri în fundul lor de răzvrătire.

Părea pământul o pădure cutropită
De țipete de gaițe și coțofene,
De scăpărări nervoase 'n piatră, de copită,
Și 'ntreceri de satiri în aur prin poene.

Urla Tesalia cu vrăjile ei toate
Pe văile gândirei lui incendiate,
Și tresărea convoiul bachicelor gloate
De când plânsese 'n buclele ei desnodate.

N. DAVIDESCU

La cinematograf

de OTILIA CAZIMIR

Te-am cunoscut asară
Ah, la cinema,
Când Greta Garbo se săruta
Ah, se săruta!
(Tango modern)

De demult, de pe vremea uitată a filmului mut, ne-a rămas în minte un text explicativ citit pe ecran. Nu știu ce actriță patetică (pe atunci toate erau patetice) asista la nu știu ce cataclism sentimental. Și dedesubt scria, deși nu mai era nevoie:

De durere, contesa și-a pierdut mentalitatea...

Păcat că nu mai ținem minte ce s'a făcut biata contesă fără... mentalitate!

Titlurile

E drept că nici azi n'avem dece ne plânge în privința textului, la cinematograf. Dar azi știm măcar cine ni-l servește. Niciunul din colaboratorii, cât de obscuri, ai unui film, nu se resemnează să rămâe anonim. Toți țin să-și iscălească producția. Inainte de a începe filmul, zece minute se perindă pe ecran numele lor: al actorilor, al regisorului, al autorului, al operatorului care l-a „turnat", al compozitorului care a compus muzica, al celor care au executat-o, al celui care a făcut inregistrarea sonoră, al pictorilor care au lucrat decorurile... Și când crezi că s'a isprăvit, se proectează, tremurat și invariabil, un nume românesc:

Titluri: I. Meletin

Acest colaborator indigen permanent al tuturor celebrităților mondiale ale ecranului, al cărui nume apare, alb pe negru, de sute de ori pe zi dintr'un capăt în celălalt al țării, are dreptul la recunoștința noastră. De multe ori, dintr'un întreg spectacol de cinematograf, nu ne alegem decât cu un „titlu" iscodit de imaginația lui ingenioasă. In nu știu ce comedie muzicală germană, cu uniforme bine strânse pe trup, cu Gretl Theimer și cu alte lucruri sclipitoare și dulci, un colonel se adresează, crunt, inferiorului:

— *Va-să zică mi te mai și* rebelezi *acuma, — hai?*

Verbul ,inedit, vine probabil de la substantivul *rebeliune*. De ce conjugare o fi fiind?... In orice caz e mai original și mai amuzant decât *a se răzvrăti*, cum am fi spus oricare dintre noi.

Altădată, într'un film științific, un savant medic făcea un adevărat curs despre sifilis, cu exemple clinice și cu proecții la microscop, care făceau să se agite pe pânză, gata-gata parcă să se repeadă în sală, o *spirocheta palida* fioroasă și mare cât un ichtiosaur. Și ce spunea destul de clar medicul în nemțește, ni se traducea dedesubt în românește:

In aceste condiții, virilitatea *spirochetei crește considerabil, Când temperatura bolnavului tratat cu malaria trece de 39 de grade,* virilitatea *bacilului începe să scadă...*

Virilitate — în loc de *virulență.*

Cât i s'o fi plătit oare autorului care ilustrează cu text filmele, atât de jovial și de corect românește? Chiar de-am afla că i se plătește mult, nu ne-am mira deloc: scump, — dar face.

Un film deprimant

A propos de filmul cu sifilis (i-am uitat numele). Era o producție germană, inegală ca mai toate filmele germane. Bine intenționat, desigur, dar prea amar și pe alocuri prea didactic. Ceiace ne-a surprins, a fost apariția neașteptată, alături de Albert Bassermann, a unei actrițe necunoscute. O fată urîțică și simplă (în alt rol poate să nu mai fie nici urîțică, nici simplă), cu ochi minunați și cu talent de cea mai bună calitate: Tony Van Eicq. Cine e și de unde vine actrița asta foarte tânără, care nu e nici „star", nici „vedetă", care nu e deloc, dar absolut deloc „fatală" și care poate face zece pași la șir fără să cocheteze cu publicul?

Cine a văzut-o ghemuită ca o sălbătăciune bolnavă pe banca acuzaților, cu bărbia pe mânile chinuite, ascultând *cu ochii* pledoaria lui Bassermann, — n'o uită ușor, chiar dacă obișnuește să consume o duzină de filme săptămânal. N'am mai văzut-o de atunci, — și parcă nici n'am vrea s'o mai vedem. Ni e frică, în alt rol, să nu samene cu oricare alta, — ea care a știut odată să nu samene cu nimeni.

Pleci de la filmul acesta cu o impresie penibilă, cu un gust de leșie, greu de risipit. Pentru că, oricum: să ne momească cu ochii incomparabili ai Tony-ei Van Eick, ca să ne arate un ceas întreg plăgi sifilitice de toate gradele?

Noroc de textul românesc și de *virilitatea spirochetei*. Altminteri, ne intoxicam cu tristeță și cu descurajare.

Elisabeth Bergner

Am rezăzut-o pe Elisabeth Bergner, — fenomenul pentru care orice elogiu pare un diminutiv. Pentru ea ar trebui create alte cuvinte, mai pure și mai proaspete, care să nu samene decât cu ea. „Incomparabile", „extraordinare", „desăvârșite", au fost și altele înaintea ei. Elisabeth Bergner e singura căreia nu-i poți surprinde nici o scădere, nici o ezitare, — care se poate dispensa, din partea publicului, de acea tandră indulgență de care orice actriță are nevoie, măcar odată în cariera ei, când e pusă în anumite situații. Imaginați-vă, de pildă, Greta Garbo în *Melo*, dându-se de-a tumba pe covor înainte de a se sinucide, ca să nu-i observe tulburarea bărbatul bolnav, Elisabeth Bergner a făcut asta, — și nimănui nu i-a venit măcar să zâmbească.

Perfecția lasă de obiceiu o impresie de răceală și de rigiditate: e inumană. Vrăjitoarea asta mititică și firavă știe, rămânând perfectă, să fie caldă și tulburătoare ca nimeni alta. Totuși, talentul ei uriaș impune, inconștient, respect. Suntem convinși că Elisabeth Bergner nu primește sute de declarații de dragoste pe zi. Nu orice spectator de cinematograf își poate permite să se îndrăgostească de ea. Și asta spune mult în privința calității artei sale, unică pentru moment.

Deosebirea dintre oricare altă mare artistă de cinematograf și Elisabeth Bergner, e deosebirea dintre o bomboană, — oricât de fină și de rară, dar comestibilă totuși, — și o bijuterie.

Nu ne întrebăm dece nu joacă Elisabeth Bergner în alte filme. *Ariane* sau *Melo*, — ni-e indiferent filmul, când joacă ea. Dar dece i-se dă acelaș vesnic și obositor partener? O fi Rudolf Forster actor bun. Dar nu un „actor bun", mai ales când e veșted, poate sta alături de Elisabeth Bergner și poate susține verosimilul unor anumite scene. Atunci?

Nu citim reviste de specialitate și nu suntem în curent cu viața intimă a vedetelor. O vecină de scaun a dat nedumeririi noastre o explicație originală și mai știi? poate adevărată. Era o cucoană încă tânără, cu un cârlionț expresiv scos pe frunte de subt berețica albastră, de minoră.

— Vezi mata, mi-a spus, fil-

(Continuare în pag. II-a)

mele în care joacă *Bergneroaia* sunt regizate de doctorul Czinner, bărbatu-său. Un escroc, — fie vorba 'ntre noi. Dar ea îl iubeşte, — ce să-i faci?... Păcat de ea. Şi el e gelos, — că are şi de ce. Şi de asta n'o lasă să facă dragoste în film cu unu' mai tânăr şi mai drăguţ. O teme... Da' cu Forster, — nici o grijă.

Filme pentru marele public

Se anunţă şi pe la noi, la Iaşi câte odată, tare rar, câte un film exotic. Dar dacă nu te grăbeşti să te duci în primele două zile, — s'a isprăvit. Filmul e scos depe afiş şi e înlocuit cu o „comedie muzicală" nemţească cu Willy Forst.

Aşa cere „marele public", — dihanie tiranică şi lipsită de gust. Acest „mare public" preferă ochii daţi peste cap şi graţiile feminine, din şolduri, ale lui Ernst Verebes, unui peisaj cu munţii Kilimandjaro. Preferă o glumă teutonă, grea ca un pietroi, unei antilope care vine să se adape la un ochiu de apă limpede. Publicul vrea melodramă, vrea „stele", vrea muzică, vrea toalete, vrea *Victoria şi al ei Husar* (dece nu: *şi Husarul ei?...*), — vrea filme „cu dragoste".

Ca şi cum dragoste nu se poate face aiurea, mai comod şi mai ieftin decât la cinematograf. Oricum, un bilet costă destul de scump, şi uneori trebuie să cumperi două... Pe când un voiaj în Africa, în America, în Indo-China ori în Tibet, nu-i poţi face în ziua de azi decât la cinematograf.

Şi-s adevărate minuni filme ca: *Vulpea Argintie, Africa vorbeşte, Rango, Misterele continentului negru, Băutorii de sânge, Trader-Horn, Mont-Blanc,* ori filmul luat de aviatorul german Ernst Udet în zbor peste Africa. Şi cât e de simpatic acest Ernst Udet care nu acceptă o clipă, nici în *Mont-Blanc*, nici în *Africa*, să apară ca actor de cinematograf, să intre în intriga *subiectului* cu care a trebuit împănat filmul ca să-l îngădue publicul pe afiş măcar douătrei zile. Unul din aceste filme şi-a aninat, prudent, un subtitlu: *In Africa un negru m'a iubit*. Şi n'a făcut rău. Dacă filmul nu-i, cât de cât, „de dragoste", nu vin nici băeţii de şcoală să-l vadă, nici fetele de prăvălie. Şi cu momeala celor câteva picături de sirop turnate în titlu şi'n text, tineretul, după ce a învăţat de la Greta Garbo cum se sărută (ca şi cum nu ştia de mai nainte), deschide ochii şi asupra altor orizonturi, a altor peisagii, a altor oameni. Şi poate că, încet, prinde gust şi pentru lucruri mai puţin dulci şi mai puţin apropiate de epidermă.

Noi cei rămaşi — sau întorşi — cu gustul puţin în urmă, nu le găsim acestor filme decât o vină: că prea trec vertiginos pe subt ochii noştri. Operatorul, în curent cu preferinţele publicului modern, le dă, cum se zice, peste cap. Am fi stat ceasuri întregi privind cum undulează ierburile savanei ori cum se clatină o creangă de manglier deasupra apelor străine.

Şi am tresărit de emoţie când a foşnit iarba *de acolo* ca să se ivească, o clipă doar, un cap prudent şi speriat de sălbătăciune necunoscută. Nici n'am văzut ce era. A pierit. A înlocuit-o „textul". Şi la text, operatorul nu mai e grăbit...

Dar şi actorii acestor filme, de multe ori înşuşi exploratorii sunt altfel decât cei pe care-i vedem în fiecare săptămână. Cine nu-şi aminteşte de mongolii care jucau în *Vulpea Argintie?*

Intre filmele rare, nu trebuie uitat *Munţii în flăcări*, care a adus întâia oară pe ecran, la noi, masca dură, tăiată în lemn, a lui Luis Trenker, — fermier din munţii Dolomiţi, regizor minunat şi actor de geniu.

— Da, dar mai toate filmele astea sunt trucate... Scena cu leii e luată în grădina Zoologică din Berlin. Peisajul din Anzii Cordilieri e lucrat în atelier. Templul care se dărâmă în Indo-China, e de carton. Şi parcă sar în aer chiar munţii Dolomiţi?...

Aşa cârteşte „domnul care se simte obligat să nu se entuziasmeze niciodată". In fiecare sală de cinematograf există câte unul sau mai mulţi spectatori în felul lui.

Şi are dreptate. Dar, ce-are a face? Odată ce iluzia e perfectă, mijloacele prin care ni se provoacă această iluzie ne sunt indiferente. Bine înţeles, preferăm să nu ne gândim la ele în timpul spectacolului.

Am citit de curând că un inventator german, Pfenninger, *pictează* muzică instrumentală şi voci omeneşti, inversând procedeul înregistrării sonore. E vorba de o muncă dificilă, delicată, extrem de migăloasă şi inutilă, deocamdată. Dar se spune că rezultatul ţine de miracol. Acei care au ascultat glasuri omeneşti create cu pensula de acest vrăjitor modern, fotografiate pe peliculă şi proectate ca la filmul sonor, declară că au avut un sentiment de teamă, ca în faţa unor fenomene supranaturale, atât de complectă era iluzia.

Dacă procedeul s'ar facilita şi s'ar industrializa, am auzi la cinematograf numai glasuri dumnezeeşti. Nu l-am mai vedea pe Richard Tauber făcând pe tânărul îndrăgostit. Rolurile lui le-ar juca un băiat drăguţ ca Garry Cooper sau ca Ramon Novarro, — căruia Pfenninger i-ar „picta" un glas care să nu-l dea de sminteală, cum a păţit când a încercat să cânte finalul din Pagliacció. Iar Marlene Dietrich ar cânta cu glas suav de primadonă *lied*-ul lui Heine, pe care-l cântă în ultimul ei film cu voce tandră, de bas.

Numai, de s'ar opri inventatorii la timp. Să nu le vie în minte, ducând prea departe dorul de perfecţie, să înlocuiască şi fotografiile din film cu imagini vizuale pictate în laborator. Plecând de la desenul animat şi încurajaţi de succesele amicului nostru Micky-Maus, să nu se apuce să creeze, cu pensula şi cu tuş, tragediane şi comediane fără cusur.

Am ajunge atunci la cinematograful cu fantome de actori, cu fantomă de muzică, cu fantomă de viaţă. Totul ar fi artificial, perfect şi mort.

Dar atunci, — cine s'ar mai duce la cinematograf?

OTILIA CAZIMIR

Constantin Aricescu

S'a anunţat laconic, fără amănunte şi fără comentarii, moartea pictorului Constantin Aricescu.

Născut în 1861 dintr'o familie de intelectuali, — tatăl său a fost scriitorul C. D. Aricescu, luptător pentru limba şi cultura românească alături de Heliade Rădulescu şi Gheorghe Assaki, — Constantin Aricescu a studiat pictura în ţară cu Aman şi Tătărescu, la şcoala de Belle-Arte, apoi a continuat la Paris ca elev al Academiei Julien.

Atras cu deosebire de farmecul naturii, Aricescu a lucrat aproape numai peisaje.

Poezia melancolică a dealului, a pădurii, a munţilor pleşuvi, a lacurilor cu ghirlande verzi de stuf, splendoarea răsăritului de soare, — sunt clipe plastice ale priveliştilor româneşti care apar în pânzele lui Aricescu fără izbucniri violente de culoare, fără sclipiri ieftine de stil şi uneori anume învăluite în ceaţă.

O paletă modestă, pusă în slujba unei viziuni clare, nepretenţioase, a realizat din aceste colţuri de natură portretate, imagini adesea originale.

Bunele sale însuşiri academice nu l-au putut ajuta însă pe Aricescu să se ridice mai presus de formula comodă pe care şi-o cucerise.

Ar fi rămas cu mai mult în istoria artei române.

Dar şi cu ce a făcut, numele său va fi amintit. — h. b.

Actualităţi ştiinţifice

Mesagii scrise prin...telefon

Telefonia a atins — după cum se ştie — cel mai inalt grad de dezvoltare în Statele Unite. Acest serviciu de comunicaţie a luat în America un avânt considerabil, graţie unei organizaţii perfecte, care asigură un maximum de rapiditate şi de securitate convorbirilor telefonice.

De curând telefonia americană înregistrează un nou progres, deosebit de interesant.

E vorba de o perfecţionare technică, menită să facă în viitor aproape inutilă transmisiunea mesagiilor telegrafice, prin posibilitatea care se oferă tuturor abonaţilor la reţeaua telefonică de a trimite *direct* orice text scris unui alt abonat. Repetăm : avem aci aface cu un procedeu direct de comunicaţie scrisă între abonaţii la telefon şi ca atare, nimeni nu va putea citi un asemenea mesagiu, care nu-i este adresat personal. O comunicaţie rapidă, sigură şi absolut secretă.

Cum s'a putut realiza o inovaţie atât de preţioasă?

S'au întrebuinţat diferite sisteme în acest scop, toate bazate pe utilizarea aparatului „Teletyp". Teletypul, un dispozitiv de multă vreme folosit în instalaţiunile telegrafice, cuprinde o claviatură analoagă cu aceea a unei maşini de scris, fiecare tastă corespunzând unei litere a alfabetului, unei cifre sau unui semn uzual.

Graţie acestei claviaturi, abonatul la telefon îşi poate compune singur orice text, întocmai cum l-ar bate la o maşină de scris. Aparatul cuprinde pe de altă parte şi un tele-imprimator, care reproduce la destinaţie orice mesagiu transmis.

Cu ajutorul acestui dispozitiv, care poate fi adaptat la aparatele de telefon, — introducându-se bineînţeles o serie de importante modificări la multiplele şi tablourile posturilor telefonice centrale, — comunicaţiile sunt obţinute tot atât de repede ca şi prin telefonul verbal.

In plus, abonaţii pot alterna transmisiunile şi recepţiile, cu alte cuvinte sunt în măsură să înregistreze o întreagă convorbire.

E drept că taxa necesară pentru folosirea acestui sistem de comunicaţii este deocamdată destul de ridicată şi variază după distanţa între abonaţi. Această distanţă a fost prevăzută până la 4000 km.

Sânge de cadavru pentru transfuziuni chirurgicale

Un medic rus, profesorul Judine din Moscova, a imaginat de curând o metodă originală de transfuziune sanguină. Stânjenit adeseori prin dificultatea de a-şi putea procura în mod rapid şi în număr suficient persoanele „furnisoare de sânge", de care avea nevoie în unele cazuri urgente chirurgicale, savantul rus a conceput ideea de a folosi sânge de la un cadavru. Sângele urma să fie extras imediat după moarte şi conservat în condiţii particulare, un timp îndelungat, uneori chiar până la patru săptămâni.

Pentru a face mai uşoară această luare de sânge după moarte, profesorul Judine injectează într'o vână o anumită cantitate de ser fiziologic. In chipul acesta, obţine prin prelevări succesive, o cantitate de aproape 2 litri de sânge, care este păstrat într'un frigorifer la o temperatură de 1 sau 2 grade Celsius, pentru a fi apoi utilizat peste câteva zile la transfuziuni masive. E suficient pentru aceasta, asigură profesorul Judine, ca să încălzim încet sângele conservat, înainte de a-l injecta în corpul bolnavului.

Undele electrice ultra-scurte accelerează creşterea plantelor

Un savant italian, profesorul Mezzadroli de la Universitatea din Bolognia, a realizat, în cursul ultimilor ani, o serie de experienţe, pentru a determina acţiunea undelor electrice ultra scurte (cu o lungime de undă de 2 metri) asupra fiinţelor vieţuitoare. A ajuns astfel la rezultate extrem de interesante.

Plantele tinere supuse unei iradiaţiuni intense, cu ajutorul unor emiţători puternici, au crescut şi s'au desvoltat mult mai repede decât celelalte exemplare din aceeaş plantă, ferite de aceste raze.

In special, ceapa expusă radiaţiilor electrice a înflorit cu 10 zile mai de vreme. Şi trebue notat că acţiunea de iradiaţie nu se făcea incontinuu, ci numai câte jumătate ceas pe zi.

Dealtfel, această influenţă a undelor electrice foarte scurte nu se limitează la regnul vegetal. Profesorul Mezzadroli a ajuns, folosind acelaş procedeu, să modifice evoluţia viermilor de mătase.

Din cele menţionate ne putem da seama ce aplicaţiuni preţioase în industrie şi agricultură poate avea în viitor o asemenea importantă descoperire.

Pentru aceasta e nevoie numai să se pună la punct procedeele technice cele mai adecvate şi să se determine în fiecare caz lungimea de undă cea mai favorabilă.

Căi ferate cu o singură şină

De aproape jumătate de veac s'au elaborat — mai ales în Germania — numeroase proecte tinzând la organizarea circulaţiei pe căile ferate, prin folosirea unei singure şine. Realizarea acestui desiderat ar permite viteze foarte mari, superioare tutulor celor atinse până acum la drumul de fier.

Intr'adevăr, cu toate progresele technice, o viteză mijlocie de 100 km. pe oră la trenuri reprezintă astăzi un adevărat record, realizat numai pe câteva linii din America.

Folosind căi ferate cu şina unică se poate ajunge la iuţeli de 500—600 km. pe oră.

Un inginer german **Kuch** a elaborat de curând proectul unui asemenea vehicul, pentru a cărui realizare şi exploatare practică s'a format acum o societate specială la Frankfurt a. Main.

Proectul inginerului **Kuch** se referă la un vagon unic, construit complect în metal şi având o formă alungită, asemănătoare cu aceea a dirijabilului „Zeppelin".

Acest vagon ar putea transporta 50—60 de călători în condiţii excelente de confort. Motorul folosit va fi de tipul cu explozie, iar puterea lui urmează să fie determinată după o serie de experienţe.

Un dispozitiv special ar permite vehiculului să se dirijeze automatic în direcţia curbelor, fără să se sprijine pe şine, forţa centrifugă fiind complect compensată. Vehiculul poate astfel să-şi menţină toată iuţeala la curbe şi să circule, fără nici o primejdie. Construcţia şinei unice, proprii pentru circulaţia unui asemenea tren, necesită precauţiuni speciale, în ceeace priveşte modul de fixare în pământ şi rezistenţa. Inălţimea şinei va atinge în general aproape 1 metru, deasupra solului, pentru a se evita depunerea nisipului adus de vânt.

Sistemul imaginat de technicianul german a fost încercat cu succes la un model de vehicul, cu dimensiuni reduse.

Radio în serviciul surzilor

Pentru a reeduca urechea persoanelor surde, se obişnueşte să li se dea să asculte, cu o cască dublă telefonică, audiţii de radio.

Vibraţiile sonore produse în imediata apropiere a timpanului, ajung cu timpul să redea urechii interne elasticitatea care-i lipseşte. Aceasta, bine înţeles, numai în cazul când persoana nu e complect surdă.

Iată acum o nouă şi curioasă aplicaţie a radiofoniei, care permite mai multor surzi să stea de vorbă între ei, altfel decât prin semne.

Sistemul e imaginat de medicul francez, Dr. Morche, el însuş surd şi nu cuprinde nici o piesă deosebită de cele folosite în practica radiofoniei.

E suficient pentru aceasta să luăm un simplu receptor de radio, echipat cu un haut-parleur şi dispunând de o priză pentru „pick-up" (doza electromagnetică. Branşând haut-parleurul la această priză şi vorbind în faţa lui, haut-parleurul se comportă întrucâtva ca un microfon. Undele sonore ale glasului nostru dau astfel naştere la curenţi electrici, care sunt amplificaţi în aparatul de radio. Dacă legăm acum o cască telefonică în locul prevăzut pentru haut-parleur, auzim foarte puternic toate cuvintele rostite în faţa haut-parleurului.

In chipul acesta, dacă la o reuniune de surzi, toţi au pe cap câte-o cască telefonică, ei pot întreţine cu multă uşurinţă orice conversaţie în faţa haut-parleurului postului de radio.

Rubrica grafologică

Grafologia îşi propune să stabilească normele după care devine cu putinţă o investigaţie psihologică prin examinarea scrierii cuiva.

Pornind dela modelul caligrafic, care rămâne doar un simplu suport al personalităţii în manifestare, un pretext pentru exprimarea modului personal de a gesticula al fiecăruia, scrierea ajunge să se individualizeze intru atâta încât se poate afirma, cu certitudine, că aşa cum nu există două individualităţi identice, tot aşa nu se pot întâlni nici două specimene de scriere absolut asemănătoare.

A putea interpreta în mod just o scriere înseamnează, prin urmare, a cunoaşte omul. *Şi această cunoaştere poate avea numeroase aplicaţii în viaţa practică, precum şi în pedagogie, în psihiatrie, în medicină (pentru stabilirea diagnozelor) ş. a. m. d.*

Dar pentru a putea interpreta convenabil o scriere, se cere să poţi trece dincolo de grafism, *până la semnificaţia fiecărei tresăriri, a fiecărei ondulaţii a mânii care scrie, să străbaţi până la rădăcina profundă, organică, a fiecărei trăsături.*

Astfel încât grafologia, ca să devină o disciplină într'adevăr serioasă şi rodnică, trebue să fie practicată în aşa fel încât să constitue o muncă interioară a grafologului, mereu reînoită la fiecare caz nou care se prezintă. O scriere trebue, adică, să fie privită aşa cum trebue privit un suflet: ca o realitate care există în sine, şi prin sine — ca un complex organic de sine stătător.

De aceea e fundamental eronată, şi iremediabil diletantă „Grafologia" care pretinde că aceluiaşi semn grafic îi corespunde totdeauna aceiaşi realitate sufletească. De fapt, acelaş element grafologic, întâlnit în două scrieri diferite, înseamnează două lucruri diferite. *După cum acelaş gest are alt înţeles lăuntric când e săvârşit de două persoane deosebite.*

Gestul e numai o îmbrăcăminte exterioară, sub care insul învălue ceeace are înlăuntrul sufletului. Şi scrierea, care — într'un fel — e o succesiune de gesturi fixate pe hârtie, deasemeni manifestă vizibil un ansamblu de dinamisme şi de virtualităţi interioare.

Şi pentru că scrierea e la fel de individuală, după cum şi viaţa lăuntrică a oamenilor este, în realitate, izolată şi (pe cale normală) în afară de orice posibilitate de transmisibilitate, metoda de cercetare grafologică, pentru a ajunge la o cunoaştere individuală reală, profundă şi organică, trebue să varieze cu fiecare scriere care se supune examinării.

După cum pentru a cunoaşte (în înţelesul cel mai propriu) o stare sufletească a cuiva, pe o cale directă, trebue să ne căznim s'o realizăm înlăuntrul nostru aşa cum o intuim înlăuntrul celuilalt, — şi asta fără intervenţia vreunei reminiscenţe afective personale — tot aşa, grafologul care a înţeles ce înseamnează într'adevăr grafologia, trebue să descopere pentru fiecare scriere pe care o studiază, metoda adequată — *singura metodă care convine pentru analiza unei scrieri particulare; şi această metodă trebue să fie în aşa fel, încât să conducă, pe drum drept, către punctul central al resorturilor sufleteşti ale insului, către acel sâmbure de conştiinţă din care încolţeşte întreaga personalitate a cuiva.*

Dar, dacă într'adevăr aşa stau lucrurile, se naşte întrebarea : întrucât mai este posibilă o expunere a sistemului grafologic ?

Răspunsul nostru va fi clar: dacă prin „metodă grafologică" ne încăpăţânăm să înţelegem o cale care să ducă spre stabilirea vreunui nou „dicţionar" grafologic, atunci orice încercare trebue, în mod inevitabil, să sfârşească în cele mai flagrante erori. Dimpotrivă, o metodă grafologică pozitivă *trebue să tindă numai către precizarea normelor prin care se poate pătrunde în acea individualitate lăuntrică a fiecărei scrieri, în acel* au-delà *al grafismului, despre care am vorbit — rămânând ca specificul acestei scrieri să decurgă, ulterior, prin analiza grafologică, a cărei posibilitate este altfel exclusă.*

E vorba, prin urmare, de o metodă a metodei. *De o metodă, adică, pentru a găsi metoda convenabilă pentru analiza fiecărui tip de scriere în parte.*

MIHAIL MAN

Consultaţiuni grafologice

Deşi dispunem de puţin spaţiu, deschidem chiar în acest număr rubrica de consultaţiuni grafologice gratuite pe care am anunţat-o. Răspundem, deocamdată, cititorilor cari ne-au scris mai întâi, rămânând să le răspundem şi celorlalţi în numerele viitoare, în ordinea primirii cererilor. M. M.

SOLDATUL B. — O concepţie estetică a vieţii. Distincţie. Demnitate în atitudinea faţă de sine şi faţă de alţii. Elan. Conştiinţă de sine. Un egocentrism fără exagerare, şi fără agresivitate. Claritate şi siguranţă în gândire. Singurătate. In general suficient echilibru lăuntric, turburat — totuşi — de o deprimare organică, a cărui obârşie trebue căutată într'o oarecare dezordine care domneşte în viaţa sexuală.

I. NEAGA. — Naivitate. Un intelect totuşi pozitiv, care — bine îndrumat — ar da roade într'o activitate ştiinţifică sau technică. Dezrobiţi-vă de tendinţa de a părea altfel de cum sunteţi, de artificialitate. Puteţi deveni un om de acţiune modestă, dar ordonată şi utilă.

MASCARICI. — Sensualitate exagerată. Ai aptitudini intelectuale cari, cultivate, vor face din d-ta un vorbitor de talent. Va fi nevoe să te lecuieşti şi de timiditate. Altfel: ordine, răbdare, generozitate.

Caleidoscop

Femeia în Thibet

O exploratoare engleză, d-na Davis-Neel, care a călătorit doisprezece ani prin deşerturile Thibetului, a publicat de curând ciudate revelaţii depre amorul thibetan şi despre situaţia femeilor thibetane.

Se pare că să te naşti femee, în Thibet, este o mare pacoste: faptul acesta este considerat drept pedeapsa unor greşeli săvârşite într'o viaţă anterioară.

Această pacoste este, însă, în practică destul de mult atenuată. Thibetanele sunt fiinţe puternice fiziceşte, aşa dar capabile la nevoie să-şi apere în chip serios „inferioritatea" faţă de bărbaţi. Pe urmă libertatea sexuală este mare. Poliandria este deasemeni un obicei foarte răspândit. De altfel, amorul fizic este considerat ca puţin important. Nu există drame pasionale. Adulterul se tranşează întotdeauna printr'o plată de daune-interese pe care soţul necredincios o face soţului înşelat.

In Thibet vânătorul de zestre e necunoscut. Cel care se însoară cu o fată o cumpără plătind un preţ părinţilor ei. Thibetanii găsesc ridicul faptul că în Occident celui căruia îi dai fata îi mai dai şi parale pe deasupra. Probabil, zic ei, femeile din Occident sânt foarte puţin atrăgătoare dacă trebue să plăteşti pe cei care le iau în căsătorie, ca şi cum ar fi vorba de-o treabă neplăcută şi anevoioasă.

Aşa dar — tocmai pe dos decât la noi. Incă o dovadă că morala e o chestie de... situaţie geografică.

Cauciucul sintetic

Experienţele de laborator făcute la Institutul de cercetări ştiinţifice în industria cauciucului din U. R. S. S. au permis concluzia că se poate prepara un latex sintetic cu ajutorul materiilor întrebuinţate în ţările sovietice, pentru obţinerea cauciucului pe cale sintetică.

Operaţiunea e simplă, şi procedeul se desfăşoară fără să fie nevoie de a întrebuinţa sodium-metal.

Cauciucul astfel obţinut posedă macrostructura cauciucului natural. Când e laminat, se comportă, în general, ca şi produsul natural.

Profesorul face oarecare rezerve în aprecieri, lăsând să vorbească mai întâi experienţele din industrie.

Evoluţia mortalităţii

După G. Valot, diminuarea populaţiei franceze se poate explica printr'o natalitate scăzută. In realitate, datorită statisticelor întreprinse, depopularea teritoriului francez se datoreşte unei mortalităţi excesive: o mortalitate mijlocie infantilă, o mortalitate a adulţilor, mai ales a adulţilor de sex masculin între cincisprezece şi douăzeci de ani.

Există totuşi o evoluţie fericită a mortalităţii în decursul timpului.

Media vieţii umane poate fi astfel fixată:

In sec. XVI, 21,2 ani; în sec. XVII, 25,7 ani; în sec. XVIII, 33,6 ani; între 1801 şi 1803, 39,7 ani. Longevitatea mijlocie a speciei umane s'a dublat deci în decurs de trei-patru secole.

Pentru Franţa scara progresivă a urmat astfel :

Intre 1817—1833, 39,5 ani; 1840—1859, 40,1 ani; 1861—1881, 42,1 ani; 1898—1903, 47,4 ani ; 1908—1913, 50,5 ani; 1920—1923, 54,1 ani.

Lupta contra bolilor a contribuit la evoluţia longevităţii.

Apoi cele trei flagele din trecut: variola, ciuma şi holera au dispărut aproape.

Oamenii politici şi literatura

Cititorii noştri au avut prilejul în ultimele două numere ale „Adevărului literar" să citească două articole ale Mareşalului Averescu. In primul: „Unitatea de doctrină în activitatea colectivă" apare spiritul limpede, ordonat şi ascuţit pe care Mareşalul l-a pus întotdeauna în cercetarea şi judecarea fenomenelor politice şi sociale. Se cunoaşte imediat caracterul omului obişnuit să chibzuiască adânc, să lucreze repede şi să nu lucreze decât în urma unei mature chibzueli. Mareşalul, în acest luminos articol, expune necesitatea unei discipline stricte în mânuirea treburilor de importanţă publică.

Articolul al doilea „Amintiri dela grădina Sofia din oraşul Uman" este situat pe alt plan. Mareşalul, într'un stil de-o puternică sugestivitate, evocă nişte amintiri de acum treizeci de ani. E vorba aici de o magnifică grădină, de un parc feeric ca din O mie şi una de nopţi orânduit de un conte polonez, Potoţchi, pentru soţia lui, o frumoasă Grecoaică pe care contele o răpise din haremul sultanului. In câteva pasagii pline de culoare Mareşalul evocă soarta romantică şi tragică a contelui Potoţchi pe care soţia lui îl părăseşte ca să fugă în lume cu propriul lui fiu.

Ce deosebire între aceste două articole! Şi ce dovadă de complexitate sufletească şi de însuşiri variate la Mareşalul Averescu! Pe deoparte spiritul lucid şi clar hotărât, deprins să judece lucrurile în esenţa lor adâncă. Şi pe de altă parte această delicateţă de simţire şi acest romantism, exprimat într'un desăvârşit stil literar.

Numai un om excepţional poate întruni în el aceste calităţi atât de deosebite.

CAMERE MOBILATE

NOUL ROMAN AL D-LUI DAMIAN STANOIU

VA APAREA IN CURÂND IN EDITURA „ADEVERUL"

Tragerile Clasei a 5-a
continuă
Premiul de 5.000.000
a rămas în
Urna câştigurilor

Până la urmă, trebue să mai cadă norocul, pe numeroşi jucători ai Loteriei de Stat.

Se vor mai trage :

Un câştig de 3 milioane
Un câştig de 2 milioane

Câştiguri de 500 mii, 200 mii, 150 mii, 100 mii, 80 mii, 60 mii, 50 mii, 40 mii, etc. etc.

Până la 16 Martie se vor distribui câştiguri de peste

140 Milioane Lei

Dacă mai găsiţi lozuri libere la colectori, cumpăraţi-le din vreme

„OCHIUL NOROCULUI"

îşi alege favoriţii, zilele acestea,

CEREŢI LA TOATE LIBRĂRIILE
CELE 3 MARI SUCCESE DIN ANUL ACESTA

D. H. LAWRENCE
Amantul D-nei Chatterley
Ediţia II-a.
PREŢUL LEI 80.—

VICKI BAUM
GRAND HOTEL
Traducere de F. ADERCA
PREŢUL LEI 60.—

D. H. LAWRENCE
Armăsarul Doamnei Lou
Traducere de CAMIL BALTAZAR
PREŢUL LEI 60.—

Visul rău

Prin ramuri vântul aiura rănit,
Cu gemete venite de departe...
— Mergeam, parcă de veacuri, ostenit,
Pe-o uliţă cu felinare sparte:
Era 'ntr'un vechi oraş încremenit,
Plin de mister, de noapte şi de moarte...

Ce târg ciudat! Pustiu, străin, hursuz,
Cu 'nfăţişarea unei blestemate lavre...
Eram ca 'ntr'o ciumată Vera-Cruz
Cu miros de tămâie şi cadavre...

La dreapta mea un zid se întindea:
Mut, negru, plin de spionări haine,
Ca un vrăjmaş din umbră mă pândea
Mergând mereu alăturea de mine...

Nu se vedea o casă, nu s'auzea un pas...
Doar zidu 'n aspra lui indiferenţă
Şi uliţa pustie şi vântul fără glas...
Simţeam în preajmă-mi totuş o tainică prezenţă...

Şi la un colţ de uliţă 'n noroi
Mă 'ntâmpină deodată o stranie-arătare
Cu chip halucinat şi păr vâlvoi,
Oprindu-mă c'un gest de desmierdare...

Murdare zdrenţe îi acopereau
Blegitul trup şi sânii de mumie;
Doar ochii ei sub frunte aprindeau
Reci flacări sterpe 'n faţa-i pământie...

Cu glas dulceag şi blând-declamator,
In vorbe de-o scârbavnică iubire
Imi spuse, mângâindu-mă uşor
Cu mâna ei de stafie, subţire:

— Nu mă cunoşti? Şi totuş de-atâta timp mă ştii!
Ţi-am fost nedeslipită tovarăşă şi soră,
Impărtăşind cu tine mâhniri şi bucurii,
Aici şi pretutindeni, în orice loc şi oră.
Nădejdi, avânturi, doruri, le-adun şi le socot;
In mine piere visul şi-adoarme fericirea;
Sânt ceeace e veşnic în tine şi în tot:
Sânt Putrezirea...

Şi-atunci, c'un zâmbet lânced şi amar,
Se aplecă spre mine ciudata arătare
Strivindu-mi gura lacom şi barbar
Intr'o cleioasă, lungă sărutare...

...De-atunci trecut-au parcă mii de ani
— Era 'ntr'un vis de-adolescent, odinioară —
Şi totuş, hâd, mă urmăreşte veşnic
Sărutul putred care mă 'nfioară...

Il simt pe orice buze tresărind,
In orice 'mbrăţişare 'nfiorată,
In fiecare trup care-l cuprind,
In fiecare dragoste curată...

Şi, ca'n străvechiul târg necunoscut
Din visul rău cu arătări haine,
Vrăjmaş şi crunt simt zidul nevăzut
Mergând mereu alăturea de mine...

AL. A. PHILIPPIDE

Tablete

Pohl anticvarul

Unde vor fi înmormântate moaştele de schivnic, cu pardesiu lung cenuşiu ale bătrânului Pohl, decanul şi rabinul anticvarilor din Bucureşti? El şi-a sfârşit cariera într'o prăvălie cât o cutie de tutun, din spatele statuii lui Mihai.

Pohl ştia tot ce-i trebuie unui profesor universitar, adeseori informat la enciclopedia lui. Mâna lui fină şi fragilă intra numaidecât în activitatea gesticulării, adecuat cu lămuririle cerute, degetul gros i se compunea cu arătătorul într'un inel şi, semănând iconografic cu apostolul Petru, Pohl părea că blagosloveşte, închizând şi o jumătate de ochi şi surâzând.

Fusese prieten cu toată ierarhia veche şi un obicinuit al Sinodului călugăresc. Mitropoliţii Iosif Gheorghian şi Naniescu îl primeau între icoane la Mitropolie şi la Sfântul Antim, scepticului Arhiereu Calistrat îi furnizase ediţiile princeps ale lui Voltaire, vlădica Valericu, care trecea de o sută de ani, îl aştepta dis de dimineaţă cu dulceaţă şi cafea.

Bătrânul Pohl admitea şi pe Iisus Hristos, de vreme ce Fiul Tatălui Ceresc îi da prilejul unei aderenţe neîncetate cu ceeace-i plăcuse, mai mult şi de cât negoţul de cărţi vechi, cu teologia. A vorbi despre Dumnezeu era pentru Pohl o pasiune şi nimic nu i se părea mai actual şi mai palpitant, când barba i se rărea şi părul îi căzuse şi de la ceafă, ca Fiinţa mai presus de închipuire.

Bătrânul a văzut cum clienţii lui de marcă l-au părăsit unul câte unul, atunci când au fost constrânşi să opteze între bibliotecă şi viaţa de apoi. El mai umbla subsuoară cu o ediţie chirilică voluminoasă, legată în piele de viţel, căutând să explice cu degetul, cu zâmbetul şi cu un ochi închis valoarea cărţilor fără cumpărător... Intre strada Brezoianu şi Universitate căpătau loc vitrinile neaşteptate ale sălilor de cinematograf. Armăsarii din Piaţa Teatrului, înhămaţi la birjile muscalilor splendide, dispăruseră, ca într'un decor artificial şi începea să intre în calea Victoriei torentul circulaţiei automobile. Ce mai căuta Pohl într'o lume fără Episcopi, fără călugări şi fără clienţi?

Dulapurile cu cărţi de pe cheul gârlei şi bulevard fuseseră desfiinţate de către un Primar estet şi organizator, cum se găsesc în toate epocile edilitare. Anticvarii fură grupaţi într'o cotineaţă de zid, clădită ca o insulă de tencuială, în mijlocul unei răspântii de şapte străzi, a căreia vastitate se văzu împiedicată într'un muşuroi. Dela Pake Protopopescu, care fusese un mare cărturar, edilii se simţeau turburaţi de prezenţa cărţilor în ungherele zidurilor vechi şi voiau să „civilizeze" cu oricâte jertfe oraşul.

Domnule Pohl, de ce ai murit? Ce mulţumit ar fi iarăş ochiul dumitale să vadă jucând în colţurile oraşului pe suavul arlechin al copertelor pestriţe. Au ieşit iarăş cărţile pe stradă, Domnule Pohl! Nu se mai caută tirajele de la mânăstirea Neamţului deocamdată, dar le vine rândul şi lor. Uite, colea, un anticvar improvizat, un intelectual tânăr, cu ochelarii daţi pe după urechi.

E librar şi cal. Ziua vinde la zid şi seara trage căruţa cu două roţi. Imi pare rău, Domnule Pohl, că ai murit...

T. ARGHEZI

Plastica

Grupul Nostru, cunoscuta asociaţie plastică, formată din cincisprezece artişti care în ultimii zece ani s'au impus la Saloanele oficiale şi în expoziţiile proprii, şi-a inaugurat la „Cartea Românească" a III-a expoziţie de pictură şi sculptură.

Intr'o atmosferă modestă, lipsită mai ales de acea suficienţă ridicolă, atât de caracteristică tinerilor, vernisajul „Grupului Nostru" s'a desfăşurat în linişte, fără reclame răsunătoare, spre satisfacţia publicului, care a sărbătorit sincer pe cei cincisprezece reprezentanţi ai plasticei noastre tinere.

Ajunsă la al treilea an de existenţă, asociaţia „Grupul Nostru" şi-a atins cu siguranţă scopul pentru care a luat fiinţă, impunând marelui public o nouă generaţie de artişti plastici. Ei au menirea să ducă mai departe firul pe care-l vor lăsa mâine Pallady, Iser, Bunescu, Ştefan Dimitrescu, Şirato, Petraşcu, Tonitza, Storck, Jalea şi Han.

Ei nu fac oficiul de prezentare al noutăţilor streine, în majoritate perimate, hibride şi lipsite de sens, ci întreprind investigaţiuni sincere, realizând în domeniul creaţiei plastice ceiace ignorează voit alţii: desenul şi culoarea. Un sentiment puternic se degajează din opera lor, ramificându-şi adânc rădăcinile în pământul nostru românesc.

G. Nichita — Nud

Expozanţii:

Nina Arbore, faţă de lucrările pe care le-a expus la Salonul Oficial de primăvară şi la cel de Alb şi Negru, este în vădit progres. Remarcăm delicata gamă de griuri în autoportret şi linia viguroasă din desenul „Cap de expresie".

C. Baraschi, — în afară de câteva bassoreliefuri, unde-şi trădează tehnica sa, uneori prea academică, mai expune un „Cap de copil", un reuşit portret al d-lui Tudor Măinescu şi un „Tors" în linii calde, armonioase. Aceasta din urmă e cea mai sensibilă dintre lucrările pe care le expune.

Al. Phoebus — Portret

D. Băjenaru, perzistă într'un impresionism care nu mai cadrează cu frământările epocii actuale. Totuşi, stăruinţa artistului dovedeşte un curaj deosebit: nu-i tocmai uşor lucru să cauţi efecte noui într'o manieră care a eşit din ritmul vieţii plastice de mai bine de trei decenii. Pasta i-am vrea-o mai puţin crudă şi mai sensibilizată, iar desenul mai îngrijit. Merită în schimb o bună menţiune peisajul din Barcelona.

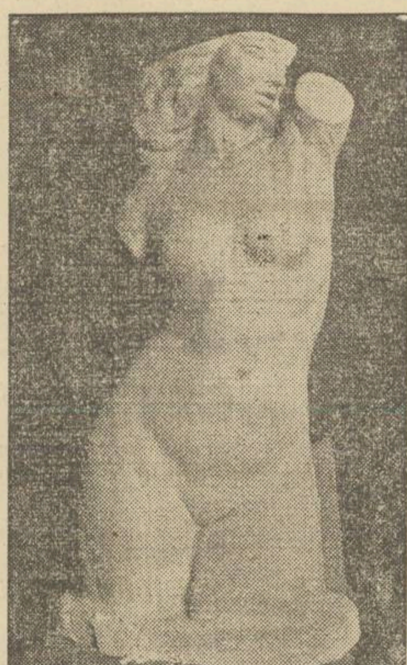
Borgo Prund înclină în sculpturile sale spre compuneri de stil şi spre o decorativă aplicată cu multă abilitate la lemn şi *terre-cuite*.

Ştefan Constantinescu lucrează puţin. Prezintă doar patru aquarele pe care le preferăm celor două uleiuri, pentru culorile lor vibrante.

L-am fi vrut însă reprezentat cu grafică, — gen în care excelează.

Hrandt Avakian aduce o serie de peisaje cunoscute ca manieră, noui însă ca subiect, căci dela notele aeriene ale Balcicului, în care s'a complăcut în ultimii ani, ne transportă în atmosfera periferică a Iaşilor, pe care artistul o înţelege şi ne-o redă sugestiv în pânzele sale.

Aurel Kessler strecoară în peisaj şi naturi moarte o notă sobră, nelipsită de căldură şi cu preţioase efecte de materie.

C. Baraschi — Tors

Alexandru Moscu a evadat fericit din vechile sale formule scolastice şi dovedeşte, cu lucrarea „Vânat", dar mai ales cu „Peisajul de iarnă", că se îndrumează către o degajare generală, către simplificarea liniei şi o mai largă înţelegere cromatică.

Paul Miracovici concentrează în peisaj multă sensibilitate coloristică. Păcat că d-sa nu ştie sau neglijează partea pur picturală a tabloului. Planuri întregi, la naturile moarte sau la cerurile din peisaje, stau opace şi lipsite de vibraţie; altele se suprapun decupate, căzând în decorativ, ceiace lasă impresia că totul e calculat, lipsit de spontaneitate.

Hrandt Avakian — Peisaj

Scoatem în relief aceste scăderi, convinşi că vor folosi unui real talent.

Gh. Nichita, ajuns la un colorit propriu, cald şi viguros, prezintă printre alte lucrări două privelişti bucureştene în care pune la contribuţie toate însuşirile bune ale talentului său.

Pasta este aşternută cu voluptate şi cu un adânc sentiment de pătrundere a cromurilor. Tumultuos uneori, reţinut adesea, pictorul acesta în care s'au pus multe speranţe, este capabil de mari şi frumoase surprize. L-am sfătui să nu-şi expună însă de prea multe ori aceleaşi tablouri.

Miliţa Petraşcu prezintă un cap de ţigancă în *terre-cuite*, viguros tratat, şi un granit, „Sărutul", în care artista desvălue o consecventă viziune primitivistă.

Şt. Constantinescu — Peisaj

Tache Papatriandafil este reprezentat printr'un „Nud" şi o „Natură moartă", amândouă scăldate într'o tonalitate de roşu temperat.

Alexandru Phoebus se remarcă din ce în ce mai mult prin portretele sale sobre, de o rară putere de expresivitate şi de introspecţie psihologică. Linia sa — i-am spune cugetată — colaborează perfect cu gamele închise, triste, impresionante.

Relevăm „Peisajul de iarnă", portretele şi cele câteva aquarele, care marchează noulle resurse ale pictorului.

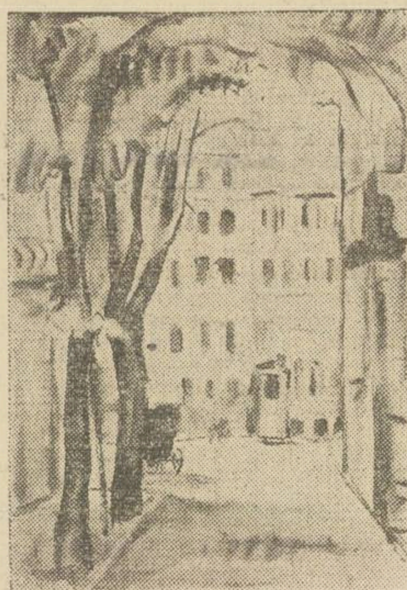
Vasile Popescu, atât în peisaj, cât şi în naturile moarte, înfăţişează o sensibilitate rară şi o accentuată preţiozitate de materie.

Tache Soroceanu expune o serie de desene, pe care le-am mai văzut într'o expoziţie personală, şi care-l caracterizează ca pe-un virtuos al formelor sensibile, pe conturul cărora joacă, cu multă graţie, fluiditatea umbrelor.

In portrete, aduce o gamă nouă, delicată, care convine mai mult modelelor sale suave şi armonioase.

*

La Fundaţia Dalles s'a inaugurat zilele acestea o expoziţie de acuarele, desene şi afişe a d-nei *Ioana Bassarab*.

D. Băjenaru — Nud

Lucrările expuse se caracterizează printr'o tehnică simplă, sintetică şi concentrată.

Nicăeri nu apare detaliul inutil sau accentul impropriu. Se urmăreşte expresia rezumativă, unitară, logică.

Dela peisaj la capul de expresie, şi dela compoziţia decorativă la placat, d-na Bassarab trece cu o virtuozitate impresionantă.

Reţinem, în afară de portrete, afişele inteligente ale artistei,

Ioana Bassarab — Portret

în care jocul grafic lămureşte şi pune admirabil în evidenţă ideia urmărită.

H. BLAZIAN

I. Petrovici*

Eram într'o comisie de examen. Un fost coleg de şcoală — prieten bun al meu — îmi scrie cerându-mi sprijin pentru un nepot. S'a întâmplat însă ca băiatul să răspundă foarte bine şi să nu fie nici o nevoie de intervenţia mea. Am revăzut după aceea pe bunul meu amic, l'am felicitat şi am vrut să-l necăjesc puţin, zicându-i:

— Mai nemerit ar fi fost ca nepotul să te recomande pe tine, decât tu pe el.

Cam aşa se întâmplă astă-seară cu noi. D. Petrovici e nepotul, care n'are nevoe de recomandaţie; iar eu, unchiul, un fel de unchiu din America, fără testament şi — mai ales — fără dolari.

Am ţinut să evoc această întâmplare, ca să nu vă închipuiţi că prin cuvântul meu introductiv aş avea de gând sc aduc laude conferenţiarului.

De alt-fel, în privinţa aceasta, d. Petrovici a şi fost prevenit la timp de Titu Maiorescu printr'o scrisoare, cu ocazia celei dintâi prelegeri ţinute la Universitatea din Iaşi de d-sa, pe atunci foarte tânăr şi nou profesor, în tocmai după cum este şi azi, tot foarte tânăr însă vechiu profesor, la aceeaşi înaltă instituţie.

Spunea Maiorescu în acea scrisoare:

„Iubite Domnule Petrovici,
Te felicit.
Te felicit, că începutul cursului d-tale universitar nu s'a făcut cu laudele banale, îndărătul cărora se ascunde şi nu se prea ascunde indiferenţa banală, ci s'a însemnat şi prin manifestări de opoziţie..."

In faţa acestor felicitări dela 12 Noembrie 1906, vă veţi întreba, poate, dacă, azi la 16 Februarie 1933 aş mai putea eu să exprim valorosului tânăr de atunci, de acum şi de totdeauna, vreun cuvânt de laudă, fără riscul de a cădea sub prescripţiile legii „laudelor banale", lege promulgată prin volumul d-lui Petrovici, care a publicat acea scrisoare?

Eu zic, că — la urma urmelor — aş putea s'o şi fac fără prea mult risc, din următoarele motive: Intâi, pentrucă sentimentele mele faţă de conferenţiar sunt de admiraţie şi admiraţia nu e laudă banală. Al doilea, fiindcă a fi banal a devenit un snobism, azi, când de pretutindeni ne năpădesc numai opere originale; şi al treilea, marele Maiorescu nu mai e, din nefericire, de faţă, ca să-mi ceară vreo socoteală...

In afară de aceasta, am pretenţia că admiraţia mea pentru d. Petrovici e de natură pur junimistă. Ea se pierde în noaptea trecutului ca şi societatea Junimea, *din care Maiorescu a făcut parte. Eu însă îi preţuesc savoarea în lumina prezentului, a acestui prezent de urgie, când par'că totul se nărueşte sub dispreţul actual al unei mulţimi emancipate, pe care n'o mai interesează rolul şi însemnătatea intelectualilor de rasă. Da, preţuesc şi admir marile calităţi ale conferenţiarului de astă seară, nu numai din entusiasm sincer, dar şi din egoismul de a-mi găsi refugiu în vremurile acestea grele într'o tovărăşie sigură; pentrucă momentele prin care trecem — cer iertare d-lui Petrovici — că nu mă pot servi de calificativul d-sale — sunt departe de a fi* solemne. *Cum s'ar putea numi solemne nişte momente în care intelectualii din toată lumea sunt încolţiţi — încolţiţi, nu în sensul germinativ al cuvântului, ci în înţeles de înghesuială la un colţ oarecare.*

Doamnelor şi Domnilor,

La 18 Octombrie anul trecut, Pen-Clubul — acel Pen-Club care se strădueşte de câţiva ani să realizeze o apropiere sufletească între neamuri, prin mijlocirea intelectualilor — a sărbătorit pe Gerhard Hauptmann la Praga. La această întrunire de elită, marele scriitor german a făcut apel la cei prezenţi, toţi meşteri mânuitori ai scrisului, un apel în patru limbi, cerând „să se manifeste neîntârziat tot ceiace leagă lumea prin cultură, fără de care ar trebui ca viaţa noastră să cadă iarăşi în barbarie". Dorinţa lui cea mai adâncă a fost să dăm întreagă ascultare la tot ce este Menschlichkeit, *adică omenie în noi.*

Ţipăt de alarmă, care vrea să o-prească omenirea cel puţin la marginea prăpastiei.

In asemenea condiţiuni în aceste vremuri când atâţi amatori aleargă după colaci de diferite calităţi şi dimensiuni cum vreţi să n'avem şi noi — idealiştii — colacii noştri de salvare — ierte-mi d. Petrovici comparaţia cam încovrigată pe care o fac — în vremuri de dezorientare şi de panică? La ce altar să ne mai închinăm? La altarul cocainomanilor, al nudiştilor sau al prea cinstiţilor amatori de îmbogăţire?

Fiindcă am ajuns, întreaga Europă, de râsul celorlalte continente. Am văzut cum un chinez, în autobiografia lui ţine să-şi afirme — cu argumente, nu din cele mai slabe — dispreţul pentru Europeni; iar Gandhi şi Tagore nu se sfiesc să susţie că în Europa nu mai domneşte spiritul lui Christ, ci acela al lui Belzebut.

Dar, Doamnelor şi Domnilor, lăsând pe conferenţiar şi întorcându-mă cu faţa către conferinţă, ce aş putea mai mult decât să vă spui titlul şi să fac o profeţie? Titlul, de altfel, îl cunoaşteţi: Conferenţiarul a avut grija să-l anunţe mai nainte de a-l şti chiar eu. Profeţia? Sunt sigur că e şi în sentimentul dv. Dar eu tot v'o spui: Este că expunerea subiectului are să ne cucerească şi farmece pe toţi, ceeace — vă mărturisesc — nu e de loc puţin, când te găseşti în faţa unei elite autentice, cum e cea de astă seară.

Dar, presupunând că aş cunoaşte de pe acum subiectul conferinţei... Ce-aş putea să fac, când însuşi titlul trădează fondul ei filosofic? Ca să pot rosti cuvântul introductiv la o conferinţă cu fond filosofic a Domnului profesor Petrovici, ar trebui ca, mai întâi, să mă iniţiez eu însumi în câmpul unei specialităţi, pe cărările căreia n'am prea rătăcit aşa des. Totuşi, să nu credeţi că n'am încercat. Am vrut s'o fac. (Ce n'aş face eu pentru d. Petrovici?) Şi m'am pomenit deodată înlănţuit de operele filosofice ale conferenţiarului, că n'am ştiut cum să ies din încurcătură...

Să vedeţi şi dv.: Am vrut s'o iau metodic şi să mă introduc mai întâi în Teoria Noţiunilor. *După aceea, m'am gândit să merg la d. Petrovici să-mi deslege câteva* Probleme de logică. *M'am gândit chiar să mă înscriu student la cursul d-sale dela Iaşi, ca să pot face* Studii istorico-filosofice. *Pentru completarea incursiunii mele, m'am gândit că n'ar fi rău să încerc eu însumi pe cont propriu câteva* Cercetări filosofice, *pentruca apoi să mă pot aventura într'o* Introducere în Metafizică, *ca să pot obţinea eventual de la domnul profesor măcar o bilă roşie; şi în sfârşit, după atâţia ani de alte preocupări să mă încumet să scriu şi eu ca d. Petrovici câteva* Pagini filosofice. *Toate acestea m'ar fi expus, Doamnelor şi Domnilor, să cad sub bănuiala că urmăresc să aflu* Valoarea omului, *a unui om a căruia valoare o cunosc şi o preţuesc de atâta timp, sub toate laturile, ceeace ar fi fost egal cu dictonul atât de cunoscut francez:* enfoncer des portes ouvertes. *Vedeţi, dar, cât mi-ar fi fost de greu, pe scena filosofică să pot face o ascensiune oricât de mică — aşa în sus— pe de-*Asupra sbuciumului.

D. Petrovici, însă, nu e ca Ahile, invulnerabil. Opera d-sale e multiplă, ca şi talentul, şi mi-l'ar putea da pe mână sub alt aspect, cum ar fi de ex. sub acela al artei oratorice, dacă şi aici nu m'ar intimida cu fineţea cuvântărilor sale, care în orice momente ar fi rostite, îţi dau impresia unor Momente solemne.

S'apoi, amestecul meu în succesele oratorice ale d-lui Petrovici ar fi tot aşa de inoportun ca şi cel pe care l'aş fi încercat în activitatea d-sale filosofică.

După cum vedeţi, Doamnelor şi Domnilor, sunt scos din parantes pe toate laturile. Mă găsesc mai la strâmtoare decât se găsea odată un Băiat de familie, *pe vremea când nu-şi scrisese încă* Amintirile, *în clipa când — copil de unsprezece ani — dus dela Tecuci la Bucureşti, la şcoală, a încercat primele deziluzii în viaţă.*

Ce-ar zice Titu Maiorescu, marele animator al Convorbirilor Literare, *el care mă ştia colaborator credincios al revistei numai cu literatură, văzându-mă astă seară înarmat cu pretenţii ciceroniane în faţa oratorului care cinsteşte o epocă şi-i e lui vrednic urmaş? Ştiţi ce-ar face?. Şi-ar cerceta de grabă intrigat,* Amintirile universitare *ca să vază dacă nu cumva mă va găsi printre* Figurile dispărute *ale limbuţilor de care s'a ocupat odată. Dar eu m'aş sili să-l conving că numai din admiraţie pentru conferenţiar am ţinut să-l întâmpin cu aceste câteva* Simţiri rostite, *exprimându-mi toată părerea de rău că oratorul care ne farmecă şi filosoful care ne instrueşte, cu puterea gândirii şi vasta sa cultură, nu pune atât cât trebue, la contribuţie, talentul său de a creea şi captiva şi în înfăptuirea unei opere de inspiraţie pur literară.*

Marele critic ar fi astfel — edificat asupra rostului meu în seara aceasta, iar eu — făcând o mică analiză a activităţii literare de până acum a d-lui Petrovici i-aş spune:

Ştiu că — solicitat de pretutindeni în ţară şi în străinătate pentru conferinţe şi cursuri — eşti silit să dai Raite prin ţară, *să răfăceşti* Peste hotare, *pentruca la urmă să ne spui, cu puterea d-tale neîntrecută de a caracteriza situaţiile, cu umorul fin, cu stilul d-tale elegant şi plin de claritate, dar în acelaş timp şi cu o culpabilă modestie, că impresiile d-tale n'ar fi tocmai din România, ci sunt doar nişte neinovate* Impresii din Italia.

Noi însă le aşteptăm pe cele de aici dela noi, din societatea noastră, aşa cum e ea, cu bunurile şi relele în care ne frământăm cu toţii. Viaţa d-tale e bogată în multe şi Felurite lucruri *Văzute şi trăite, pe care le-ai putea trece cu uşurinţă prin filtrul talentului d-tale de scriitor.*

(Continuare în pag. IV-a)

* Cuvânt introductiv ţinut la Cercul Libertatea cu prilejul conferinţei d-lui I. Petrovici dela 16 Februarie 1933.

Pentrucă, Doamnelor și Domnilor, din nici una din manifestările filosofice și nici din arta oratorică a d-lui Petrovici, n'a lipsit niciodată scriitorul. E drept că Ion Ghica și Niculae Bălcescu strălucesc azi printre fruntașii literaturii clasice române, prin opere scrise cu alte gânduri decât cel literar; dar care au devenit apoi opere literare prin puterea talentului acestor doi mari scriitori ai noștri. Aceasta însă nu-l apără pe d. Petrovici.

D-sa singur ne-a spus cândva cuvintele pline de adevăr că „artistul nu trebue să se urce în cer, ca să rămâe acolo; ci pentruca să fure raza de lumină, pe care s'o coboare în bezna vieței de jos".

Și mai ales în bezna vieței de azi, *adaog eu.*

D. Petrovici e dator să-și susție principiul și să-l puie în practică: să ne dea cât mai curând o operă de pură inspirație literară.

A face altfel, ar fi...

Știți ce ar fi?

Ar fi o... Inconsequență în lumea acțiunii și gândirii omenești...

Vorba conferinței de astă seară!

I. A. BASSARABESCU

Dreptul la pseudonim

S'a judecat de curând la Paris un proces foarte interesant, care a avut să desbată problema dreptului și libertății de-a alege un pseudonim.

Problema aceasta, în procesul de la Paris, s'a prezentat într'o latură curioasă. Căci cel dat judecății pentru a-și fi ales pseudonimul — un ziarist celebru, Jean Maxence — își luase întâmplător numele de împrumut după numele unui sculptor, și el nu mai puțin celebru. Fapt e că celebritatea amândurora a început să crească deodată. Prin urmare, ziaristul Jean Maxence în momentul când și-a ales pseudonimul, nu știa de existența unui sculptor Jean Maxence, care purta ca nume pseudonimul ales de dânsul. Iar pe de altă parte, tatăl sculptorului n'a putut întreba pe ziarist dacă îi este sau nu permis să lase moștenire fiului său numele de familie, iar pe cel mic să-l fi ales după pofta inimii.

Așa stând lucrurile, sculptorul a găsit că e în drept să-l socotească pe ziarist infractor și l-a adus în fața tribunalului. Probabil pe motiv că el este un Jean Maxence născut, iar celălalt făcut.

Din desbaterile procesului s'a putut vedea că d. Jean Maxence, sculptorul, era nemulțumit să primească felicitări pentru volumele literare și pentru articolele de gazetă, care nu erau ale sale, ci ale ziaristului. In schimb, d. Jean Maxence ziaristul, a arătat că nu s'a plâns niciodată de ocările primite pentru sculpturile pe care nu le făcuse el, știind prea bine că nu sînt ale sale. Dar a mai arătat că d. Jean Maxence sculptorul, n'a returnat o serie de volume cu dedicație care i s'au trimis cu iluzia că ajung în mâna d-lui Jean Maxence ziaristul.

Desbaterile au fost astfel amuzante, dar pline de tâlc. Evident că astăzi, la noi, nu i-ar fi permis — și credem că nici prin gând nu i-ar trece — unui tânăr să iscălească opere literare personale cu pseudonimul... Mihail Sadoveanu. Dar dacă se ridică de undeva în acelaș timp, doi literați sau artiști cu acelaș nume sau pseudonim, deosebirea dintre dânșii o va face fatalmente opera lor, publicul și vremea.

Procesul dela Paris s'a încheiat însă cu o sentință inteligentă, care este valabilă însă numai la franțuji. Anume: tribunalul a hotărît ca cel ce-și luase pseudonimul Jean Maxence să adauge la numele cel mic încă unul. De pildă: Jean-Pierre, Jean-Paul sau chiar Jean-Jacques.

Antologia

Dragostei și a Femeii

Dragostea este o pasiune, nici rea nici bună, în sine. Cei care se află sub stăpânirea iubirii, determină ei binele sau răul. — *(Ninon de Lenclos).*

Bărbații mint fără naturaleță. Femeile, care știu admirabil să simtă, descopăr la cei ce iubesc, cea mai neînsemnată minciună. — *(André Maurois).*

A pricepe o femeie înseamnă a înțelege momentul favorabil pentru a îndrăzni. — *(Et. Rey).*

Femeia este ca și umbra: dacă alergi după ea, fuge; dacă o gonești, vine după tine. — *(A. de Musset).*

Este o grea meserie a fi femee frumoasă. — *(Ch. Baudelaire).*

Dragostea crește prin exemple și trăește prin iluzii. — *(A. Chénier).*

Gloria nu e pentru femee decât un doliu strălucitor al fericirii. — *(M-me de Staël).*

Mai mult sau mai puțin, femeia este totdeauna Dalila. — *(A. de Vigny).*

Este greu unei femei să înalțe un bărbat; dar când reușește, ea ne poate oferi un Grachus. — *(Clondesley Brereton).*

Femeile nu sunt virtuoase, dar ele ne-au dat ideia virtuții lor. — *(P. Géraldy).*

Dragostea nu este decât romanul inimii; plăcerea este povestea inimii. — *(Beaumarchais).*

Bărbatul trebue să înfrunte opinia publică iar femeia să i se supună. — *(M-me de Staël).*

La unele femei, orgoliul depășește atât de mult pudoarea, încât ar mărturisi bucuroase greșeli pe care nu le-au comis. — *(A. Maurois).*

Conferințe

I. Petrovici: Despre inconsecvență

D. I. Petrovici a ținut conferința cu acest titlu în saloanele cercului „Libertatea", în cadrul conferințelor organizate de președintele acestui cerc, d. Scrutator.

Este greu a vorbi de consecvență, fără a pomeni și de inconsecvență. In mod normal, se apreciază consecvența și se blamează inconsecvența. D. Petrovici susține că are competința de a vorbi și de una și de cealaltă. Și iată de ce: în activitatea sa științifică, dela debutul făcut acum 30 de ani și până astăzi, d-sa a rămas pe aceeași poziție fermă. Un volum omagial care i s'a transmis de curând, cu ocazia jubileului profesoratului său, i-a arătat că prietenii și admiratorii n'au constatat nici un fel de abatere dela drumul său științific. Prin urmare, are autoritatea de a vorbi despre consecvență.

In activitatea sa practică, a fost însă mereu inconsecvent. Trecerea sa prin numeroase partide, e o dovadă. Deci și în această materie, este competent.

Precizările unor termeni

Consecvența pare legată de partea mai imobilă a ființei noastre, prin parte imobilă înțelegând: logica, principiile juridice, normele estetice și morale. De fapt toate aceste demarcări sunt făcute numai după interesul unui om, al unui grup, al unei caste. Și cum interesele nu cunosc legi fixe, ele se acomodează mereu. Afirmația lui Bossuet rămâne mereu valabilă. Filozofii englezi Bentham și John Stuart Mill au crezut că normele morale trebue să fie expresia unor interese bine administrate. Carlyle în pamfletul violent care este *Filozofia porcilor* a atacat afirmațiile acestea utilitariste. După Carlyle, care în acest pamflet pune pe porci să discute între ei, *binele* ar fi: posibilitatea de a mări cota lăturilor posibile și *răul* ar fi imposibilitatea de a mări această cotă.

Un motiv de ordine estetică pentru a admira consecvența: omul admiră armonia legilor naturii. Atitudinea consecventă, lineară, introduce ordine și libertate. Omul consecvent este și mai comod, ușurează mult posibilitățile vieții sociale. Descartes dă următoarea pildă, pentru a ilustra avantagiile consecvenței: un om se rătăcește în desișurile unei păduri. Dacă va merge drept înainte, odată va ajunge la lumină, pe când dacă se va lua după hazard care, după definiția lui Théophile Gautier, este un pseudonim al lui Dumnezeu atunci când nu vrea să iscălească, cine știe când va ajunge, sau dacă va mai ajunge cândva la lumină.

Obsesia consecvenții devine periculoasă. Următoarea întâmplare povestită de Titu Maiorescu, d-lui I. Petrovici, este edificatoare: Karl de Werther, unul din profesorii lui Maiorescu dela Berlin, preda filozofia lui Hegel. Intr'o zi, după ce se asigurase că nu era nimeni care să asculte pe la uși, Werther, luându-l deoparte pe Maiorescu, i-a șoptit acestuia confidențial: „citește și studiază cărțile lui Schopenhauer și astfel vei ajunge la Kant. Eu nu mai pot face aceasta; sunt prea bătrân".

Inconsecvența este tolerată când nu lezează nici un interes. In momentul în care un interes, fie el cât de mic, este lezat, inconsecvența este blamată. Un autor al unei cărți de știință este blamat când la a doua ediție a cărții sale, dorind a se pune la punct cu ultimele teorii, modifică anumite capitole, când, în realitate, ar trebui aplaudat pentru dragostea ce o are de a fi mereu pe drumul adevărului. Frederic Nietzsche a avut, în decursul vieții sale, trei faze, foarte slab legate între ele: 1) faza schopenhaueriană, 2) pozitivist-voltaireiană și 3) voința de putere și supra-omul. La fel Kant care la început a fost raționalist, apoi empirist, pentru a ajunge în cele din urmă la un sistem propriu de filozofie critică și transcendentală. Aceasta nu înseamnă câtuși de puțin că Nietzsche sau Kant au fost inconsecvenți.

Poetului nu i se cere consecvență. Eminescu, de pildă, are poeme în care blestemă omenirea și predică budismul, stare de trăire contemplativă, iar în altele este tribun naționalist. In sfera vieții practice, se iartă părăsirea unui ideal, niciodată însă nu ți se va ierta părăsirea unei firme. Istoria însă, care nu reține decât esențialul, neglijează amănuntele, reținând doar faptele. Așa bună-oară, Disraeli a debutat ca reformator, ceeace nu a împiedicat ca mai târziu să ajungă șeful partidului conservator, iar Gladstone și-a început cariera în rândurile conservatorilor, spre a ajunge mai târziu șeful partidului liberal.

I. Petrovici

Henric IV-lea, regele Franței, și-a schimbat de trei ori confesiunea, spre a-și ajunge țelurile politice. Sofiștii din antichitate susțineau teme contrarii adevărului, numai spre a-și dovedi forța lor dialectică. Astăzi, când o persoană înregimentată într'un partid, dintr'o greșită interpretare a noțiunii de „disciplină", nu se retrage atunci când vederile sale nu mai concordă cu cele ale partidului, comite aceeași eroare pe care o face un călător al unui expres, care parcurgând culoarul în sensul invers mersului trenului, are iluzia că merge într'un sens opus acestuia. Iată, deci, o consecvență greșit înțeleasă.

Omul simte necontenit nevoia de a-și adapta ideile la concretul oferit de realitate. Intr'una din cărțile sale, Bergson vorbește de un inginer care trebue să construiască o șosea. In fața sa se ridică un munte pe care nu-l poate străpunge spre a face un tunel, iar ca să-l dărâme, îi este imposibil. Soluția pe care o alege este aceea că va face un drum în serpentină. Călătorul poate avea la un moment dat iluzia că s'a rătăcit; curând revine însă la drumul drept.

Se poate întâmpla uneori ca cineva să aibă de suferit de pe urma unei atitudini prea consecvente. Așa s'a întâmplat cu Petre Carp care a avut în cariera sa politică aceeași linie în chestiunile de politică externă.

Inconsecvența ar fi, după d. Petrovici, expresia orgoliului individual. Pentru valoarea unei idei, nu există massă, nici plebiscit. Un savant va lupta întotdeauna împotriva prejudecăților trecutului și a adversităților prezentului, până își va impune ideile sale.

Intr'o societate, componentele pot fi mobile; aceasta nu înseamnă lipsă de ordine ci, dimpotrivă, restabilirea echilibrului. Consecvența se cere față de țel. Omul normal este și consecvent și inconsecvent. Consecvența desăvârșită este poezia încăpățânării, după cum inconsecvența desăvârșită este caricatura evoluțiunii.

Spirituală și inteligentă, conferința d-lui I. Petrovici a strâns în sala cercului „Libertatea", vechiul său public devotat. X.

CEREȚI LA TOATE LIBRARIILE LA 28 FEBRUARIE
ARMASARUL
D-NEI LOU
al doilea roman în traducere românească a lui D. H. Lawrence, autorul romanului AMANTUL D-nei CHATTERLEY
EDITURA LIBRĂRIEI ALCALAY

PRIMII PAȘI

In cimitir

O fată plânge 'n seară pe-un mormânt
în cimitirul simplu — fără cruci.
Și-a răsfirat durerea pe pământ
și seara o ascultă de sub nuci.

Incovoiată 'n glia nimănui
în noaptea ce la sânu-i cald o strânge,
ea pare-o cruce pe mormântul lui
mormântul celui pentru care plânge.

AUREL LEON

Leul

Culcat pe labe, vede 'n visuri, țara
Cu întinderi nisipoase și toride,
O oază 'n fund, un șir de piramide,
Sub cerul vast și arzător: Sahara!

Cuprinsă crunt de pofta de a ucide,
In neputința ei se sbate fiara,
Și dârz lovește uneori cu ghiara
In ușa care nu se va deschide.

Iar când se plimbă agitat prin cușcă,
Când își înalță capul colosal,
Și ușile neputincios le mușcă,

In ochii mici și injectați de sânge,
Cu galbene reflexe de metal,
O întreagă tragedie se răsfrânge.

ARTUR BLASCIOK

Răspunsul Lenuței

Era a doua zi de Crăciun. Fulgi mari coboriseră în oraș, pacea nopții în care s'a născut Mântuitorul. Aveam pom de Crăciun. Il văzusem în seara de Moș Ajun când l-au aprins prima dată și acum povesteam micilor noștri mosafiri cât era de frumos. Slugile eșeau și intrau închizând repede ușa. Noi stam tăcuți și așteptam în odaia de alături cu inimioarele strânse ca niște resorturi, gata să se destindă în extazul ce avea să le cuprindă.

Insfârșit ușile salonului se dădură în lături și 'n ochii noștri se aprinse de tot atâtea ori strălucirea priveliștei descoperite în fața noastră. Părinții ne priveau înduioșați. In jurul pomului erau așezate darurile frumos împachetate și farfuriile cu bunătățuri: turtă dulce, migdale, mandarine și curmale. Darurile se împărțiseră. Mama introduse în salon ultimii mosafiri: d-na Mereanu cu fetița ei Zozo. Nu părea impresionată de pom și, preferând să nu se amestece cu ceilalți copii, rămase, ca de obicei, lângă mama ei. Era gătită cu bucle, panglici la pălărie, manșon, și blăniță de hermină, și nu vroi să se desbrace: privea într'o singură direcție lăsând să i se scoată cu mare osteneală un surâs sau o vorbă. Era lipsită cu desăvârșire de curiozitatea și simpatia copiilor pentru lucrurile înconjurătoare.

Eu nu căpătasem încă nimic, dar știam că după ce vor pleca mosafirii, una din cele două păpuși legate sus pe pom, cea mai frumoasă, era a mea. Pusesem ochii pe ea de cum o văzusem și acum o așteptam cu încredere și răbdare de par'că am fi fost înțelese. Imi închipuiam, privind-o mereu senzația îmbrăcămintii ei de mătase de culoare vișinie cu steluțe albastre, a părului ei moale, a greutății ei de jucărie.

Cealaltă păpușe, vecină cu ea, era mai sărăcuț îmbrăcată și avea, așa cum se văd adesea în vitrinele micilor librării, o rochiță de stambă albastră cu guler marinar și beretă la fel.

Eram în clasa II-a primară. Mama mă întrebase înainte de vacanță pe cine vreau să poftesc la pom dela mine din clasă. Eu mă gândisem puțin și răspunsesem hotărît: pe Lenuța. Și acum Lenuța, cea mai săracă fetiță din clasă, îmbrăcată cu îngrijire în rochia ei cea mai frumoasă, șorțul cel nou de uniformă, privea dintr'un colț al salonului ceeace nu nădăjduise să privească vre-odată: Crăciunul unor copii bogați. Ochii ei strălucitori de recunoștință își descărcau prinosul în inima mea, care se umplea de licoarea caldă a bucuriei lor. Eu singură nu-i eram, într'atâta lume, străină.

Dela o vreme părinții începură a pleca cu copiii pe acasă după ce fiecare, luându-și rămas bun, mulțumise mamei pentru darurile primite. Venise rândul lui Zozo; d-na Mereanu îi șopti: „Zozo, spune merçi". Mama băgă de seamă atunci că fetița nu primise nici un dar și întorcându-și repede privirea spre pom, descoperi păpușa mea. Era singura jucărie de preț ce mai rămăsese. Am văzut-o cum a coborît din vârful bradului și cum rochița ei de mătase vișinie și părul ei moale de păpușe au trecut în mâinile lui Zozo. Mama i-o pusese în brațe cu un zâmbet de politeță adresat d-nei Mereanu, care se aplecase puțin înainte, dornică să vadă în ochii fetiței sale o rază de bucurie.

— Zozo, nu spui nimic?

Zozo părea însă încurcată, nu știa ce să facă cu păpușa și cum în acelaș timp să țină mai departe mâinile în manșon. Biata mea păpușe se simțea desigur părăsită și disprețuită. Pomul îmi păru deodată străin. Tot ce fusese mai bun în el luaseră ceilalți copii, care ajunseseră desigur cu darurile primite pe la casele lor. Tata și mama se veseleau de reușita serbării și eu, eu... „păpușa mea"... Zozo.

Cuprinsă tot mai mult de milă pentru mine, simțeam că nu-mi mai pot înghiți lacrimile și mă strecurai în odaia de alături unde puteam plânge singură și uitată de toți. M'am trântit cu capul în mijlocul patului din acea odaie și am stat așa până ce mi-am istovit toată durerea. Eram mai ales supărată pe mama. De ce dăduse ea unui copil străin păpușa mea? — Și cui, tocmai lui Zozo, mofturoasa, care nici măcar n'o dorise, nici nu se bucurase de ea.

Plânsul meu se prefăcuse în grindină și începusem să lovesc cu picioarele în lemnul patului, căci voiam acum ca mama, care era pe aproape, să m'audă și să mă vadă. Mă sileam totodată să rămân în aceiași poziție pentru a fi găsită așa.

— Dar ce înseamnă asta? făcu ea către mine pe un ton ridicat și aspru, cum făcea întotdeauna când simțea că nu are dreptate. Drept răspuns mă pornii pe plâns și mai tare, ceeace o nemulțumi și mai mult.

— N'auzi să-mi răspunzi când te întreb? Pentru ce smârcâi? Ca să-mi strici mie sărbătoarea, drept mulțumire că v'am făcut pom? Copil rău ce ești.

Mi s'a părut atunci că nu numai ea, dar că nimeni nu mă înțelege. Inima mi se umplea din nou cu lacrimi și se despica în două. Mama vădit sâcâită de suspinele mele mă întreba:

— Ce păpușe, care păpușe? Ia mă rog! Alți copii n'au nici bucata de pâine și pe voi nu vă mai mulțumește nimeni. Ți-oi cumpăra altă...

In clipa ceia Lenuța, care primise cealaltă păpușe, cea cu guler marinar și rochiță albastră, pășind sfios pe covoare, se îndrepta fericită spre ușa dela scară. Nu apucă să iasă pe ușă însă, că mama sări de lângă mine și luându-i pe negândite păpușa din brațe mi-o asvârli pe pat, spunând:

— Poftim, acum ești mulțumită?

Lenuța lăsase mâinile, din care i se luase scumpa lor povară, în jos, și, privind o ultima dată la păpușa ei, ca și când ar fi rămas întotdeauna a celor care i-au dăruit-o, sărută mâna mamei și eși.

Nu știu ce am simțit atunci; nu am putut uita însă nici odată ochii Lenuței. Părea că înțeleseseră prea curând că toate astea nu erau pentru ea.

Casa se învârtea cu mine. Era cu putință o nenorocire mai mare decât cea de adineaori? Atunci de ce nu mai puteam plânge? Asta mi-ar fi făcut bine. Și căutam să-mi explic:

— Dar nu cerusem eu păpușa Lenuței. Nu pe aceia o dorisem, nu pentru aceia plânsesem, ci pe cealaltă, „păpușa mea", pe care Zozo „nici măcar n'o dorise, nici măcar nu se bucurase de ea".

Căutam să ies din acea stare sufletească în care mă simțeam închisă, fără să știu cum și pe unde. Neînțelesul acestei întâmplări mă buimăcise.

Lenuța însă n'a plâns. Ajunsă acasă și-a desbrăcat cu grijă șorțul cel nou de uniformă, l-a netezit, l-a mângâiat, și-a scos gulerul și cravata dela gât, le-a așezat toate la un loc în lădița lor și apoi s'a îngrijit de păpușa ei cea veche, păpușa ei de cârpă, făcută acum un an când fusese bolnavă, de mama ei. S'a culcat apoi mai devreme decât în zilele de lucru, fără nici o dorință pentru a doua zi, grăbită să adoarmă.

Și așa trecu Crăciunul și Boboteaza și veni prima zi de școală. Profesoara intră în clasă și luă catalogul. Când ajunse însă la litera „V" se opri, șterse ceva și, ridicând cu anevoie ochii asupra noastră, spuse așa ca să auzim toate:

— „Copii, Lenuța Voinea a murit".

SABINE LAZA

Invățătorii

Dela un timp nu mai era chip să ia nimic pe datorie, învățătorul.

Leafa nu venise, de nu mai ținea minte și proviziile erau pe sfârșite.

In ziua când se terminară, nu se mai sculă din pat.

Servitorul, bătrânul moș Stan, bătu la ușe, intră, dar învățătorul nu se mișcă.

Moș Stan se uită în dulapul unde avea obiceiul dascălul să-și păstreze merindea, dar nu află nimic. Bătrânul clipi șiret din ochi, închise pe dreptul dând din cap și zâmbi pe sub mustața lui groasă ce-i acoperea dinții îngălbeniți de tutun, semn c-a înțeles. Se mai scărpină odată 'n cap, dându-și căciula pe ochi și scuipă filozofic printre dinți, după ce cu o lovitură și-o aruncă la loc.

Se gândi la vechiul procedeu care durase aproape câteva luni, dar acum nu mai era de trăit cu el.

Totuși, șăgalnicul moșneag zâmbi pe sub mustață când își aduse aminte.

Nu-și mai amintea cât timp să se fi scurs d'atunci. Atâta doar își amintea: că nu găsise nimic în dulapul unde-și ținea învățătorul hârtiile și merindea. Atunci o idee-i luminase capul și cum învățătorul era prin sat intră în clasă la copii.

Sgomotul, țipetele ce-i loviră urechile îl făcură să-și piardă cumpătul și era gata-gata să uite pentru ce venise.

Căută să vorbească cu copiii da' ți-ai găsit; nu putea să facă liniște. Când în sfârșit se mai potoliră plodurile de copii, căută să vorbească da' nu știa cum să înceapă. Se'nvârti, se suci, da' tot nu-i venia nimic pe buze; mai suflă 'n foc, mai șterse catedra,... de loc.

In cele din urmă-și luă inima'n dinți și spuse ce-i veni la gură. Pe urmă-și aduse aminte că auzise odată pe învățător întrebându-i la fel:

— Mă, cine vă crește și vă dă mâncare, mă?.

— Tata și mama, răspunseră în cor micuții.

— Buuu-un! Cum trebue să vă purtați cu ei?

— Să-i respectăm și să-i ajutăm (răspunsuri învățate pe de rost dela domnu).

— Buuun! făcea Moș Stan, ca s'arate că-i satisfăcut de răspunsuri.

— Da' cin'vă'nvață, mă, pe voi la școală?

— Domnul! Domnul!

— E!... cum trebue să vă purtați cu domnul?

— Să-l ascultăm...

— Numai atât; ha? Nimeni nu știe? și fiindcă nimeni nu știa cum trebue să se mai poarte cu domnul, moș Stan continuă, frecându-și barba nerasă cu lunile.

— Uite ce e, copii — aci intră d'adreptul în subiect — mâine e ziua învățătorului; se cade ca fiecare să-i aduceți câte ceva.

Să ducă dracu' să veniți cu mâna goală, c-ați încălțat-o; aci moș Stan își luă o poză gravă punându-și mânile la spate și oprindu-se în loc. Ați auzit?

—Auzit! răspundeau în cor copiii.

Și ca să fie sigur că nu e tras pe sfoară moș Stan făcu o mică repetiție cu fiecare.

— De izemplu tu Dumitru Iftimie, ce-aduci, mă?

— Eu, nene Stane, — răspundea timid copilul — 'oi aduce brânză; 'oi cere dela mama de-cu-sară.

— Bun!... da' dacă n'o fi mă-ta acasă — doamne ferește — sau n'o vrea să-ți dee?

Copilul se uită lung la moș Stan și în cele din urmă drept răspuns ridică din umeri — semn că nu știe ce-o face de n'o fi mă-sa acasă sau nu i-o da.

Răspunsul bag' seamă nu satisfăcu pe bătrân că-și încruntă sprâncenele și se uită urât la copil, care, fie de frică, fie că i se sugerase o idee de către bătrân găsi un răspuns și vrând să-l știe numai el și cu moș Stan eși din bancă și se apropie de urechea bătrânului:

— Știu eu unde ține mama brânza, dacă n'o vrea să-mi dee; șopti tainic copilul.

— Bravo! să trăești! așa să faci.

— Da' tu, mă? se răsti la altul moș Stan.

— Eu, răspunse elevul mirat,... mălaiu... spuse el luat repede.

— Tu?

— Ce-o avea mama de dat.

Și așa întrebă pe fiecare.

— Tu?

— Brânză.

— ?

— Ceapă.

— ?

— Varză.

— ?

— Fasole.

— Așa dar ne-am înțeles? Copiii răspunseră c-au înțeles.

A doua zi fiecare avea în mână câte ceva de ziua învățătorului. Catedra gemea de bunătăți.

Numai unul care adusese ouă le ținea în mână clipind des din ochi.

— Tu dece nu pui ouăle aici, mă? se răsti moș Stan la micuț. Copilul se uită fix în ochii crunți ai moșului, clipi și răspunse:

— Mama mi-a spus că face doi lei un ou.

Ceilalți copii se uitară unul la altul mirați. Lor nu le spusese la nici unul mama să ceară ceva.

Moș Stan se scărpină în cap, scuipă iar printre dinți și se gândi cum să facă să iasă din încurcătură. Copilul, nici în ruptul capului nu voia să le lase din mână.

Dar bătrânul era un isvor nesecat de idei geniale.

Văzuse el pe învățător cum plătise cu o hârtie pe care scrisese bon în loc de bani și făcu și el un bon pe care-l dete elevului.

Hei! da' acele zile trecuseră și acum nu mai mergea nici cu bonuri nici cu nimica.

Acum nu mai știa ce să facă nici bătrânul. In zadar își aruncă el căciula pe ceafă lăsându-și larga frunte descoperită, în zadar făcu jos o baltă de scuipat, nu-i mai veni nici o idee. Se apropie de patul unde dormea învățătorul:

— Dacă domnul ar mai iscăli un bon d'alea, poate-oi mai putea lua ceva de prin sat.

„Domnul" care iscălise la bonuri mai mult decât avea de luat, mai iscăli unul în alb.

— Dacă nu mi-o da, vorbi moș Stan cu ochii în pământ, atunci nu mai rămâne nimic de făcut decât să te'nsori cu văduva lui Ion Armeanu; are ea cinci copii nu-i vorba, da' are ce mânca pân'la vară până dă Dumnezeu și vine leafa și unde mai pui că are și vacă...

Nu știu dacă i-o fi dat sau nu pe bon învățătorului; știu numai că peste o săptămână avea nunta.

Luase pe văduva lui Ion Armeanu; cu cinci copii nu-i vorbă, da' avea și vacă...

VLADIMIR ILICI

Fantezii

cinematografice

Stea de cinema

Imagine de-apururi fugitivă
Ești fantezie de lumini și de
vopseală;
Apari evoluând lascivă
Pe un ecran: O viață ireală,
Nulă.
Și mori cu cea din urmă
peliculă...

Stelele...

Amanți romantici din Jules
Verne
Iși juruiau amor etern
Sub voi.
Dar azi căzut-ați în noroi.
Căci fiecare om —
Artiștii se exclud —
Iși are o stea la Hollywood.
Și doar vre-un astronom,
Voind să afle noi secrete,
Vă mai privește prin lunete!...

N. BERDA

Sonet

...Iar când pe mare rătăci Ulise,
Trecu pe lângă-ostrovul plin de
floare
Al nimfelor, plăpânde visătoare
Zeițe dulci cu pleoapele închise.

Cântarea lor era ispititoare...
Viteazul însă după sfori trimise
Și puse să îl lege... Ca în vise
Zeițele cântau amăgitoare.

Corabia pluti, pluti departe
De-ostrovul plin de flori și plin
de moarte.
Chemări mureau cu șoapte tot
mai stinse.

Iar nimfele văzând că visul
moare,
S'au tolănit în patul lor de
floare
Din gene lăcrămând c'au fost
învinse.

GEORGE POPA

URMĂRIȚI MAGAZINUL Nr. 27
senzațional, extraordinar.

IN CURÂND
VA APĂREA IN EDITURA „ADEVERUL"
CARTEA NUNȚII
DE G. CALINESCU
ROMAN AL ADOLESCENȚII ȘI MISTICEI CONJUGALE

Modernismul în literatură

Nimic mai arbitrar decât epitetul acesta de „modernist” aplicat unei opere literare. El reprezintă, în acest caz, o noțiune lipsită de conținut, sau, în orice caz, cu un conținut foarte vag.

N'a apărut de mult. La începutul secolului actual se pomenea doar de „modern”. Era pe vremea când Expoziția din Paris dela 1900 lansase acel insipid și pretențios „modern-style” pe care l-a ironizat atât de bine Paul Morand în cartea lui „1900”, apărută acum doi ani.

O adevărată furie, o adevărată moderno-manie a invadat lumea literară și artistică dela începutul veacului. Ea se manifesta printr'o exasperată goană după noutate. Această cerință, dealtfel, se simțise încă de multă vreme, de pe vremea romantismului. Dar până acum goana după noutate fusese întemeiată pe o nevoie sufletească adâncă. Era nevoia unei profunde revizuiri a valorilor, era expresia unui nou elan creator. Mai simplu: era o chestiune care privea fondul lucrurilor, nu manifestarea lor formală.

Dintr'un anumit punct de vedere au existat până astăzi mai multe modernisme. Fiecare nouă școală literară era tratată de școlile mai vechi drept modernistă. Totuș, niciodată până astăzi modernismul n'a slujit ca să denumească o școală literară. Școli literare au fost până astăzi multe. Niciuna, însă, nu și-a luat numele de modernistă. Și aceasta tocmai din pricină că modernism nu înseamnă nimic.

Totuș, din manifestările și „programele” literaturii de avantgardă de după războî se pot scoate câteva puncte caracteristice, care ar putea servi pentru a schița fizionomia generală a unei stări de spirit destul de frequente la literații tineri.

Toți acești scriitori vor să rupă cu orice tradiție. Tot ce e trecut nu-i interesează. Nu admit nici un fel de continuitate în literatură. Lozinca lor s'ar potrivi bine cu versurile lui Blaise Cendrars:

...Și mai ales nu regret nimic...
Și chem dărâmătorii:
Zvârliți-mi la pământ copilăria
Familia și obiceiurile.
Puneți o gară în loc,
Sau mai bine lăsați un maidan gol
Care să-mi descătușeze obârșiile...

Această furie a distrugerii este în fond o anarhie. Nimic constructiv în programele moderniste. Toți știu ce vor să dărâme, dar nu știu ce să pună în loc. Poezia nu mai trebue să fie muzicală, nici ritmată, nici rimată. Orice punctuație este isgonită. Imaginile nu se mai disciplinează după nici-o nevoie interioară. Poetul scrie după cum îi vine, fără nici-o ordine, la întâmplare. Deobicei poetul modernist nu caută să fie înțeles. Deși scrie ca să publice, scrie ca și cum ar ignora, ba chiar ar disprețui publicul.

Fără îndoială multe din intențiile literaturii de avant-gardă sunt bune. Literatura trebue din când în când primenită. Trebue plivită de clișee și de prejudecăți, curățită de forme învechite. Deasemeni vin vremuri în care trebue schimbat gustul publicului. Negreșit publicul este de multe ori un bun judecător în artă. Dar este supus greșelilor. Literatura oficială și academică îi falsifică adesea intuiția și gustul. Revoluțiile literare îl derutează, poate, la început, dar îl echilibrează pe urmă.

Unul din rezultatele pozitive ale mișcării moderniste a fost, credem, demonetizarea definitivă a oricărei școli literare. Atât scriitorii cât și publicul și-au dat seama că ideia de școală n'are ce căuta în literatură. Era ceva care trebuia într'adevăr distrus.

Moderniștii totuși n'au creat nimic nou. pe „maidanul gol” n'a crescut încă nimic rodnic. nu s'a clădit încă nimic durabil. S'au dărâmat însă multe maghernițí vechi, multe idei inconfortabile și multe prejudecăți.

Moderniștii au pornit la început cu temerare ambiții. Ei voiau să primenească însăș esența poeziei, să înlocuiască însuș materialul poetic. Nu și-au dat seama că acest material este, în adâncul lui, etern și imuabil. E însuș sufletul omenesc. El poate fi exprimat în chip nou, interpretat altfel. Orice dorință de a-l înlocui cu altceva se apropie de nebunie.

Acest altceva nu l-am văzut până acum. Va veni, poate, atunci când însăș structura sufletului omenesc se va schimba.

Modernismul, privit astfel, rămâne doar un simplu deziderat, admirabil fără îndoială tocmai prin absurditatea lui. Și constitue negreșit o tendință spre noutate care merită să dureze — chiar dacă rezultatele nu se potrivesc aproape niciodată cu intențiile.

Pentrucă e sigur că pe harta spiritului omenesc mai există încă Australii neexplorate și nebănuite isvoare ale Nilului...

AL. A. PH.

PROVINCIA

Teatrul Național din Craiova: „Tatăl”

Pe scena *Teatrului Național* din *Craiova* s'au reprezentat în stagiunea 1932—33 câteva piese care s'au bucurat de o frumoasă reușită și de o bună primire.

Una din piesele de succes care s'au jucat la Teatrul Național din Craiova, este și *Tatăl*, puternica dramă a celebrului autor dramatic suedez, *August Strindberg*.

In această realizare dramatică, August Strindberg și-a condensat formidabilul său talent de creație, dându-ne în cele trei acte o acțiune închegată și închizând în ea o idee dramatică plină de realitate.

Acțiunea se petrece într'un mic oraș din Suedia: în căsnicia unui căpitan de dragoni, intră discordia din cauza concepțiilor deosebite ale părinților, în privința educației fiicei lor Berta, o tânără de patrusprezece ani, care în curând va trebui să pornească singură pe drumurile spinoase ale vieții.

Laura, soția căpitanului, o femee ambițioasă și meschină, dorește să facă din copila ei o artistă.

Tatăl, — ofițer și totdeodată un savant renumit, după multe socoteli, hotărăște să facă din fiica sa o profesoară.

Iată dar două concepții pedagogice contrare între care nu există, după cum spune unul dintre, eroi: „nici un terminus medius”.

Laura, mânată de o încăpățânare demonică, recurge, pentru ca să-și impună voința ei, la un mijloc diabolic: Infiltrează soțului său ideia că Berta ar fi numai copilul ei.

Sistemul nervos sdruncinat din cauza excesului de muncă intelectuală, face ca în mintea căpitanului această sugestie să ia proporții nebănuite. De aci înainte, căpitanul n'are decât ideia fixă că *„numai femeile au copii. Bărbații nu pot să știe niciodată dacă într'adevăr sunt părinții celor pe care îi numesc copiii lor*. Pot însă să-i numească *copiii lor adoptivi*”.

Căpitanul însă nu se mai poate bucura nici de această fărâmă de fericire, fiindcă de marea durere pe care o are din cauza crudei sale îndoeli prin care vede depărtându-se din ce în ce mai mult de el, Berta, fiica lui pentru a cărei fericire a muncit fără încetare, — cade pradă nebuniei și apoi morții. Stingerea acestei vieți nu poate opri bestiala izbucnire de fericire a soției, care, în urma acestui tragic desnodământ — se vede triumfătoare.

Interpreții acestei sguduitoare drame și-au dat toți silința să fie la înălțimea rolurilor încredințate, reușind să obțină cu celebra piesă a lui Strindberg acelaș succes teatral pe care l-au avut toate teatrele care au reprezentat-o.

CHRISTIAN L. DUMITRESCU

RAUL AUERNHEIMER

Aventura suplinitoarei

Mare înfrigurare cuprinse orășelul, când se află că manevrele regimentului de vânători se vor ține în împrejurimi și că ofițerii și soldații vor fi găzduiți la locuitori. Nu se știa nimic mai mult, dar sporea interesul. Trupele puteau sosi dintr'o zi într'alta, puteau deasemenea să întârzie cu câteva săptămâni; era ca pe timpul războiului. In curând știrile se precizară, se vestiră manevrele pentru sfârșitul lunii August. In acest timp, pe o zi zăpușitoare de Iulie, bunii provinciali văzură sosind pe sergentul furier al regimentului, întovărășit de câțiva ofițeri, subofițeri și ordonanțe. De a doua zi de dimineață, fiecare aștepta intrarea trupelor cu toate că se adeveri că ele nu puteau sosi înainte de după amiază. Oamenii nu mai lucrau, se adunau la hanuri, își desgropau amintirile de manevre și de războî. Toți luaseră parte la campania din 1866, și toți erau atât de mândri că s'ar fi spus că fiecare revendica numai pentru el gloria la înfrângerea dela Sadowa. Femeile și fetele se frământau la ferestre, și cu fața luminată de un zâmbet tainic, scotoceau prin rafturile scrinurilor lor vechi. Scoaseră panglici de mătase spălăcită, resturi de dantelă, voaluri, care, ținute în acea închisoare, așteptau clipa învierii, Dar, clipa venise poate. Se spunea că regimentul va da un bal la hanul *La boul albastru* și că va cânta orchestra militară. Infrigurarea obștească trecuse chiar zidurile școlii. Copiii erau distrați, iar institutorul pusese redingota lungă și neagră, cu toate că începutul vacanței fusese hotărît abia pentru săptămâna următoare, și că sosirea trupelor nu-l privea de loc. Până și modesta suplinitoare bătrână și ofilită înainte de vreme, scosese din fundul garderobului ei bluza de mătase roșie, ceeace dovedea că în pieptul ei slab se deslănțuia un uragan.

O fată bătrână

De cincisprezece ani această suplinitoare preda gimnastica și lucrul manual fetițelor din oraș; dintr'o palidă și tânără fată sfioasă și rezervată, ajunse pe nesimțite o fată bătrână, înflăcărată, care se aprindea ușor și uscată ca un lemn mort. Ca și atâtea alte sărmane fete cinstite, nu cunoscuse dragostea și acum când tinerețea trecuse, se căia amarnic. Viața ei nu era decât o singură și mare neînțelegere cu bărbații. La 16 ani, visase idile romantice, aventuri sentimentale și nu găsise decât câțiva bărbați cumpătați și serioși care ar fi voit s'o ia de nevastă. Câțiva ani mai târziu, se gândise la căsătorie, dar pretendenții ei de odinioară n'au așteptat-o, iar tinerii, care o curtau acum, n'o mai făceau pentru acest lucru. Ea respinse cu trufie aventurile galante, ce se ofereau. Apoi, după alți câțiva ani, n'ar mai fi disprețuit aventura, fiindcă nimeni nu se mai gândea s'o ia de soție, iar chefliii tineri preferau pe tovarășele ei, mai tinere și mai frumoase.

Ah! ce greu este să păcătuești când ești o biată suplinitoare într'un oraș de provincie. Riscurile sunt mari, și pentru bărbat și pentru femee, și care e bărbatul care în timpurile de acum vrea să riște ceva? Ea rămăsese deci cinstită, mai întâi din mândrie, mai târziu din lipsă de prilej, și, la sfârșit, fiindcă nimeni n'o mai voia. Acesta-i cazul multor femei.

Bluza roșie

Dar ea nu abdicase: care e fata bătrână, care să renunțe la speranța de a păcătui? Astfel, în înfrigurarea generală, ea fu cea mai emoționată când sosi avantgarda regimentului, prima care se gândi să pue cele mai frumoase toalete. Impodobită cu o bluză roșie, care cunoscuse visurile ei tinerești, ea stârnea râsul tuturor. Bluza aceia spunea ceiace nu îngăduia gura, destăinuia așteptarea ei. Speranțele suplinitoarei păreau întemeiate. Avea o cameră mare într'o casă din piața principală, o cameră care părea anume făcută să găzduiască pe un ofițer frumos. Bucătăria era deasemeni destul de mare ca fata bătrână să poată să doarmă în ea. Da, un ofițer ar sta foarte bine la dânsa și s'ar mulțumi și cu un vechi sergent-major, un caporal, un simplu soldat tânăr. Să nu rămâie decât o noapte, să nu se mai întoarcă niciodată, s'o uite de cum a plecat, ce interesează! Devenise atât de modestă... Dar și de astă dată așteptarea ei fu crud amăgită. Camera ei nu fu rechiziționată, se ținu seama de celibatul ei și de situația ei ca institutoare.

„Aș fi fost foarte stingherită”, mărturisi ea unei vecine, o femee măritată, grasă și îngreuiată de câteva faceri. Cu toată desnădejdea ei institutoarea își păstră bluza roșie. Optimismul fetelor bătrâne e de neînlăturat. Și bluza roșie avu micul ei succes. Regimentul sosi după amiază. Pe jumătate ascunsă de fuxia și de begoniile care îi împodobeau fereastra suplinitoarea observă uimită acel covor viu de oameni care se desfășura în piață.

„Stai !”, comandă deodată un caporal tânăr, pârlit de soare, învârtind pumnul lui enorm. — „La dreapta împrejur — pe loc repauz”.

Intră în rânduri și, ridicând ochii, zări roșul corsajului printr'o massă de flori. Marșul forțat de opt ore nu stricase voia bună a ostașului. Gata oricând să râdă, să petreacă, el salută de departe bluza roșie care pieri pe loc. Inspăimântată, ca și când ar fi avut 17 ani, suplinitoarea operase o retragere iscusită. Da ,iscusită, căci caporalul n'a putut să-i vadă fața și-și închipuia de sigur că salutase o fată tânără. Ieșind seara dela han, el se îndreptă spre piața principală, recunoscu fără greutate casa, sui scările cu pasul lui greoi și bătu la ușa institutoarei, tot atât de simplu ca și când ar fi intrat la el acasă. Ea deschise; dar văzând pe acel oștean înalt, greoi și oacheș ai cărui ochi străluceau ca ai unei fiare sălbatice, voi să se dea înapoi. Celalt își ascunse foarte greu mirarea, ca să nu zic spaima.

„Și una ca asta poartă bluză roșie!” își zise el, pe când privea morocănos fața sbârcită ce o avea înaintea sa, fața aceea pe care emoția o făcea roșie-stacojie.

„Pleacă, morișcă bătrână !” își zise el iarăși. Dar băuse mult, era obosit, și se gândi că ar putea petrece o noapte bună în odaia aceea primitoare. Nu mai pregetă și ceru fetei bătrâne să-l găzduiască. Nehotărîtă, ea îl rugă să intre, îl pofti pe canapeaua cu picioarele răsucite a cărei rezemătoare era acoperită cu rips, și se duse să ceară sfatul vecinei sale. Femeia cea grasă, mamă a 13 copii, o liniști pe suplinitoare. Având în vedere vârsta ei, putea găzdui fără teamă un bărbat și fără să-i pese de gurile rele. Bătrâna fată avea părerile ei cu privire la gurile lumii. Cât privește pericolul, nu se temea. Se înapoiă acasă, ca să spue caporalului că dorința lui era împlinită. El nu se îndoise de aceasta.

„Iți cedez patul meu, îi spuse ea; voi dormi în bucătărie”.

El se ridică anevoe.

Raul Auernheimer

Frigurile dorinței

Salută milităresțe și o privi încă odată și plecă posomorit. Fata bătrână se frământa de zor. Intâia oară în viața ei avea să se ocupe de un bărbat. Inima ei se umplu de toată duioșia care dormitează în fundul sufletului fiecărei femei, de acea sărmană duioșie înăbușită care nu-și găsise obiect. Ea întoarse pernele, le bătu ca să fie moi, întinse cearceaful alb pe saltele, tivi cuvertura ca patul să fie ispititor. Apoi, cu un zâmbet sfios, contemplă această operă în care își pusese puțin din inima ei. Cobori ca să aducă apă dela fântână și se întoarse veselă. De abia atunci își aminti că și ea trebue să se culce undeva. Aceasta se făcu repede. Târî o saltea veche în bucătărie, aruncă o grămadă de cearceafuri deasupra în loc de pernă și socoti acest pat provizoriu ca destul de bun pentru ea. Din clipa aceia, știa că nu va putea dormi, că nu va închide ochii. Luna răsăria, acoperind cu un văl lăptos orășelul adormit. Apa fântânii strălucea ca o rază luminoasă, și cădea în rezervorul de piatră unde se scălda icoana tremurătoare a lunii. Pe drumul cel mare răsunau chemările melancolice ale trâmbiței care suna stingerea. Intoarsă la fereastra înflorită, suplinitoarea sorbea cu pasiune aerul proaspăt al nopții. Auzea pe oaspetele ei și o cuprinse fierbințeala dorinții ca și când ar fi fost tânără de tot, foarte tânără și și-ar fi auzit amantul. Soldatul nu părea de loc să se grăbească. Sunetul goarnei se potoli și caporalul nu se întorsese încă. Deodată bătrâna fată se simți atrasă vertiginos spre oglindă. Desigur, nu era seducătoare, dar cu siguranță destul de ispititoare, simțea asta... Ce-ar fi să-și facă puțin toaleta!... Supunându-se unei inspirații neașteptate, se apropie de vasul de flori care avea câțiva trandafiri, dăruiți de un școlar. Luă un trandafir roșu și-l prinse de bluză. Petalele florii veștejite se redeschiseră, altele căzură. Ea le adună și-și frecă buzele și — minune — gura întineri. Dacă ar fi fost numai ceva mai grasă. Subțirimea este un lucru frumos, dar slăbiciunea?... Slăbiciunea ei era fără îndoială exagerată. Nu, bărbaților nu le place asta, iar caporalului și mai puțin. Ea ascultă neliniștită, nu venea nimeni, nici cel mai mic sgomot pe scară. Luă un șervet și-l puse în bluză.

Apoi, deodată, se zăpăci și se mustră în felul unei institutoare de treabă.

„Ce vrei să faci?” își zise ea, „ce înseamnă toate acestea? Crezi că acest frumos ostaș”... Ea își întrerupse predica și ca un copil prins în vină, încercă să se justifice. Ce voia? Nimic, decât să placă oaspetelui, să-i placă puțin de tot, să aprindă în el scânteia unei dorinți, atomul unei dorinți, imediat uitată. Nu cerea mai mult, s'ar mulțumi cu această aventură.

Pași grei răsunară pe scară; el se suia. Voi să-l întâmpine, dar n'avu curaj.

Caporalul sosi în ținută de campanie ,cu ranița în spinare, pușca la umăr. Le cotorosi repede toate, le aruncă sgomotos într'un colț, apoi așeză pușca, dar cu mai multă băgare de seamă.

— O, spuse el: ce viață de câne! Unde mi-e patul?

— Uite! răspunse ea tremurând. Sper că o să te simți bine.

— Totu-i să am un pat, zise el, e tot ce-mi trebue... Ai un ceas deșteptător?

— La ce-i nevoie?

— Fiindcă trebue să mă scol la 3 și jumătate, și simt că n'am să mă pot trezi.

— Oh, am să viu eu să te scol, știu că eu nu... eu nu dorm niciodată bine.

— Ne-am înțeles, mă bizui pe d-ta... Ce viață de câne ! Noapte bună.

— Noapte bună.

Paria

Ea se duse în bucătărie, iar caporalul stinse numaidecât lumina. Două minute mai târziu, ea auzi respirația egală și sonoră, respirația aceea sgomotoasă a bărbaților voinici, al cărui ritm necunoscut o turbură. Se trezi, deschise fereastra bucătăriei care dădea în grădină, ca aerul proaspăt s'o invioreze. O răsuflare caldă, ca răsuflarea unui bărbat, îi scălda fața.

Institutoarea închise fereastra și bâjbâind prin întuneric se apropie de mașina de gătit. O deschizătură pătrată era făcută în zidul ce despărțea bucătăria de odaie. Ingenunchiată lângă mașină, suplinitoarea aruncă o privire asupra oaspetelui ei. Luna aluneca cu blândețe asupra siluetei adormite a soldatului. Ea părea că întârzie pe chipul lui, fără ca razele luminoase să turbure odihna celui adormit. Capul lui oacheș se deosebea pe pânza albă, mustața-i neagră tremura deasupra gurii întredeschise. Fruntea puternică strălucea ca aceia a unui cadavru.

Stătu nemișcată, alături de mașină, pierdută în contemplarea acestui oștean, a cărui bărbăție trivială era idealizată de lumina nehotărîtă a lunii și de dorința romantică a unei fete bătrâne. Și o durere nesfârșită puse stăpânire pe ea, căci simțea că era o paria, că a fost disprețuită, silită să spioneze un bărbat printr'un zid pe care nu-l putea niciodată străbate. Incepuse să înțeleagă viața. Se vedea odihnind în patul ei, dar niciodată brațele-i iubitoare n'o vor strânge, niciodată răsuflarea ei vie nu va trece asupra ei... Și începu să plângă cu amărăciune, necontenit cum nu plânsese niciodată. Lacrimi calde curseră ceasuri întregi din ochii ei sărmani, nesecați ca apa unei fântâni. Alunecau dealungul obrajilor și-i cădeau în picături reci pe piept. Un văl umed și blând se întinse pe fața ei pustiită de sbârcituri.

Patul

Trâmbița sună. Ea sări în picioare, făcu focul și pregăti dejunul. Soldatul dormea mereu, nemișcat în aceiaș poză. Pe când institutoarea vărsă apa clocotindă pe cafea fața ei se destinse și se lumină de un zâmbet blând de fată bătrână. Intră binișor în odae, deșteptă cu blândețe pe om, ca o mamă care-și trezește copilul ca să nu întârzie dela școală. El se sculă mormăind, dar se făcu mai prieten când simți mirosul plăcut al cafelei.

Ii ajută să-și pue pe spate ranița, îi curăți pușca pe care i-o întinse, îi puse în buzunar o bucată de carne și câteva prăjituri învelite curat și-și retrase speriată mâna când soldatul voi să-i vâre o monedă. El nu mai stărui. Cu atât mai bine, își zise, băgându-și moneda în buzunar.

Ea îl privi plecând cu un zâmbet trist; apoi dela fereastră, în dosul paravanului de flori, îl mai observă încă. El o zări și, plecând, îi făcu un admirabil salut militar. Incă multă vreme urmări ea cu ochii regimentul ce pleca... Când muzica tăcu, părăsi fereastra, își scoase în tăcere bluza roșie și se ghemui în patul cald al osteanului.

In românește de

PAUL B. MARIAN

Citiți
„CINEMA“

Cotitura

— Cu ce vă putem servi?

Patroana cunoscutei „Maison Franck“ înlocui repede cu un surâs șerpuit încruntarea de deasupra caetului de compturi. Ora trei de după amiază nu aștepta cliente în magazinul de lux și încă atât de bine îmbrăcate ca aceea care intra. In momentul următor însă, ochiul patroanei, expert și activ ca o dublă personalitate înregistrase feutrul eftin de pe capul clientei, mănușile de ață, pantofii de fabrică, amănunte degradante, neînrudite cu rochia de mătase de cea mai bună calitate și croială.

— Aș dori... Sunteți chiar doamna Franck? Mi s'a spus că aveți nevoe de o manechină.

Patroana își corectă total expresia feței și a glasului:

— Unde-ai mai fost?

Fata deschise poșeta, care era roasă pe lături, răspunse moale „Nicăeri“ și adăugă, drept corectiv, o cartă de vizită cu câteva rânduri de recomandație.

— Vii din partea domnișoarei Lila Policron?

Aprobă, cu tonul bine distinct pe două note. Una nuanța deplina considerație a patroanei pentru clienta care arunca nebunește banii, cealaltă, foarte puțina stimă a corpolenței ei tihnite pentru cunoscuta demimondenă bucureșteană.

— Haidem sus.

Scara lată și așternută pufos se răsucea de trei ori. La fiecare cot, o oglindă cât peretele era pusă să încurajeze pașii, flatând miraculos înfățișarea clientelor care intrau „Pentru atâta frumusețe nimic nu va fi prea scump“ insinuau apele lor de cristal. La coborîre, oglinzile nu mai răsfrângeau plecarea. Clienta era incoruptibilă, sau cedase și nu trebuia să-și mai verifice contracția obrazului la gândul sumei pe care o rupsese dintr'un buget poate de mai înainte sfâșiat.

In saloanele de sus era puțină dezordine. Modelele pariziene de toamnă sosiseră în ajun și efectul era artistic și îmbietor, al rochiilor și mantourilor aruncate pe speteze ca pentru o vânzare privilegiată înainte de marea săptămână a expoziției, când ineditul modelelor va fi fost violat, vulgarizat de atâția ochi veniți să aleagă, să imite, sau numai să se documenteze.

Domnișoara Vilma, manechina primă, oxigenată, onduloasă și neverosimilă, privea cu un zâmbet tăios combinezonul de mătase proastă de pe care noua venită alunecase cu precauțiuni rochia elegantă de voal albastru, un acces de generozitate chiar din ziua aceea a domnișoarei Policron, după cealaltă idee generoasă de a-i schimba ocupația săracă de lucrătoare cu ziua.

—Cu așa corp, domnișoară Dina, de ce nu te faci manechină? Pot să te recomand.

Scosese tot atunci rochia din dulap.

— Imbrac'o. Vreau să te prezinți bine la doamna Franck. Ia-o de tot, eu m'am săturat de voal albastru.

Nu observase cortegiul sărăcăcios care avea să însoțească rochia de căpătat. Ea însăși, cu tot luxul de desmăț, avea adesea pe dânsa ceva care țipa: un fișiu de ață, un evantai de hârtie, o agrafă sau un inel de Moși care captivase pentru o clipă substratul său plebeu.

Patroana casei Franck, ca la o închiriere de cai de rasă, constata prin face-à-main cabrura piciorului Dinei, subțirimea taliei, grain-ul pieliței de pe decolteu. Ridicând ochii, figura ei impasibilă se destinse sincer :

— Porți încă sprâncenele?

Nu, lăsați-le, zise tot ea, zâmbind la gândul că arcurile acelea naturale, grosuțe și cu relief, începeau să aibă un farmec de ultramodernitate după vulgarizarea liniuței prea subțiri.

Mai rămase puțin să asiste la începutul lecției de ținută pe care domnișoara Vilma o dădea începătoarei. Mersul plutitor, genunchiul în acelaș timp flexibil și nevăzut, gestul alternativ rotund și întins al brațului de somnambulă, privirea halucinată, fericită...

Sub sfaturile scurte și precise, Dina căpăta cu încetul aspectul care se cerea, de fantomă a luxului. Doamna Franck judecase repede adaosul de valoare pe care aveau să-l împrumute toaletele aduse, de la corpul acela tânăr și perfect. Domnișoara Vilma, trecută de prima tinerețe, încă „extraordinară“ în rochii de serată, nu mai reușea „alura“ la o rochie de sport sau de nuntă. Prețioasă totuș, pentru clientela pe care-o aducea, ea însăși adesea clientă prin norocul vreunei întâlniri generoase.

Admirația doamnei Franck era însă bine zidită sub aerul sever al patroanei greu de mulțumit. Salariul Dinei nu putea fi decât de începătoare. Modelele de la Paris costau o avere, iar cu nesfârșita criză care bântuia, nu-i era asigurat nici beneficiul legitim de cincizeci la sută.

*

La șapte seara, pe strada Lipscani, chiar dacă soarele de toamnă mai întârzie roșu în perspectiva spre Socec, sfârșitul zilei e hotărît de uruitul cortinelor de fer trase peste vitrine. Trecătorii, mai mult femei, se împrăștie cu o grabă exagerată, ca niște rătăcite pe un loc nesigur. Strada, părăsită, mai păstrează o singură sursă de viață în dreptul cinematografului, cu intrarea totuș mai puțin aglomerată de privitori pierde-vreme ca în alte părți.

Voalul albastru trecu aerian prin acest spațiu de lume.

— Ce seară frumoasă, dudue!

Un domn cu ghetre albe își potrivea monoclul într'o orbită destinsă. Dina îi zâmbise în treacăt, deasupra realității. Eseа amețită de prima ei zi la „Maison Franck“ și de recomandațiile domnișoarei Vilma. Umanizată mult, manechina primă îi corectase plecarea cu o bunăvoință discretă.

„Mergi mai bine cu capul gol. Ai păr frumos. Pătureşte feutrul și ține-l deasupra poșetei. Mersul pe stradă modern e abia șerpuit, nu te legăna ca mamele noastre”.

— O plimbare la șosea, dudue!

Ghetrele albe potriveau pașii în cadență la un metru în urmă. Dina zâmbi, fără să întoarcă capul. La ora asta, și desigur de aproape o oră, logodnicul ei o aștepta în dreptul băncii unde-și avea slujba. O plimbare la Șosea era o idee bună. Cu Petru, desigur.

Colț cu strada Smârdan, câteva taximetre se impacientau, sunând nereglementar.

— Să chem un șofeur, dudue?

Dina își închipui, în spațiul imens al unei clipe fluturarea mânecilor largi ale rochiei într'un automobil deschis, lansat cu viteză. Petru n'o ducea decât cu tramvaiul. Iuți pasul și coti spre Bursă.

Logodnicul se afla, firește, în dreptul băncii din colțul opus, măsurând cu pași mici trotuarul. Cât era de răbdător și cât era de sărăcuț în hainele trudite pe el de dimineață până seara, cu lunile, până nu mai pot fi purtate. Niciodată n'o izbise ca acum siguranța că de la acest Petru șters, bun, credincios, nimic nu putea s'o bucure, precum nimic nu putea s'o doară.

— Parcă nu mă cunoști, Petre?

— Ce rochie ai pe tine?

Avusese el și altădată privirea aceea tremurată a omului în fața unui animal puternic ale cărui toane nu i le cunoaște încă.

Dina ridică puțin cutele albastre cu un gest drăguț:

— E o rochie de voile georgette, de formă cloche și care mă prinde admirabil. Dar așteptam complimentul de la tine.

— Tot la... femeia ceea ai lucrat azi?

— Lucrez unde mă chiamă.

Se supăra, așa că Petru înțelese.

— Ea ți-a dat rochia. Dar nu trebuia să primești.

— Petrule, am o poftă să ne plimbăm la Șosea. Vrei?

El își trase privirea de sub zâmbetul ei frumos și sforțarea îl făcu mai aspru decât trebuia.

— Ascultă! Unde-ai lăsat rochia ta, la... dânsa? Stă pe-aici pe Regală, nu? Du-te și îmbracă rochia ta din nou. Cu asta să nu te văd. Te rog. Merg cu tine până acolo și pe urmă o iau încet spre Bulevard unde așteptăm tramvaiul. Fie și la Șosea, cum vrei.

Vorbea întretăiat, cu o ură asupra rochiei de voal prea scumpă, prea străvezie, prea frumoasă, și târa iute pe Dina ca și cum o primejdie amenința asupra lor.

Urcând scările la apartamentul domnișoarei Policron, Dina se opri la mijloc. Voia să se plimbe la Șosea, fiindcă era gătită. Voia o plimbare în rând cu fericitele cărora le semăna acum la îmbrăcăminte măcar. De rochia de ață în dungi, purtată o vară, îi era silă. De tramvaiele în care punga ordonată a lui Petru o înghesuia în plimbări săptămânale, îi era silă, silă.

O revoltă de atâtea ori împinsă înapoi de ceea ce era bun și naiv în ea, răbufnea acum, chinuia, impunând încăpățânat și absurd fluturarea mânecilor albastre într'o goană de automobil luxos.

Se cobori înapoi în stradă. Petru se depărtase în spre stația de tramvai. Domnul cu ghetre albe dispăruse, deasemeni. Fără gânduri, numai cu obsesia ei, Dina o luă spre Calea Victoriei și intră în valul viu care împinge spre Palat mulțimea fără grabă de după ora șapte.

*

Șirul triplu de automobile pufăia pe loc pe o distanță de o sută de metri, așteptând gestul agentului care să le deslănțue goana paralelă.

— Domnișoară Dina! Domnișoară!

Dina căuta prin mulțime glasul cunoscut care o chema și abia după câteva minute văzu capul de femeiușcă blondă scos prin portiera unei limuzine.

— Domnișoara Vilma! se încredință ea, mirată.

— De când te strig! Vrei să mergi cu noi? O partidă de plimbare până la aerodrom, pe urmă luăm masa la Colorado și pe urmă... fără program. Prietenul meu are un prieten în seara asta. Imi pare bine că te-am întâlnit. Mă duceam la o cunoștință a mea, prin Călărași. Dar dacă n'o găsesc?

Vorbea iuțit și confuz. Prezentă pe cei doi prieteni scurt: domnul Eugen și domnul Victor. Domnul Eugen ținea mâna dreaptă rotunjită la o mică și pasageră distanță de talia domnișoarei Vilma, iar domnul Victor trecuse pe scaunul din față și fuma de profil, fără să găsească o vorbă de spus, ca și cum preliminariile acestea îl oboseau.

— Sue-te odată! Nu mai putem staționa.

Din toate părțile sunau klacsoanele. Dina se urcă zăpăcită, și nu se gândi, ca într'un vis unde lucrurile se petrec totdeauna altfel, decât că automobilul acesta era închis.

Sensul unic împinse mașina până în Lipscani, de unde o readuse pe Academiei, spre bulevardele mari. In dreptul stației de la capătul străzii Regale, Dina, prin geamul lat al limuzinei, putu să vadă pe logodnicul său care măsura răbdător peronul de refugiu. Din goana accelerată a mașinei, ea avu o privire de milă, apoi una, pe jumătate forțată, de ură, spre omul slab care o iubea stângaci, făcea economii pentru nuntă și ținea în loc de doi ani tinerețea ei, așteptând o mărire de salariu ca să poată duce casă.

ALICE GABRIELESCU

POLITICA EXTERNA

Pactul de neagresiune

Să nu ne închipuim că numai la noi, faimosul pact de neagresiune cu Rusia a provocat controverse publice, sgomot şi scandal. Reacţiunea, plutocraţia e pretutindeni aceiaş, pentrucă e croită din aceiaşi stofă. Şi vom întâlni voci protestatare chiar în cea mai democratică republică burgheză: Franţa.

Tratatul de neagresiune franco-sovietic, deşi acceptat fără prea multă discuţie de stânga burgheziei franceze, s'a lovit de ostilitatea reacţiunii, desigur inoperantă. Cuvântul lui Herriot a biruit. Au fost scrise articole violente contra tratatului de neagresiune. Reacţionara „Revue des deux Mondes", nu putea scăpa un asemenea splendid prilej de demonstraţie împotriva nouii ordini sociale şi politice din Rusia făcută neapărat în numele „civilizaţiei" şi culturii seculare a Europei, în virtutea „ierarhiei" şi „spiritului" occidental. Nu doară pentru alte motive a combătut şi continuă a combate această revistă orice încercare de apropiere cu Rusia, ci pentru „salvarea" civilizaţiei şi „prevenirea barbariei". Numai şi numai interesul acestei civilizaţii prestigioase o preocupă. Din aceleaşi considerente critică şi pactul de neagresiune franco-rus, pe care-l consideră un „pericol naţional".

Frédéric Eccard analizează acest pact prin lupa mentalităţii reacţionare înverşunate. Cele şapte articole sunt purecate în cele mai insignifiante amănunte, pentru a putea stoarce, printr'o falşă cazuistică, concluzii împotriva lui.

Voinţa pacifică a Rusiei? „Când vorbeşte (ambasadorul sovietic) de politica constantă de pace a U. R. S. S. şi de raporturile sale amicale cu toate ţările lumii, credem că auzim pe diavolul care se face sihastru".

Pactul acesta nu poate fi interpretat decât ca o victorie şi un mare succes moral al bolşevismului. Dacă acest pact va fi ratificat de către parlamentul francez, va însemna pe de-oparte, „o absolvire dată crimelor regimului bolşevic pe care le-am denunţat adesea şi care constituesc o sfidare a principiilor de justiţie şi libertate, apanagiu al poporului francez"; iar pe de-alta o consolidare a regimului aşa de periculos pentru Franţa şi lumea întreagă. Şi în schimbul căror serioase avantagii? Pentrucă Rusia trece printr'o criză triplă: financiară, economică şi politică. Se spera că prin acest tratat se vor slăbi legăturile dintre Soviete şi Reich, că se va opri propaganda bolşevică şi că se vor crea noi debuşee pentru produsele franceze? „Maestrul" Eccard se face forte să dovedească himericul acestor speranţe. Antanta germano-sovietică va fi întărită; propaganda bolşevică se va intensifica (dovada: nişte scheme savante); dumpingul sovietic va cunoaşte o recrudescenţă.

Franţa ar face un pas catastrofal. Admonestând pe Herriot, înflăcăratul patriot Eccard, care pledează mai bine decât ar fi putut-o face un rus alb, face apeluri disperate către reprezentanţii naţiunii franceze, pentru a nu valida un act aşa de... funest (precum se vede). „Să sperăm, închee autorul, că ascultând bunul simţ, ei vor recunoaşte că motivele care au provocat negociaţiunile franco-sovietice, sunt compuse totdeodată din ideologie, ilusii şi „affairism", şi că nu vor sancţiona un act aşa de contrar tradiţiilor şi spiritului francez".

Aşa judecă un autentic reacţionar!

Z.

TRIBUNA

Femeia în politică

D-na Alexandrina Gr. Cantacuzino apare ca „şefă" şi „prezidentă" din clipa în care pune piciorul la tribună. Privirea sigură explorează asistenţa fără nici un fel de îngrijorare, ca un comandant care-şi trece în revistă trupa înainte de defilare. Debitul curge uşor, cu o elocinţă abundentă. Tonul puţin nazal, puţin „grasseiant", puţin declamator, urcă şi coboară în bătaia ritmică a unui picior poruncitor.

Foile scrise, pe care oratoarea le ţine în faţa ei pe tribună, sunt mai mult o mărturie a grijei cu care discursul a fost pregătit. D-na Cantacuzino vorbeşte, nu citeşte.

Ii plac frazele frumoase şi răsunătoare, pe care le debitează rar şi scandat, ascultându-se pe sine cu plăcere, vădit mulţumită că au atins ţinta în auditor.

Deprinsă să jongleze cu argumentul, perfect stăpână pe ce vrea să spună, provoacă, după voie tăcere atentă sau furtunatice aplauze. Străluceşte, nu încălzeşte însă şi nici nu antrenează convingerea şi însufleţirea masselor dincolo de sala de întrunire. Se lasă totuşi cu destulă artă uneori, dusă ea însăşi de un curent de emotivitate reală. Sugestionată de propriile cuvinte, colţurile gurii îi tremură, buza de jos se răsfrânge uşor într'o mişcare foarte simpatică, glasul îi se înfioară şi vorbitoarea se umanizează, apropiindu-se de auditoriul său, într'o clipă de adevărată şi sinceră comuniune.

Este fără îndoială înzestrată cu mari calităţi oratorice. Voi adăoga însă că este o oratoare politică şi nu o oratoare feministă.

De aceia şi în străinătate succesul său cel mai strălucit a fost în grupul în care centrul de gravitate este politica femeilor, iar nu revendicările şi problemele mişcării feministe.

D-na Alexandrina Cantacuzino este vice prezidenta *Consiliului Internaţional al Femeilor*. In *„Alianţa Internaţională a Sufragiului feminin"* are un rol mai puţin în vedere. Aceasta nu micşorează întru nimic valoarea aportului său în mişcarea feministă, dar îl specifică. Poate că în ţara noastră, unde totul este politică, era de absolută necesitate conducerea acestei briliante personalităţi, cu vădite aplicări politice. Este în afară de orice îndoială că în mare parte îi datorim începutul de drepturi ce ne-a fost hărăzit, precum şi puţinele dar preţioasele cuceriri ale femeii în dreptul familial. Nu este oare şi o primejdie în avântul pur politic ce se dă *„Grupării femeilor române"* de sub conducerea d-nei A. Cantacuzino?

Găsim, în adevăr, paradoxal că, pe când în Frana, de pildă, se fac discuţii, întruniri, polemice prin ziare, pentru ajustarea viitoarelor cetăţene la familie, la morală şi la societate, congresul Grupării dela Cluj. pune în discuţie „necesitatea de a schimba constituţia" sau... „necesitatea de a schimba votul universal în vot corporativ"?

E nevoie să se introducă şi la femei *precocitatea* politică, care ne-a dat politicianismul de azi? Câţi sunt oamenii politici de forţă care pot discuta în deplină cunoştinţă de cauză asemenea probleme? Problema fundamentului obligaţiei politice s'a dezbătut de către aşii cugetării contimporane în Congresul de filosofie din 1931 şi vor s'o rezolve cucoanele?!...

DINTE DE PISICA

Citiţi „LECTURA"
CUM SE NĂSCU UN OM
din pana celui mai ilustru scriitor rus în viaţă
MAXIM GORKI

TOCUL Dv. REZERVOR ESTE STRICAT ?
EL SE POATE REPARA LA CLINICA DE TOCURI A
LIBRARIEI ALCALAY
SE INLOCUEŞTE CU ORICE PIESE ŞI PENIŢE DE AUR

Cinematograful

„Arsene Lupin"

Ceva foarte comic s'a petrecut cu ocazia filmului: „Arsène Lupin" interpretat de familia Barymore.

Toată lumea iubeşte genul poliţist. Şi de altfel cu drept cuvânt. Romanul sau filmul cu bandiţi şi detectivi nu-i oare povestea inteligenţii omeneşti în exerciţiul funcţiunii? Face totdeauna plăcere să asistăm la aşa ceva. Şi nu numai hoţii şi poliţaii participă la acest concurs de deşteptăciune; spectatorul însuşi dă examen de abilitate şi pătrundere mentală cu ocazia desfăşurării evenimentelor.

Domnul din stal este, în filmul poliţist, tot atât de „personaj în piesă" cât şi ceilalţi (e o particularitate a genului). Decât, toate au o limită. Este riguros interzis ca clientul din fotoliu să fie mai deştept decât eroii. Or, este tocmai ceeace s'a întâmplat cu ocazia lui „Arsène Lupin".

Incidentul s'a produs în felul următor. D. Lupin, ca orice bandit american, a hotărît să fure Gioconda din Muzeul Luvrului. In acest scop execută o genială creaţie de machiaj. Işi compune exact masca unui bătrân vânzător de flori care îşi exercită în mod obişnuit negustoria în interiorul muzeului.

Pe bătrânul adevărat îl instalează într'o boxă de W. C., iar el, cu cea mai mare uşurinţă, aşa de uşor încât nici nu ni se arată cum, fură tabloul. Gioconda e abil strecurată bătrânului dela privată. Intre timp, percheziţie corporală. Asupra falsului florar nu se găseşe, bine-înţeles, nimic. Un gardian trebue să-l conducă până la uşa de ieşire. Dar, trecând prin faţa cabinetului, falsul moşneag cere sergentului voie „până afară" (în speţă „până înăuntru"). Acesta consimte. Lupin primeşte dela bătrânul cel real tabloul, şi pleacă cu el.

Peste câtva timp, gardianul vede pe florar ieşind dela W. C. Fireşte, i se pare suspect ca cineva să fie totodată afară în oraş, şi înăuntru la cabinet. Pare bizar să fii în acelaş timp în Muzeu şi afară din Muzeu. De aci arestare, percheziţii, prinderea lui Lupin, găsirea tabloului, însfârşit catastrofă pe toata linia şi triumf magnific pentru poliţie. Toate astea, pentru ce? Pentrucă gardianului i s'a părut suspect ca acelaş om să fie simultan şi afară şi înăuntru...

Dar aci Domnul din stal are dreptul să spună: dacă, în locul bătrânului, Lupin punea un alt om, oricare altul, — e clar că atunci agentului nu i s'ar mai fi părut nimic suspect în faptul că un cetăţean a avut nevoie de un scurt popas într'un anumit loc. Cu alte cuvinte, Arsène Lupin, prin grimajul lui, şi-a dat cea mai mare osteneală din lume ca să atragă atenţia asupra hoţului.

Este exact ca şi când s'ar fi „deghizat în pungaş". Aceasta pricepe foarte bine oricare dintre domnii care, din fotoliu, asistă la spectacol. Şi deci cu atât mai curioasă i se va părea procedarea lui Arsène Lupin. Păcat! Căci era un rol pe care John Barymore, cu enigmatica lui expresiune de mâner de baston, îl interpreta în perfecţiune...

„Aşa o fată..."

S'a reprezentat la Trianon un film intitulat „Aşa fată nu se uită". In momentul când titlul a apărut pe ecran spectatorul a putut vedea, între cuvântul „Aşa" şi cuvântul „fată" o pată neagră care vibra şi dansa ca pseudopozii unei amibe în transă. Pata sumbră era negrul linţoliu pe care proprietarul filmului a trebuit, din ordinul cenzurii, să-l aşterne, peste cadavrul cuvântului „o", decedat în urma unui conflict cu gramatica română. Imi închipui ce greu trebue să fi fost de priceput că nu-i întru nimic ruşinos să spui „aşa o fată", că ce strică la urma urmelor un cuvânt aşa de mic ca „o", că asta „nu joacă nici un rol", sau, ca să întrebuinţăm o locuţie favorită a traducătorilor de filme, asta „nu are nici un scop".

In schimb, am găsit, în acest film, ca de altfel în aproape toate, frumoasa expresiune: „inainte de pleci".

„Semnul Crucii"

Filmul „Semnul Crucii", vastă reconstituire istorică, cu mii de figuranţi, cu animale sălbatece, decepţionează aşteptările. Ne aşteptam la un film inept, şi în loc de asta găsim sobrietate, actori care joacă cu fineţe psihologică; a fost o mare surpriză.

D. I. SUCHIANU

M o d a

Fără să aducă mari schimbări, colecţiile de început de sezon permit să se întrevadă moda de primăvară.

Silueta se menţine dreaptă, accentuată prin veste şi mantouri, care cad în linie dreaptă dela umeri. Bustul va fi puţin lungit, dacă nu prin centură, care în majoritatea cazurilor îşi va păstra locul, prin garnitură şi tăeturi în stofă.

Garniturile fixate pe şolduri vor da ochiului iluzia că talia e lungită.

Mantourile vor avea de preferinţă gulere plate, lăsând liber gâtul şi îmbrăcând mai ales umerii.

Mânecile vor fi mai simple păstrând varietatea lungimii.

Primăvara, se vor purta bluze de modele şi culori extrem de variate, pornind dela tonurile cele mai închise până la culorile pastel.

Fiecare sezon de iarnă pregăteşte pentru primăvară o culoare dominantă. Anul acesta se pare că va avea mare trecere gris-ul de toate tonurile, dar mai ales gris-ul pastel. Ca toate tonurile neutre griul se va purta de cele mai multe ori întovărăşit de o culoare vie, (ca: roşu, albastru, verde, etc.) sau ştearsă, (ca: alb, galben, roz, albastru pastel).

Ţesăturile fantezii „écossaise" în dungi vor reuni câte două nuanţe în care va predomina aceiaşi culoare consacrată primăverii ce vine.

Contrastele pline de eleganţă, care au fost văzute şi'n vara trecută, se menţin. Există însă o mare dificultate în combinarea şi armonizarea contrastelor, care cere mult gust. In caz contrar nu pot fi decât ridicole.

Caracteristica pălăriilor va fi coloritul.

Culoarea va fi elementul capital — aşa încât moda ce vine ne îngăduie puţine pălării negre.

Toca de pene, care s'a purtat cu atâta succes iarna aceasta va fi înlocuită cu toca acoperită de flori multicolore. Pălăriile acestea pline de viaţă ne amintesc epoca lui Ludovic al XV-lea cu pălăriile aşezate cochet pe frunte lăsând ceafa liberă.

Mişcarea pălăriei se menţine. Toate pălăriile vor fi aplecate spre ochi, lăsând ceafa descoperită.

Ca dimensiuni pălăria modernă e mică, aproape fără bor; sau atunci când există, el e foarte redus.

Moda ce vine e frumoasă şi uşor de purtat; cere, ca oricare de altfel, gust şi pricepere, ca să dea o armonie perfectă.

Riposte

Unui recenzent care mă admonestează într'un ziar matinal pe motiv că unele personagii din nuvelele mele vorbesc *aşa cum vorbesc*.

Când faci citate, te supui
Silit vorbirii altuia.
Cu recenzentu-i altceva:
El scrie prost, din capul lui.

*

Aceluiaşi

Când te căzneşti să mă pricepi,
Cum ai voi să te seduc?
Eu scriu pocit când reproduc,
Dar tu te bâlbâi când concepi.

AL. O. T.

Universitatea

Două concepţii istorice

Au apărut într'un volum articolele din *Revista Istorică Română* pe care d. C. C. Giurescu le-a consacrat lucrării d-lui N. Iorga, *Istoria Românilor şi a civilizaţiei lor*.

Am recitit studiul cu aceiaşi atenţie cu care l-am urmărit în revistă şi am verificat toate obiecţiunile d-lui Giurescu. Mi-a rămas neclintită convingerea că autorul criticei a făcut o operă de om de ştiinţă, de pe urma căreia istoriografia românească nu are decât de câştigat.

Care sunt, în rezumat, criticile aduse de recenzent?

D. Giurescu dovedeşte că, sub raportul informaţiei, lucrarea d-lui Iorga prezintă lacune considerabile şi surprinzătoare, că dă interpretări greşite multor fapte şi că e plină de inconsecvenţe.

Pentru o lucrare de sinteză, în stadiul actual al cercetărilor istorice, e prea mult. Ar fi trebuit s'o recunoască şi d. Iorga. D-sa însă, cetind prima parte a studiului d-lui Giurescu, s'a mulţumit să facă următoarele aprecieri:

„Exerciţiile de critică ale d-lui C. C. Giurescu ies din cadrul observaţiilor la care se poate răspunde serios". *(Revista Istorică,* anul XVIII, nr. 4—6).

Făcând portretul savantului, colegul d-lui Iorga la Institutul Franţei, Ch. Richet, a arătat că „le savant est maladivement susceptible, tout autant qu'un violoniste ou un ténor". D. Iorga e un savant autentic; cu toate acestea atitudinea d-sale faţă de critica d-lui Giurescu ne-a surprins.

Ne aducem aminte că asemenea „exerciţii de critică" făcuse şi d-sa acum treizeci şi trei de ani, când a relevat primejdia manualului de istorie al lui Gr. G. Tocilescu (Cinci articole în revista *Convorbiri Literare,* anul XXXIV: „Cum se predă istoria în şcoalele noastre", şi un articol în *Noua Revistă Română,* anul II: „Cum face d-l Gr. G. Tocilescu „ediţia a doua" a operelor sale. Reflecţii vesele ale unui cumpărător decepţionat"). Şi credem că nu va fi uitat d. Iorga satisfacţia cu care a fost întâmpinată noua concepţie despre studiul istoriei, cum nu va fi uitat nici răsunătorul succes pe care l-a avut discursul d-sale de intrare la Academia Română — *Două concepţii istorice* — rostit în ziua de 17 Mai 1911.

D. Iorga a dat atunci lovitura de graţie curentului romantic reprezentat de Tocilescu şi Haşdeu şi a impus singura concepţie posibilă, adică aceea reclamată de „momentul cultural" căruia îi aparţineam. Atât de firească i s'a părut marelui nostru istoric această biruinţă, încât aproape nu-şi asuma nici un merit personal. „Ştiinţa, dacă e bine îndrumată, înseamnă totdeauna o înălţare a punctului de vedere, o lărgire de orizont, o lămurire a zărilor, şi n'are vre-un merit deosebit acel care vede mai departe pentrucă a venit mai târziu".

Dar de atunci a trecut o bucată de vreme şi studiile istorice — ca şi toată cultura umană — au făcut progrese considerabile. Aparţinem astăzi altui moment cultural, cu orizonturi mai largi, cu puncte de vedere mai înalte, şi trebue să ţinem seama de rezultatele actuale ale ştiinţei.

Printre cei care „n'au alt merit decât că au venit mai târziu", d. Giurescu se afirmă cu o strălucire pe care nu i-a contestat-o nici d. Iorga, atunci când l-a recomandat Facultăţii de litere din Bucureşti. D-sa este reprezentantul unei concepţii noi care nu admite că „una este *teoria* învăţată la cursurile de metodologie şi alta *practica* aşa cum rezultă din operele de sinteză" şi susţine că numai „lăsând la o parte şovinismul, vanitatea, interesul de clasă sau de partid, precum şi suficienţa, aproximaţia şi graba... putem aduce maximum de servicii neamului în mijlocul căruia trăim şi umanităţii a cărei parte integrantă suntem".

Astăzi, ca şi acum treizeci de ani, suntem iarăşi în faza de luptă dintre două concepţii. A cui va fi izbânda nu-i greu de prezis. A spus-o d. Iorga atât de frumos! „Din ce câştigă o generaţie pentru ştiinţă, din ce e aşa de mândră că a câştigat pentrucă a muncit aşa de mult ca să ajungă acolo, se păstrează o parte. Alte studii înlătură, fără milă, rezultatele greşite şi părerile falşe. Rămâne doar în unele cazuri forma frumoasă în care se cuprinde o iluzie dispărută a adevărului. Mângâierea o află cel întrecut astfel prin necontenita emulaţie a lucrătorilor ştiinţifici ce se urmează, în faptul că şi greşelile — dacă nu toate greşelile — sunt fecunde, căci prin ele s'a trecut totuşi dincolo de cunoştinţele căpătate. Vine o vreme când critica se opreşte, mulţumită de ceiace a putut isprăvi, şi în urma ei nu rămâne ruina, ci piatră nouă tare, care înlocueşte pe aceia ce s'a măcinat cu vremea, sau n'a fost bine aleasă de la început, şi nu putea fi lăsată la locul ei pentru a cruţa pe arhitectul oricât de meritos, fiindcă soliditatea întregii clădiri ar fi fost compromisă". *(Două concepţii istorice)*.

J. Bk.

* O nouă sinteză a trecutului nostru (N. Iorga, Istoria Românilor şi a civilizaţiei lor, traducere din limba franceză de Al. Lascarov-Moldovanu, Bucureşti 1930). Studiu critic de Constantin C. Giurescu. „Cartea Românească" Bucureşti.

Cronica muzicală

„Filarmonica" dirijată de I. Perlea

Calităţile excepţionale ale marelui şef de orchestră care este d. Ionel Perlea le-am admirat din nou cu prilejul celui de al doilea concert al său. Programul a început cu o admirabilă execuţie a uverturei „Oberon" de Weber. Bine cunoscută publicului nostru, capodopera marelui romantic se distinge printr'o inspiraţie melodică plină de farmec poetic, prin graţia orchestraţiei, dar şi printr'o concepţie şi tratare muzicală cu totul superficială.

O foarte interesantă primă audiţie a constituit-o concertul pentru pian şi orchestră în re minor de Brahms. Această lucrare de proporţii vaste şi de sonorităţi de orgă nu este decât un nou aspect al „colosalului" pe care Brahms caută să-l evoce şi în alte compoziţii ale sale. De altfel obsesia acestui „colosal" au avut-o aproape toţi compozitorii romantici şi neoromantici (Brahms, Liszt, Wagner, Mahler, Strauss, etc.) şi ea îşi are origina în modernul inegalabil al simfoniei IX de Beethoven. Partea întâia a concertului în re minor este dominată de influenţa lui Beethoven.

Factura temelor, modulaţiile, întreaga sonoritate amintesc în mod vădit finalul simfoniei IX. Partea a doua, un adagio, are un caracter contemplativ, intelectual, elementul afectiv eşind foarte rar în relief.

Finalul pe care l-am găsit mai caracteristic lui Brahms închee acest concert a cărui amploare şi masivitate pur germanică publicul nostru latin nu este încă obişnuit să o guste. Partea solistică a fost susţinută magistral de d-na Aurelia Cionca. Graţie technicei instrumentale de care dispune, deosebitei competinţe muzicale precum şi talentului d-sale de înaltă autoritate artistică, întreaga execuţie a însemnat o lecţie de interpretare brahmsiană şi un model de interpretare pianistică în general. D-lui Perlea trebue să-i mulţumim pentru minunata execuţie a „Divertismentului rustic" de Sabin Drăgoi. Bucata, plină de pitoresc popular a dovedit că autorul ei este nu numai un bun cunoscător al folklorului românesc ci şi un compozitor talentat care ştie să folosească cu mult gust şi rafinament artistic acest folklor în muzica cultă.

Compozitorul şi dirijorul au fost chemaţi la rampă în aplauzele binemeritate ale publicului.

Concertul s'a încheiat cu o primă audiţie a lucrării lui Scriabin „Poemul extazului".

Scris sub influenţa muzicii lui Liszt şi a lui Wagner şi păcătuind printr'o tratare confuză, poemul, care trădează însă şi o originalitate personală a compozitorului, e caracteristic, prin elanul, profunzimea şi fantasticul inspiraţiei.

In totalitatea lui, concertul a însemnat o nouă biruinţă artistică a d-lui Perlea. Siguranţa cu care conduce orchestra bazată pe adânca sa cultură muzicală, memoria sa extraordinară graţie căreia dirijorul nu este preocupat decât de perfecţia interpretării, temperamentul său care se încălzeşte adesea până la un grad ce nu i l-am fi bănuit, toate aceste calităţi pe care auditoriul le-a răsplătit cu ovaţii impun pe d. Perlea ca o mare personalitate a muzicii româneşti.

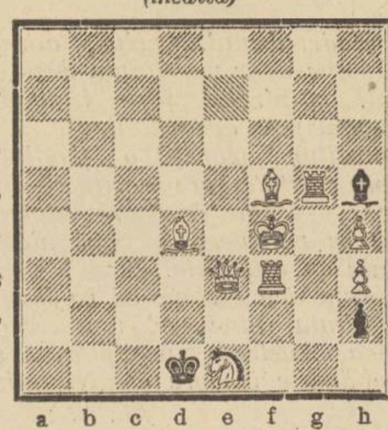
R. N.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 569

de S. Herland, Bucureşti

(inedită)

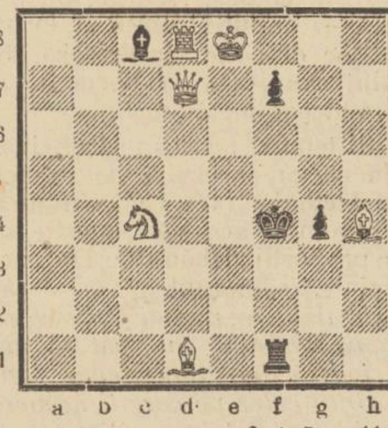
9 + 3 = 12

Mat ajutor invers în 4 mutări.

PROBLEMA No. 570

de I. Olasz, Budapesta.

(inedită)

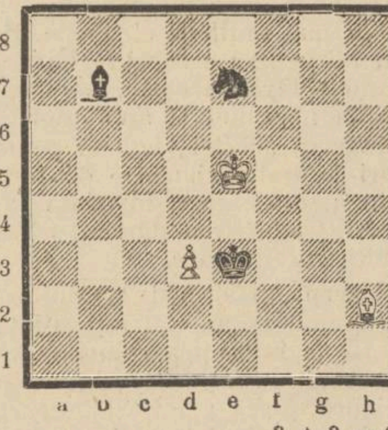
6 + 5 = 11

Mat ajutor invers în 3 mutări

PROBLEMA No. 571

de S. Thau, Bucureşti

(inedită)

3 + 3 = 6

Mat maximal invers în 3 mutări. Gemen cu pionul din d3 la é4.

PARTIDA No. 129

In cursul anului 1932 lumea şahistă a suferit o nouă pierdere dureroasă prin încetarea din viaţă a talentatului maestru danez H. Mattison în vârstă de 35 de ani. El are la activul său şi o victorie împotriva lui Alechin la concursul olimpiadei şahiste din Praga (1931). A fost de asemenea un celebru compozitor de studii, pe care regretatul Reti îl considera ca unul din cei mai buni compozitori de finaluri de partide. Publicăm aci o partidă jucată în 1926 la un concurs din Cehoslovacia,

ALB : H. Mattisson.

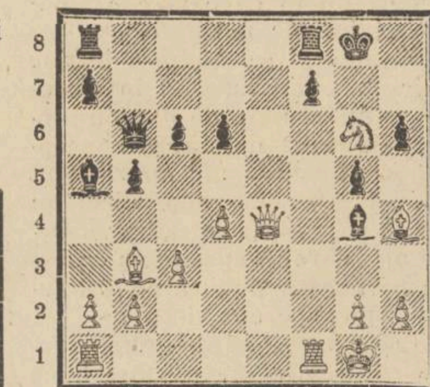
NEGRU : B. Costici.

Partida celor 4 cai

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nf1—b5, Nf8—b4; 5. 0—0, 0—0; 6. d2—d3, d7—d6; mai bine ar fi fost N×c3 şi apoi d6. 7. Nc1—g5, Cc6—é7; şi acum ar fi fost mai bine N×c3; b×c. Dé7. 8. Nb5—c4, c7—c6; 9. Cc3—é2, Cé7—g6; 10. c2—c3, Nb4—a5; 11. Cf3—h4, Cg6×h4; 12. Ng5×h4, h7—h6; 13. f2—f4!, é5×f4; 14. Cé2×f4, b7—b5; 15. Nc4—b3, Dd8—b6+; 16. d3—d4!, Nc8—g4; 17. Df1—d3, g7—g5; 18. Cf4—g6, Cf6×é4; 19. Dd3×é4 şi negru abandonează, căci

Poziţia finală a partidei

Negru : Costici.

Alb : Mattison.

la Nh5, ar fi urmat : N×f7+ (mai tare decât C×f8). T×f7; T×f7. R×f7: Tf1+, Rg7; Dé7+, R~; Df7 ‡.

O partidă foarte frumoasă.

P. I. NEGREANU
S. THAU

Voiţi să faceţi un voiaj gratuit la Chicago ?
participaţi la extraordinarul concurs de frumuseţe pe 1933
51 de candidate vor pleca la Chicago
Amănunte în „Realitatea Ilustrată"

Originea familiei Xenopol

O contribuție veche la precizări noui

Ziarele publică dări de seamă despre *„O seară închinată vieței și operei primului istoric modern român A. D. Xenopol"*, — seară organizată de *Asociația Publiciștilor Români*. Cu acest prilej se arată că d. *Torouțiu* a adus un șir de contribuțiuni despre *originea familiei Xenopol*. Cum mulți cred că această origine este evreească, d. Torouțiu (spun ziarele) a spulberat această *„falsă credință"* printr'o precisă și documentată expunere.

D. Torouțiu susține că tatăl marelui nostru istoriograf departe de a fi fost evreu, se trage dintr'o veche familie anglo-saxonă: *Brunswick*, după tată, *Smith*, după mamă, ambii de religiune creștină-protestantă. Această căsătorie s'ar fi făcut (nu se arată unde) împotriva voinței familiei (a lui sau a ei?) și tinerii părăsiră casa părintească pornind într'o lungă călătorie de ani de zile prin Suedia, Norvegia, pe Marea Mediterană, prin Grecia la Constantinopol, tânărul Brunswick fiind în serviciu la diferite vapoare ca tâlmaciu pentru mai multe limbi. Pe drum Brunswick și-a pierdut soția, iar el ajunge la Galați, unde trece la religia creștină ortodoxă, sub numele de *Dimitrie Xenopol*. Mai târziu el se mută la Iași, unde se căsătorește cu o româncă, Maria Vasiliu, fiica unui fabricant de oale din mahalaua Păcurari.

Se știe că *Dimitrie Xenopol* (tatăl istoriografului nostru) a ocupat la Iași, pe rând, două slujbe: mai întâi translator la consulatul prusian și apoi director al penitenciarului local. Tocmai faptul că Dimitrie Xenopol a putut să ocupe la Iași aceste două funcțiuni, constitue pentru d. Torouțiu dovada precisă că el n'a fost evreu, căci, susține d-sa: prusiacii n'admiteau pe evrei în serviciu; iar director la penitenciar iarăși nu e admisibil să fi fost numit un evreu, întrucât acolo erau și deținuți politici.

La aceste „precizări documentate", ne îngăduim următoarele observațiuni:

1) Când Dimitrie Xenopol s'a stabilit la Iași el și trecuse la religia creștină ortodoxă, acest botez fiind înfăptuit la Galați, unde ar fi debarcat zisul Brunswick. Așa fiind, la numirea lui în zisele funcțiuni, nici nu s'a mai putut pune chestia dacă înainte de botez Dimitrie Xenopol a fost evreu sau anglo-saxon. Cel mult dacă la numirea lui ca director al penitenciarului din Iași s'ar fi cercetat dacă era cetățean român sau nu, — mai ales, că, după cum afirmă d. Torouțiu, în acel penitenciar erau și deținuți politici (era pe timpul Domniei lui Cuza).

2) Nu cunoaștem natura documentelor prezentate de d. Torouțiu în susținerea afirmațiunii d-sale că familia Xenopol ar fi de origine creștină anglo-saxonă; sperăm că ele vor fi reproduse în admirabila și prețioasa d-sale colecție de *Studii și Documente Literare*.

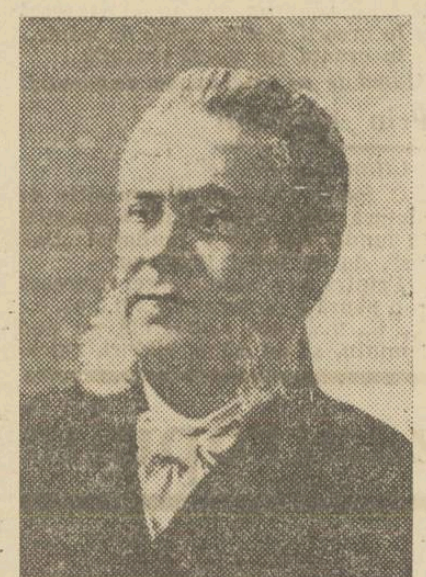
Până atunci vom releva aci un alt document, acesta *scris și subscris* — de cine? — de regretatul *Iacob Negruzzi*, prietenul de copilărie al fraților Alexandru și Nicu Xenopol, acel care venea adesea în casa părinților acestora, acel care timp de zeci de ani a fost cu Alexandru în cele mai strânse legături de prietenie, de camaraderie în Societatea „Junimea" (din Iași), acel care l-a avut pe Alexandru ca pe cel mai regulat și fertil colaborator la *„Convorbiri Literare"*. In ce constă documentul, și unde se găsește el?

Deschideți volumul: *Amintiri din „Junimea"* de *Iacob Negruzzi*, și la paginile 191 și 192, veți ceti:

„Alexandru și Nicu Xenopol sunt fiii unui evreu botezat *care era director al penitenciarului din Iași și se însurase cu o româncă. Bătrânul Xenopol nu era de felul lui din capitala Moldovei, dar nici din Grecia nu venise, și numele cu terminația în opulo îl alesese pentru a face să se creadă că origina sa era grecească, iar nu jidovească. Insă oricine vorbise odată cu dânsul nu putea avea nici o îndoială despre neamul din care se trăgea;* și tipul și vorba *sa îi dovedeau origina mai limpede decât orice document"*.

Mai departe, Iacob Negruzzi, vorbind de fratele lui Alexandru, de *Nicu Xenopol* care în „Românul" atacase odată pe Alecsandri, relevă că „Eminescu cu puternica sa pană puse pe *jidan* (subinierea e a lui Negruzzi) la locul lui".

Cine nu cunoaște strânsa, intima prietenie a lui Iacob Negruzzi cu Alexandru Xenopol, pe care-l vizita adesea în casa lui părintească, la direcția penitenciarului ieșan? Cine nu știe că Iacob Negruzzi a obținut ca „Junimea" din Iași să trimeată pe a ei cheltuială pe Al. Xenopol în străinătate ca să-și desvolte și să-și complecteze studiile; cine nu știe că unul din cei mai activi și fecunzi colaboratori ai *Convorbirilor Literare* a fost Alex. Xenopol mai ales din cauza prieteniei sale cu Negruzzi? Și cine nu știe toate acestea le poate afla din prima serie de *treizeci și șase de scrisori ale lui A. D. Xenopol către Iacob Negruzzi*, pe care le reproduce chiar d. Torouțiu în mai sus citata Colecțiune de Studii și Documente (vol. II) scrisori din care transpiră o prietenie și o intimitate din cele mai calde.

A. D. Xenopol

E presupus deci că Iacob Negruzzi îi cunoștea bine și pe Alexandru Xenopol și pe tatăl său, despre care spune lămurit și precis că era evreu botezat, pe care-l trăda la prima convorbire și *tipul și vorba*.

Nu mai amintim zecile și sutele de împrejurări — polemici pătimașe, atacuri în luptele politice, și altele — în care s'a relevat origina evreească a fraților Alexandru și Nicu Xenopol, în tot cursul vieței lor publice, fără ca dânșii să fi protestat sau negat aceasta vreodată.

Intre povestea cu amorul nenorocit al unui oarecare Brunswick (german) cu Smith (engleză) sau invers, ambii protestanți, și afirmarea categorică a unui prieten de casă a familiei Xenopol, cum a fost Iacob Negruzzi, — alegerea nu pare grea.

Dar să așteptăm și precizările scrise ale d-lui Torouțiu.

A apărut volumul
IN PREAJMA REVOLUȚIEI
HOTARUL
Ion Răutu în Siberia, în Taiga și în închisoare
de C. STERE
Editura „Adevărul" S. A
Prețul Lei 80

Cărți și reviste

Petre Dinu: Fum de argint

Fum de argint se intitulează foarte potrivit, poemele unui meșter făuritor de imagini, *Petre Dinu*. Volumul, subțirel și frumos tipărit, întărește amintirea unor versuri bune, irosite în publicistica noastră literară, sub care sta scris numele său.

Poemele fluente înfiripează imagini în veșnică mișcare. Ele nu se nasc decât spre a se preschimba mereu în altele. „Fumul de Argint" se rotește, se strânge o clipă în forme capricioase, viziuni halucinante, stranii împerecheri de culori, realizând peisagii, momente din viața unui cosmos, hiperbolic până la extravaganță. Apoi fumul se subțiază, se împrăștie spre a se aduna din nou în alte și alte imagini noi.

Totuși acest joc de imagini nu este o sequență de forme incoherente, ci limbagiul care știe să exprime, corect și semnificativ, răsunetul realității sensibile în sensibilitatea noastră de dincolo de marginile conștiinții clare:

Galeră de aur fără catarg,
Pânza de sticlă întinsă în larg,
Aluneci pe ape de marmoră
rece, —
Și treci cu noaptea ce trece.

Dar aurul tău și mersul lin,
Rămâne în mine pelin, —
Ca argintul zăpezii de tunde
pustii,
In blănile vulpilor argintii...

Imaginea este nota clară, dar în vers se prelungește în mii de armonice neașteptate, care ridică profunde și îndepărtate rezonanțe în lumea ce pare că doarme în cuprinsul instrumentului.

Uneori imaginile încetează jocul lor fantastic, fixându-se în tablouri cu o compoziție, o atmosferă și un colorit de vechi gobelinuri, ca în „Seceta" sau în „Uzina". Dela ele împrumută poetul arta naivă și simplă, spre a condensa și exprima în profunzime, cu întreg complexul ei, într'un singur moment, fie ca în „Seceta" viața acelor „robi ai brazdei fără ploaie", fie în „Uzina", tragedia acelor „sfinți anemici" ce ies pe uși spre a fi înlocuiți de massa anonimă a acelor „mute umbre negre" ce vin să le fure locul.

Suntem se'nțelege departe de proecțiunea puternică a lumii interioare în imagini și simboluri turnate în prețiosul „Aur Sterp" al domnului Philippide. „Fum de argint" este și rămâne ceiace a vrut autorul când s'a gândit la titulatura poemelor sale, și așa cum l-a vrut în frumosul poem „Incheere":

De teamă să nu pieri în apele
amintirii
Am desfăcut covorul cu vrajă
și cu stele,
Și iat'au înflorit trandafirii...
Eu numai ți i-am prins pe pagini cu mărgele.

Autobiografie

Floare Neagră. — Roman autobiografic, deși nu este în întregime scris sub formă autobiografică. De ce se vor fi lepădând oare cu atâta vehemență unii literoți de autobiografie?

Instinctul autobiografic are doar mult mai multă profunzime decât lirismul. Floare retorică, strigăt teatral cu modulații căutate pentru efect, lirismul este un reproș, mai mult sau mai puțin vehement, către soarta care i-a dat poetului atât de puțin din cele ce i-a cerut. Confesiunea, autobiografia, se rupe din adâncuri, ca o nevoie irezistibilă și copleșitoare. „Dă-mi un Dumnezeu să-i spun cât sufăr", zice însuși marele Goethe.

Instinctul autobiografic este expresia însăși a individului, a omului liber, un protest izbucnit din toată ființa în potriva a tot ce apasă, înăbușe și omoară puterea originală a omului. El este nevoia de a comunica altora experiența durerii cu care fiecare cercetează enigmele naturii sale proprii și ale cosmosului în care se găsește. Ceiace ne mișcă în operele scriitorilor mari: Goethe, Tolstoi, Withmann, Shelley, Heine Swift și chiar Dante, este glasul omului care sufere și care se mărturisește. Punctul de plecare în creația artistică nu poate fi decât experiența personală. Nu importă dacă rămâne sub forma de autobiografie sau se răsfrânge în personagiile pe care le încarnează. Ceiace importă este darul celui ce scrie de a-și trăi existența individuală cu conștiința ascuțită a tendințelor, a caracterului și calității experienței sale personale.

D-l Horia Oprescu și-a scos romanul din inimă — l-a scris parcă pentru a se vindeca el însuși de durerile pe care le-a trăit și în scopul de a îndulci suferințele altora. De aceia romanul său este o lungă și ferventă șoaptă de confesiune, plină de durere și de gravitate, persuasivă și pasionată de la un capăt la cellalt. Captivează, stăpânește și târăște cu îndârjire pe cititor dela o pagină la alta. Nimic nu importă, nici stilul, nici compoziția, nici fabulația romanului, cu paroxismul ei melodramatic, ci numai interesul tiranic pentru această fierbinte confesiune în care pulsează viață, sinceritate și strălucirea, din când în când, a unor raze de curată frumusețe sufletească și în care sunt atâtea clipe din experiența fiecăruia.

Pentru ca floarea albă a iluziilor din aurora vieții să devină floarea neagră a tuturor abdicărilor noastre sufletești, omul trebuie să se frângă sub toate furcile caudine ale societății. Traian Mirea, eroul romanului d-lui H. Oprescu, fire plăpândă, scoasă din lupta grea a vieții prea de timpuriu, prin împrejurări neprevăzute, pierde orice putere de împotrivire și angrenajul brutalității sociale îl prinde și îl sfarâmă.

Din puterea aceasta intensă de a-și trăi viața individuală în clipele ei cele mai importante, au eșit profeții și revoluționarii, poeții și pionerii vieții noastre culturale. Aci este și valoarea acestui roman de debut.

I. SADOVEANU

IN CURÂND VA APĂREA IN LIMBILE
EMGLEZĂ, FRANCEZĂ, GERMANĂ și ROMÂNĂ ROMANUL
* AL DOILEA AMANT AL DOAMNEI CHATTERLEY
datorit scriitorului
CLIFORD MOORE
Acest roman duce problema pusă de Lawrence până la ultimele ei consecințe pe care autorul englez răpit de moarte prematură desigur le-ar fi tras el însuși într'o nouă lucrare.
* Ediția românească va apare în editura ALCALAY *

PENTRU COPII

Fata depe Munte

A fost odată o fată mai frumoasă decât toate cele frumoase. I-am putea zice zână. Fusese născută și crescută pe munte și avea sălbăticiunea animalelor, cu care stătuse laolaltă.

Indată ce isbuteai însă, să te apropii de ea, privirea sperioasă i se schimba, devenea blândă și fata nu se mai deosibea de semenele ei decât prin frumusețe.

Despre frumusețea acestei fete povesteau vânătorii ce o zăriseră în treacăt și erau fermecați. Incetul cu încetul, vestea se răspândi, și mulți Feți-frumoși cutreerau munții, purtați de dorul zânei necunoscute.

Fata fusese chiar prinsă de un fiu de împărat, dar se părea că norocul nu prea era prieten celui ce punea mâna pe dânsa.

Era la mijloc un nimic... Copila nu pricepea lucrurile cele mai simple pentru noi și prin aceasta purta nenoroc.

Din vârful muntelui nu voia să se coboare și îndată ce o mână îi mângâia pletele, fata, cu ochi rugători, cerea tot ce vedea deasupra ei. Jos nu se uita, fiindcă-i venea amețeală.

Astfel, ea cerea razele de soare ca să înșire pe ele mărgele, și pânza albastră a cerului ca să se împodobească cu ea.

Fiul de împărat îi aduse de acasă tot felul de podoabe, dar fetei nu-i plăceau.

Și când înțelese că ce dorea nu i se putea da, deveni iar sălbatecă și dispăru în desișul pădurii.

Zadarnic fu căutată, urmele pașilor ei erau amestecate cu urmele căprioarelor și nu se știa unde duc.

Trecu vreme. Fiul de împărat se mistui încetul cu încetul de dor, iar fata își urmă ursita, răsărind în visurile fiilor de împărați și născând dor fără leac în sufletul celui ce o vedea, căci fata era gândul ce nu se putea înfăptui, așa cum nici dorințele nu i se puteau împlini.

Nenorocirea primului fiu de împărat, făcu pe alții să nu-și mai încerce norocul. Dar, dacă fiii de împărați nu se urcau pe munte, asta nu însemna că nu se gândeau la fată și la dorințele-i neînțelese. Cerul era privit cu mai multă atenție, iar femeile nu mai primeau podoabe, ca să semene cu fata de pe munte.

Se mai depănă o bucată de vreme și iată că un alt fiu de împărat fu văzut urcând muntele.

Ii mângâie și acesta pletele și începu să-i spună despre toate bogățiile ce i le va dărui dacă se va coborî de pe munte și va merge cu el.

Buzele fetei zâmbiră, ochii îi străluciră de dorință și fata șopti:

— Brațele îmi sunt goale, uite cât mi-i de frig! Dă-mi mantia întunecată a nopții să mă învelesc cu ea.

— Ți-o dau! — răspunse flăcăul și aduse atâtea mantii încât puteai acoperi muntele cu ele.

Dar fetei nu-i plăcu nici una și pricepu și de astă dată că ceiace voia, nu i se da.

Copila plânse, iar fiul de împărat se gândea la zădărnicia vieții lui.

Și se rugă flăcăul mult de Noapte să-i dea mantia ei, dar în noaptea întunecată nu se zări scânteia luminoasă a înțelegerii.

Zâna rămase la locul ei, pe munte, dar din cer, un ochi privi în jos și ochiul înțelese ceiace era taină pentru flăcăii care visau fata.

Și mai văzu ochiul pe un alt fiu de împărat, urcând cărarea muntelui cu nădejde.

Ochiul hotărî de astă dată să se amestece.

Flăcăul găsi fata în colibă. In grabă și cu acelaș surâs, copila îi ceru Soarele. Orbit de frumusețe și îndemnat de zâmbet, fiului de împărat i se păru totul cu putință. Ca să ajungă mai repede la Soare, se urcă într'un brad. Copacul era neobicinuit de spinos și flăcăul își făcu răni dureroase, dar ce însemnau toate astea, când jos aștepta ținta vieții lui?

Și ochiul din cer făcu de astădată o minune. Apropie soarele de brad și flăcăul îl smulse de pe cer.

Băiatul dădu soarele — fetei, care acum nu mai dorea nimic. El rămase în coliba ei. Doar rănile ce și le făcuse în brad îi mai micșorau fericirea.

Cu soarele în mână, fata se mira acum de ce-l dorise.

— Vino cu mine jos de pe munte, — se ruga fiul de împărat. Pustiul pădurii mă apasă din ce în ce mai mult.

— Nu pot! — răspunse copila, care numai dacă se uita în jos și amețea.

Rămase flăcăul pe munte.

— Nu-mi place soarele, — șopti într'o zi fata, — mi se păruse mai frumos.

Și-l asvârli în sus ca pe o minge. Soarele se urcă la loc pe cer.

— Poate dorești altceva? — îi spuse flăcăul și ochii lui ardeau.

Ar fi vrut ca fata să-i ceară tot ce era mai greu de adus, dar fata nu mai dorea nimic.

— De ce să mai stau aici? — se gândea fiul de împărat. De vreme ce nu mai cere nimic cu neputință, e ca și toate fetele din împărăția mea.

Și omul nu mai vedea frumusețea zânei.

Gândul îi era la cei de jos. Tăcerea muntelui îl obosea.

— De ce m'am urcat oare atât de sus? — se întreba suspinând băiatul.

Uitase aproape cât îl chinuise dorul și cu ce înfrigurare, nădejde și frică urcase muntele! Avea doar un gând: să se coboare cât mai curând.

Și pe când fata alerga prin pădure, flăcăul se coborî în lumea lui... Mergând, se gândea că smulsese soarele de pe cer, dar și aceasta i se părea un nimic, de vreme ce atât de ușor izbutise! Își spălă rănile într'un pârâu limpede și zâmbi batjocoritor către soare.

— Pentru un fleac ca tine, — ziceau buzele lui și o luă la goană să-și vindece mai repede urmele unui vis nesocotit.

Și fiul de împărat se amestecă în mulțime, pe când ceilalți semeni ai lui visau o fată de pe vârf de munte. Și îmbătrâneau toți cu aceaș speranță, că vor urca odată muntele, care se înălța din ce în ce și se depărta de ei...

MONA RADULESCU

Nu uitați!

■ **In numărul viitor „Adevărul literar și artistic" va publica un articol al mareșalului Averescu:** In preajma armistițiului 1917.

EXPOZIȚII.

■ *In foyerul Teatrului „Ventura" s'a deschis expoziția pictorului Feodoroff.*

Apreciatul artist expune, pe lângă peisaje și portrete, numeroase compoziții și schițe de decoruri.

■ *La 5 Martie va avea loc, în Sala Fundațiunii Dalles, vernisajul Salonului plastic* Grupul Celor Patru *— Șt. Dimitrescu, O. Han, Șirato și N. N. Tonitza.*

■ *Caricaturistul Neagu Rădulescu își deschide a doua expoziție în Sala Mozart la 5 Martie.*

La vernisaj va vorbi d. Șerban Cioculescu.

CONFERINȚE.

■ *Vineri 24 Februarie, ora 6 d. a.; d. I. Igiroșianu va vorbi la Fundațiunea Dalles, în ciclul organizat de „Cercul Analelor Române". Subiectul:* Lorsque Paris s'endort (Promenades et rencontres de Montmartre au Quartier Latin).

■ *In ciclul de conferințe despre* Doctrina lui Freud, *organizat de Societatea Universitară de Psihologie Aplicată la Fundația Carol I, va vorbi Marți 28 Februarie, ora 6, d. prof. C. Rădulescu-Motru:* Psihanaliza din punct de vedere psihologic.

Cronica literară

Poeți noi (Simion Stolnicu, V. Ciocâlteu)

Câteva din poeziile d-lui Simion Stolnicu ne erau cunoscute mai dinainte, din revistele *Sburătorul* și *Kalende*. Impresia de bizarerie pe care am avut-o atunci, ne este acum confirmată și explicată. Atmosfera generală a compunerilor d-lui Stolnicu e bacoviană. Acelaș satanism, aceleași obsesii funerare și muzicale (Chopin, orchestre, arcușuri, virtuozi), aceeași voluptate a decesului. Dar mai profund bacoviană este falsa ingenuitate, care se exprimă printr'un vers prozaic, leșinat și absurd.

E insuși cimitiru'n munți
înmormântat
Unde-un virtuoz are pe cruce-o
liră de aur:
El din Brumar, de cântec
s'a lăsat
Și pădurile se vor fermecate.

Ceeace supără dela început în volumul *Punct vernal* este voința exagerată de originalitate; titluri ciudate de exotism arctic și sudic, vocabular silnic. In privința limbii se simte deopotrivă înrâurirea d-lui Baltazar (în vocabular: nenufar, flaute de chiparos) și a d-lui Ion Barbu (în hermetizarea ideii). Abaterile dela buna expresie gramaticală, scuzabile când sunt întâmplătoare, devin plictisitoare când sunt socotite mijloc de poezie.

Hermetismul d-lui Stolnicu este în mare măsură abuz de licențe poetice:

Suit pe unghiu... unor colonade

Iar el gloriei... încape

Hereticul găsi braț deslipit
Venerei —

Lebădă cu gâtul cum *tulpină*
de floare.

De ce oare ne'ntrebăm — ar fi fost mai puțin poetic:

Lebădă cu gâtul ca tulpina
de floare?

Valoarea estetică a unor cuvinte ca *ecrin, noptos, gaz* (pentru *voal*), *seren*, este discutabilă și dovedește spaima de banalitate externă, adică lipsa unui *gust* literar sigur.

D. S. Stolnicu urmărește, fără îndoială mai mult, decât continuarea poeziei lui Bacovia. Căci dacă foarte multe din aceste poezii duc la macabrul chopinist (prin Bacovia) al lui Rollinat

In salonul vremii, pianistul
rar și pur,
Tarantela de adio și-o cântă:
Mai brun arată azi lemnul ce
frământă
Și clapele zâmbesc de rău augur
Și-o fată-a despărțirilor cu
clipiri de dolii
Iși plânge buchetul romantic
dogorit
De sfeșnicele pianului care
s'au gătit
In maiestatea unui frumos
fără molii;

alte poezii vădesc o apetiție mallarmeană către muzica pură de sfere, evidentă în prezența violelor, corolelor, arcușurilor, serafimilor, azurului, zăpezilor, etc. Așa bunăoară:

Slăvi de viole stranii se frâng
sub arcușuri
Sirepe, cântăreții au brațe
nebune,
Ele însăși prinse la umeri
cu strune
Și Toamna mai împarte viole
pe urcușuri...

este hotărît o strofă mallarmeană, amintind pe departe pe

Des séraphins en pleurs
Rêvant, l'archet aux doigts, dans
le calme des fleurs
Vaporeuses, tiraient de mourantes violes
De blancs sanglots glissants sur
l'azur des corolles.

Observația că un poet este prea original, e făcută să mire pe cine n'o înțelege în adevăratul sens care e acesta: Poezia este în primul rând lirism. Originalitatea constă în gradul de sterilizare a sentimentului prin technică. Dacă însă vibrația lirică este absentă, orice sforțare formală este inutilă, stilul fiind atunci o tencuială pe pereți de sticlă. Acesta este în mare parte cazul d-lui S. Stolnicu.

Cu toate acestea, d-sa este un poet, capabil de un patetic verbal, chiar lipsit de conținut real, ca

Patrate negre, patrate albe,
Cuprinse'n conul unui lampa-
dar
Surâdea inflorescență de galbe
Reginei albe, reginei negre,
Șahului de smoală, șahului
de var;

versuri declamatorii, solemne, dar versuri; precum e capabil de expresia delicată a splendorilor paradisiace și funebre, în versuri de grele zăpezi:

In larguri cu făclii întoarse'n
jos,
La'ngroparea mea, pășit-au,
în rând,
Alba ceară-a iernei în chip
de înger blând
Și viforul cu gesturi de mare
virtuoz.

Ingerul, în semn că ștele mă
jelesc;
A'nclinat un steag uriaș de sus:
Zenitul șirui din arcul dus,
Melodii de pod bisericesc;

I-am spus: — „Primește-mi cri-
nii risipiți
La tâmple!" — umbra lui m'a
nins
Și unghiile-mi vinete o aripă
i-au prins,

Dar el mi-a șters cu alta obrajii
viscoliți.
Iar viforul pe-o singură strună
cânta
Precum dintr'un altar răspun-
suri, în zori
Purtate de robii unui lanț de
sori —
Și noi simțeam cum pulberea
de-arcuș ne troenea.

*

Ceea ce lipsește în multe din poeziile d-lui V. Ciocâlteu *(Adânc împietrit)*, este evidența emoției. Aceeaș căutare de originalitate, pe drumuri mai tradiționale, se observă și la d-sa. Mărturisim că nu ne putem împăca cu humorul voit bizar din unele compuneri:

In drumul meu strivit-am sub
călcâe
Un șarpe și-un pisoi mâncat de
râe,
Și-am izgonit cu pietre un le-
pros
Cu pieptul ros de răni și ochiul
scos.
Am ars spelunci cu jucători de
cărți
Și colindând pământu'n patru
părți,
Am râs de Turcii cu turbanul
uns
Și-am plâns când Chinezoaicele
s'au tuns.

Versurile d-lui Ciocâlteu sunt remarcabile atunci când pentru expresia unui sentiment se întrebuințează elemente pastelisie. Culoarea sa este groasă și bine patinată:

Ca'ntr'o câmpie arsă și încinsă
Din care apa a fugit aprinsă
In irizări de purpură topită
Pe arii de reptile, ca în plită
Răscoapte în nisip, — o moarte
vie
Cu sure hoituri date chezășie,
De fuge 'n flăcări vântu 'nspăi-
mântat
Când frunza cea din urmă s'a
uscat,
Sol între dune, unduiri și foc
Cu palmierii frânți dela mijloc
Pe roci sclipind ca piatra din
cuptoare,
Rostogolite prăbușiri de soare,
Cu struți bolnavi ce peste zări
se duc
Și cad striviți sub masa de ză-
puc,
La guri de puțuri seci, miragiu
stins
In oazele pustiului aprins,
Ca 'ntr'o câmpie 'n care-i otră-
vit
Și cerul și văzduhul... te-am
iubit.

G. CALINESCU

CRONICA SPORTIVA

O fată din Norvegia: Sonia Henie

Patinele o aşteptau de mult, încă înainte de-a se naşte, aşa cum îşi aşteptau în Orient cele o mie şi una de nopţi, Scheherazada.

Şi iată că într'o zi de iarnă norvegiană, botinele jupuite la vârfuri şi tocite la călcâe, ale fetiţei Sonia, au căpătat două netrebnice lame, patine de rând, gloabe de fier prost, pistruiate de rugină, cu muchii fără tăiuş şi şuruburi îndărătnice.

Fetiţa a pornit strâmb, a lunecat pe tăblia apei dure, a căzut s'a ridicat mânioasă, şi iar a pornit din nou să cadă, cu dinţii strânşi, cu pumnii încleştaţi şi frunte duşmănoasă de berbecuţ întărtat.

Mintea ei proaspătă ca miezul de alună nouă în capul rotund, se întreba: de ce ghiaţa n'o lăsa în voe să alunece ca şi pe ceilalţi? De ce neastâmpărul din pulpele ei primea necontenit, şi parcă înadins piedici? De ce capul devenea mai greu pe ghiaţă decât pe uscat trăgând-o îndărăt, pe spate? Şi de ce picioarele în loc să se ajute frăţeşte, se duşmăneau vroind s'apuce fiecare în altă parte, lăsând-o pe ea la mijloc, răsturnată parcă de cai nărăvaşi?

Aceasta se întâmpla la începutul unei ierni, ca într'o poveste de-a Selmei Lagerlöf; către sfârşitul ei, Sonia cea mică vestea pe ghiaţă zborul din ceruri sudice, al rândunelelor.

Condurul cu tăiuş al gheţurilor, îşi găsise Cenuşăreasa. Balul avea să înceapă. A început.

De-atunci, iarnă cu iarnă, în Norvegia, în Suedia, în Germania, în Elveţia, în Anglia, în Franţa şi 'n toate ţările Americei, — tipsiile îngheţului artificial sau natural aduc numele unei supremaţii, mereu aceeaşi: Sonia Henie, campioana mondială a patinajului.

*

Iat-o.

Apare pe ghiaţă. Nasul e năsuc: prea mic ca să fie obraznic deadreptul, prea obraznic ca să fie mic deabinelea. Ochii rotund albaştri sunt veseli şi limpezi ca doi zurgălăi deveniţi culoare şi privire în loc să fie argint şi zvon pentru goana unei sănii.

Zâmbeşte cu toată rotunzimea obrazului în care prospeţimile sângelui tânăr roşesc ca fragii de curând culeşi într'o ulcică subţire.

Nu-i mai mult decât o fată împodobită de sănătatea celor optsprezece ani. Inaltă nu-i dar pare fiindcă patinele o avântă. Rochia scurtă descoperă pulpe robuste şi pietroasele piersici ale genunchilor cărnoşi. O simţi plină, voinică, densă în carnea ei de fecioară nordică.

Se înalţă în vârful dinţat al patinelor care fulgeră lumină, muşcând ghiaţa faptei începute.

Această clipă e pragul de argint al fulgerelor.

Un vânt venit deodată pentru ea, o apleacă şi-o culege lung.

A pornit, — dincolo de legile pământene care-au rămas să ferece pe spectatorii liberării Soniei.

Trupul ei se multiplică, parcă reflectat şi înmiit de oglinzi care-i împrejmuesc dansul cu fulger la picioare. E aci şi dincolo, acolo şi pretutindeni, la miazăzi şi miazănoapte, la apus şi răsărit, de parcă ar ţâşni din ghiaţa imprimăvărată, ca dintr'un veac al gloriei Versailles-ului, jocurt de apă vie cu obraji de fată.

O fată cu un alb vârtej în jurul şoldurilor mlădiate, ca un lan de mari rochiţa-rândunelii într'un vânt de primăvară.

Alunecările patinelor desmiardă aprig ghiaţa ca arcuşul lăutarilor ţigani coardele ciardaşului: lung, atât de lung că-ţi piere respiraţia.

Pe-o ghiaţă vastă şi pustie, picioarele cu fulger de argint spun în trei clipe tot ce mâna ţesătoare a Persiei a înscris cu ani de trudă pe şaluri şi covoare de Moschei.

Zuluful serpentinului desfăşurat în nebunii de carnaval, zig-zag-ul trăsnetului între munţi, demenţile tornadei despletite, spirala vie a vârtejului de ape repezi, ţâşnirea 'n stele a focului de artificii, plutirea frunzelor căzute toamna dintr'un vârf deplop, alintul fumului pe alintarea vântului de seară, căderea stelelor de August, inelarea ştreangului zvârlit în jurul calului sălbatec, vârtejul viscolului; galopul aurului care fuge 'n făcări, înălţarea şi rostogolirea valului, zvelteţa aprigă a sfichiului de cnut, şi fumegarea blândă a lânei toarse în fuior, — toate le vezi topite laolaltă, pe rând şi câte una, în paşii care lunecă şi fug şi zboară pe aripi scurte de argint.

O sută, o mie, sau zece mii de oameni o privesc de pe malurile faptei ei de foc şi de metal.

Sunt oamenii vieţii de toate zilele, oamenii acri ai lui Jules Renard, oamenii cenuşii ai lui Cehov, oamenii absentului Dumnezeu, captivi în trupurile lor greoaie, regii robi ai unicei lor fiinţe. Toţi au devenit fraţi cereşti întru entuziasm şi avânt. Ingerii le-au dăruit o clipă de aripi. Sângele lor arde, atât de intens şi de curat ,aprins de focul sacru care a trecut prin el, încât atunci când dansul de pe ghiaţă s'a isprăvit — cu o patină 'nfiptă în ghiaţă, şi alta înfiptă în văzduh, — Sonia Henie e ca o săgeată trimisă de arcul unui Arhanghel, înconjurată de o mie de torţe aprinse, care au găsit-o, luminându-i tremurul ultimei vibraţii.

*

Dacă scena Operei din Paris pe care a dansat Nijinsky în fruntea baletului rusesc, ar deveni sloi polar luminată de aceaşi rampă şi privită de aceeaş spectatori; şi dacă Sonia Henie ar apărea singură pe nuditatea sură a gheţei, — spectacolul acestei seri ar deslănţui aceleaşi aclamaţii şi aplauze caşi o nijinskjadă.

Vreau să spun prin aceasta că Sonia Henie a depăşit hotarul supremelor performanţe sportive intrând adânc în artă, până acolo unde patina ei întâlneşte, tot aripă, călcâiul de zbor al lui Nijinsky, veacul marmurei eline şi pe-al renaşterii italiene.

IONEL TEODOREANU

Cronica gastronomică

Restaurantele din gări

Un francez îmi spunea că restaurantul din gara Dijon se bucură de o celebritate unică în toată Franţa. Din inima Burgundiei, Dijonul pompează până în cele mai îndepărtate colţuri ale globului, nobilul şi generosul lui sânge, în chip de *Chabli, Meursault, Chambertin, beaune, nuits, corton, clos-vougeot, montrachet, musigny, romanée* şi *Pommard*. Pe peronul gării acestui străvechi şi vestit oraş, în începuturi reşedinţă a puternicilor regi merovingieni apoi capitală a temuţilor duci de Bourgogne, coboară zilnic grupuri elegante de parisieni şi parisience, veniţi să guste un *plat du pays* şi un vin *du cru*. Impresionantele şi variatele vinuri ale acestei capitale de ţinut, renumită gastronomiceşte tot atât prin deliciosul său muştar, şi prin modul de a prepara melcii, au fost gustate pe rând de *Charles le Téméraire, Philippe le Bon, Jean Sans Peur, Bossuet, Crébillon, Piron,* şi *Rameau*, toţi dijonezi.

Reputaţia lor a fost păzită cu străşnicie în cursul vremilor de regii Franţei care, prin edicte regale interziceau trecerea butoaelor conţinând vinuri provenite din varietăţi inferioare, prin oraş. In *Le Gotha des Vins de France*, Maurice des Ombiaux reproduce un edict semnat de al XIII-lea Ludovic prin care nu se îngădue să intre pe bariera târgului decât vinului din *Pinot*. Se statorniceşte în acest edict că vinul din *gamais* va fi vărsat în şanţ şi vinovatul pedepsit. Sub astfel de directive s'a desvoltat gustul francez ajungând la subtilitatea lui actuală şi numai astfel vinurile Franţei au devenit un isvor de bogăţie naţională, de importanţa petrolului la noi.

Desigur că o masă îngrijită la care un *Meursault goutte d'or* de pildă, alternează cu un vechi *Romanée conti*, sau un *Chabli* de dată bună cu un *Pommard* de catifea şi încheiată cu un *vieux marc de Bourgogne*, la cafea (e o mitocănie să bei alcool înainte de asemenea vinuri), înseamnă o dată în carnetul unui amator. Calitatea mâncărilor subliniind valoarea spirituală a acestor vinuri fără rival, face din restaurantul gării Dijon o permanentă reclamă, pentru toţi producătorii de vin ai regiunii.

Despre toate acestea vorbeam cu amicul meu francez în încăperea sordidă care servea de restaurant unei gări de capitală de ţinut românesc, înconjurate de podgorii vestite. Nouri de muşte se abăteau asupra galantarului cu geamuri murdare, de unde chelneri soioşi şi ostili ridicau felii de salam uscat şi alte scârbe, pentru a le servi apoi într'o vesèlă respingătoare, clienţilor resemnaţi. Feţele de masă pătate şi farfuriile leproase se îndreptau spre greva foamei şi apetitul cel mai robust (de ce nu s'ar înlocui prin gări feţele de masă cu muşamale care le imită la perfecţie, ieftine, prezentabile şi uşor de întreţinut?). In pahare groase, din sticlă ordinară, verzue, ni s'a servit o băutură fantezistă, făcută din struguri e drept, dar care aducea cu vinul cam cât aduce cantalupul cu bicicleta şi bicicleta cu revolverul.

Cu toate acestea, în gara acelui oraş, funcţiona înainte de războiu, un restaurant avuabil. La acea epocă, fără să mai pomenim de altele, dar restaurantele din gările Ploeşti (îl ţinea Gherea), Paşcani, Burdujeni şi Iaşi, îşi câştigaseră o binemeritată faimă. In afară de călători, lumea din oraş venea să mănânce în ele. Şi toţi chefliii urbelor respective îşi încheiau petrecerea în restaurantul gării, c'o ciorbă apelpisită, cafea şi cognac fin. Astăzi, numai cel din Ploeşti (şi încă!), mai poate fi vizitat la nevoie. Şi dacă direcţia C. F. R. neglijează acest amănunt, care o interesează direct, cred că măcar în regiunile vinicole, proprietarii de vii şi mai ales cei cu legături politice, ar putea lua iniţiative, utile în primul rând, lor. Ar fi de dorit ca măcar la Tecuci să poţi găsi un vin curat făcut şi bine conservat de Nicoreşti, măcar la Hârlău şi Botoşani unul de Cotnar, sau Cârjoaia, măcar la R.-Sărat unul de Grebăn, măcar la Iaşi unul de Uricani, Vişan, Bucium, Socola şi chiar Copou, măcar la Piteşti unul de Goleşti, măcar la Turnu-Severin unul de Corcova sau Golul-Drâncei, măcar la Drăgăşani unul de Drăgăşani şi la Huşi unul de Huşi (cu specială menţiune pentru Pâhneşti şi Cozia), măcar la Ploeşti unul de Valea-Călugărească şi măcar la Focşani, în fine, unul de Oodobeşti sau Panciu (cu precădere dela Răzoare, Suman şi Cerdac), fără să mai amintesc pe cele de Dobrogea, Basarabia şi Ardeal (mai cu seamă vinurile de la Alba-Iulia şi de pe Târnave).

Supun meditaţiei podgorenilor din diverse asociaţii, aceastâ tardivă, dar oportună propunere.

AL. O. TEODOREANU

I n s e m n ă r i

Poezie cu de-a sila

S'a spus de-atâtea ori că ritmul epocei noastre nu este prielnic versului. Am avut şi noi prilejul să constatăm că versul este din ce în ce mai puţin gustat. Este, probabil, un semn al vremii. Versul apare, în vremurile noastre de feroce utilitarism, ca un joc luxos şi prea inutil. La bursa literară poezia se cotează tot mai slab. De ce? Credem că nu versul în sine e devalorificat. Adevărul e că epoca noastră nu a produs încă un mare poet. Anii de după război n'au văzut ridicându-se un poet care să capteze în el frământările şi zbuciumul epocei actuale. Se vorbeşte despre indiferenţa publicului în materie de versuri. Nu ni se pare că această indiferenţă există mai mult decât în trecut. Exista, şi va exista mereu, un public pentru versuri: tineretul. Criza actuală a versului nu este decât o criză de calitate, desigur temporară. Posibilitatea unei reînvieri a versului există mereu.

Făceam aceste consideraţii cetind în unele ziare franceze propunerea pe care de curând a făcut-o un cunoscut autor dramatic parizian René Fauchois. Fauchois propune directorilor de teatru ca „în matineurile de Duminică, între penultimul şi ultimul act, să permită interpretului celui mai calificat al trupei să recite sau să citească câteva poeme frumoase". Excelent mijloc, fără îndoială, de-a stimula gustul publicului pentru versuri. O stimulare, ce e drept, cam forţată. Publicul venit pentru piesă va înghiţi de voie de nevoie şi zece minute de poezie. Propunerea e şi foarte prudentă. Dacă ar fi vorba de exemplu ca versurile să fie citite nu între acte, ci după ultimul act, recitatorul ar risca să se trezească în faţa unei săli aproape goale.

In orice caz propunerea lui Fauchois dovedeşte două lucruri: că într'adevăr gustul publicului pentru versuri a scăzut şi că, pentru a sili publicul să înghită versuri, trebue să uzezi de tertipuri, aşa cum unele doctorii greţoase se prepară în pilule parfumate şi dulci...

Ne îndărătnicim totuş să sperăm că versul n'a ajuns chiar aşa de rău. Nu este un gen mort. Sufere doar, pentru moment, de o anemie trecătoare. Şi vina, fără îndoială, nu e a publicului, ci a poeţilor. — Ph.

Folklor

Din „Ţărănismul":

Mândră, de dragostea noastră
Răsărit-au flori pe coastă;
Şi de dorul tău, mândruţă.
Răsărit-au scânteuţă;
Scânteuţă flori adânci,
Când le vezi, mândră, să plângi..

*

Mândră, mijlocelul tău
Să-l fac lumânări de său;
Şi guriţa păhărel
Să bea neica vin din el.

Mărturisire

In volumul „Glasul sufletului şi al trupului", — d. Gr. Popiţi scrie în „Preludiu":

Miros de mort se simte
Prin birturi...

Trebue să fie camembert...
Iar mai departe:

Eu sunt din lut şi nu vibrează
In creerii mei un gram de minte...
In craniu am noroi şi-argilă...

Atunci de ce te-ai apucat de versuri?

Prin expoziţii

Citim în „Incotro":

O foarte interesantă expoziţie de pictură este actualmente adăpostită în luminoasa sală a fundaţiei „Dalles", de pe b-dul Brătianu.

Printre alte capodopere, figurează şi o pânză a pictorului I... n... s... c... S... i... n..., care reprezintă un nud feminin, şi un câne, alături, culcat pe labe. E nevoie, poate, să adăogăm că femeia e foarte, foarte slabă, aproape scheletică.

Poetul Minulescu se opri în faţa acestui tablou, examinându-l atent. Alături, o doamnă care privea, dar cam nedumerită.

— Maestre, eşti bun să-mi spui ce reprezintă „pictura" asta ?

— Asta ? făcu poetul. Foarte simplu: un câne păzeşte un os!

Şi d. Minulescu trecu mai departe...

Feodor Şaliapin

La 13 Februarie a. c. marele cântăreţ rus Feodor Ivanovici Şaliapin a împlinit 60 de ani. El s'a născut la 13 Februarie 1873 în oraşul Kasan şi e de origină georgiană. Tatăl lui era un mare beţiv, care îşi maltrata familia; mamă-sa era dimpotrivă o femee umilă şi resemnată.

Tinereţa lui Şaliapin a fost o foamete neîntreruptă până în ziua când a fost angajat în corul unei biserici.

Ucenic la un cismar, apoi la un tâmplar, fuge şi se face hamal în porturile Wolgei. Insfârşit, e angajat într'o trupă ambulantă de teatru şi porneşte spre sudul Rusiei.

In Tiflis reuşeşte să fie prezentat profesorului Usatoff, care după ce îl aude cântând se oferă să-i predea lecţiuni în mod cu totul gratuit.

La vârsta de 19 ani, în urma recomandaţiei profesorului său, Şaliapin e numit membru al operei din Tiflis.

In 1893 el încheie primul contract cu opera imperială din Petersburg; dar din cauza intrigilor nu reuşeşte să se impună. Din această pricină anulează contractul şi trece la opera particulară a lui Mamantoff. Dela 1899 apare din nou pe scena imperială şi anume la „Teatrul Mare".

Inaintea războiului mondial, Şaliapin era un musafir rar prin Europa de vest. Apăruse doar la Milano şi la Paris. In Rusia însă era considerat drept cel mai popular artist ; iar entuziasmul poporului pentru marele cântăreţ era atât de considerabil, încât sovietele s'au temut să ia vreo măsură împotriva lui, deşi era considerat reacţionar şi ostil regimului.

In anul 1923 el a primit învoirea să părăsească Rusia pentru un turneu de doi ani în Europa şi Statele-Unite. Nu s'a mai înapoiat însă, declarând că, atât timp cât va domni regimul bolşevic, piciorul lui nu va mai călca pământul Rusiei.

In 1930 Şaliapin a dat în judecată comisiunea sovietică din Paris pentru faptul de a-i fi editat memoriile, fără consimţimântul lui. Intreaga sa avere fusese confiscată odată cu jurnalul rămas în safe-ul unei bănci. Acest jurnal a apărut apoi în limba franceză sub titlul „Memoriile lui Şaliapin" cu văditul scop de a i se crea neplăceri. Şaliapin a câştigat procesul în faţa justiţiei franceze. El a primit o despăgubire în sumă de 10.000 franci, iar cartea a fost retrasă din comerţ. Puţin timp după aceia, el tipări o autobiografie: „Viaţa mea".

Familia lui Şaliapin mai trăeşte, în parte, în Rusia. De soţia sa Jola Tarnagi a divorţat. Fiica lui, Marina, a fost aleasă la Moscova, în Februarie 1931 regina frumuseţii ruse, şi e eleva cunoscutei dansatoare Preobraşenskaia. Fiul lui Şaliapin, Feodor, e artist de cinema, iar Boris e pictor portretist la Paris. După unele versiuni, Şaliapin ar fi iscălit un contract cu conservatorul din New-York, unde urmează să devină profesor de cânt.

Cronica mizantropului

Despre tramvai

Lumea crede că tramvaiul este un mijloc de locomoţiune, o întreprindere comercială care are ca scop să transporte cât mai mulţi pasageri spre cât mai mari beneficii. Nimic din toate acestea. Scopul tramvaiului nu este transportul cetăţenilor, ci circulaţia necontenită pe linii, între anumite ore. De aceea se întâmplă adesea ca vagonul să treacă cu mare viteză pe lângă staţii, în aşa fel încât mulţimea care staţionează să nu se poată urca. Aceasta pentru ca vagonul să-şi câştige timpul pierdut în cursele antecedente.

Vatmanul este preocupat de probleme cu totul artistice. Aşa bunăoară el stopează cu patru metri înaintea punctului probabil de oprire sau cu patru metri mai departe, inducând în eroare pe călător, numai în scopul de a-şi satisface un ideal de precizie interior. Intr'un cuvânt, vatmanul face circulaţie pură, tot aşa cum Paul Valéry face poezie pură.

Instinctele de simplu observator ale vatmanului se dau pe faţă când se întâmplă ca o aripă de trăsură să se lovească de pântecele vagonului. Atunci frânează brusc, se dă jos dela comandă, cercetează vagonul, anchetează, vociferează, ţine în loc zeci de tramvaie şi nu se urcă din nou sus decât atunci când a putut elucida în totul cauzele accidentului.

Cu taxatorul, raporturile sunt tot aşa de rigide. Taxatorul nu vede în vânzarea biletului un fapt comercial, ci un act de autoritate. Dacă întinzi mâna să-i dai moneda, el se îndepărtează dinadinsul, taxând pe toţi ceilalţi pasageri şi ţinându-te în aşteptare pe tine, spre a-ţi da o lecţie de umilitate. Apoi îţi va întinde o mână murdară şi cu unghii de mult netăiate, însoţind gestul cu o strâmbătură de nemulţumire. El e îmbrăcat de direcţiune într'adins în haine murdare şi încălţat în ghete rău mirositoare ca să educe publicul cu o lecţie de răbdare. O observaţie cât de mică, făcută taxatorului, are efecte grozave. Pasagerul va fi mustrat cu asprime şi violenţă şi ameninţat cu darea afară din vagon. Căci odată intrat într'un tramvai individul intră sub un regim militar. Dacă nu-ţi place serviciul într'un local sau nu eşti mulţumit de un vehicul, renunţi la ele. Nu tot aşa este cu tramvaiul. Taxatorul este o autoritate. El aplică avertismente şi pedepse şi orice abatere poate atrage după sine chemarea poliţiei. Dacă n'o face în genere este pentru că publicul este prudent şi nu dă naştere la conflicte chiar când vagonul fiind aglomerat, taxatorul îşi sparge cu tărie loc printre pasageri, rostul lui fiind să circule liber în tramvai. AL.

Mărunte

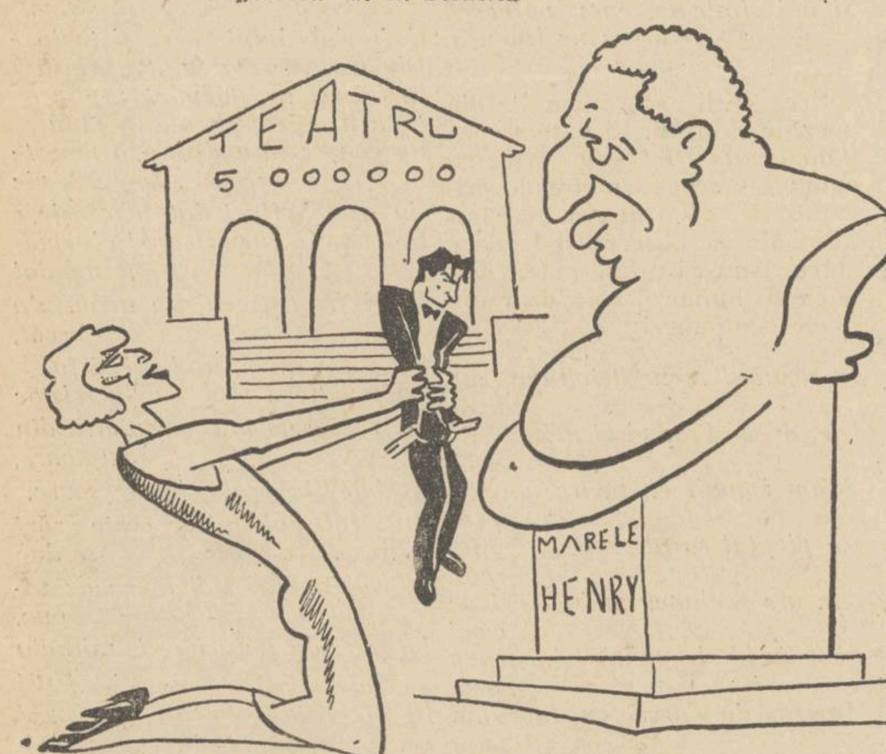
■ Literatura nietzscheană este la modă în Franţa.

Au apărut în ultimul timp următoarele volume:

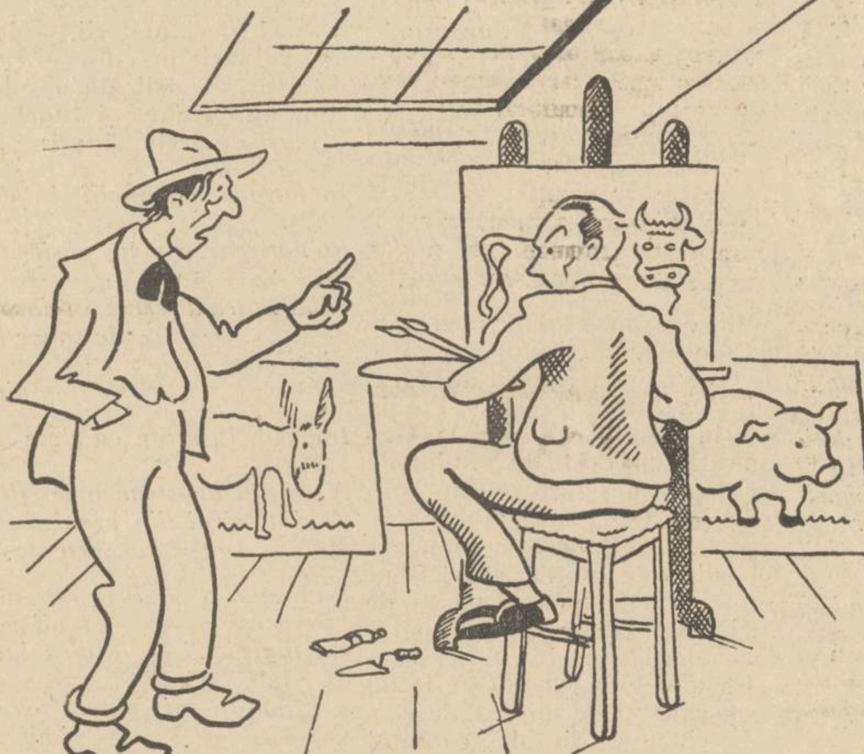
Charles Andler: Nietzsche, Viaţa şi opera sa;

Nietzsche, încercări de mytologie trad. de *Robert Pitron; Viaţa lui Frederic Nietzsche*, după corespondenţa sa, texte culese şi traduse de *George Welz; Louis Andreas-Salome: Nietzsche* (Grasset).

La Teatrul Ventura se joacă „Otrava" de H. Bernstein

Ultima jertfă a Otravei...

— Figuri de animale... Hm ! Aluzii politice... Bagă de seamă să nu ţi le confişte...

M-me T. dictând, pe patul lui Procust, faimoasele scrisori din cartea d-lui Camil Petrescu...

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.